

Het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing

Een verkennend onderzoek onder tien landelijk
bekende nieuwssites

Plaats, datum: Leeuwarden, 20 augustus 2012
Naam: Ruby van der Meijden, s1020919
Begeleidend docent: Ingrid Vijn
Naam opleiding: Hogeschool Windesheim School of Media,
Praktijkonderzoek jaar 4

Voorwoord

In het laatste jaar van de opleiding Journalistiek aan Hogeschool Windesheim in Zwolle liep ik drie maanden stage bij Eigen & Wijze Internet Marketing te Leeuwarden. Tijdens deze stage leerde ik webteksten schrijven. Ook schreef ik blogs voor het bedrijf. Daarvoor leerde ik informatie van andere websites af te halen en deze in mijn eigen woorden om te zetten. Ik hoefde daarbij bijna nooit hoor en wederhoor toe te passen. De kant van de partij die belicht moest worden, kreeg alle aandacht. Ik ging er vanuit dat de informatie van andere websites klopte, maar hoe wist ik zonder het toepassen van wederhoor of dat ook echt zo was? En wat als een andere internetjournalist mijn tekst vervolgens weer zou overnemen, omdat hij of zij mijn stagebedrijf als een betrouwbare bron zou zien? Ik wist dat ik met mijn onderzoek hier iets mee wilde doen.

Tijdens het inlezen om inspiratie op te doen, kwam ik een blog tegen op de website www.denieuwereporter.nl waarin journalistieke deskundigen discussieerden over het thema: onbetrouwbaar nieuws op internet.¹ In deze blog kwam het er kort gezegd op neer dat er tegenwoordig een probleem is met de betrouwbaarheid van online nieuws. Internetjournalisten zouden door de grote tijdsdruk nieuwsberichten onvoldoende kunnen controleren voordat zij ze op hun nieuwssites plaatsen.

Het leek mij interessant om onderzoek te doen naar het fenomeen onbetrouwbaar online nieuws. Daarvoor vond ik het belangrijk te weten hoe internetredacties tegenwoordig hun nieuwsberichten voorafgaande aan plaatsing controleren. Het bleek dat daar nog nauwelijks onderzoek naar gedaan was. Er zijn dus veel veronderstellingen door deskundigen op internet, maar kloppen die veronderstellingen wel? Mijn onderzoek zal gaan over de manier waarop Nederlandse internetredacties nieuwsberichten controleren op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing.

In de eerste plaats wil ik alle geïnterviewden bedanken voor hun medewerking aan dit onderzoek. Daarnaast bedank ik ook Ingrid Vijn, mijn onderzoeksdocent, voor haar professionele begeleiding. Ook bedank ik docente Nederlands Froukje van Welie voor haar kritische blik op dit onderzoek en ten slotte Thijs van der Meijden voor het vormgeven van de cover.

Leeuwarden, 20 augustus 2012

Ruby van der Meijden

¹ <http://www.denieuwereporter.nl/2011/11/de-toegevoegde-waarde-van-onbetrouwbaar-nieuws> (13 jan. 2012).

Samenvatting

Dit onderzoek is een vierdejaars onderzoek voor de opleiding Journalistiek aan Hogeschool Windesheim. Het doel van dit onderzoek is onderzoeken op welke wijze landelijke internetredacties uit Nederland nieuwsberichten controleren op waarheidsgehalte voordat zij deze op de website plaatsen.

De centrale vraag van dit onderzoek is:

Op welke manier controleren landelijke internetredacties nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing op internet?

De deelvragen van dit onderzoek zijn:

1. Welke controleprocedures bestaan er bij de landelijke internetredacties voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing op internet?
2. Op welke wijze worden de bestaande controleprocedures bij de landelijke internetredacties voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing op internet nageleefd?

Uit dit onderzoek blijkt dat internetjournalisten over het algemeen op hun eigen manier omgaan met het controleren van nieuwsberichten voorafgaande aan plaatsing. Ook blijkt dat de mate waarin internetjournalisten nieuwsberichten controleren sterk samenhangt met de mate waarin zij de bronnen van de nieuwsberichten vertrouwen. Bij een slechte controle wordt de bron vaak vertrouwd en andersom. Over het algemeen blijkt dat internetjournalisten de nieuwsberichten van de volgende groepen bronnen slecht controleren voorafgaande aan plaatsing: de nieuwsberichten van persbureaus, andere nieuwssites, NGO's, non-profit organisaties, politieke organisaties en websites van de overheid. Het blijkt dat internetjournalisten de algemene journalistieke normen soms schenden bij het controleren van nieuwsberichten voorafgaande aan plaatsing. Het snel brengen van nieuws wordt als een oorzaak genoemd door zowel de eindverantwoordelijken als de internetjournalisten. Nieuwsberichten die internetjournalisten goed controleren en 'onbetrouwbaar' vinden, zijn nieuwsberichten van social media, burgers, PR-bureaus, bedrijven, brancheorganisaties en belangengroepen.

Op de landelijke internetredacties zijn geen speciale controleprocedures aanwezig voor het controleren van online nieuwsberichten. Hier gelden de algemene journalistieke normen die vermeld staan in redactiestatuten. Uit dit onderzoek blijkt dat de meeste eindverantwoordelijken tevreden zijn over de huidige controleprocedures. Enkeligen dragen nog verbeterpunten aan. De internetjournalisten zijn over het algemeen minder tevreden. Het gezamenlijke verbeterpunt van de eindverantwoordelijken en de internetjournalisten is dat zij graag meer tijd zouden willen hebben om nieuwsberichten na te kunnen bellen.

De eindverantwoordelijken wordt vooral aanbevolen om een samenwerkingsverband op te richten voor het controleren van nieuwsberichten en de internetjournalisten aangeraden om met voorzorg nieuwsberichten van persbureaus en andere nieuwssites te controleren. Vervolgonderzoek zou kunnen uitwijzen of het mogelijk is om met hetzelfde aantal medewerkers nieuwsberichten beter te kunnen controleren.

Inhoudsopgave

	Pagina
Hoofdstuk 1 Inleiding	4
1.1 Probleemanalyse	4
1.2 Literatuurbespreking	6
1.2.1 Veranderende nieuwsmarkt	6
1.2.2 Controleren van nieuwsberichten door (internet)journalisten	8
1.2.3 Betrouwbaarheid bronnen volgens (internet)journalisten	9
1.2.4 Betrouwbaarheid Nederlandse nieuwssites volgens publiek	11
1.2.5 Journalistieke normen- en waarden in de internetjournalistiek	12
1.2.6 Voorbeelden van onbetrouwbare online berichtgeving	14
1.3 Vraagstelling en begripsbepaling	16
1.4 Methode	18
 Hoofdstuk 2 Uitkomsten	
Controle waarheidsgehalte nieuwsberichten door eindverantwoordelijken	22
2.1 Bestaande controleprocedures	22
2.1.1 Controle naleven van journalistieke normen bij gebrek aan controleprocedures	23
2.1.2 Informele adviezen van eindverantwoordelijken aan de internetjournalisten bij gebrek aan controleprocedures	24
2.2 Het maken van fouten	26
2.2.1 Grens aan het aantal fouten dat gemaakt mag worden	26
2.2.2 Gradaties in soorten fouten	26
2.2.3 Consequenties van het maken van fouten	29
2.3 Tevredenheid van eindverantwoordelijken over de bestaande controleprocedures	29
 Hoofdstuk 3 Uitkomsten	
Controle waarheidsgehalte nieuwsberichten door internetjournalisten	32
3.1 Bestaande controleprocedures	32
3.1.1 Het naleven van journalistieke normen bij het controleren van nieuwsberichten voorafgaande aan plaatsing	32
3.1.2 Informele adviezen van eindverantwoordelijken volgens de internetjournalisten bij gebrek aan controleprocedures	33
3.2 Het maken van fouten	34
3.2.1 Het bijhouden van gemaakte fouten	34
3.2.2 Consequenties van het maken van fouten	35
3.3 Tevredenheid van internetjournalisten over de bestaande controleprocedures	35
3.4 Het controleren van nieuwsberichten van verschillende groepen bronnen voorafgaande aan plaatsing	39
3.4.1 Persbureaus	40
3.4.2 Social media, zoals Twitter	41
3.4.3 Burgers	42
3.4.4 Andere nieuwssites	42

3.4.5	NGO's, non-profit organisaties, politieke organisaties en websites van de overheid	44
3.4.6	PR-bureaus, bedrijven, brancheorganisaties en belangengroepen	45
3.4.7	Samenvatting controleren nieuwsberichten	46

Hoofdstuk 4 Uitkomsten

Betrouwbaarheid van bronnen volgens internetjournalisten		48
4.1	Betrouwbaarheid van verschillende groepen bronnen	48
4.1.1	Persbureaus	48
4.1.2	Social media, zoals Twitter	49
4.1.3	Burgers	49
4.1.4	Andere nieuwssites	50
4.1.5	NGO's, non-profit organisaties, politieke organisaties en websites van de overheid	51
4.1.6	PR-bureaus, bedrijven, brancheorganisaties en belangengroepen	52
4.1.7	Samenvatting betrouwbaarheid bronnen	53
4.1.8	Het scheiden van betrouwbare van onbetrouwbare berichtgeving	54

Hoofdstuk 5 Afsluiting

Conclusie en Aanbevelingen		56
5.1	Conclusie	56
5.1.1	Controle nieuwsberichten van verschillende bronnen door internetjournalisten en de betrouwbaarheid van die bronnen	56
5.1.2	Het schenden van de algemene journalistieke normen	58
5.1.3	Controleprocedures op de landelijke internetredacties in het algemeen	59
5.1.4	Maximum aan het aantal fouten dat gemaakt mag worden	59
5.1.5	Mening eindverantwoordelijken en internetjournalisten over de bestaande controleprocedures	60
5.1.5	Voordelen van dit onderzoek	60
5.1.6	Beperkingen van dit onderzoek	60
5.2	Aanbevelingen	62
5.2.1	Aanbevelingen voor eindverantwoordelijken	62
5.2.2	Aanbevelingen voor internetjournalisten	62
5.2.3	Aanbevelingen voor vervolgonderzoek	63

Bronnen	65
----------------	-----------

Bijlagen

1. Interviewvragen voor de eindverantwoordelijken.
2. Interviewvragen voor de internetjournalisten.
3. Het controleren van nieuwsberichten van persbureaus.
4. Het controleren van nieuwsberichten van social media, zoals Twitter.
5. Het controleren van nieuwsberichten van burgers.
6. Het controleren van nieuwsberichten van andere nieuwssites.
7. Het controleren van nieuwsberichten NGO's, non-profit organisaties, politieke organisaties en websites van de overheid.
8. Het controleren van nieuwsberichten PR-bureaus, bedrijven, brancheorganisaties en belangengroepen.

9. Gespreksverslagen eindverantwoordelijken geheel uitgeschreven
 - 9.1 Wilma Haan (NU)
 - 9.2 Peter van der Ploeg (NRC)
10. Gespreksverslag internetjournalist geheel uitgeschreven
 10. 1 Marcia Ottevanger (NOS)
11. Gespreksverslagen eindverantwoordelijken samenvattingen
 11. 1 Martijn Verburg (AD)
 11. 2 Niek Stolker (HP/De Tijd)
 11. 3 Joris Polman (SpitsNieuws)
 11. 4 Marco van der Laan (Telegraaf)
 11. 5 Jens Kraan (NOS)
 11. 6 Rik Nizet (De Pers)
 11. 7 Matthijs Voortman (RTL Nieuws)
 11. 8 René van Rijckevorsel (Elsevier)
 11. 9 Wilma Haan (NU)
 11. 10 Peter van der Ploeg (NRC)
12. Gespreksverslagen internetjournalisten samenvattingen
 12. 1 Jules Seegers (NRC)
 12. 2 Willeke Tersteeg (AD)
 12. 3 Mark Traa (HP/De Tijd)
 12. 4 Colin van Hoek (NU)
 12. 5 Michiel van Berkel (SpitsNieuws)
 12. 6 Joep van der Wiel (Telegraaf)
 12. 7 Bram de Vrind (De Pers)
 12. 8 Laurens Lange (RTL Nieuws)
 12. 9 Arne Hankel (Elsevier)
 12. 10 Marcia Ottevanger (NOS)
 12. 11 Antwoorden geïnterviewden situatie prins Friso
13. Materiaal voor paragraaf 2.1.1 en 3.1.1

Hoofdstuk 1 Inleiding

In deze inleiding wordt beschreven wat het actuele probleem is waarop dit onderzoek is gebaseerd, waarom dat een probleem is en voor wie het een probleem is.

Op discussiefora als denieuwereporter.nl wordt gediscussieerd over onbetrouwbaar nieuws op internet. Het rechtstreeks overnemen van nieuws van andere nieuwssites wordt daar als voorbeeld gebruikt. Een actuele aanleiding om dit te illustreren is de situatie rondom prins Friso. NRC Handelsblad bracht op 18 februari 2012 nieuws over de prins, terwijl dat achteraf niet bleek te kloppen. Toen dat bekend werd, hadden veel landelijke nieuwssites het nieuws al overgenomen op hun websites. SpitsNieuws.nl schreef ten gevolge daarvan dit nieuwsbericht op de SpitsNieuws website²:

“De medische verklaring over de toestand van prins Johan Friso, waarover NRC Handelsblad vanmorgen berichtte en die wij ook over namen, is volgens het ziekenhuis in Innsbruck ‘grotendeels incorrect’.”

1.1 Probleemanalyse

Wat is het probleem?

Het probleem van tegenwoordig is dat nieuws van allerlei kanalen op zowel de nieuwsconsument als (internet)redacties wordt afgevuurd. Iedereen is enorm snel van alle gebeurtenissen op de hoogte. Nieuwsconsumenten maken ook zelf nieuws en verspreiden dat nieuws steeds vaker. Lange tijd kregen journalisten hun nieuws voornamelijk binnen van persbureaus. Daar is nu allang geen sprake meer van. Internet heeft de nieuwsvergaring veranderd. De journalist krijgt nieuws binnen van bijvoorbeeld commerciële PR-bureaus, RSS-feeds en haalt zijn nieuws af van social media, blogs, forums en ga zo maar door.³

Nog steeds gebruiken journalisten nieuwsberichten van persbureaus. Het is bekend dat bij een steeds groter deel van het nieuwsaanbod steeds minder journalistieke bewerking plaatsvindt. Een groot deel bestaat uit nieuwsberichten van persbureaus, ondernemingen en andere belangenpartijen die onbewerkt zijn doorgegeven. Deze trend manifesteert zich vooral bij nieuwssites en gratis nieuws. Er is sprake van een versnelling en verkorting van het nieuws.⁴

Waarom is het een probleem?

Door de veranderende behoefte in de nieuwsmarkt, wil zowel de offline journalist als de online journalist kunnen vertrouwen op zijn bronnen, zoals de persbureaus, om zo snel en foutloos mogelijk nieuws te kunnen brengen aan de nieuwsconsument. Maar juist bij persbureaus worden de redacties kleiner door bezuinigingen. Redenen hiervoor zijn de toegenomen concurrentie van goedkopere persbureaus en het idee bij de consument dat nieuws op internet ‘gratis’ moet zijn. Zo gaat het ANP noodgedwongen bezuinigen in 2012 en verdwijnen daar 32 banen. In 2009 schrapte

² <http://www.spitsnieuws.nl/archives/binnenland/2012/02/ziekenhuis-innsbruck-nrc-liegt> (5 mei 2012).

³ Vermaas, K. e.a. Het persbureau in perspectief. Rol, functies en waarden van Nederlandse persbureaus(2009).WaU: plaats onbekend, p. 4

⁴ Vermaas, K. e.a. Het persbureau in perspectief. Rol, functies en waarden van Nederlandse persbureaus(2009). WaU: plaats onbekend, p 21.

het persbureau ook al veertig banen.⁵ Andere persbureaus worden zelfs opgeheven, zoals de Geassocieerde Pers Diensten (GPD) die in december 2012 ophoudt te bestaan.⁶ De aanleiding daarvoor is dat Wegener/MGL uit de omroep stapt. Ten slotte werd in maart 2012 ook De Wereldomroep opgeheven ten gevolge van door het kabinet opgelegde bezuiniging van 70 procent van het budget.⁷

Om in de toekomst opgewassen te zijn tegen de goedkopere concurrent, gaat het ANP inzetten op betrouwbaarheid. Volgens ANP-hoofdredacteur Marcel van Lingen betekent dat dat zijn redactie zo snel mogelijk, zo volledig mogelijk en foutloos mogelijk te werk gaat. Alle nieuwsberichten moeten nagebeld worden. Op jaarbasis mag er maximaal één procent fout gaan.

Voor wie is het een probleem?

In de toekomst kunnen de bezuinigen bij het ANP een probleem worden voor de internetjournalist. Ook bij persbureaus wordt er namelijk meer belang gehecht aan snelheid van het nieuws door de komst van internet. Hierdoor sluipen er ook bij persbureaus weleens fouten in. En met minder medewerkers, kan het ANP steeds minder feiten controleren. Deze conclusie stelt Karianne Vermaas die onderzoek deed naar de rol, functie en kernwaarden van Nederlandse persbureaus in *Trouw*. Als internetjournalisten vervolgens ANP-berichten klakkeloos overnemen terwijl er fouten in de berichten zitten, kan dat ernstige gevolgen hebben. Zo levert een foutief nieuwsbericht van het ANP over een ernstig ongeval op de A59, 29 verwante artikelen op in Google News.⁸

De internetjournalist wil dus tussen een zee aan informatie en bronnen op internet, kunnen vertrouwen op het nieuws van persbureaus. Maar juist daar is de kans groot dat er in de toekomst meer fouten gemaakt worden. Als de internetjournalist weinig tijd heeft om nieuwsberichten te controleren en in de toekomst ook nog minder kan vertrouwen op de nieuwsberichten van persbureaus, zal de internetjournalist steeds meer fouten kunnen gaan maken door een hogere werkdruk en nog meer onbetrouwbaar nieuws kunnen gaan brengen aan de consument.

Maar is het echt waar wat beweerd wordt door specialisten dat internetjournalisten onbetrouwbaar nieuws brengen en zomaar alles overnemen van elkaar? Of is dit slechts een aanname? Uit de literatuurverkenning van dit onderzoek, blijkt dat er nog maar weinig onderzoek verricht is naar het controleren van nieuwsberichten door Nederlandse internetredacties. Daarom begint dit onderzoek bij de basis. Dit onderzoek zal in kaart brengen wat het controleproces is die landelijke internetredacties gebruiken voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing. Zo kan gekeken worden hoe het gesteld is met de controleprocedures bij Nederlandse internetredacties.

In de literatuurbespreking in paragraaf 1.2 zal beschreven worden wat er al bekend is over het onderwerp: controleren van nieuwsberichten door internetredacties. Op basis hiervan wordt in paragraaf 1.3 de centrale vraag geformuleerd die de leidraad zal zijn voor dit onderzoek.

⁵ Teeffelen, K. van. 'De tijd dat het geld binnen kwam waaien is voorbij'. In: *Trouw*, 29 dec. 2011

⁶ <http://www.villamedia.nl/nieuws/bericht/gpd-stopt-definitief-eind-december> (9 juli 2012).

⁷ <http://www.nu.nl/media/2770004/wereldomroep-neemt-afscheid-in-stijl.html> (9 juli 2012).

⁸ Teeffelen, K. van. 'De tijd dat het geld binnen kwam waaien is voorbij'. In: *Trouw*, 29 dec. 2011

1.2 Literatuurbespreking

Een onderzoek dat zich richt op het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte door Nederlandse internetredacties kan niet uitgevoerd worden zonder nader in te gaan op wat er al in de literatuur bekend is over het controleren van nieuwsberichten door (internet)journalisten. Belangrijk is eerst in te zoomen op de veranderde nieuwsmarkt. Hierna moet uiteraard ook worden nagegaan welke bronnen volgens (internet)journalisten betrouwbaar zijn. Ook moet er gekeken worden naar de betrouwbaarheid van nieuwssites volgens het Nederlandse publiek. Daarnaast is het nodig om te kijken wat de journalistieke normen- en waarden zijn die gelden voor online berichtgeving. Ten slotte schetsen voorbeelden een goed beeld van hoe het mis kan gaan als Nederlandse internetredacties nieuwsberichten van elkaar overnemen zonder controle.

1.2.1 Veranderende nieuwsmarkt

In deze paragraaf wordt de veranderde nieuwsmarkt besproken om zo een nog duidelijker beeld te schetsen van de aanleiding voor dit onderzoek. De volgende thema's worden behandeld: informatieoverschot, korthed en snelheid van het nieuws, de overheersing van ANP en de steeds minder onafhankelijke nieuwsberichten op internet.

Informatieoverschot

Voor de moderne nieuwsconsument is er bijna geen tekort aan informatie, zeker niet aan nieuws in kranten en tijdschriften, op de radio, televisie en internet. Zonder er moeite voor te hoeven doen of ervoor te betalen, komt er een vloed aan informatie en nieuws op hen af.

Korthed en snelheid van nieuwsberichten

Kenmerkend voor internetnieuws is dat het kort en snel is. Er is weinig ruimte voor achtergrond en verdieping.⁹ "Sinds de komst van internet ligt de nadruk bij het verspreiden van nieuws steeds meer op snelheid: hoe actueler hoe beter." Het begrip 'actueel' heeft een nieuwe dimensie gekregen. Er wordt niet meer afgewacht hoe de AEX sluit aan het eind van de dag, juist de tussenstanden zijn aanleiding voor actuele berichten. Het nieuws wordt meerdere malen per dag ververs. "De dynamiek achter de actualiteit heeft tot gevolg dat berichten korter en de gebeurtenissen die aanleiding waren voor een bericht steeds geïsoleerder worden. Dit heeft tot gevolg dat de context niet altijd kan worden meegeleverd."¹⁰

ANP-berichten overheersen

Ook al bestaat er een grote diversiteit aan nieuwsberichten, die bestaat grotendeels uit nieuwsberichten van persbureaus. Persbureaus spelen een dominante rol op internet. Het ANP wordt vaak als bron vermeld. De nieuwsberichten van persbureaus op websites zijn gemiddeld aardig kort.¹¹ De reden hiervoor is dat steeds meer nieuwsberichten door minder journalisten moeten worden geproduceerd. De redacties krimpen in. Het schrijven van berichten op redacties komt steeds vaker

⁹ Jongbloed, W. e.a. *Mediamonitor. Analyse en verdieping # 1. Over nieuws en het ANP(2009)*. Hilversum: Commissariaat voor de Media, P. 5

¹⁰ Jongbloed, W. e.a. *Mediamonitor. Analyse en verdieping # 1. Over nieuws en het ANP(2009)*. Hilversum: Commissariaat voor de Media, P. 34

¹¹ Jongbloed, W. e.a. *Mediamonitor. Analyse en verdieping # 1. Over nieuws en het ANP(2009)*. Hilversum: Commissariaat voor de Media, P. 8

neer op het selecteren van persberichten.¹² Daardoor beïnvloeden ANP-berichten indirect de publieke opinie.

Normaal zijn redacties poortwachters tussen nieuwsleveranciers en gebruikers. Maar doordat het publiek steeds meer behoefte heeft aan permanente vernieuwing van het nieuws, wordt het risico groter dat redacties minder persberichten kunnen controleren en eventueel kunnen bewerken. Als om 9.27 uur een persbericht binnenkomt en een groot deel van de concurrerende nieuwssites het al geplaatst heeft om 9.31, zou het uitvoeren van onderzoek een verlies aan actualiteit betekenen. Door tijdsdruk kan de rol van sommige nieuwsredacties neerkomen op slechts het selecteren van nieuws. Internetredacties bepalen welk nieuws op de website komt te staan, maar letten niet meer de inhoud.

“Als ‘actueel zijn’ het primaire doel is, zijn de persberichten identiek aan de eindproducten die een gebruiker bereiken. De persbureaus produceren dus niet alleen kant-en-klare eindproducten; de mogelijkheden om gebruikers te bereiken worden door de directe doorgifte nog verder vergroot.” Redacties krijgen steeds minder de kans nieuwsberichten te controleren. Daarom moeten zij kunnen vertrouwen op de persbureaus die staan voor de betrouwbaarheid, pluriformiteit en onafhankelijkheid van het nieuws waar redacties uit kunnen kiezen.¹³

Het Commissariaat voor de Media(2009) heeft gekeken welke rol het ANP als bron speelt bij dertien Nederlandse internettitels. Het blijkt dat bij zes van de dertien titels ANP een zeer belangrijke rol speelt (zie tabel 1). Zo bestaat de website Metronieuws.nl bijna voor 100% uit nieuws van het ANP. Bij NU.nl bestaat meer dan tweederde van de berichten uit ANP-berichten. Ook AD.nl scoort hoog met 63%. Kortom: uit deze tabel blijkt dat 45% afkomstig is van één van de twee persbureaus (ANP/Novum). Als echter gekeken wordt naar het totaal aan procenten, zonder nieuws waarbij niet duidelijk was hoeveel gebruik zij maakten van de berichten van persbureaus, komt dit totaal zelfs neer op 73 procent.¹⁴

¹² Jongbloed, W. e.a. *Mediamonitor. Analyse en verdieping # 1. Over nieuws en het ANP(2009)*. Hilversum: Commissariaat voor de Media, P. 14

¹³ Jongbloed, W. e.a. *Mediamonitor. Analyse en verdieping # 1. Over nieuws en het ANP(2009)*. Hilversum: Commissariaat voor de Media, P. 35 - 36

¹⁴ Jongbloed, W. e.a. *Mediamonitor. Analyse en verdieping # 1. Over nieuws en het ANP(2009)*. Hilversum: Commissariaat voor de Media, P. 27-28

Tabel 1. Bronvermelding per nieuwstittel op internet (in procenten)

Nieuwstittel (gerangschikt op aandeel persbureau)	ANP	Novum	Buitenlands persbureau	Eigen redactie	Overig	Onbekend	Totaal persbureaus
metronieuws.nl	97,3	0,0	0,9	2,7	0,0	0,0	97,3
nieuws.nl	0,0	93,2	26,5	0,0	10,3	6,8	93,2
trouw.nl	39,7	38,9	13,0	16,8	4,6	4,6	78,6
nu.nl	67,9	7,5	1,9	23,6	0,9	0,0	77,4
ad.nl	63,3	0,0	0,6	17,8	0,0	18,9	63,3
nrc.nl	44,9	0,0	18,4	36,7	4,1	0,0	61,2
nd.nl	55,6	0,0	0,0	44,4	0,0	0,0	55,6
refdag.nl	53,5	0,0	10,9	45,5	6,9	0,0	55,4
volkskrant.nl	49,3	0,0	11,9	41,8	3,0	3,0	55,2
telegraaf.nl	0,5	0,0	0,0	22,3	1,6	75,5	0,5
depers.nl	0,0	0,0	0,0	13,3	0,0	86,7	0,0
nos.nl	0,0	0,0	0,0	2,1	0,0	97,9	0,0
spitsnieuws.nl	0,0	0,0	0,0	100	0,0	0,0	0,0
Totaal	32,4	11,7	5,6	23,1	2,3	31,6	45,2
Totaal exclusief spitsnieuws.nl en websites met een aandeel 'onbekend' groter dan 75 procent.	52,8	19,1	9,1	20,9	3,4	5,5	73,7

1.2.2 Controleren van nieuwsberichten door (internet)journalisten

In deze paragraaf wordt beschreven wat er in de literatuur al bekend is over de wijze waarop (internet)journalisten nieuwsberichten controleren.

“Empirisch onderzoek naar het beoordelen van de betrouwbaarheid van bronnen door Nederlandse journalisten is beperkt. [...] Op welke wijze Nederlandse journalisten de door hun bronnen verstrekte informatie checken, is nog niet onderzocht. Er is wel vastgelegd hoe journalisten zouden moeten handelen. De journalistieke mores met betrekking tot de beoordeling van de informatie van bronnen zijn vastgelegd in handboeken en in gedragscodes.”¹⁵

Twee onderzoeken die voor dit onderzoek van belang zijn, gaan wel over de wijze waarop (internet)journalisten hun bronnen controleren. Zo deed hbo-student Joyce van Nunen in 2006 onderzoek naar de manier waarop journalisten omgaan met het World Wide Web als bron. Ze zegt dat het ligt aan het soort bron of journalisten deze wel of niet controleren.¹⁶ Als de bron betrouwbaar is, controleren ze die niet. Van nieuwssites en de website van een gemeente wordt vaak aangenomen dat die informatie gewoon klopt. Bronnen worden niet altijd vermeld. Daarnaast blijkt uit het onderzoek van Els Diekerhof, dat vermeld wordt in het onderzoek *Journalistiek in Diskrediet* van Bert Ummelen (2009, p. 120), dat Nederlandse journalisten het controleren van uitspraken en beweringen vooral niet nodig vinden, om de reden dat ze met hun ervaring en journalistieke intuïtie zelf kunnen beoordelen of hun bronnen waar zijn. En als ze niet kunnen instaan voor de waarheid van een quote, plaatsen ze deze tussen haakjes.

Ondanks dat er weinig onderzoek is verricht naar hoe Nederlandse internetredacties precies hun nieuwsberichten controleren voorafgaande aan plaatsing van het nieuwsbericht op internet, is er wel onderzoek gedaan naar het correctiebeleid van veertien landelijke nieuwssites (2011). In deze masterthesis beveelt de schrijver aan,

¹⁵ Ummelen, B. *Journalistiek in diskrediet* (2009). AMB: Diemen, P. 67

¹⁶ Nunen, van J. *Het WWW in de journalistiek* (2006). Tilburg: ongepubliceerde masterthesis, p. 21

onderzoek te doen naar het proces waarbij berichten tot stand komen en fouten gemaakt worden. Dit is tijdens de interviews, die gingen over het correctiebeleid van de nieuwssites, namelijk niet aan de orde gekomen.¹⁷ Ook verwijst Kraijkamp naar de Amerikaanse journalist Craig Silverman die een boek schreef over onbetrouwbaar nieuws in Amerika. (*Regret the error. How Media mistakes pollute the press and imperil free speech.* 2009). Hij ontwikkelde een *checklist* waarmee journalisten voorafgaande aan plaatsing van hun bericht, het bericht kunnen checken op bijvoorbeeld bronnen en spelling. Met deze checklist kan de internetjournalist een snelle check doen op bronnen, namen, spelling in nieuwsberichten voordat hij of zij het bericht plaatst.¹⁸ In Nederland is nog niet bekend of Nederlandse internetredacties werken met een checklist zoals deze. Kraijkamp beveelt aan hier onderzoek naar te doen. Dit onderzoek zal daar duidelijkheid in verschaffen.

Er is dus weinig onderzoek gedaan naar de wijze waarop (internet)journalisten de door hun bronnen verstrekte informatie checken. Wel is onderzocht hoe internetredacties na plaatsing fouten in nieuwsberichten corrigeren. Kortom: aan de hand van bovenstaande literatuur kan vastgesteld worden dat er nog weinig onderzoek verricht is naar de wijze waarop internetjournalisten voorafgaande aan plaatsing hun nieuwsberichten controleren. Daarom is het van belang dit te onderzoeken. Zo kan achterhaald worden of het echt waar is of internetjournalisten hun nieuwsberichten onvoldoende controleren.

1.2.3 Betrouwbaarheid bronnen volgens (internet)journalisten

In deze paragraaf wordt beschreven wat er in eerdere onderzoeken al beschreven is hoe geloofwaardig Nederlandse journalisten de informatie vinden die afkomstig is van verschillende internetbronnen en hoe geloofwaardig zij de informatie vinden die op websites staat van verschillende organisaties.

Tabel 2 laat zien hoe geloofwaardig Nederlandse journalisten de informatie van internetbronnen vinden. Het blijkt dat de meeste journalisten zeggen dat ze de informatie die ze ontvangen per e-mail(88,5%⁶) of vinden op internet(79,4%) vooraf controleren. Daarnaast probeert een groot deel van de journalisten(84,8%) die informatie van internet gebruikt, de oorspronkelijke bron van de informatie te vinden.”¹⁹

¹⁷ Kraijkamp, M.L. *Het correctiebeleid van Nederlandse nieuwssites(2011)*. Leiden: ongepubliceerde masterthesis, p.76

¹⁸ Voor de checklist, zie: www.scribd.com/doc/31924802/checklist-craig-silverman-regret-the-error (11 juli.2012).

¹⁹ Dr.Hermans, L. e.a. *Nederlandse journalisten in 2010. Onderzoek naar de kenmerken van de beroepsgroep, professionele opvattingen en het gebruik van digitale media in het journalistieke werk(2011)*. Nijmegen: RU, p. 51

Tabel 2. *Geloofwaardigheid van informatie afkomstig van internetbronnen*

	bijna altijd	vaak	soms	bijna nooit	N
Informatie die ik via e-mail ontvang check ik altijd	63,1	25,4	10,2	1,3	1002
Ik gebruik nooit informatie direct van internet, omdat ik dat te onbetrouwbaar vind	22,1	26,2	39,6	12,1	969
Informatie die ik van internet gebruik controleer ik bij andere bronnen	51,3	33,0	14,4	1,3	1004
Als ik informatie vind op internet probeer ik altijd de oorspronkelijke bron te achterhalen	56,7	28,1	12,2	3,0	1000

Noot: het betreft hier inhoudelijke informatie voor journalistieke producties, geen service-informatie (zoals telefoonnummers, adressen, openingstijden en routebeschrijvingen)

Tabel 3 laat zien hoe geloofwaardig journalisten de informatie op websites van bepaalde typen organisaties vinden. Uit deze tabel blijkt, dat journalisten vooral de informatie van websites van de overheid(83,4%) en van niet gouvernementele organisaties (NGO's) (77,1%) zeer geloofwaardig vinden. Ook websites binnen de eigen nieuwssector namelijk van nieuwsmedia worden beschouwd als geloofwaardig (88,7%). Meer dan de helft van de journalisten vindt de websites van non-profit organisaties(69,2%) en politieke partijen(57,6%) geloofwaardig. Ook blijkt dat journalisten nieuws dat staat op websites van gewone burgers redelijk geloofwaardig vinden(42,4%).²⁰

Ongeloofwaardig worden de volgende websites bevonden: websites van bedrijven(58,4%), brancheorganisaties(52,1%) en belangengroepen(65,1%).

Tabel 3. *Geloofwaardigheid van informatie aangeboden via websites van bepaalde typen organisatie*

	zeer geloofwaardig	geloofwaardig	ongeloofwaardig	zeer ongelooftwaardig	N
Overheidsinstanties	7,2	76,2	14,4	2,2	992
Internationale gouvernementele organisaties	5,1	72,0	20,6	2,2	980
Nieuwsmedia	5,0	83,7	10,7	0,5	996
politieke partijen	1,6	56,0	37,4	5,0	993
Non-profit organisaties	1,2	68,0	29,1	1,6	988
Gewone burgers	0,8	41,6	50,6	7,0	986
Brancheorganisaties	0,6	47,3	46,4	5,7	985
Bedrijven	0,4	41,1	53,8	4,6	990
Belangengroepen	0,3	34,7	56,7	8,4	988

²⁰ Dr. Hermans, L. e.a. *Nederlandse journalisten in 2010. Onderzoek naar de kenmerken van de beroepsgroep, professionele opvattingen en het gebruik van digitale media in het journalistieke werk*(2011). Nijmegen: RU, p. 52

Uit deze literatuur kan de conclusie getrokken worden dat gekeken is naar de wijze waarop journalisten in het algemeen omgaan met informatie van internet en hoe zij de betrouwbaarheid van verschillende bronnen op internet in schatten. Er is weliswaar nog niet onderzocht of de resultaten hetzelfde zijn als alleen internetjournalisten ondervraagd zouden zijn. Ook is niet gekeken naar de betrouwbaarheid van deze organisaties volgens internetjournalisten. Dit zal aan de internetjournalisten die meewerkten aan dit onderzoek wel gevraagd worden.

1.2.4 Betrouwbaarheid Nederlandse nieuwssites volgens publiek

In deze paragraaf wordt beschreven wat het belang is van betrouwbaar nieuws voor het beroep journalist en welke nieuwssites door Nederlanders als betrouwbaar of onbetrouwbaar worden gezien.

Nico Drok, Lector Media And Civil Society aan Hogeschool Windesheim, deed onderzoek naar de toegevoegde waarde van de professionele journalistiek. Er werd gevraagd aan het werkveld, deskundigen, docenten en studenten welke van de vijftig profielkwalificaties van het beroep journalist in de komende vijftig jaar belangrijker zullen worden. De top drie van die kwalificaties is:

1. Betrouwbaar zijn;
2. Initiatief tonen;
3. Informatie kunnen selecteren op basis van betrouwbaarheid.²¹

Met betrouwbaar zijn wordt bedoeld dat de journalist niet alleen betrouwbaar is voor zijn collega, maar ook of juist voor het publiek. De professionele journalistiek moet als betrouwbaar te boek staan. Zolang aan die voorwaarde niet voldaan wordt, ziet de toekomst voor de journalistiek er niet rooskleurig uit.²²

Hoe kijkt het Nederlandse publiek aan tegen de betrouwbaarheid van onze Nederlandse nieuwssites? Newcom Research & Consultancy voerde een onderzoek uit onder 1019 Nederlanders om hun vertrouwen te meten in onder andere online (nieuws)media(2011). De geïnterviewden konden de nieuwssites beoordelen op aspecten zoals: diepgang, kwaliteit van de berichtgeving, betrouwbaarheid van bronnen en tevredenheid over de manier waarop het nieuws wordt weergegeven.

Uit het onderzoek blijkt dat Nederlanders het meest vertrouwen hebben in de nieuwssites:

- NOSnieuws.nl (cijfer: 7,3);
- ANP.nl (7,3);
- NOSteletekst.nl (7,1).

Nederlanders vertrouwen het minst op de websites van:

- Telegraaf.nl (cijfer 4,7);
- Googlenieuws.nl (5,9);
- RTLNieuws.nl (6,1).²³

²¹ N.Drok. *Bakens van betrouwbaarheid. Een onderzoek naar verschuivende journalistieke kwalificaties*(2011). Zwolle: Windesheim, p 125

²² N.Drok. *Bakens van betrouwbaarheid. Een onderzoek naar verschuivende journalistieke kwalificaties*(2011). Zwolle: Windesheim, p. 36

²³ <http://www.newcomresearch.nl/news/30/16/Meeste-vertrouwen-in-nieuwssites-NOSnieuws-nl-ANP-nl-en-NOSteletekst-nl> (18 jan. 2012).

De manier waarop nieuwssites de informatie weergeven, wordt gewaardeerd door 45% van het Nederlandse publiek. Men twijfelt echter zowel bij kranten als nieuwssites aan de betrouwbaarheid van de berichtgeving. Slechts 1 op de 3 Nederlanders gelooft dat de informatie waar is. Ook twijfelt men over de bronnen die geciteerd worden.

Terwijl betrouwbaar zijn steeds belangrijker wordt voor de journalist, gelooft slechts 1 op de 3 Nederlanders dat de informatie op nieuwssites en in kranten waar is. Ook twijfelt men over de bronnen die journalisten citeren. Is het waar dat zoveel Nederlanders twijfelen over de betrouwbaarheid van de berichtgeving of is die twijfel nergens op gestoeld? Daarom is het van belang te onderzoeken hoe Nederlandse internetredacties nieuwsberichten controleren op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing. Zo kan gekeken worden of het klopt dat internetjournalisten bijvoorbeeld hun bronnen slecht citeren of onbetrouwbaar nieuws plaatsen. In dit onderzoek zal dit naar voren komen.

1.2.5 Journalistieke normen- en waarden in de internetjournalistiek

In deze paragraaf wordt een vergelijking gemaakt met de normen die gelden voor zowel algemene journalisten als internetjournalisten.

Uit onderzoek van Van der Wurff e.a.(2009) blijkt dat voor internetjournalisten in principe dezelfde algemene journalistieke normen gelden voor het brengen van de juiste berichtgeving. Deze normen zijn vastgelegd in journalistieke gedragscodes. De belangrijkste algemene journalistieke normen die journalisten moeten naleven om goede journalistieke berichtgeving te brengen, is dat zij zorgen dat de berichtgeving:

- zorgvuldig is;
- onafhankelijk is;
- waarheidsgetrouw is;
- evenwichtig is;
- en transparant is.

Om deze optimale journalistieke berichtgeving te kunnen realiseren, is het volgens specialisten voor alle journalisten het meest van belang dat in de journalistieke berichtgeving:

- bronnen volledig vermeld zijn;
- citaten op waarheid gecontroleerd zijn;
- er hoor en wederhoor is toegepast;
- de feiten gecontroleerd zijn.²⁴

Ook actualiteit van de berichtgeving en het begrijpelijk maken van het nieuws voor het publiek speelt tegenwoordig een belangrijke rol voor internetjournalisten volgens specialisten.

Naast de algemeen geldende journalistieke normen gelden er tegenwoordig ook twee nieuwe normen specifiek voor internetjournalisten. De eerste is dat het als noodzakelijk wordt beschouwd dat de internetjournalist het nieuws zo snel mogelijk publiceert (instant-actualiteit). Dit komt doordat online nieuws geen

²⁴ Dr. Van der Wurff, R. e.a. *Wenselijkheid en haalbaarheid van een aparte gedragscode voor online journalistiek: resultaten van een Delhi-studie*(2010). ASCoR: Amsterdam, p. 32.

publicatiedeadlines kent en offline nieuws wel. Daarnaast wordt verwacht van internetjournalisten dat ze kwetsende bijdragen uit het publiek weren.²⁵

Er zijn normen die door internetjournalisten goed nageleefd worden en normen die geschonden worden. Normen die door internetjournalisten goed worden nageleefd zijn:

- het begrijpelijk maken van het nieuws voor het publiek;
- het snel publiceren van online nieuws;
- het luisteren naar en vermaken van het publiek.

Normen die steeds vaker geschonden worden in de internetjournalistiek zijn onder andere:

- het zorgvuldig controleren van feiten;
- het maken van een scheiding tussen redactionele en commerciële content.

Uit het onderzoek van Van der Wurff blijkt dat de journalistieke normen matig worden nageleefd in de algemene journalistiek en nog wat minder in de online journalistiek.²⁶ Reden daarvoor is ten eerste de jacht op de aandacht van het publiek. Die leidt er toe dat journalistieke media, offline en online, de gehaastheid en verkeerde onderwerpkeuze van andere online nieuwsdiensten te veel navolgen. Vooral de zorgvuldigheid van de berichtgeving heeft hieronder te lijden.²⁷ Een andere reden dat internetjournalisten zich niet altijd houden aan de algemene journalistieke normen is dat de betrouwbaarheid van informatie of bronnen op internet soms lastig te achterhalen is voor de internetjournalisten. Ook kan het toegenomen belang van snelheid en de verhoging van werkdruk gevaren opleveren voor gangbare journalistieke waarden als het controleren van feiten, toepassen van hoor en wederhoor en accuraatheid. Meer dan de helft van de journalisten(61,2%) is het er over eens dat de journalistieke zorgvuldigheid afneemt door de komst van internet. Daarnaast vindt tweederde dat collega's te gemakkelijk omgaan met de informatie die op het internet te vinden is(65,3%).²⁸

Wie is er uiteindelijk verantwoordelijk voor het naleven van de journalistieke normen? Uit tabel 4 blijkt dat volgens experts in eerste instantie de individuele journalist zelf en de redactie verantwoordelijk zijn voor naleving van de journalistieke normen. In mindere mate vinden experts dat het publiek en het mediabedrijf daarvoor verantwoordelijk zijn.²⁹

²⁵ Dr. Van der Wurff, R. e.a. *Wenselijkheid en haalbaarheid van een aparte gedragscode voor online journalistiek: resultaten van een Delhi-studie(2010)*. ASCoR: Amsterdam, p. 35.

²⁶ Dr. Van der Wurff, R. e.a. *Wenselijkheid en haalbaarheid van een aparte gedragscode voor online journalistiek: resultaten van een Delhi-studie(2010)*. ASCoR: Amsterdam, p. 39

²⁷ Dr. Van der Wurff, R. e.a. *Wenselijkheid en haalbaarheid van een aparte gedragscode voor online journalistiek: resultaten van een Delhi-studie(2010)*. ASCoR: Amsterdam, p. 34.

²⁸ Dr.Hermans, L. e.a. *Nederlandse journalisten in 2010. Onderzoek naar de kenmerken van de beroepsgroep, professionele opvattingen en het gebruik van digitale media in het journalistieke werk(2011)*. Nijmegen: RU, p.47

²⁹ Dr. Van der Wurff, R. e.a. *Wenselijkheid en haalbaarheid van een aparte gedragscode voor online journalistiek: resultaten van een Delhi-studie(2010)*. ASCoR: Amsterdam, p. 42.

Tabel 4. Verantwoordelijkheid voor naleving van journalistieke normen

<i>Wie heeft een grote eigen verantwoordelijkheid om er voor te zorgen dat journalistieke normen worden nageleefd?</i>			
	Ja (%)	Nee (%)	Score
De individuele journalist	100	0	4.9
De redactie	100	0	4.8
De beroepsgroep	81	8	4.2
De aanbieder	78	8	4.1
Het publiek (door erop te staan dat journalistieke normen in acht worden genomen)	38	24	3.2
De wetgever	27	32	2.9
De adverteerders (door erop te staan dat journalistieke normen in acht worden genomen)	16	57	2.4

Noten:

- 37 experts hebben deze vraag beantwoord.
- De kolommen 'Ja (%)' en 'Nee (%)' geven het % experts dat een partij wel of geen grote eigen verantwoordelijkheid toeschrijft.
- De kolom 'Score' geeft de gemiddelde score van alle experts op een 5-puntsschaal, waar 1 = 'helemaal geen eigen verantwoordelijkheid' en 5 = 'zeer grote eigen verantwoordelijkheid'.

Omdat door specialisten wordt verondersteld dat de algemene journalistieke normen in de internetjournalistiek geschonden worden, maar er nog weinig onderzoek is verricht naar de wijze waarop internetjournalisten nieuwsberichten controleren voorafgaande aan plaatsing, is het van belang te onderzoeken wat de manier is waarop internetredacties de normen naleven of schenden bij het controleren van nieuwsberichten voorafgaande aan plaatsing.

1.2.6 Voorbeelden van onbetrouwbare online berichtgeving

In deze paragraaf wordt een aantal kenmerkende voorbeelden gegeven van onbetrouwbare online berichtgeving. Michael Kraijkamp deed onderzoek naar het correctiebeleid van veertien landelijke nieuwssites (2011). Uit zijn onderzoek komt een aantal voorbeelden naar voren van fouten die gemaakt zijn door landelijke nieuwssites en hoe zij daar vervolgens mee om zijn gegaan.³⁰ Deze voorbeelden illustreren wat er kan gebeuren als nieuwssites nieuwsberichten van elkaar overnemen zonder ze voor plaatsing te controleren op waarheidsgehalte. Ook roepen deze voorbeelden de vraag op of internetredacties überhaupt wel controleprocedures hebben om nieuwsberichten te controleren:

BNR Nieuwsradio: meldde op 28 oktober 2008 op de radio en internet dat er in de gemeente Maasdiel, sprake was van een geboortegolf. Deze zou zijn veroorzaakt door een driedaagse stroomstoring. Het bericht werd overgenomen door diverse landelijke en lokale media. Het werd zelfs een item in het NOS-journaal. Later bleek het nieuws echter niet helemaal te kloppen en NOS liet weten te gemakkelijk met de cijfers te zijn omgegaan. Het oorspronkelijke nieuws staat tot op de dag van vandaag nog steeds op de diverse landelijke nieuwssites, zoals NU.nl en Trouw.nl.³¹

³⁰ Kraijkamp, M.L. *Het correctiebeleid van Nederlandse nieuwssites(2011)*. Leiden: ongepubliceerde masterthesis, p. 9 – 12.

³¹ Zie achtereenvolgens de artikelen "Stroomstoring zorgt voor geboortegolf" op de website van NU.nl: <http://www.nu.nl/algemeen/1810729/stroomstoring-zorgt-voor-geboortegolf.html> (16 aug. 2012) en "Stroomstoring weer goed voor baby"s op de website van Trouw: http://www.trouw.nl/nieuws/article1888229.ece/Stroomstoring_weer_goed_voor_baby_s.html (16 aug. 2012)

De Volkskrant: op 8 september 2008, meldde de Volkskrant in de krant en op de website, dat de live-uitzending van de Amerikaanse verkiezingsnacht de NOS 330.000 euro zou gaan kosten. Het juiste bedrag was echter 245.000 euro. Het bericht werd aangepast op de website van de Volkskrant, maar er werd geen verklaring bij gezet. Alleen in de krant, niet online, werd een rectificatie vermeld.

ANP: meldde op 25 augustus 2009 dat in Legoland Berlijn voor de vierde keer de penis van een legogiraf gestolen was. Dit bericht werd overgenomen door diverse nieuwssites. Het nieuws werd al snel gecorrigeerd: het woord 'schwanz' uit het originele Duitse persbericht, betekende eigenlijk giraf. Sommige websites pasten het bericht direct aan, andere niet. Dat leverde het volgende beeld in Google op:

[Penis van legogiraf weer gestolen - Ja hoor! - Leidsch Dagblad](#)
Penis van legogiraf weer gestolen. Gepubliceerd op 25 augustus 2009, 14:16; La
bijgewerkt op 25 augustus 2009, 14:17. BERLIJN - ...
[www.leidschdagblad.nl/.../Penis+van+legogiraf+weer+gestolen+ - 1 uur geleden -](#)
[Vergelijkbaar](#) -

[Staart legogiraf weer gestolen - Buitenland - Telegraaf.nl \[24 uur ...](#)
25 aug 2009 ... Om de kop staat: **penis legogiraf weer gestolen**. Is een staart nie
anders dan een **penis**? Daisy, London | 14:41 | 25.08.09 ...
[www.telegraaf.nl/.../Staart_legogiraf_weer_gestolen_.html - 1 uur geleden -](#)
[Vergelijkbaar](#) -

[Penis legogiraf gestolen - DePers.nl](#)
Penis van legogiraf weer gestolen. Gepubliceerd: vandaag 14:13. Update: vanda
Legoland in Berlijn is het zat: voor de vierde keer in korte tijd is ...
[feeds.depers.nl/.../Penis-van-legogiraf-weer-gestolen.html - 1 uur geleden -](#)
[Vergelijkbaar](#) -

[Staart van legogiraf weer gestolen \(update\) - Ja denk ...](#)
25 aug 2009 ... Staart van **legogiraf weer gestolen** (update) ... Kennen ze in Duits
eens het verschil tussen een staart en een **penis**?? Lachen :-)! ...
[www.noordhollandsdagblad.nl/.../Staart+van+legogiraf+weer+gestolen+\(update\) -](#)
minuten geleden - [Vergelijkbaar](#) -

[Penis van legogiraf weer gestolen :: Nieuws.be](#)
Penis van legogiraf weer gestolen Legoland in Berlijn is het zat: voor de vierde ke
korte tijd is de **penis** van een **legogiraf**, die bij de ingang van het ...
[www.nieuws.be/.../Penis_van_legogiraf_weer_gestolen_12f2b741.aspx - 54 minu](#)
 geleden - [Vergelijkbaar](#) -

[Staart van legogiraf weer gestolen \(update\) - Ja hoor! - Haarlems ...](#)
25 aug 2009 ... Staart van **legogiraf weer gestolen** (update) ... Eerder vandaag we
dat het om de **penis** van de giraf zou gaan. ...
[www.haarlemsdagblad.nl/.../Staart+van+legogiraf+weer+gestolen+\(update\) - 19 m](#)
 geleden - [Vergelijkbaar](#) -

Afb. 1. Beeld in de zoekmachine Google

Kortom: uit deze literatuurbespreking blijkt dat er weinig onderzoek verricht is naar de wijze waarop Nederlandse internetredacties precies hun nieuwsberichten voorafgaande aan plaatsing controleren. Wel is bekend dat internetjournalisten veelvuldig gebruik maken van nieuwsberichten van persbureaus en onderscheid maken in betrouwbaarheid van bronnen. Ook is bekend dat de journalistieke algemene normen geschonden worden in de algemene journalistiek, maar vooral in de online journalistiek. Dit gebeurt terwijl betrouwbaar zijn de komende jaren als belangrijkste kwalificatie wordt gezien voor de professionele journalist.

Deze conclusies leiden vervolgens tot de volgende centrale vraag:
Op welke manier controleren landelijke internetredacties nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing op internet?

In paragraaf 1.3 zal deze centrale vraag nader uitgelegd worden.

1.3 Vraagstelling en begripsbepaling

Centrale vraag

De centrale vraag van dit onderzoek is:

Op welke manier controleren landelijke internetredacties nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing op internet?

Deze vraag is van belang, omdat er wordt aangenomen dat nieuwsberichten online onbetrouwbaar zijn terwijl juist betrouwbaar zijn als journalist als de belangrijkste professionele kwalificatie wordt gezien voor de komende vijftig jaar. Maar het is nog niet precies onderzocht hoe internetredacties hun nieuwsberichten controleren op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing. Het is dus belang te weten hoe internetredacties hier mee omgaan. Het is met name van belang te weten hoe de internetjournalist hier mee om gaat, om hem of haar uiteindelijk een onderbouwd advies te geven over hoe hij of zij betrouwbaar kan zijn.

Begripsbepaling

In de centrale vraag worden vijf begrippen gebruikt die hieronder één voor één worden toegelicht. Daarnaast wordt uitgelegd op welke literatuur uit de literatuurbespreking (par.1.2) deze begrippen zijn gebaseerd. Vanaf dit moment wordt in dit onderzoek de term hij gebruikt als verwezen wordt naar de term internetjournalist.

1. Controleren:

het toetsen van de werkelijkheid aan de gestelde journalistieke normen die gelden voor waarheidsgetrouwe berichtgeving.

Deze definitie komt voor uit de checklist van de Amerikaanse journalist Craig Silverman. Hij ontwikkelde een checklist om nieuwsberichten voorafgaande aan plaatsing te *controleren*.³²

2. Internetredacties:

alle journalistieke redacties in Nederland die dagelijks hun landelijk, bekende nieuwssites vullen met nieuwsberichten.

In dit onderzoek gaat het om de volgende tien landelijk bekende nieuwssites:

1. NRC.nl;
2. NOS.nl;
3. HPDeTijd.nl;
4. RTLNieuws.nl;
5. DePers.nl;
6. Telegraaf.nl;
7. SpitsNieuws.nl;
8. NU.nl;
9. Elsevier.nl;
10. AD.nl.

³² www.scribd.com/doc/31924802/checklist-craig-silverman-regret-the-error (11 juli 2012).

3. Nieuwsberichten:

alle berichtgevingen van nieuws die nog niet eerder bekend waren. De nieuwsberichten uit dit onderzoek zijn afkomstig van de volgende groepen bronnen:

1. persbureaus;
2. social media, zoals Twitter;
3. burgers;
4. andere nieuwssites;
5. NGO's, non-profit organisaties en politieke organisaties, websites van de overheid;
6. PR-bureaus, bedrijven, brancheorganisaties en belangengroepen.

Deze indeling is gemaakt aan de hand van literatuur die in de inleiding (bronnen die genoemd worden in onderzoek van Vermaas) en in de literatuurverkenning (geloofwaardigheid van bronnen) staan.³³

4. Waarheidsgehalte:

de mate waarin een nieuwsbericht voldoet aan de belangrijkste normen die gesteld worden aan betrouwbare journalistieke berichtgeving.

Daarbij wordt gekeken in welke mate de internetjournalisten die aan dit onderzoek meewerken, zorgen dat:

- de oorspronkelijke bron gecontroleerd is.

Uit de literatuur bleek dat 84,4% van de journalisten de oorspronkelijke bron controleert bij het zoeken naar informatie van internet.

Verder wordt getoetst of internetjournalisten voor het plaatsen van het nieuwsberichten kijken of de:

- bronnen volledig vermeld zijn;
- citaten op waarheid gecontroleerd zijn;
- er hoor en wederhoor is toegepast;
- de feiten gecontroleerd zijn.³⁴

5. Voorafgaande aan plaatsing:

het moment waarop een nieuwsbericht nog niet op de nieuwssite is gezet. Het moment waarop het bericht klaargemaakt wordt om geplaatst te worden.

³³ Dr.Hermans, L. e.a. *Nederlandse journalisten in 2010. Onderzoek naar de kenmerken van de beroepsgroep, professionele opvattingen en het gebruik van digitale media in het journalistieke werk*(2011). Nijmegen: RU, p. 52 en het onderzoek Vermaas, K. e.a. *Het persbureau in perspectief. Rol, functies en waarden van Nederlandse persbureaus*(2009). WaU: plaats onbekend, p. 4

³⁴ Dr. Van der Wurff, R. e.a. *Wenselijkheid en haalbaarheid van een aparte gedragscode voor online journalistiek: resultaten van een Delhi-studie*(2010). ASCoR: Amsterdam, p. 32.

1.4 Methode

In deze paragraaf wordt uitgelegd welke deelvragen nodig zijn om de centrale vraag van dit onderzoek zo goed mogelijk te beantwoorden. Ook wordt uitgelegd hoe de beantwoording van deze deelvragen wordt aangepakt.

De centrale vraag is:

Op welke manier controleren landelijke internetredacties nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing op internet?

Om deze centrale vraag te beantwoorden, zijn de volgende twee deelvragen geformuleerd:

Deelvragen:

1. Welke controleprocedures bestaan er bij de landelijke internetredacties voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing op internet?
2. Op welke wijze worden de bestaande controleprocedures bij de landelijke internetredacties voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing op internet nageleefd?

Aanpak en onderbouwing deelvragen algemeen

Beide deelvragen worden beantwoord door middel van interviews. Er wordt gekozen voor het telefonisch afnemen van de interviews vanwege de beschikbare tijd die staat voor dit onderzoek.

De interviewvragen zijn bestemd voor tien landelijke internetredacties. Van elke internetredactie wordt één eindverantwoordelijke en één internetjournalist geïnterviewd. Dit gebeurt afzonderlijk van elkaar. Dit is belangrijk, omdat zo gekeken kan worden of de internetjournalisten op de hoogte zijn van de controleprocedures die de eindverantwoordelijken hebben opgesteld en hoe ze deze uitvoeren. Zo ontstaat er een betrouwbaar beeld, omdat beleid en praktijk met elkaar vergeleken kunnen worden. De interviewvragen zijn samengesteld op basis van literatuur.³⁵ Er wordt onderscheid gemaakt in een aparte vragenlijst voor de eindverantwoordelijken (bijlage 1) en voor de internetjournalisten (bijlage 2).

De belangrijkste overeenkomsten tussen de twee vragenlijsten zijn dat er bij beide gevraagd wordt of er een standaardprocedure aanwezig is voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing. Daarnaast staan ook in beide vragenlijsten vragen over het maken van fouten. Ten slotte wordt bij beide lijsten gevraagd wat de geïnterviewden over het algemeen vinden van de controleprocedure op de redactie.

Verschillen tussen de twee vragenlijst zijn dat bij de eindverantwoordelijke voornamelijk naar het gewenste controleproces gevraagd wordt en bij de internetjournalisten naar de daadwerkelijke uitvoering van de controle. Zo wordt de internetjournalisten gevraagd wat zij precies controleren bij nieuwsberichten die afkomstig zijn van verschillende groepen bronnen en ook welk onderscheid in

³⁵ Gebaseerd op de volgende onderzoeken: Dr. Van der Wurff, R. e.a.(2010) p. 36 t/m 42; Dr. Hermans, L. e.a. (2010) p. 49 t/m 52.

betrouwbaarheid zij daarin maken. Bij de eindverantwoordelijke wordt alleen gevraagd of zij richtlijnen hebben die aangeven dat verschillende soorten binnenkomende nieuwsberichten ook op verschillende manieren gecontroleerd mogen worden op waarheidsgehalte. Als voorbeeld wordt de eindverantwoordelijke gevraagd naar richtlijnen voor het controleren van nieuwsberichten van persbureaus en twitterberichten.

In eerste instantie wordt voor dit onderzoek dezelfde lijst van landelijke nieuwssites gebruikt die Kraijkamp (2011) ook gebruikte voor zijn masterthesis (zie tabel 5).³⁶ De reden hiervoor is dat Kraijkamp onderzoek deed naar het correctiebeleid van vijftien landelijke nieuwssites. Dit onderzoek gaat ook over landelijke nieuwssites, maar dan over het controleproces van nieuwsberichten voorafgaande aan plaatsing. Het sluit goed aan bij het onderzoek van Kraijkamp.

Tabel 5. Geselecteerde nieuwssites onderzoek Kraijkamp(2011)

Nieuwssite	Naam	Functie
1. AD.nl (Algemeen Dagblad)	Nick van Loon	Hoofdredacteur website
2. BNRNieuwsradio.nl	Meindert Schut	Adjunct-hoofdredacteur
3. Elsevier.nl	René van Rijckevorsel	Plaatsvervangend hoofdredacteur
4. HPDeTijd.nl	Niek Stolker*	Coördinator De Tijd en internet
5. Metro.nl	Simone Schnabel*	Reporter en Interactive Manager
6. NOS.nl	Jens Kraan	Plaatsvervangend chef NOS 24
7. NRC.nl	Ernst-Jan Pfauth ⁴⁷	Chef internet
8. NRCNext.nl	Ernst-Jan Pfauth	Chef internet
9. NU.nl	Wieland van Dijk	Chef redactie
10. DePers.nl	Rik Nizet	Hoofdredacteur website
11. RTLNieuws.nl	Mireille Derks	Chef internet
12. SpitsNieuws.nl	Guus Hoevenaars	Redacteur online
13. Telegraaf.nl	Marco van der Laan	Chef internet
14. Trouw.nl	Wouter Bax	Chef multimedia
15. Volkskrant.nl	Marjan van den Berg	Chef internet

Hij maakte zijn selectie van vijftien nieuwssites op basis van de volgende criteria:

- gebaseerd op de verhalen die ook in de literatuurbespreking (par. 1.2.6) van dit onderzoek staan vermeld (geboortegolf Maasdriel, NOS verkiezingsnacht en staart van legogiraf). De betrokken partijen zijn BNR Nieuwsradio, NOS, de Volkskrant en De Telegraaf;
- alle vijftien sites hebben een breed georiënteerd nieuwsaanbod;
- ze produceren zelf content;
- de basismedia van deze nieuwssites zijn divers: radio, tv en krant.

³⁶ Kraijkamp, M.L. *Het correctiebeleid van Nederlandse nieuwssites(2011)*. Leiden: ongepubliceerde masterthesis, p. 40

Uiteindelijk hield Kraijkamp veertien nieuwssites over, want Marjan van den Berg van de Volkskrant wilde niet meewerken aan zijn onderzoek.

Voor dit onderzoek zijn dezelfde vijftien nieuwssites benaderd die Kraijkamp in eerste instantie ook benaderde. Kraijkamp hield veertien nieuwssites over. Aan dit onderzoek zullen er uiteindelijk tien nieuwssites meewerken. Het gaat om de volgende internetredacties:

1. NRC.nl;
2. NOS.nl;
3. HPDeTijd.nl;
4. RTLNieuws.nl;
5. DePers.nl;
6. Telegraaf.nl;
7. SpitsNieuws.nl;
8. NU.nl;
9. Elsevier.nl;
10. AD.nl.

Er zijn vijf nieuwssites die in de periode dat de interviews worden afgenomen niet beschikbaar kunnen zijn (eind februari 2012 t/m begin maart 2012). Het gaat om de volgende vijf nieuwssites:

1. BNR Nieuwsradio: eindverantwoordelijke op vakantie
2. Metro: idem
3. Trouw: geen eindverantwoordelijke, pas per 1 april 2012.
4. De Volkskrant: de internetredactie zit net in een overgangsfase met een nieuwe manier van werken.
5. NRC Next: deze nieuwssite is ongeschikt voor het onderzoek, omdat de nieuwsberichten die daarop staan al gecontroleerde berichten zijn die rechtstreeks uit NRC Handelsblad op de website worden geplaatst.

De consequenties dat er van de veertien nieuwssites die Kraijkamp gebruikte voor zijn onderzoek, voor dit onderzoek uiteindelijk tien overblijven, zullen niet nadelig zijn. Ook met de tien nieuwssites die deelnemen, lukt het om een valide antwoord te geven op de centrale vraag, omdat NRC Next geen nieuwssite bleek te zijn, SpitsNieuws net als Metro een gratis nieuwskrant is (dus ongeveer hetzelfde publiek heeft), en ondanks dat er grote namen wegvielen, zoals de Volkskrant er nog genoeg grote namen overbleven (bijvoorbeeld NU.nl en NOS.nl) om de centrale vraag goed te kunnen beantwoorden.

Deelvraag 1 van dit onderzoek is:

Welke controleprocedures bestaan er bij de landelijke internetredacties voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing op internet?

Aanpak deelvraag 1:

Deze deelvraag wordt beantwoord door middel van telefonische interviews met tien

eindverantwoordelijken en tien internetjournalisten van tien landelijke nieuwssites. Door de antwoorden van de internetjournalisten met die van de eindverantwoordelijke te vergelijken, wordt bekeken of deze met elkaar overeen komen.

Onderbouwing deelvraag 1:

In de literatuurbespreking kwam naar voren dat nog niet bekend is welke controleprocedures landelijke internetredacties gebruiken voor het controleren van hun nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing. Daarom worden er telefonische interviews gebruikt om zo achter het antwoord te komen. Voor die methode wordt gekozen, omdat er in de beschikbare tijd die staat voor dit onderzoek, slechts tijd is om de interviews telefonisch af te nemen. Ik kies voor tien landelijke internetredacties, omdat deze in de beschikbare tijd mee willen werken en deze nieuwssites ook mee hebben gewerkt aan het onderzoek van Kraijkamp(2011) naar het correctiebeleid van veertien landelijke nieuwssites.

Deelvraag 2 is:

Op welke wijze worden de bestaande controleprocedures bij de landelijke internetredacties voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing op internet nageleefd?

Aanpak deelvraag 2:

Vervolgens moet worden gekeken hoe de landelijke internetredacties de controleprocedure voor controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte ook daadwerkelijk naleven. Deze deelvraag wordt beantwoord door van elke internetredactie zowel de eindverantwoordelijke als een internetjournalist te interviewen. Bij zowel deelvraag 1 als 2 gaat het om één en dezelfde vragenlijst per geïnterviewde.

Onderbouwing deelvraag 2:

In de literatuurbespreking kwam naar voren dat de normen voor betrouwbare journalistieke berichtgeving geschonden worden in de online journalistiek. Ook wordt op discussiefora verondersteld dat nieuws online onbetrouwbaar is. Deze deelvraag gaat na of het echt waar is dat nieuwsberichten door landelijke internetredacties onvoldoende worden gecontroleerd voorafgaande aan plaatsing. Opnieuw is gekozen om telefonisch de interviewvragen voor deelvraag twee te stellen in verband met de beschikbare tijd die staat voor dit onderzoek.

Hoofdstuk 2 Uitkomsten

Controle waarheidsgehalte nieuwsberichten door eindverantwoordelijken

In dit hoofdstuk worden de antwoorden weergegeven van de eindverantwoordelijken op de interviewvragen over de bestaande controleprocedures op hun redactie voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing. De gespreksverslagen van de interviews met de eindverantwoordelijken zijn alle tien terug te vinden in de bijlagen.

2.1 Bestaande controleprocedures

Uit de literatuurbespreking komt naar voren dat nog onbekend is of internetredacties controleprocedures hebben voor het vooraf controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte. Uit de interviews met de eindverantwoordelijken van de tien landelijke nieuwssites wordt duidelijk dat zij geen officiële controleprocedure hebben ingesteld voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing op de website. Bij alle redacties gelden de algemene journalistieke normen die vermeld staan in redactiestatuten die ook door offline media worden gebruikt (zie tabel 5).

Tabel 5.

Op welke manier krijgt de internetjournalist richtlijnen mee om nieuwsberichten vooraf te controleren op waarheidsgehalte? Is hier bijvoorbeeld een standaardprocedure voor, zoals een redactiestatuut?

	Geen specifieke webrichtlijnen, de algemene journalistieke normen gelden:
NRC.nl	x
NOS.nl	x
HPDeTijd.nl	x
RTLNieuws.nl	x
DePers.nl	x
Telegraaf.nl	x
SpitsNieuws.nl	x
NU.nl	x
Elsevier.nl	x
AD.nl	x

De reden dat nieuwssites geen aparte controleprocedures hebben voor het controleren van online nieuwsberichten, is onder andere dat de eindverantwoordelijken een beroep doen op het gezonde verstand van de internetjournalist zelf (Niek Stolker - HP/De Tijd en Joris Polman - SpitsNieuws). Ook wordt als reden aangegeven dat er simpelweg te veel verschillen zijn tussen de twitterberichten, zodat het moeilijk is één richtlijn op te stellen (Peter van der Ploeg - NRC). Een ander vindt dat de nieuwsberichten die op de website komen te staan gewoon moeten kloppen (Martijn Verburg - AD).

Alleen op de redactie van SpitsNieuws is een stijlboek aanwezig dat iedere nieuwe medewerker meekrijgt. Daarin staat beschreven hoe berichten gebracht worden op de website. In het stijlboek wordt onder andere gesproken over foto's, schrijfstijl, lengte van berichten en bronnen, maar er staan geen specifieke richtlijnen in voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing.

2.1.1 Controle naleven van journalistieke normen bij gebrek aan controleprocedures

Uit paragraaf 2.1 komt naar voren dat de tien landelijke internetredacties die meewerkten aan dit onderzoek geen aparte controleprocedure hebben voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing. Op alle internetredacties wordt verwacht dat de internetjournalist zich houdt aan de algemene journalistieke normen die zijn vastgelegd in redactiestatuten voor het controleren van nieuwsberichten.

In paragraaf 1.2.5 van de literatuurbespreking blijkt dat experts vinden dat de journalist en de redactie voor het grootste gedeelte verantwoordelijk zijn voor het naleven van de journalistieke normen. Volgens 8 op de 10 eindverantwoordelijken van dit onderzoek is de internetjournalist zelf verantwoordelijk voor het naleven van de journalistieke normen die vastgesteld zijn in redactiestatuten voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing (zie tabel 6). Hiermee wordt veel verantwoordelijkheid aan de internetjournalist gegeven.

Tabel 6.

Wie vindt u dat er verantwoordelijk is voor het controleren op waarheidsgehalte van nieuwsberichten voorafgaande aan plaatsing?

Website:	De webredacteur	De eindredacteur	Het geplaatste medium
NRC.nl			x
NOS.nl		x	
HPDeTijd.nl	x		
RTLNieuws.nl	X		
DePers.nl	X		
Telegraaf.nl	X		
SpitsNieuws.nl	X		
NU.nl	X		
Elsevier.nl	X		
AD.nl	x		

Hoe controleren eindverantwoordelijken vervolgens of de internetjournalisten deze controle op waarheidsgehalte ook echt toepassen bij elk nieuwsbericht? De helft van de eindverantwoordelijken verwacht van de internetjournalist dat hij of zij dat gewoon zelf doet.

De reden die de vijf eindverantwoordelijken hiervoor opgeven is dat zij vinden dat het uitvoeren van de controle voor waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing, hoort bij het werk van een journalist. Zij verwachten van de journalist dat die controle daadwerkelijk wordt uitgevoerd. Andere redenen om de internetjournalist niet te controleren, zijn tijdgebrek en de verwachting hebben van de internetjournalist dat hij zelf wel om hulp vraagt indien nodig.

De andere vijf eindverantwoordelijken controleren wel of de internetjournalisten zich houden aan het controleren op waarheidsgehalte, door bijvoorbeeld geplaatste stukken na te lezen en indien nodig feedback te geven, de internetjournalisten elkaars stukken door te laten lezen voorafgaande aan plaatsing, of de eindredactie voorgaande aan plaatsing nieuwsberichten te laten keuren.

In de literatuurbespreking (par. 1.2.5) blijkt dat in de journalistiek en met name in de internetjournalistiek de algemene journalistieke normen geschonden worden. In dit onderzoek is aan de eindverantwoordelijken niet gevraagd of het voorkomt op hun redactie dat er normen geschonden worden bij het controleren van nieuwsberichten. Wel gaven enkelen voorbeelden waaruit duidelijk wordt dat de normen af en toe geschonden worden op de internetredacties. Hier volgen twee voorbeelden van nieuwssites waarbij de normen geschonden worden:

Soms komt het voor bij NOS dat een nieuwsbericht niet altijd wordt gecontroleerd voorafgaande aan plaatsing. Zo meldde RTL dat Friso in een vliegtuig zat op weg naar Londen. NOS nam het bericht zonder controle over op de website en ging pas na plaatsing het bericht controleren. Eindverantwoordelijke Jens Kraan legt uit waarom: “Dan kunnen wij wel zeggen: ‘Wij nemen dit bericht niet over, want we kunnen het niet controleren’, maar dat is natuurlijk krankjorum in deze tijd waarin een medium heel snel moet zijn. Dus hingen we het verhaal op aan de Oostenrijkse televisie. Daarna controleerden we het bericht.”

Ook bij het AD komt dit weleens voor. Zo zegt Martijn Verburg: “Wij moeten altijd sneller zijn dan een krant, want wij hebben geen deadline. Dan zou het weleens kunnen zijn dat een aantal stukken in eerste instantie nog niet helemaal compleet is. Levende artikelen noemen wij ze. Als ze niet kloppen, dan verrijken wij ze na plaatsing met extra informatie. Ze mogen als het kan niet lang als levende artikelen op de website blijven staan.”

Nog andere eindverantwoordelijken gaven aan dat er weleens nieuwsberichten niet volgens de algemene journalistieke normen gecontroleerd worden. De redenen dat dit soms niet gebeurt, zijn volgens de eindverantwoordelijken:

1. Het nieuws moet snel gebracht worden (NOS, AD, NRC, NU, De Pers);
2. Er zijn te veel nieuwsberichten om te kunnen controleren (RTL Nieuws);
3. Showbiznieuws hoeft minder goed gecontroleerd te worden (Telegraaf);
4. Je kunt een nieuwsbericht op internet altijd weer aanpassen (SpitsNieuws).

Voor uitgebreide antwoorden zie bijlage 13. De antwoorden komen overeen met de bevindingen in de bestudeerde literatuur. Daaruit wordt duidelijk dat de algemene journalistieke normen geschonden worden in de journalistiek en met name in de internetjournalistiek door onder andere de jacht op de aandacht van het publiek. Het gevaar bestaat dat de berichtgeving op internet hierdoor steeds onzorgvuldiger kan worden. Daarnaast blijkt nu uit dit onderzoek dat naast de jacht op de aandacht van het nieuws, de normen ook soms geschonden worden, omdat er simpelweg te veel nieuwsberichten zijn om te controleren, showbiznieuws niet altijd gecontroleerd hoeft te worden en het gemakkelijk is een nieuwsbericht achteraf aan te passen.

2.1.2 Informele adviezen van eindverantwoordelijken aan de internetjournalisten bij gebrek aan controleprocedures

Uit paragraaf 2.1 blijkt dat er geen officiële controleprocedures zijn die eindverantwoordelijken van landelijke nieuwssites hebben ingevoerd op hun redacties voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte. Uit paragraaf 2.1.1 kwam naar voren dat de internetjournalist als verantwoordelijke wordt gezien voor het toepassen van de juiste controle. De helft van de

eindverantwoordelijken gaat na of de internetjournalisten die controle ook daadwerkelijk toepassen.

Ondanks dat er geen formele controleprocedure bestaat, geven de eindverantwoordelijken de internetjournalisten wel informele adviezen over hoe zij de betrouwbaarheid van verschillende soorten bronnen kunnen inschatten. Hieronder volgen deze adviezen voor nieuwsberichten van persbureaus en Twitter.

Persbureaus

Uit de inleiding van dit onderzoek kwam naar voren dat het belangrijk is dat nieuwsberichten van persbureaus gecontroleerd worden, omdat er bij die berichten ook weleens fouten insluipen.

Over hoe goed nieuwsberichten die afkomstig zijn van persbureaus gecontroleerd moeten worden, verschillen de eindverantwoordelijken grotendeels van aanpak.

Eindverantwoordelijke Jens Kraan (NOS) is de enige eindverantwoordelijke die wil dat zijn internetjournalisten nieuwsberichten van persbureau altijd controleren voordat ze op de eigen nieuwssite plaatsen.

De rest van de eindverantwoordelijken vertrouwt voor een groot deel op de deskundigheid van persbureaus. Bij AD.nl, Telegraaf.nl en NU.nl worden persberichten van persbureaus in principe gewoon doorgeplaatst. Redenen die de eindverantwoordelijken hiervoor opgeven, zijn dat het onmogelijk is om alle nieuwsberichten van persbureaus te controleren en dat er van uit gegaan mag worden dat ze al goed gecontroleerd zijn. De persbureaus werken met deskundige mensen volgens die eindverantwoordelijken en ze krijgen betaald voor hun diensten.

Op de website van RTL Nieuws staan dezelfde items die ook in het half acht nieuws zijn gebruikt op tv. Deze items, vaak een stuk of acht, zijn door de tv-redactie al gecontroleerd. Bij online is er meer berichtgeving dan bij het tv-nieuws, dus niet alle ANP-berichten op de website worden voor plaatsing gecontroleerd.

Bij DePers.nl zijn er afspraken gemaakt over wat de webredacteurs moeten doen bij breaking news. Als er een nieuws is dat leeft, zoals het nieuws met Friso, moet daar volledig op gefocust worden. Rik Nizet (De Pers): "Onze ervaring leert dat mensen op dat moment maar één ding willen en dat is hét breaking news tot zich nemen in alle facetten, zowel in tekst als in beeld. Ook de reacties op het nieuws nemen we mee. Met een klein team vergt dat dan veel inzet. Daardoor wordt minder belangrijk nieuws even in de koelkast gezet, behalve nieuws van persbureaus. Dat wordt namelijk deels automatisch geplaatst. Kritisch naar die berichten kijken komt op een later moment."

Kortom: maar één eindverantwoordelijke wil dat alle nieuwsberichten van persbureaus voorafgaande aan plaatsing wordt gecontroleerd. De rest van de eindverantwoordelijken vertrouwt voor een groot deel op de deskundigheid van de medewerkers van het persbureau.

Twitterberichten

Ook over hoe goed nieuwsberichten die afkomstig zijn van Twitter gecontroleerd moeten worden, verschillen de eindverantwoordelijken grotendeels van aanpak.

Informele adviezen voor internetjournalisten die het meest voorkomen voor het controleren van twitterberichten is dat de mate van controle afhangt van degene van wie de tweet is (NOS, HP/De Tijd en NRC). Jens Kraan (NOS) legt met een illustratie uit hoe dit principe werkt: “Als Rutte twittert dat er geen overeenkomst is voor de bezuinigingen, wordt aangenomen dat het waar is. Als een journalist van RTL dat twittert, wordt het nieuwsbericht opgehangen aan RTL. Is het een toevallige passant die bij het Catshuis een hond uitlaat dan doe je natuurlijk niet aan bronvermelding. Dan moet het bericht eerst gecontroleerd worden.”

2.2 Het maken van fouten

In deze paragraaf wordt besproken welke grenzen eindverantwoordelijken van internetredacties stellen aan het maken van fouten, hoe zij denken over het maken van fouten en wat de consequenties zijn voor de internetjournalist die fouten maakt.

2.2.1 Grens aan het aantal fouten dat gemaakt mag worden

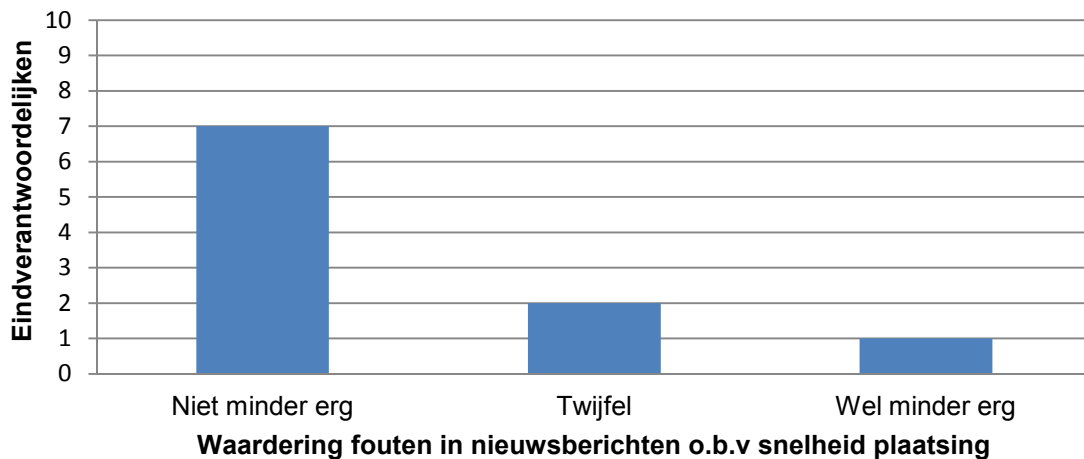
In de inleiding van dit onderzoek blijkt dat bij het ANP op jaarbasis maximaal één procent van de berichten fout mag gaan. Hebben de eindverantwoordelijken van de tien landelijke nieuwssites van dit onderzoek ook een grens vastgesteld voor het aantal fouten dat de redactie mag maken op het gebied van waarheidsgehalte van reeds geplaatste nieuwsberichten? Uit de antwoorden van de eindverantwoordelijken wordt duidelijk dat zij hier geen grens voor hebben opgesteld. Ook houden zij niet bij hoeveel fouten er gemaakt worden per week, per maand of per jaar. Joris Polman (SpitNieuws): “Het is geen schoolklas of zo waarin we zulke dingen echt gaan vastleggen. En Rik Nizet (De Pers): “Ik sla de fouten wel in mijn hoofd op, in de zin van: dit moet beter. Je gaat niet een soort reportage maken met kruisjes achter namen van mensen. Dat vind ik een beetje een hypocriete en onchique manier van omgaan met mensen.” Bij AD.nl worden fouten van een webredacteur pas bijgehouden als de desbetreffende webredacteur niet goed functioneert. Dan wordt gekeken hoe vaak het voorkomt dat hij of zij fouten maakt.

2.2.2 Gradaties in soorten fouten

Uit paragraaf 2.2.1 komt naar voren dat er geen grens is vastgesteld voor het maken van fouten op het gebied van waarheidsgehalte. Om te kijken hoe de eindverantwoordelijken denken over het maken van fouten, kregen ze voor dit onderzoek voorbeeldsituaties voorgeschoteld waarbij zij konden aangeven of zij in die situaties het maken van fouten door internetjournalisten minder erg vonden, dus als verzachtende omstandigheid konden zien. Hieronder worden de antwoorden op deze twee situaties één voor één behandeld en nader uitgelegd.

Tabel 7: voorbeeldsituatie 1

Vraag: als u constateert dat een internetjournalist fouten heeft gemaakt in een geplaatst nieuwsbericht op uw website, vindt u dat dan minder als het bericht snel geplaatst moest worden om de concurrentie voor te zijn?

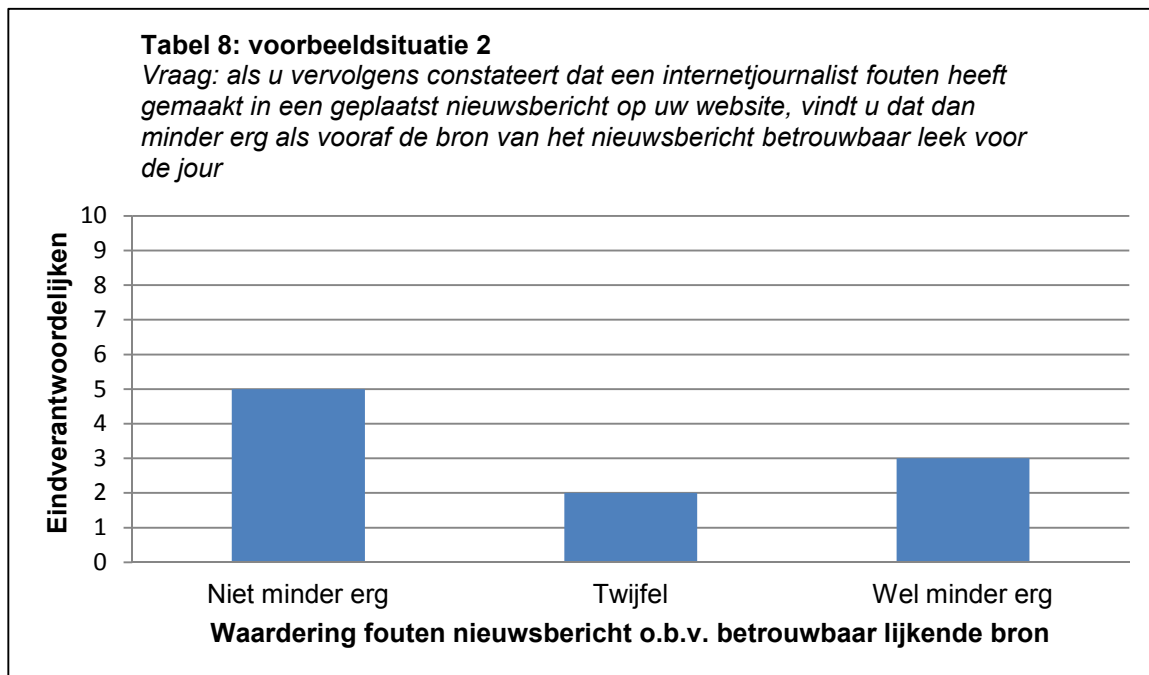

Uit tabel 7 blijkt dat 7 op de 10 eindverantwoordelijken vinden dat het snel plaatsen van een nieuwsbericht om de concurrentie voor te zijn niet als verzachtende omstandigheid geldt bij onjuiste nieuwsberichten die al geplaatst zijn. Twee eindverantwoordelijken twijfelen en één ziet de situatie wel als verzachtende omstandigheid. Redenen waarom de eindverantwoordelijken voorbeeldsituatie 1 niet als verzachtende omstandigheid zien is dat zij betrouwbaarheid van de berichtgeving hoog in het vaandel hebben staan. Een nieuwsbericht moet te allen tijde kloppen.

Uit paragraaf 1.2.4 van de literatuurbespreking blijkt dat het Nederlandse publiek NOS.nl als betrouwbaarste nieuwssite ziet. Uit het antwoord van Jens Kraan (NOS) wordt duidelijk dat de nieuwssite dit weet en de status als betrouwbaarste nieuwssite graag wil behouden. Kraan: "Als je als eerste bent met het nieuws maar het klopt niet, dan keren mensen zich van je af. NOS komt uit testen naar voren als een betrouwbaar merk. We hebben er jaren over gedaan om die reputatie te verkrijgen. Dat wil je niet verkwaselen."

Uit voorbeeldsituatie 1 wordt duidelijk dat eindverantwoordelijken het erg vinden als internetjournalisten nieuwsberichten voorafgaande aan plaatsing slecht controleren, omdat zij het nieuws snel willen brengen. Dit staat sterk in contrast met paragraaf 2.1.1 waarin maar liefst vijf eindverantwoordelijken (waaronder de NOS) aangaven dat het snel brengen van nieuws soms een reden is om de algemene journalistieke principes te schenden bij het vooraf controleren. Kortom: de eindverantwoordelijken vinden het blijkbaar erg als hun internetjournalisten fouten maken doordat zij het nieuws snel brengen, omdat de betrouwbaarheid dan op het spel staan, maar tegelijkertijd geven zij ook toe dat het soms wel gebeurt op hun redactie, omdat het niet anders kan. Zij nemen dus het risico op het maken van fouten door het snel brengen van nieuws. Uit de literatuur (par.1.2.5) komt naar voren dat één van de normen die wel goed worden nageleefd in de internetjournalistiek het snel brengen van nieuws is en één van de normen die slecht worden nageleefd wordt het

zorgvuldig controleren van feiten is. Uit de antwoorden op voorbeeldsituatie 1 kan geconcludeerd worden dat de uitkomsten overeenkomen met de literatuur.

Uit tabel 8 blijkt dat de helft van de eindverantwoordelijken het niet vooraf controleren van een bron, omdat deze betrouwbaar leek voor de internetjournalist, niet als verzachtende omstandigheid ziet bij gemaakte fouten. Zij vinden dat een nieuwsbericht altijd gecontroleerd moet worden ongeacht of de bron betrouwbaar lijkt of niet.

De andere helft bestaat uit drie eindverantwoordelijken die voorbeeldsituatie 2 wel als verzachtende omstandigheid zien, bijvoorbeeld bij het overnemen van ANP-berichten die achteraf niet kloppen, het overnemen van het nieuws over prins Friso van de website en het overnemen van nieuws van de correspondenten van de eigen krant of bij nieuws dat overgenomen is van buitenlandse persbureaus en websites, zoals CNN. Dan zijn er nog twee eindverantwoordelijken die soms wel situatie 2 als verzachtende omstandigheid zien en soms niet. Joris Polman van SpitsNieuws heeft geen journalisten in het buitenland zitten. Daarom is de website bijna 100 procent afhankelijk van buitenlandse persbureaus en websites, zoals CNN. Dat nieuws is volgens Polman moeilijk te controleren. Als achteraf een buitenlands nieuwsbericht niet blijkt te kloppen, dan is dat voor de webredacteur minder verwijtbaar dan als het een persbericht uit Nederland was geweest. Niek Stolker (HP/De Tijd) spreekt wel de internetjournalist aan bij situatie 2, maar kan zich wel inleven in de internetjournalist: "Het blijft mensenwerk", zegt hij.

Uit voorbeeldsituatie 2 blijkt dat eindverantwoordelijken verschillend denken over fouten die de internetjournalist gemaakt heeft in een nieuwsbericht doordat de bron van het nieuwsbericht voorafgaande aan plaatsing betrouwbaar leek. De ene helft vindt dat een nieuwsbericht altijd gecontroleerd moet worden, ongeacht of de bron betrouwbaar lijkt, maar de andere helft vindt dat het afhangt van de situatie waarin de internetjournalist besloot een nieuwsbericht niet te controleren, omdat de bron van het nieuwsbericht betrouwbaar leek.

2.2.3 Consequenties van het maken van fouten

Uit paragraaf 2.2.1 wordt duidelijk dat de eindverantwoordelijken van tien landelijke nieuwssites geen grens hebben vastgesteld voor het aantal fouten dat maximaal gemaakt mag worden op het gebied van waarheidsgehalte van reeds geplaatste nieuwsberichten. Ook houden zij niet bij hoeveel fouten er per week, per maand of per jaar gemaakt worden.

Wel hebben 6 op de 10 eindverantwoordelijken dezelfde consequenties voor internetjournalisten die teveel fouten maken.

René van Rijckevorsel (Elsevier), Joris Polman (SpitsNieuws), Peter van der Ploeg (NRC) en Niek Stolker (HP/De Tijd), Jens Kraan (NOS) en Rik Nizet (De Pers) gaan eerst met de internetjournalist in gesprek die structureel teveel fouten maakt. De internetjournalist krijgt de kans om zijn werk te verbeteren. Bij NOS krijgt de journalist ook nog extra scholing. Blijft de internetjournalist fouten maken, dan volgt er bij alle vijf nieuwssites ontslag.

Bij het AD gaat het er ongeveer hetzelfde aan toe, maar de internetjournalist wordt niet direct ontslagen. Hij krijgt nog wel de kans om ander administratief werk te doen. Als dat ook niet goed gaat, volgt er wel ontslag.

Bij De Telegraaf werken ze met een performance management cyclus. Als een journalist minder goed presteert, doordat hij te veel fouten maakt, dan volgt er eerst een voortgangsgesprek. Als er dan geen verbetering volgt, komt dat tot uitdrukking in de beoordeling aan het eind van zo'n cyclus. Een financieel opstapje kan dan achterwege blijven.

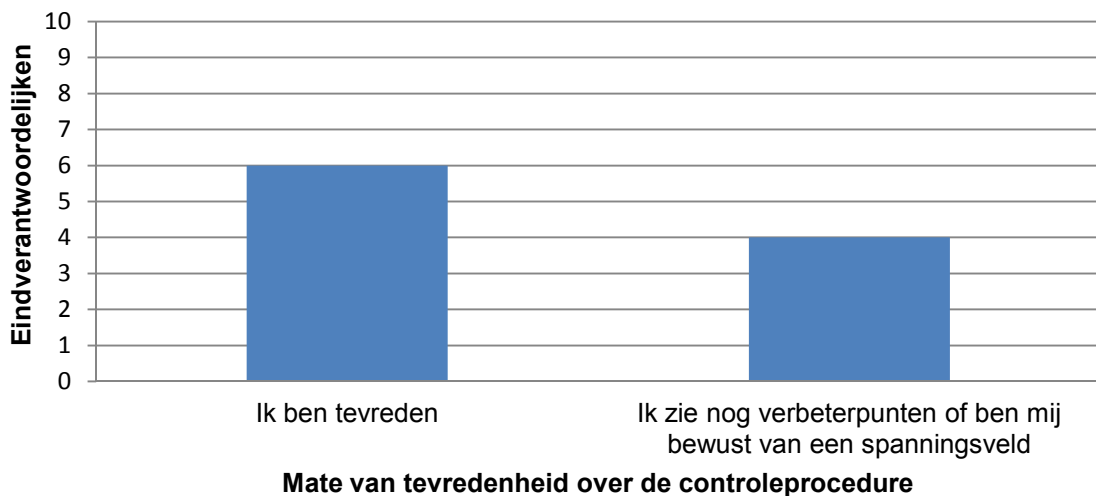
2.3 Tevredenheid van eindverantwoordelijken over de bestaande controleprocedures

De laatste vraag die gesteld is aan de eindverantwoordelijken die meewerkten aan dit onderzoek, is hoe tevreden zij zijn over de huidige controleprocedure voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing.

6 op de 10 eindverantwoordelijken zijn helemaal tevreden over de procedure die zij gebruiken om nieuwsberichten vooraf te controleren op waarheidsgehalte. 4 op de 10 eindverantwoordelijken zijn over het algemeen ook tevreden, maar zien ook een paar verbeterpunten of zijn zich bewust van een spanningsveld (zie tabel 9).

Tabel 9.

Vraag: wat vindt u in het algemeen van de standaardprocedure die gebruikt wordt op uw redactie voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing op internet?

Hieronder worden de verbeterpunten van de vier eindverantwoordelijken opgesomd. Twee eindverantwoordelijken hebben hetzelfde verbeterpunt:

Verbeterpunt 1: “Nieuwsberichten zouden beter gecontroleerd kunnen worden, maar dit gaat ten koste van de snelheid.” (2 eindverantwoordelijken)

1. Martijn Verburg (AD)

Bij AD.nl gaat het er om hoe sneller je bent, hoe beter je scoort. Daardoor wordt er nog weleens voorbijgelopen, niet aan het checken, maar aan het dubbel checken van bronnen of nieuwsfeiten volgens Martijn Verburg. “Ik ben er van overtuigd dat dit voor elke grote nieuwssite geldt.” Volgens Verburg verwachten lezers ook dat het nieuws snel gebracht wordt en dat lezers zeggen: “Ja, het nieuws moet natuurlijk wel betrouwbaar zijn, maar wij willen ook heel graag heel snel geïnformeerd worden.” Volgens Verburg vinden lezers vaak wel dat de snelheid vaak wel net even ten koste gaat van de kwaliteit van het stuk. Uiteindelijk worden fouten zo snel mogelijk uit het nieuwsbericht gehaald als die er in staan.

2. Marco van der Laan (Telegraaf)

Van der Laan zegt dat de procedure beter kan zodat alle nieuwsberichten uitgebreid gecontroleerd zouden kunnen worden, maar dat er ook een spanningsveld is. Dit spanningsveld ligt tussen alles uitgebreid controleren om zeker te zijn dat alles goed is en het snel willen zijn met het brengen van nieuws, omdat snelheid op internet een kracht is. Van der Laan: “Daarin hebben wij, vind ik, een heel behoorlijk compromis gevonden.”

Deze twee antwoorden sluiten aan bij paragraaf 2.2.2 waar uit blijkt dat aan de ene kant eindverantwoordelijken het erg vinden als nieuwsberichten slecht gecontroleerd worden door de internetjournalisten, omdat zij ze snel willen plaatsen, maar aan de ene kant ook toegeven dat het wel voorkomt op de redactie dat het soms niet anders kan. Nieuws moet nu eenmaal snel gebracht worden.

Verbeterpunt 2: “Meer mensen op de werkvloer” (1 eindverantwoordelijke)

Peter van der Ploeg (NRC)

Peter van der Ploeg zou meer mensen willen hebben om alle nieuwsberichten te controleren; om alles na te bellen. Niet alleen om op waarheidsgehalte te controleren, maar zo kunnen er ook eigen quotes gehaald worden en hoeft niet alles van persbureaus gebruikt te worden.

Verbeterpunt 3: “De procedure is zeker niet feilloos.”

Joris Polman (SpitsNieuws)

Polman vindt zijn procedure zeker niet feilloos, omdat er gewoon fouten gemaakt worden. Deels neemt hij die fouten ook voor lief, maar hij vindt dat zijn webredacteurs het op zich redelijk goed doen en het vak serieus nemen. Hij denkt niet beter of slechter te scoren dan andere nieuwssites. “Dat vind ik wel een belangrijk gegeven, maar als je echt een 100 procent foutloze website wilt hebben, dan moet je vaststellen dat wij dat in ieder geval niet kunnen waarmaken. En dat is misschien niet helemaal zoals je het zou willen, maar ik ben wel tevreden over hoe wij het doen.”

Hoofdstuk 3 Uitkomsten

Controle waarheidsgehalte nieuwsberichten door internetjournalisten

In dit hoofdstuk worden de antwoorden weergegeven van de internetjournalisten op de interviewvragen over de bestaande controleprocedures op hun redactie voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing. Ook wordt duidelijk hoe zij nieuwsberichten van verschillende bronnen controleren voorafgaande aan plaatsing. Voor alle gespreksverslagen met de internetjournalisten zie de bijlagen.

3.1 Bestaande controleprocedures

Net als de eindverantwoordelijken (par.2.1), geven ook de internetjournalisten aan dat er geen speciale standaardprocedure aanwezig is op de redactie voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing.

3.1.1 Het naleven van journalistieke normen bij het controleren van nieuwsberichten voorafgaande aan plaatsing

Uit paragraaf 2.1 en 3.1 van dit onderzoek blijkt dat de tien landelijke internetredacties die meewerkten aan dit onderzoek geen aparte controleprocedure hebben voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing. Uit paragraaf 2.1.1 blijkt dat volgens 8 op de 10 eindverantwoordelijken de internetjournalist zelf verantwoordelijk is voor het naleven van de journalistieke normen die vastgesteld zijn in redactiestatuten voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing. De helft van de eindverantwoordelijken controleert niet of de internetjournalist zich ook daadwerkelijk houdt aan deze normen. Zij vinden dat het uitvoeren van de controle op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing hoort bij het werk van een journalist. Redenen om de internetjournalisten niet te controleren zijn ook tijdgebrek en de verwachting hebben van de internetjournalist dat hij zelf wel om hulp vraagt indien nodig.

Aan de ene kant leggen de eindverantwoordelijken dus een grote verantwoordelijkheid bij de internetjournalist en ook verwachten zij dat de internetjournalist zijn werk gewoon goed doet. Maar hoe denken internetjournalisten zelf over het naleven van de journalistieke normen bij het controleren van nieuwsberichten?

Uit de literatuur (par.1.2.5) komt naar voren dat voor online journalisten dezelfde algemene journalistieke normen gelden als voor offline journalisten. Toch vinden maar liefst 9 op de 10 internetjournalisten dat ze zich niet hoeven te houden aan de algemene journalistieke normen bij het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing.

Redenen die de internetjournalisten hiervoor opgeven zijn:

1. Het nieuws moet snel gebracht worden (NRC, NOS);
2. Te kleine redacties om alles te kunnen controleren (De Pers, NRC);
3. Wederhoor komt vaak na plaatsing op gang (of soms niet bij buitenlandse nieuwsberichten, omdat dat niet altijd haalbaar is) (HP/De Tijd, Telegraaf, De Pers);
4. Een nieuwsbericht kan je altijd nog aanpassen (SpitsNieuws).

Voor uitgebreide antwoorden zie bijlage 13.

Als deze antwoorden vergeleken worden met die van de eindverantwoordelijken (par. 2.1.1) is te zien dat de redenen waarom de algemene journalistieke normen soms geschonden worden bij het controleren van nieuwsberichten voorafgaande aan plaatsing, aardig met elkaar overeenkomen. Zo zien beide groepen het snel moeten brengen van nieuws als een reden om de normen soms te schenden. Dit komt overeen met de literatuurbespreking (par. 1.2.5) waarin blijkt dat de normen die internetjournalisten goed naleven zijn dat zij onder andere het nieuws snel publiceren. Normen die zij steeds vaker schenden zijn het zorgvuldig controleren van feiten. Dit komt overeen met de uitkomst dat 9 op de 10 internetjournalisten vindt dat een nieuwsbericht niet per se waarheidsgetrouw is als het voorafgaande aan plaatsing op alle journalistieke normen is gecontroleerd. Andere redenen die zij benoemen zijn dat de redacties te klein zijn om nieuwsberichten te controleren op alle normen, de wederhoor in een nieuwsbericht vaak pas na plaatsing op gang komt en je een nieuwsbericht altijd nog kan aanpassen.

Kortom: de eindverantwoordelijken en de internetjournalisten zijn het er over eens dat het snel brengen van nieuws ervoor kan zorgen dat bij de internetredacties de algemene journalistieke principes in sommige gevallen geschonden worden. Deze uitkomsten komen overeen met de bevindingen uit de literatuur. Daarnaast benoemen de internetjournalisten nog een aantal andere redenen waardoor de normen geschonden worden.

3.1.2 Informele adviezen van eindverantwoordelijken volgens de internetjournalisten bij gebrek aan controleprocedures

Hoewel de internetjournalisten aangeven dat er weliswaar geen standaardprocedure is voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte (par.3.1), komt uit de interviews naar voren dat veel eindverantwoordelijken wel informele adviezen aan de internetjournalisten geven. Deze adviezen verschillen per eindverantwoordelijke. Dit is opvallend. Hieronder worden deze adviezen van zes eindverantwoordelijken opgesomd:

Informele adviezen bij NU.nl volgens internetjournalist Colin van Hoek:

Bij uitspraken die niet betrouwbaar lijken is de regel: “Bel het bericht na en zorg ervoor dat je daarmee zo dicht mogelijk bij de originele bron komt.”

Informele adviezen bij SpitsNieuws.nl volgens Michiel van Berkel:

De internetjournalisten lezen elkaars berichten door en geven indien nodig commentaar.

Informele adviezen bij Telegraaf.nl volgens Joep van der Wiel:

“Soms heb je een belangrijk bericht dat veel mensen kan raken. Zo’n nieuwsbericht moet 100% kloppen. Er zijn ook dingen die gewoon leuk en grappig zijn, waarvan de gebeurtenis ver weg heeft plaatsgevonden. Dan is het iets minder nodig om het nieuwsbericht 100% te controleren, maar ook dan moet je wel weten wat er gebeurd is, waar het gebeurd is en hoe dat gebeurd is. Het nieuws dat je brengt mag nooit onzin zijn, zelfs als het niet zo belangrijk is.”

Informele adviezen bij HP/DeTijd.nl volgens Mark Traa:

Het advies is dat altijd twee internetjournalisten een nieuwsbericht lezen van één internetjournalist voordat hij het plaatst op de website.

Informele adviezen bij RTLNieuws.nl volgens Laurens Lange:

In sommige uitzonderlijke situaties geldt er een protocol, zoals de situatie met prins Friso. Laurens Lange: "Toen gaf de hoofdredactie aan in hoeverre we nieuws mochten melden."

Informele adviezen bij NOS.nl volgens Marcia Ottevanger:

Bij buitenlands nieuws moeten minimaal twee persbureaus dat nieuws brengen of meer dan één betrouwbare buitenlandse nieuwssite moet het al geplaatst hebben op de website. Ottevanger: "Dus bij BBC moet Reuters het ook hebben of het nieuws moet al op de website van CNN staan. Bij binnenlands nieuws moet er een bevestiging komen van een officiële instantie, zoals het OM of de politie."

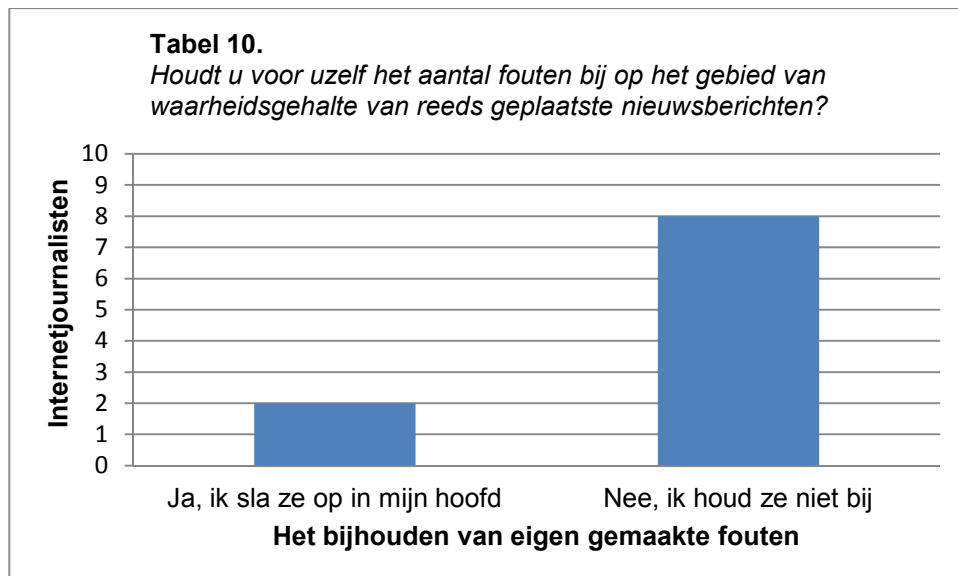
Uit deze antwoorden wordt duidelijk dat de informele adviezen bij elke nieuwssite weer anders zijn. Dit betekent dat de nieuwssites op verschillende manieren omgaan met het controleren van nieuwsberichten.

3.2 Het maken van fouten

In deze paragraaf wordt beschreven of internetjournalisten bijhouden hoeveel fouten zij maken op het gebied van waarheidsgehalte van nieuwsberichten en of zij weten welke consequenties hun eindverantwoordelijken hebben ingevoerd ten aanzien van het maken van fouten.

3.2.1 Het bijhouden van gemaakte fouten

Uit paragraaf 2.2.1 wordt duidelijk dat de eindverantwoordelijken niet bijhouden hoeveel fouten er op het gebied van waarheidsgehalte gemaakt worden per week, per maand of per jaar door de internetjournalisten. Uit de antwoorden van de internetjournalisten wordt dit bevestigd. Ook zij zeggen dat er geen fouten worden bijgehouden in de redactie in het algemeen. Op de vraag of zij hun eigen gemaakte fouten op het gebied van waarheidsgehalte van reeds geplaatste nieuwsberichten wel bijhouden, antwoordt 8 op de 10 'nee.' 2 op de 10 internetjournalisten houden hun eigen fouten wel bij, maar leggen dit niet schriftelijk vast. Zij slaan de fouten op in het hoofd (tabel 10).

Zoals bij ANP een grens is vastgesteld aan het maximaal aantal fouten dat gemaakt mag worden, zo is dat bij landelijke internetredacties dus niet het geval.

3.2.2 Consequenties van het maken van fouten

Uit paragraaf 2.2.3 blijkt dat het merendeel van de eindverantwoordelijken (6 op de 10) dezelfde consequentie hanteert voor een internetjournalist die te veel fouten maakt, namelijk dat zij eerst in gesprek gaan met de internetjournalist. Blijft de internetjournalist daarna fouten maken, dus volgt er geen verbetering, dan volgt er ontslag.

Aan de internetjournalisten die meewerkten aan dit onderzoek is ook gevraagd wat volgens hen die consequenties zijn van het maken van (te veel) fouten.

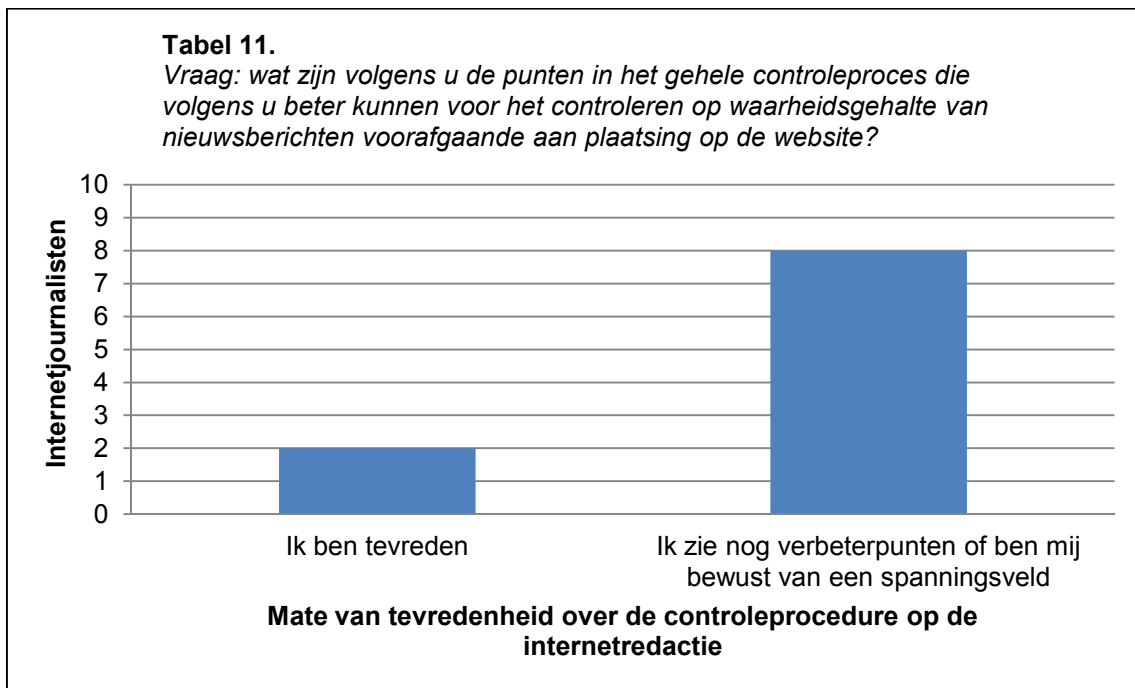
De meeste internetjournalisten denken niet dat het zo ver zou kunnen komen dat er ontslag volgt door het maken van fouten. Zij zijn net als de eindverantwoordelijken van mening dat zij eerst gewezen worden op hun fout(en) en daarna de kans krijgen minder fouten te maken in de toekomst. Maar één internetjournalist, Arne Hankel van Elsevier, geeft aan dat hij al bij één hele grote fout, direct ontslagen zou kunnen worden. Dit komt niet overeen met zijn eindverantwoordelijke, want René Rijckevorsel (Elsevier) gaf aan dat hij eerst met de internetjournalist in gesprek gaat en nog kans geeft op verbetering.

3.3 Tevredenheid van internetjournalisten over de bestaande controleprocedures

Uit paragraaf 2.3 wordt duidelijk dat 6 op de 10 eindverantwoordelijken helemaal tevreden waren over hun controleprocedure voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing. 4 op de 10 eindverantwoordelijken zagen nog verbeterpunten of zijn zich bewust van een spanningsveld.

Ook de internetjournalisten is de vraag voorgelegd wat zij vinden van de huidige controleprocedure. Hierbij valt op dat slechts 2 op de 10 internetjournalisten helemaal tevreden is met de controleprocedure voor het controleren van nieuwsberichten voorafgaande aan plaatsing. Maar liefst 8 op de 10

internetjournalisten ziet nog verbeterpunten (zie tabel 11). Dit is een verdubbeling van het aantal 'ontevreden' eindverantwoordelijken.

Als gekeken wordt naar welke verbeterpunten de acht internetjournalisten aandragen, zijn dat de volgende punten:

1. "Internetjournalisten moeten berichten iets vaker kunnen nabellen." (4 op de 10);
2. "Internetjournalisten moet vaker elkaars berichten kritisch nalezen." (2 van de 10 internetjournalisten);
3. "De snelheid van het checken kan sneller." (1 internetjournalist);
4. "Er moet meer tijd komen om vooraf een nieuwsbericht te kunnen controleren en er moet een ander persbureau komen." (1 internetjournalist)

Hieronder wordt per verbeterpunt uitgelegd, waarom de internetjournalisten deze belangrijk vinden. Daarna wordt na de uitleg, een vergelijking gemaakt van het desbetreffende verbeterpunt met de verbeterpunten van de eindverantwoordelijken (tabel 9). Hierdoor kan gekeken worden of de eindverantwoordelijke en de internetjournalist van dezelfde nieuwssite, hetzelfde verbeterpunt hebben of daarin toch anders denken.

Verbeterpunt 1.

"Internetjournalisten moeten berichten iets vaker nabellen." (4 op de 10 internetjournalisten);

Arne Hankel (Elsevier):

Hankel denkt dat de nieuwsbericht vooraf iets vaker nagebeld kan worden, ook als een bericht toch betrouwbaar en aannemelijk lijkt. Soms bleek achteraf dat het nabellen misschien toch eerst nodig was geweest.

Willeke Tersteeg (AD):

Tersteeg denkt ook dat er misschien wat vaker nagebeld kan worden om nog even wat verder uit te zoeken of iets wel klopt.

Marcia Ottevanger (NOS):

“Ik vind soms dat mensen nog iets te makkelijk aannemen dat iets wel goed is. De berichten moeten snel op onze nieuwssite staan, hierdoor is er tijds- en werkdruk. Daardoor brengen we vaak berichten die op de hoofdlijnen wel gecontroleerd zijn op betrouwbaarheid. Dat is prima, maar soms liggen er dingen genuanceerder of gedetailleerder in die berichten die niet gecontroleerd zijn. Behalve bij lastige kwesties, dan gebeurt dat extra nabellen wel. Er is alleen geen geld om met meer mensen en meer tijd echt in het verhaal te duiken. Onze redactie is er op ingesteld om zoveel mogelijk en zo snel mogelijk te werk te gaan. Je wilt als nieuwsmedium gewoon de eerste zijn, want dat is wat je doet en wat je goed kan. Je bent bezig met nieuws en je zit er allemaal bovenop dus wil je ook de eerste zijn die het meldt en wil je niet dat RTLNieuws.nl en NU.nl het allemaal hebben en jij niet.”

Joep Van der Wiel (Telegraaf):

Hij zou soms ook iets meer tijd willen hebben om alle berichten na te kunnen bellen. Hij denkt dat dit in de praktijk echter niet mogelijk is: “Als er nieuws is, moet je het zo snel mogelijk hebben. Dat is wat lezers ook van je verwachten. Ze willen het laatste nieuws op je site zien. En het speelt ook mee dat je sneller wilt zijn dan andere. Dat is soms lastig. Minder belangrijke berichten kunnen wel een uurtje wachten. Dan heb je meer tijd om het rustiger na te kijken.”

Verbeterpunt 2.

“Internetjournalisten moet vaker elkaars berichten kritisch nalezen.” (2 op de 10 internetjournalisten)

Laurens Lange (RTL Nieuws):

Het zou volgens Lange goed zijn als de webredacteuren wat vaker kritisch naar elkaars berichten zouden kijken. Er is echter geen tijd om dat voor alle berichten te doen volgens Lange: “Met meer mensen zou er meer rust en tijd zijn om berichten goed neer te zetten, maar er is te weinig geld om een grotere redactie neer te zetten.”

Mark Traa (HP/De Tijd):

Traa zou ook graag meer tijd hebben. Daarvoor moet de redactie groter worden net als Lange aangeeft, maar volgens Traa gaat dat niet in deze tijd. “Ik zou op dit moment niet direct weten hoe we, met de middelen die we nu hebben, verhalen meer waar kunnen maken. Volgens mij kun je het beste gewoon goede journalisten aannemen en hopen dat die zo goed zijn, dat ze kritisch zijn op hun eigen handelen en op elkaar. Dat je gewoon naar je collega kunt stappen en zeggen: ‘Wat je nou laatst hebt gedaan, dat kan echt niet door de beugel.’ Dat durven mensen eigenlijk ook niet altijd. Dat kritisch vermogen zou wel een schepje bovenop mogen.

Verbeterpunt 3.

“De snelheid van het checken kan sneller.” (1 internetjournalist)

Colin van Hoek (NU):

Van Hoek is tevreden met het proces, maar zou nieuwsberichten wel wat sneller willen controleren. Soms is het lastig een nieuwsfeit snel te checken om de snelheid van het nieuws te bewaren. Bij nieuws over een brand duurt het soms lang voordat de brandweer terugbelt. Oplossing volgens Van Hoek: meerdere verschillende bronnen (politie, gemeente) raadplegen.

Verbeterpunt 4.

“Er moet meer tijd komen om vooraf een nieuwsbericht te kunnen controleren en er moet een ander persbureau komen.” (1 internetjournalist)

Jules Seegers (NRC):

Het ideaalplaatje zou zijn, volgens Seegers, dat er meer tijd komt om een bericht vooraf te kunnen controleren en helemaal rond te maken. Maar daar is volgens hem geen tijd voor, zoals dat bij een krant wel zou kunnen. Hierdoor worden soms berichten geplaatst op de website die nog niet bevestigd zijn. Dan wordt dat wel altijd vermeld in het nieuwsbericht op de site. Ook zou hij liever ANP-berichten krijgen dan berichten van NovumNieuws. “ANP was een stuk duurder. Er werd gedacht dat we wel zonder konden, maar bij NovumNieuws krijgen we nieuws soms later of helemaal niet. Of het nieuws blijkt soms niet te kloppen. “Dat is heel pijnlijk. Je betaalt, omdat je betrouwbaar nieuws beloofd wordt. Dan brengen wij het nieuws en blijkt het niet te kloppen.”

Vergelijking antwoorden eindverantwoordelijken

Uit tabel 12 kan de conclusie getrokken worden dat het verbeterpunt ‘meer tijd krijgen om nieuwsberichten na te kunnen bellen’ onder zowel eindverantwoordelijken als internetjournalisten het meest speelt. Namelijk 4 van de 8 internetjournalisten die ontevreden zijn over de huidige controleprocedure ziet dit als verbeterpunt en 2 op de vier eindverantwoordelijken ziet dit ook als verbeterpunt. De internetjournalisten zien net als de eindverantwoordelijken dat het snel brengen van het nieuws kan leiden tot onvoldoende gecontroleerde nieuwsberichten. Ze geven hierbij ook het spanningsveld aan. Terwijl zij meer tijd willen krijgen voor het controleren van nieuwsberichten, krimpen redacties meer in. Met minder mensen moet hetzelfde werk gedaan worden.

Tabel 12. Vergelijking verbeterpunten internetjournalisten met eindverantwoordelijken	
Internetjournalist (nieuwssite)	Eindverantwoordelijke hetzelfde verbeterpunt? (x= heeft geen verbeterpunten benoemd, is tevreden.)
1. Arne Hankel (Elsevier) Verbeterpunt 1	X
2. Willeke Tersteeg (AD): Verbeterpunt 1	Ja. Beiden vinden dat nieuwsberichten vaker dubbel gecontroleerd zouden moeten worden als dat mogelijk zou zijn.
3. Marcia Ottevanger (NOS) Verbeterpunt 1	X
4. Joep van der Wiel (Telegraaf) Verbeterpunt 1	Ja. Beiden zijn het er over eens dat nieuwsberichten vaker gecontroleerd zouden moeten worden, maar dat daar geen tijd voor is, omdat de nieuwssite nieuwsberichten snel geplaatst wil hebben op de website.
5. Laurens Lange (RTL Nieuws) Verbeterpunt 2	X
6. Mark Traa (HP/De Tijd) Verbeterpunt 2	X
7. Colin van Hoek (NU) Verbeterpunt 3	X
8. Jules Seegers (NRC) Verbeterpunt 4	Nee. De internetjournalist zou meer tijd willen krijgen om nieuwsberichten te kunnen controleren en een ander persbureau willen (Novum i.p.v ANP). De eindverantwoordelijke zou graag meer internetjournalisten hebben om alle nieuwsberichten na te kunnen bellen en om eigen quotes te halen i.p.v die van de persbureaus te gebruiken.

3.4 Het controleren van nieuwsberichten van verschillende groepen bronnen voorafgaande aan plaatsing

Voor dit onderzoek kregen de internetjournalisten vijf algemene journalistieke normen voorgeschoteld. Het gaat daarbij om het controleren van de oorspronkelijke bron, controleren of er bronvermelding is toegepast, controleren of er hoor en wederhoor is toegepast, de citaten kloppen en of de feiten waar zijn. Zij kregen vervolgens zes soorten bronnen voorgeschoteld. Bij elke bron moesten zij aangeven of zij de vijf journalistieke normen 'altijd', 'soms' of 'nooit' controleren. Hieronder volgen één voor één deze bronnen met bijhorende resultaten. De volgorde is:

1. Persbureaus (par. 3.4.1);
2. Social media, zoals Twitter (par. 3.4.2);
3. Burgers (par. 3.4.3);
4. Andere nieuwssites (par. 3.4.4);
5. NGO's, non-profit organisaties, politieke organisaties en websites van de overheid (par. 3.4.5);
6. PR-bureaus, bedrijven, brancheorganisaties en belangengroepen (par. 3.4.6).

Nadat deze groepen bronnen één voor één zijn toegelicht, volgt er een korte samenvatting over het controleren van nieuwsberichten (par. 3.4.7).

3.4.1 Persbureaus

In deze paragraaf wordt beschreven hoe internetjournalisten de nieuwsberichten die afkomstig zijn van persbureaus voorafgaande aan plaatsing controleren. In tabel 8 staan de uitkomsten in getallen uitgedrukt. Deze getallen staan voor het aantal internetjournalisten dat voor 'altijd', 'soms' of 'nooit' heeft gekozen. De dikgedrukte getallen staan voor de antwoorden die het meest gegeven zijn. Deze meest voorkomende antwoorden worden onderaan in de tabel toegelicht. Voor alle uitkomsten, zie bijlage 3.

Tabel 13. <i>Kunt u bij de volgende criteria opnoemen of u deze bij persbureaus altijd/soms of nooit voor plaatsing controleert? En waarom u dat altijd/soms of nooit controleert?</i>					
	Wat de oorspronkelijke bron is.	Of bronnen volledig vermeld zijn in bericht.	Of de citaten waar zijn.	Of er hoor en wederhoor is toegepast.	Of de feiten kloppen.
Altijd	1	4	2	3	2
Soms	7	2	3	6	6
Nooit	2	2	4	2	1
Overig		1 meestal 1 soms tot nooit	1 meestal		1 meestal niet
Reden:	Soms, omdat: Het ervan afhangt van welk persbureau het nieuwsbericht afkomstig is (binnenlands of buitenlands).		Nooit, omdat: internetjournalisten er op vertrouwen dat de persbureaus ze al gecontroleerd hebben.	Soms, als: De hoor en wederhoor niet evenwichtig lijkt.	Soms: Bij twijfels over de feiten die in het bericht staan.

Uit de literatuur (par. 1.2.1) komt naar voren dat nieuwsberichten van persbureaus steeds vaker onbewerkt op nieuwssites worden doorgeplaatst. Ook blijkt dat nog weinig bekend is over de manier waarop (internet)journalisten de nieuwsberichten van persbureaus controleren.

Uit tabel 13 wordt duidelijk dat de internetjournalisten op verschillende manieren nieuwsberichten van persbureaus voorafgaande aan plaatsing controleren. Als de antwoorden vergeleken worden met elkaar dan blijkt dat bijvoorbeeld de ene internetjournalist 'altijd' nagaat of de citaten in het nieuwsbericht kloppen en een andere internetjournalist dat 'nooit' doet.

Het blijkt dat de oorspronkelijke bron van nieuwsberichten van persbureaus door maar één internetjournalist 'altijd' wordt gecontroleerd. Dit komt niet overeen met de literatuur (par. 1.2.3) waarin stond dat 84,8% van de journalisten altijd de oorspronkelijke bron controleert van informatie afkomstig van internet. Deze literatuur ging over journalisten in het algemeen. Internetjournalisten controleren de originele bron bij nieuwsberichten van persbureaus dus nauwelijks.

Internetjournalisten houden zich bij het controleren van nieuwsberichten van persbureaus niet altijd aan de algemene journalistieke normen. Maar een paar keer antwoordden de internetjournalisten 'altijd' bij de vijf normen. De reden die de internetjournalisten van dit onderzoek hiervoor opgaven, is voornamelijk dat nieuwsberichten van persbureaus vaak pas gecontroleerd worden als ze twijfel oproepen bij de internetjournalist. Twijfel over bijvoorbeeld de waarheid van de citaten of de feiten in het bericht. Zij vertrouwen net als de eindverantwoordelijken op

de deskundigheid van de medewerkers van persbureaus (par. 2.1.2). Uitzondering is Marcia Ottevanger (NOS) die altijd alle criteria controleert bij nieuwsberichten van persbureaus voorafgaande aan plaatsing. In paragraaf 2.1.2 bleek dat haar eindverantwoordelijke dit wilde.

Uit de inleiding van dit onderzoek komt naar voren dat gevreesd wordt dat het ANP in de toekomst steeds minder nieuwsberichten kan controleren. Als internetjournalisten vervolgens de berichten van persbureaus slecht controleren, zoals nu blijkt uit de antwoorden van de internetjournalisten, kan er in de toekomst meer onbetrouwbaar nieuws verspreid worden op internet.

3.4.2 Social media, zoals Twitter

In deze paragraaf wordt beschreven hoe internetjournalisten de nieuwsberichten die afkomstig zijn van social media, zoals Twitter voorafgaande aan plaatsing controleren. Uit de literatuur blijkt dat er nog weinig bekend is over de manier waarop (internet)journalisten hun bronnen controleren. In tabel 14 staan de uitkomsten in getallen uitgedrukt. Deze getallen staan voor het aantal internetjournalisten dat voor 'altijd', 'soms' of 'nooit' heeft gekozen. De dikgedrukte getallen staan voor de antwoorden die het meest gegeven zijn. Voor alle uitkomsten, zie bijlage 4.

In tabel 14 valt op dat bij nieuwsberichten van social media, alle criteria voornamelijk 'altijd' vooraf gecontroleerd worden. Kort samengevat zijn de internetjournalisten het erover eens dat je met social media, zoals Twitter altijd moet oppassen. Twitter is een snel medium, waarop mensen van alles kunnen roepen, vinden de internetjournalisten. Berichten van dat medium moeten volgens de internetjournalisten daarom 'altijd' gecontroleerd worden. Ook wordt redelijk vaak voor 'soms' gekozen, omdat het bij enkele internetjournalisten uitmaakt van wie het twitteraccount is of de tweet. Hoe betrouwbaarder de persoon achter het twitteraccount, hoe minder goed of vaak een twitterbericht voorafgaande aan plaatsing wordt gecontroleerd. Dit komt overeen met de informele adviezen die de meeste eindverantwoordelijken geven voor het controleren van twitterberichten (par.1.2.3). De eindverantwoordelijken geven het advies om te kijken van wie het twitterbericht afkomstig is en daar de mate van controle op aan te passen.

Tabel 14. <i>Kunt u bij de volgende criteria opnoemen of u deze bij nieuwsberichten van social media, zoals Twitter, altijd/soms of nooit voor plaatsing controleert? En waarom u dat altijd/soms of nooit controleert?</i>					
	Wat de oorspronkelijke bron is.	Of bronnen volledig vermeld zijn in bericht.	Of de citaten waar zijn.	Of er hoor en wederhoor is toegepast.	Of de feiten kloppen.
Altijd	6	7	6	6	6
Soms	2	1	3	3	4
Nooit		1		1	
Overig	1 Vaak 1 Vrijwel altijd	1 Vaak	1 Vaak		

In de literatuur is nog weinig bekend over de manier waarop internetjournalisten twitterberichten controleren. Uit dit onderzoek blijkt dat internetjournalisten zich over

het algemeen 'altijd' houden aan de journalistieke normen bij het controleren van twitterberichten.

3.4.3 Burgers

In deze paragraaf wordt beschreven hoe internetjournalisten de nieuwsberichten die afkomstig zijn van burgers voorafgaande aan plaatsing controleren. In tabel 15 staan de uitkomsten in getallen uitgedrukt. Deze getallen staan voor het aantal internetjournalisten dat voor 'altijd', 'soms' of 'nooit' heeft gekozen. De dikgedrukte getallen staan voor de antwoorden die het meest gegeven zijn. Voor alle uitkomsten zie bijlage 5.

Uit tabel 15 wordt duidelijk dat bijna alle internetjournalisten de vijf criteria overwegend 'altijd' controleren bij nieuwsberichten die afkomstig zijn van burgers. De internetjournalisten vinden dat je moet oppassen met berichten van burgers, omdat burgers vaak een belang hebben met het naar buiten brengen van nieuws. Bijvoorbeeld als iemand ontslagen is en de vuile was wil buitenhangen over het bedrijf. Ook geven enkele journalisten aan dat burgers geen journalisten zijn. Je kunt dus niet van ze verwachten dat ze het werk al voor je hebben gedaan of op een goede manier, aldus de internetjournalisten.

Tabel 15. <i>Kunt u bij de volgende criteria opnoemen of u deze bij nieuwsberichten van burgers altijd/soms of nooit voor plaatsing controleert? En waarom u dat altijd/soms of nooit controleert?</i>					
	Wat de oorspronkelijke bron is.	Of bronnen volledig vermeld zijn in bericht.	Of de citaten waar zijn.	Of er hoor en wederhoor is toegepast.	Of de feiten kloppen.
Altijd	8	8	9	7	9
Soms		1		2	
Nooit					
Overig	1. Meestal				

Uit de literatuur blijkt dat er nog weinig onderzoek is verricht naar de manier waarop (internet)journalisten nieuwsberichten van burgers controleren. Uit de antwoorden van de internetjournalisten die meewerkten aan dit onderzoek, komt naar voren dat internetjournalisten nieuwsberichten van burgers over het algemeen 'altijd' controleren aan de journalistieke normen. Zij zijn heel erg op hun hoede bij nieuwsberichten van burgers, omdat zij een belang kunnen hebben met het naar buiten brengen van het nieuws.

3.4.4 Andere nieuwssites

In deze paragraaf wordt beschreven hoe internetjournalisten de nieuwsberichten die afkomstig zijn van andere nieuwssites voorafgaande aan plaatsing controleren. In tabel 16 staan de uitkomsten in getallen uitgedrukt. Deze getallen staan voor het aantal internetjournalisten dat voor 'altijd', 'soms' of 'nooit' gekozen heeft. De dikgedrukte getallen staan voor de antwoorden die het meest gegeven zijn. Voor alle uitkomsten, zie bijlage 6.

In tabel 16 valt op dat bij nieuwsberichten van andere nieuwssites, internetjournalisten alle criteria voornamelijk soms vooraf controleren. Hun redenen om dit voornamelijk soms te doen, wijken echter wel veel van elkaar af. Vooral bij het

controleren of de citaten waar zijn en of er hoor en wederhoor is toegepast, zijn de antwoorden zo verschillend dat deze niet samen te vatten zijn.

Als het gaat om het vooraf controleren van de oorspronkelijke bron dan controleert de meerderheid deze voornamelijk 'soms' vooraf, omdat het volgens hen afhangt van welke nieuwssite het nieuws afkomstig is; hoe de reputatie is van dat medium en hoe betrouwbaar het medium is. Hoe betrouwbaarder de nieuwssite, hoe minder goed het nieuwsbericht van die nieuwssite gecontroleerd wordt.

De feiten worden overwegend 'soms' gecontroleerd, als de internetjournalist twijfelt over de feiten in het nieuwsbericht.

Als het gaat om controleren van bronvermelding dan gebeurt dat voornamelijk altijd, omdat nieuwssites vaak de berichten toewijzen aan de bron. "Deze bron meldt dat..", wordt er dan in het nieuwsbericht gezet. Daarom moet er altijd bronvermelding zijn.

Tabel 16. <i>Kunt u bij de volgende criteria opnoemen of u deze bij nieuwsberichten van andere nieuwssites altijd/soms of nooit voor plaatsing controleert? En waarom u dat altijd/soms of nooit controleert?</i>					
	Wat de oorspronkelijke bron is.	Of bronnen volledig vermeld zijn in bericht.	Of de citaten waar zijn.	Of er hoor en wederhoor is toegepast.	Of de feiten kloppen.
Altijd		6	1	3	1
Soms	9	3	6	6	8
Nooit			1		
Overig	1 Regelmatig	1 Regelmatig	1 Regelmatig 1 Praktisch nooit	1 Regelmatig	1 Regelmatig
Reden	Soms, omdat: Het afhangt van de reputatie van de nieuwssite, hoe betrouwbaar deze is.	Altijd, omdat internetjournalisten kunnen verwijzen naar de andere nieuwssite.			Soms, omdat: alleen bij twijfel over de feiten in het bericht.

Uit de literatuur komt naar voren (par. 1.2.5) dat de algemene journalistieke normen steeds vaker geschonden worden in de journalistiek en met name in de internetjournalistiek. Reden daarvoor is de jacht om de aandacht van het publiek. Die leidt er toe dat journalistieke media de gehaastheid en verkeerde onderwerpkeuze van andere online nieuwsdiensten te veel navolgen. Daar heeft de zorgvuldigheid van de berichtgeving onder te lijden.

Uit de resultaten van tabel 16 blijkt dat internetjournalisten de algemene journalistieke normen niet 'altijd' toepassen bij het controleren van nieuwsberichten van andere nieuwssites. Zij doen dit soms en volgen inderdaad de onderwerpkeuze van andere nieuwssites na. Dit kan gevaarlijk zijn, want als andere nieuwssites de nieuwsberichten ook niet goed gecontroleerd hebben, wordt er op het internet onbetrouwbaar nieuws verspreid. Uit de literatuur (par. 1.2.6) komen voorbeelden naar voren waarin nieuwssites onbetrouwbare berichtgeving van elkaar overnamen en wat dat tot gevolg kan hebben. Uit paragraaf 3.4.1 wordt duidelijk dat internetjournalisten nieuwsberichten van persbureaus voorafgaande aan plaatsing nauwelijks 'altijd' controleren. Nieuwssites nemen dus soms nieuwsberichten van elkaar over zonder controle (wel met bronvermelding), maar weten dus niet zeker of de berichten wel gecontroleerd zijn. De kans op soortgelijke voorbeelden van die in paragraaf 1.2.6 zijn op deze manier groot.

3.4.5 NGO's, non-profit organisaties, politieke organisaties en websites van de overheid

In deze paragraaf wordt beschreven hoe internetjournalisten de nieuwsberichten die afkomstig zijn van NGO's, non-profit organisaties, politieke organisaties en websites van de overheid, voorafgaande aan plaatsing controleren. In tabel 17 staan de uitkomsten in getallen vermeld. Deze getallen staan voor het aantal internetjournalisten dat voor 'altijd', 'soms' of 'nooit' heeft gekozen. De dikgedrukte getallen staan voor de antwoorden die het meest gegeven zijn. Voor alle uitkomsten, zie bijlage 7.

In tabel 17 valt op dat bij nieuwsberichten van NGO's, non-profit organisaties, politieke organisaties en websites van de overheid, de internetjournalisten alle criteria voornamelijk 'soms' voorafgaande aan plaatsing controleren. Dit komt volgens de internetjournalisten voornamelijk, omdat nieuwsberichten van deze groepen vaak over nieuws gaan uit het eigen bedrijf of de organisatie. Vaak gaat dit nieuws om meningen, die kunnen dan als mening gebracht worden en hoeven volgens de internetjournalistiek dus niet 'altijd' gecontroleerd te worden.

Tabel 17.

Kunt u bij de volgende criteria opnoemen of u deze bij nieuwsberichten van NGO's, non-profit organisaties, politieke organisaties en websites van de overheid altijd/soms of nooit voor plaatsing controleert? En waarom u dat altijd/soms of nooit controleert?

	Wat de oorspronkelijke bron is.	Of bronnen volledig vermeld zijn in bericht.	Of de citaten waar zijn.	Of er hoor en wederhoor is toegepast.	Of de feiten kloppen.
Altijd	1	6	1	4	3
Soms	7	3	7	5	6
Nooit	1	1	2	1	1
Reden	Soms, omdat: het ligt aan het type bericht en de betrouwbaarheid van de organisatie.		Soms, omdat: de citaten van mensen uit het eigen bedrijf of de organisatie niet gecontroleerd. Als de tegenstander wordt aangehaald in een citaat, wordt deze wel gecontroleerd.	Soms, omdat: wederhoor soms later wordt toegevoegd. Dan wordt er een update gedaan. Altijd, omdat: deze groepen een belang kunnen hebben met het naar buiten brengen van het bericht.	Soms, omdat: er alleen bij twijfels over feiten die feiten worden gecontroleerd

In de literatuur blijkt er nog weinig bekend te zijn over de manier waarop internetjournalisten nieuwsberichten van deze groep bronnen controleren. Uit dit onderzoek komt naar voren dat internetjournalisten de algemene journalistieke normen niet 'altijd' naleven bij het controleren van nieuwsberichten van deze groep voorafgaande aan plaatsing. Zij leven de normen het meeste 'soms' na. Als er wordt getwijfeld over de feiten in het bericht of over de uitspraken in het bericht, wordt het wel gecontroleerd. Anders wordt het bericht 'opgehangen aan de organisatie'.

3.4.6 PR-bureaus, bedrijven, brancheorganisaties en belangengroepen

In deze paragraaf wordt beschreven hoe internetjournalisten nieuwsberichten die afkomstig zijn van PR-bureaus, bedrijven, brancheorganisaties en belangengroepen, voorafgaande aan plaatsing controleren. In tabel 18 staan de uitkomsten in getallen uitgedrukt. Deze getallen staan voor het aantal internetjournalisten dat voor 'altijd', 'soms', of 'nooit' heeft gekozen. De dikgedrukte getallen staan voor de antwoorden die het meest gegeven zijn. Voor alle uitkomsten, zie bijlage 8.

In tabel 18 valt op dat bij nieuwsberichten van PR-bureaus, bedrijven, brancheorganisaties en belangengroepen, de internetjournalisten de meeste criteria voornamelijk 'altijd' vooraf controleren. Het gaat om het controleren van de oorspronkelijke bron, het controleren of de bronnen volledig vermeld zijn en of de citaten waar zijn. De reden hiervoor is voornamelijk omdat er volgens de internetjournalisten altijd belangen meespelen, meestal vanuit PR-oogpunt. Er wordt dus reclame gemaakt. Daarom controleren zij deze criteria vooraf extra goed nieuwsberichten van deze groep bronnen.

Het controleren of er hoor en wederhoor is toegepast en of de feiten kloppen worden door de ene helft van de internetjournalisten 'altijd' gecontroleerd en door de andere helft voornamelijk 'soms'. De internetjournalisten die voor 'soms' kozen, gaven afwijkende redenen daarvoor. Over het algemeen wordt de hoor en wederhoor voornamelijk 'soms' gecontroleerd alleen als deze te eenzijdig overkomt. De feiten worden voornamelijk 'soms' gecontroleerd, omdat het afhangt van de situatie waarin de feiten gebracht worden. Gaat het bijvoorbeeld om het naar buiten brengen van reële feiten, zoals dat T-mobile een nieuw abonnement heeft, dan wordt dat niet gecontroleerd. Wordt er echter verondersteld dat T-mobile als beste uit de bus is gekomen, dan kan daar een eigen belang achter zitten. Dan worden de feiten wel gecontroleerd door het nieuwsbericht na te bellen. Eén internetjournalist gaf aan kant-en-klare jaarcijfer rapporten nooit te controleren.

Ook zijn er drie internetjournalisten die nooit nieuwsberichten plaatsen van deze groep bronnen. Meestal gaan zulke nieuwsberichten naar de krant toe, waar de bronnen moeten betalen om hun nieuwsberichten daarin te kunnen plaatsen.

Tabel 18. <i>Kunt u bij de volgende criteria opnoemen of u deze bij nieuwsberichten van PR-bureaus, bedrijven, brancheorganisaties en belangengroepen altijd/soms of nooit voor plaatsing controleert? En waarom u dat altijd/soms of nooit controleert?</i>					
	Wat de oorspronkelijke bron is.	Of bronnen volledig vermeld zijn in bericht.	Of de citaten waar zijn.	Of er hoor en wederhoor is toegepast.	Of de feiten kloppen.
Altijd	5	4	5	3	2
Soms	2	3	2	4	4
Nooit					
Overig	3 n.v.t	3 n.v.t	3 n.v.t	3 n.v.t	3 n.v.t
Reden				Soms, als: de situatie de eenzijdig overkomt.	Soms, omdat: het afhangt van de situatie waarin de feiten gebracht worden.

In de literatuur komt naar voren dat er nog weinig onderzoek is gedaan naar de wijze waarop internetjournalisten nieuwsberichten controleren voorafgaande aan plaatsing. Uit tabel 18 wordt duidelijk dat internetjournalisten nieuwsberichten van deze groep bronnen over het algemeen 'altijd' controleren, omdat zij vinden dat deze groep belangen heeft met het naar buiten brengen van nieuws. Internetjournalisten zijn dus op hun hoede. Sommige internetjournalisten plaatsen zelfs nieuwsberichten van deze groep helemaal niet. Internetjournalisten zijn zich er dus goed van bewust dat zij te maken hebben met commerciële content. Dit komt niet helemaal overeen met de literatuur (par. 1.2.5) waarin geconstateerd werd dat internetjournalisten de norm van het maken van een scheiding tussen redactionele en commerciële content steeds vaker schenden.

3.4.7 Samenvatting controleren nieuwsberichten

In deze paragraaf wordt een korte vergelijking gemaakt tussen het controleren van nieuwsberichten van verschillende groepen bronnen door internetjournalisten voorafgaande aan plaatsing. Als eerste wordt een algemeen beeld geschetst van het controleren van nieuwsberichten van verschillende groepen bronnen door internetjournalisten. Daarna volgen de nieuwsberichten van de groepen bronnen die over het algemeen slecht gecontroleerd worden. Ten slotte komen de nieuwsberichten van groepen aan bod die goed gecontroleerd worden voorafgaande aan plaatsing.

Algemeen beeld controleren nieuwsberichten

Over het algemeen valt bij alle groepen bronnen op dat veel internetjournalisten op hun eigen manier omgaan met het controleren van nieuwsberichten voorafgaande aan plaatsing. Per bron zijn algemene conclusies getrokken voor alle internetjournalisten, maar daarnaast valt op dat de manier waarop internetjournalisten nieuwsberichten voorafgaande aan plaatsing controleren over het algemeen per internetjournalist weer anders is. Waar bijvoorbeeld de ene internetjournalist altijd de oorspronkelijke bron controleert van een nieuwsbericht van een bepaalde groep bron, doet een andere internetjournalist dat nooit. In de verschillende tabellen is goed te zien dat er veel verschillen zitten in de antwoorden 'altijd', 'soms' of 'nooit'.

Over het algemeen slecht gecontroleerd

Uit de literatuur blijkt dat nieuwsberichten van persbureaus vaak onbewerkt door journalisten worden overgenomen en geplaatst op de nieuwssites en dat dit leidt tot onzorgvuldige berichtgeving. Nog niet onderzocht is hoe internetjournalisten de nieuwsberichten van persbureaus voorafgaande aan plaatsing controleren. Uit dit onderzoek komt naar voren dat nieuwsberichten van persbureaus over het algemeen slecht gecontroleerd worden voorafgaande aan plaatsing door de internetjournalisten. Uit de antwoorden van de internetjournalisten van dit onderzoek blijkt dat zij op verschillende manieren omgaan met het controleren van nieuwsberichten van persbureaus. Zo controleert bijvoorbeeld de ene internetjournalist 'soms' of de citaten waar zijn en doet de ander dat 'nooit'. Over het algemeen geldt dat internetjournalisten de nieuwsberichten pas echt goed controleren als ze twijfel oproepen bij de internetjournalist. De reden dat internetjournalisten de berichtgeving slecht controleren is dat zij vertrouwen op de deskundigheid van de persbureaus, net als de eindverantwoordelijken.

Dit komt overeen met wat er over dit onderwerp al bekend was in de literatuur.

Nieuwsberichten van andere nieuwssites worden over het algemeen ook slecht gecontroleerd. Internetjournalisten controleren de nieuwsberichten slecht als zij het idee hebben dat de andere nieuwssite een betrouwbare reputatie heeft. Alleen de bronvermelding in het nieuwsbericht wordt voornamelijk 'altijd' gecontroleerd. Dit gebeurt, omdat nieuwssites vaak nieuwsberichten van elkaar overnemen met bronvermelding. In de literatuur wordt al geconstateerd dat nieuwssites de gehaastheid en (slechte) onderwerpkeuze van andere nieuwsmedia steeds vaker navolgen. Deze ontwikkeling kan gevaarlijk zijn. Zo blijkt uit dit onderzoek dat nieuwsberichten van persbureaus vaak niet gecontroleerd worden en de nieuwsberichten van andere nieuwssites ook niet. Als nieuwssites berichten van elkaar overnemen en er zitten fouten in de berichten, dan kan onbetrouwbaar nieuws zich verspreiden op internet.

Ten slotte worden nieuwsberichten van NGO's, non-profit organisaties, politieke organisaties en websites van de overheid over het algemeen ook slecht gecontroleerd. Volgens de internetjournalisten brengt deze groep bronnen vaak nieuws dat gaat over de eigen organisatie. Daarom controleren de meeste internetjournalisten 'altijd' of er bronvermelding is in het nieuwsbericht. Op die manier kunnen ze het nieuwsberichten als mening van de organisatie brengen. Het bericht wordt op die manier 'opgehangen' aan de organisatie.

Over het algemeen goed gecontroleerd

Nieuwsberichten afkomstig van social media, worden over het algemeen wel goed gecontroleerd, net als als de nieuwsberichten van burgers, PR-bureaus, bedrijven, brancheorganisaties en belangengroepen. De kans op het brengen van onbetrouwbaar nieuws van deze groepen wordt hierdoor minder groot. De internetjournalisten zijn het erover eens dat het belangrijk is om bij al deze groepen bronnen voorzichtig te zijn. Op Twitter kan iedereen wat roepen en er zijn veel nep accounts, burgers kunnen een belang hebben met het naar buiten brengen van nieuws, net als PR-bureaus, bedrijven, brancheorganisaties en belangengroepen. Internetjournalisten zijn zich bewust van de commerciële inhoud en weten deze te scheiden van de redactionele content.

Hoofdstuk 4 Uitkomsten

Betrouwbaarheid van bronnen volgens internetjournalisten

4.1 Betrouwbaarheid van verschillende groepen bronnen

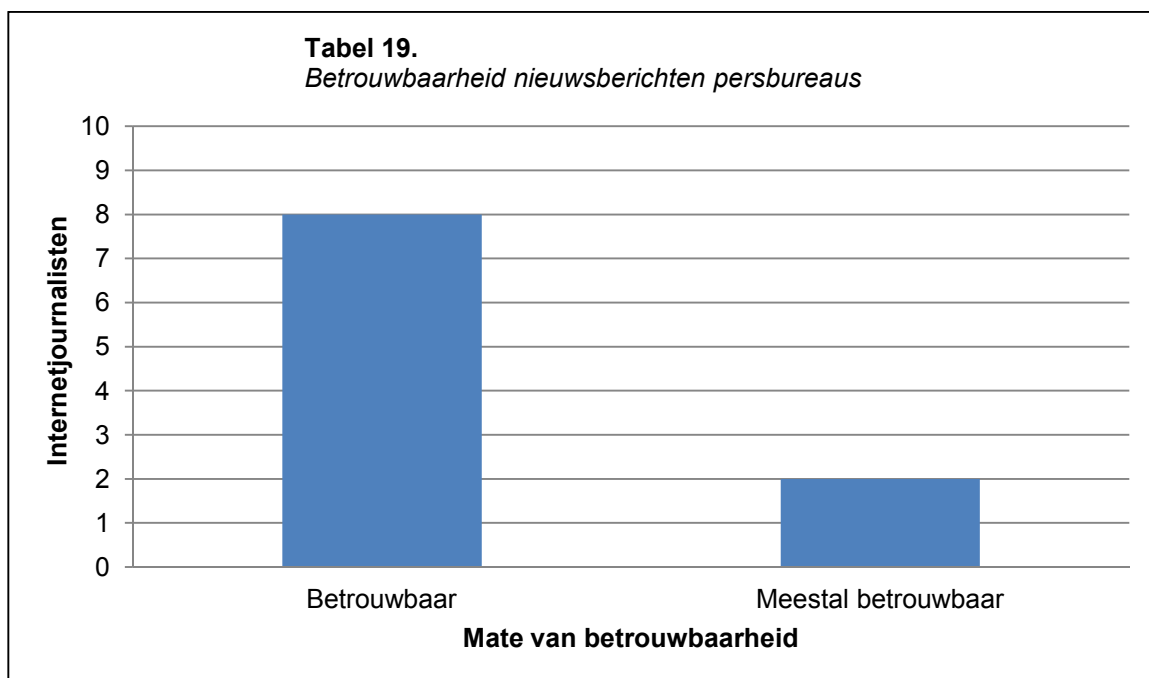
Uit de literatuurbespreking (par. 1.2.3) blijkt dat er onderzoek is gedaan naar de mate waarin journalisten de informatie op websites van bepaalde typen organisaties geloofwaardig vinden. Nog niet onderzocht is hoe betrouwbaar specifiek internetjournalisten hun bronnen vinden. Daarom werden aan de internetjournalisten die meewerkten aan dit onderzoek zes categorieën bronnen voorgeschoteld. Bij elke bron moesten zij aangeven of zij de nieuwsberichten die afkomstig waren van die bron, betrouwbaar vonden ja of nee en wat de reden daarvan was. Deze zes categorieën bronnen waren dezelfde als die gebruikt waren bij hoofdstuk drie:

1. Persbureaus (par. 4.1.1);
2. Social media, zoals Twitter (par. 4.1.2);
3. Burgers (par. 4.1.3);
4. Andere nieuwssites (par. 4.1.4);
5. NGO's, non-profit organisaties, politieke organisaties en websites van de overheid (par. 4.1.5);
6. PR-bureaus, bedrijven, brancheorganisaties en belangengroepen (par. 4.1.6).

Nadat deze groepen bronnen één voor één zijn toegelicht, volgt er een korte samenvatting (par. 4.1.7)

4.1.1 Persbureaus

Uit de antwoorden van de internetjournalisten wordt duidelijk dat 8 op de 10 internetjournalisten nieuwsberichten van persbureaus 'betrouwbaar' vinden. 2 op de 10 vindt ze 'meestal betrouwbaar' (zie tabel 19).

De redenen dat de meeste internetjournalisten de nieuwsberichten van persbureaus betrouwbaar vinden, is omdat de persbureaus ervoor betaald krijgen om berichten te controleren, de persbureaus een goede naam en reputatie hebben opgebouwd en omdat er goede objectieve journalisten werken die de berichten goed controleren. De reden dat er twee websites twijfels hebben, ligt er volgens Laurens Lange (RTL Nieuws) aan dat persbureaus er regelmatig naast zitten. “Je moet op je hoede zijn.” En Mark Traa (HP/De Tijd) zei ook ‘meestal wel’, want: “Er werken bij persbureaus goede objectieve journalisten, maar ik wacht ook altijd even op bevestiging van ander media.”

Uit paragraaf 3.4.1 blijkt dat internetjournalisten nieuwsberichten van persbureaus voorafgaande aan plaatsing slecht controleren. Uit deze paragraaf (par.4.1.1) blijkt dat de meeste internetjournalisten nieuwsberichten van persbureaus betrouwbaar vinden. Zij controleren de berichtgeving slecht, omdat zij er van uitgaan dat de persbureaus de berichtgeving al goed hebben gecontroleerd. Uit de inleiding van dit onderzoek wordt duidelijk of het maar de vraag blijft of persbureaus alle nieuwsberichten goed kunnen controleren in de toekomst. Hetzelfde werk moet immers met minder mensen gedaan worden. Als de internetjournalist de nieuwsberichten slecht controleert zoals nu duidelijk is en de medewerkers van de persbureaus dit ook (gaan) doen, zal dit tot meer onbetrouwbaar nieuws op internet kunnen leiden.

4.1.2 Social media, zoals Twitter

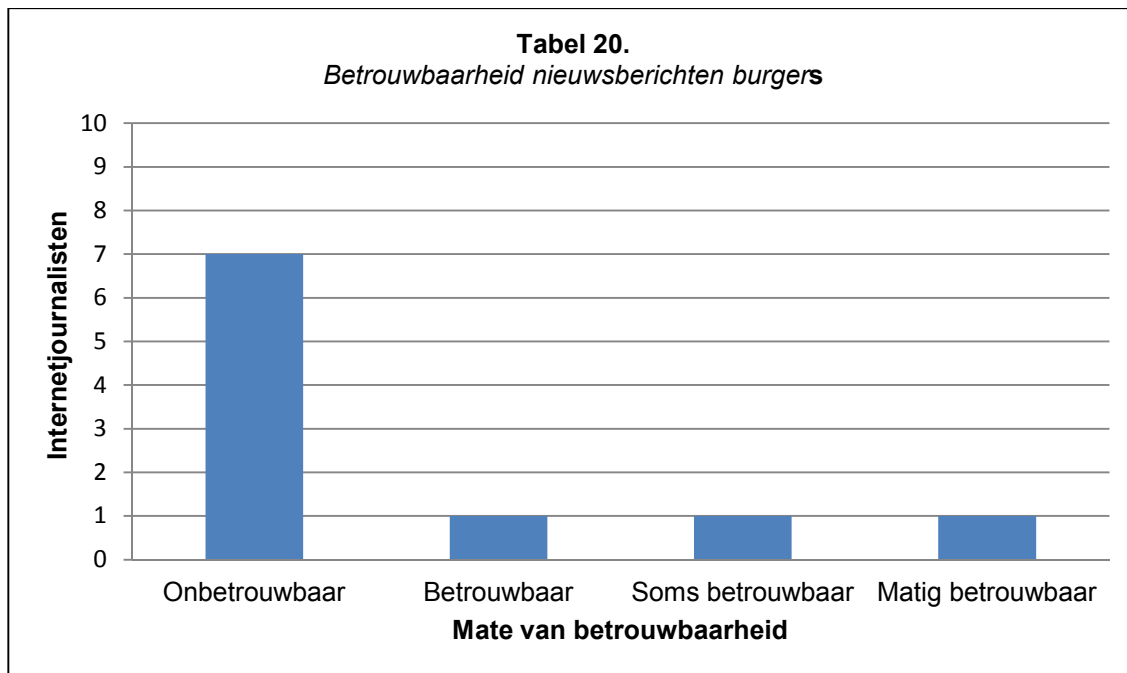
Uit de antwoorden van de internetjournalisten wordt duidelijk dat de helft van de internetjournalisten nieuwsberichten afkomstig van social media, zoals Twitter ‘onbetrouwbaar’ vinden. De overige vijf geven verschillende antwoorden, wat betekent dat de meerderheid de nieuwsberichten van social media ‘onbetrouwbaar’ vindt. De redenen dat internetjournalisten social media ‘onbetrouwbaar’ vinden, zijn: Arne Hankel (Elsevier): “Omdat er veel ‘rotzooi’ tussen zit van PR-bureaus, politieke partijen en belangengroepen.” Colin van Hoek: “Het is heel moeilijk om te achterhalen van wie een bericht afkomstig is en of het waar is. Nieuwsberichten van social media moeten dus altijd gecontroleerd worden.”

Verder vinden 2 op de 10 internetjournalisten de berichten van social media, zoals Twitter ‘soms betrouwbaar’, 1 op de 10 vindt ze ‘betrouwbaar’, 1 op de 10 ‘meestal niet betrouwbaar’ en 1 op de 10 vindt ze ‘matig betrouwbaar’. Omdat de antwoorden zo ver uit elkaar liggen, zijn ze niet verwerkt in een tabel.

Uit paragraaf 3.4.2 komt naar voren dat internetjournalisten nieuwsberichten van social media, zoals Twitter goed controleren voorafgaande aan plaatsing, omdat iedereen volgens hen op Twitter zomaar iets kan roepen. Uit deze paragraaf blijkt dat de meeste internetjournalisten social media wantrouwen, bijvoorbeeld omdat het moeilijk te achterhalen is van wie een bericht afkomstig is. Er bestaan veel valse twitteraccounts, van mensen die zich voordoen als bijvoorbeeld een politicus.

4.1.3 Burgers

7 op de 10 internetjournalisten vinden nieuwsberichten afkomstig van burgers ‘onbetrouwbaar’, 1 op de 10 vindt ze ‘betrouwbaar’, 1 op de 10 ‘soms betrouwbaar’ en 1 op de 10 ‘matig betrouwbaar’ (tabel 20).

Uit paragraaf 3.4.3 bleek dat de meeste internetjournalisten nieuwsberichten van burgers voorafgaande aan plaatsing altijd controleren. Zij gaven als reden op dat burgers een doel kunnen hebben met het naar buiten brengen van nieuws en dat je daar voor op je hoede moet zijn als journalist. Die reden is dezelfde reden dat 7 op de 10 internetjournalisten de nieuwsberichten van burgers onbetrouwbaar vinden. Uit de literatuur (par. 1.2.3) dat journalisten nieuws dat staat op websites van gewone burgers, redelijk betrouwbaar vonden(42,4%). Dit ging om journalisten in het algemeen. Internetjournalisten vinden de nieuwsberichten van burgers dus veel onbetrouwbaarder.

4.1.4 Andere nieuwssites

Uit de literatuur (par.1.2.3) blijkt dat 88,7% van de journalisten de informatie van andere nieuwsmedia geloofwaardig vindt. Dit gaat om journalisten over het algemeen. Nog niet onderzocht is hoe betrouwbaar specifiek internetjournalisten de nieuwsberichten van andere nieuwssites vonden. Dit werd gevraagd aan de internetjournalisten die meewerkten aan dit onderzoek.

Als het gaat om het aangeven van de betrouwbaarheid van nieuwsberichten van andere nieuwssites, dan antwoordt bijna elke internetjournalist weer anders. 3 op de 10 internetjournalisten vinden de nieuwsberichten 'betrouwbaar', 3 op de 10 vinden ze 'meestal betrouwbaar', 2 op de 10 vinden ze 'soms betrouwbaar', 1 op de 10 'redelijk betrouwbaar' en 1 op de 10 'meestal niet betrouwbaar'. De redenen die internetjournalisten opgeven voor hun keuze, lopen ook zeer uiteen. Omdat er zoveel verschillende antwoorden zijn, worden hieronder alleen de antwoorden 'betrouwbaar' en 'meestal' betrouwbaar toegelicht, omdat deze antwoorden het meest gegeven zijn:

'Betrouwbaar' (3 op de 10 internetjournalisten)

Internetjournalist Michiel van Berkel is één van de drie internetjournalisten die nieuwsberichten van andere nieuwssites betrouwbaar vindt. Hij ziet echter nieuws van websites als The Sun, dus van buitenlandse websites, als onbetrouwbaar. Deze

controleert hij altijd. Nieuws van Nederlandse nieuwssites controleert hij niet. Van Berkel: “Als na plaatsing blijkt dat er toch iets niet klopt, schrijven we een nieuw bericht waarin we onze excuses aanbieden.”

De gebeurtenis met prins Friso was zo'n situatie waarin het nieuws achteraf niet bleek te kloppen en SpitsNieuws een nieuw bericht schreef (zie inleiding).

'Meestal betrouwbaar' (3 op de 10 internetjournalisten)

Jules Seegers (NRC) en Mark Traa (HP/De Tijd) vinden nieuwsberichten van andere nieuwssites meestal betrouwbaar. Seegers neemt die nieuwsberichten in het algemeen voor waar aan. Bij enige twijfel onderneemt hij actie.

Opvallend is het antwoord van Mark Traa (HP/De Tijd): “Omdat heel veel nieuwsberichten op die websites bijna letterlijk de persberichten van de persbureaus zijn. Sommige nieuwssites hebben contracten met het ANP dat berichten worden doorgeplaatst op hun nieuwssite.”

Zijn antwoord geeft aan hoe zeer nieuwssites vertrouwen op de nieuwsberichten van het ANP.

Opvallend is dat duidelijk wordt in paragraaf 3.4.4. dat internetjournalisten nieuwsberichten van andere nieuwssites slecht controleren over het algemeen en dat ze de berichten over het algemeen betrouwbaar vinden. Het gevaar is dat als de internetjournalist ervan uitgaat dat de nieuwssite van wie hij het nieuws overneemt gecontroleerd heeft, en het nieuws dus betrouwbaar is, er een circulatie van onbetrouwbaar nieuws op internet kan ontstaan.

4.1.5 NGO's, non-profit organisaties, politieke organisaties en websites van de overheid

Uit de literatuur (par.1.2.3) komt naar voren dat journalisten informatie van NGO's, non-profit organisaties en websites van de overheid zeer geloofwaardig vonden en meer dan de helft van de journalisten ook websites van politieke organisaties. Deze literatuur gaat over journalisten in het algemeen. Uit de literatuur blijkt niet wat de mate is waarin specifiek internetjournalisten de nieuwsberichten van NGO's, non-profit organisaties en websites van de overheid vertrouwen.

Aan de geïnterviewde internetjournalisten werd daarom gevraagd of zij de nieuwsberichten van deze groep bronnen betrouwbaar vonden ja of nee en wat daarvan de reden was. 5 op de 10 internetjournalisten vinden de nieuwsberichten afkomstig van NGO's, non-profitorganisaties, politieke organisaties en websites van de overheid 'soms betrouwbaar'. 2 op de 10 vinden ze 'redelijk betrouwbaar', 1 op de 10 vindt ze 'betrouwbaar', 1 op de 10 'meestal betrouwbaar' en 1 op de 10 vindt ze 'onbetrouwbaar'. Omdat het antwoord 'soms' betrouwbaar het meest voorkomt, wordt deze hieronder toegelicht.

Redenen dat 5 op de 10 internetjournalisten deze bronnen 'soms betrouwbaar' vinden is dat de nieuwsberichten volgens de internetjournalisten gestuurd zijn door de bronnen; het nieuws heeft een doel. Jules Seegers (NRC): “Meestal klopt de informatie wel, maar je moet je wel bewust zijn dat het nieuws gestuurd is door een partij.” Van der Wiel (Telegraaf): “Die organisaties hebben vaak een doel om ons iets te laten weten. Als ze commentaar geven, kan je het gebruiken als mening. Maar ze

brengen dingen soms als feiten die niet meteen feiten zijn. Dat moet je wel op ene of andere manier controleren. Onderzoeken bijvoorbeeld. Moet je goed erbij vermelden waar het vandaan komt.” Willeke Tersteeg (AD): “Ik heb het gevoel dat die berichten niet altijd even volledig zijn en vooral gebracht worden vanuit één standpunt.”

Uit paragraaf 3.4.5 blijkt dat internetjournalisten nieuwsberichten van deze groep bronnen slecht controleren en uit deze paragraaf blijkt dat internetjournalisten de nieuwsberichten van deze groep bronnen ‘soms betrouwbaar’ vinden. Wat daarbij opvalt is dat ze, ondanks dat ze deze groepen niet helemaal vertrouwen, ze toch de nieuwsberichten vaak overnemen zonder controle (wel met bronvermelding). Dit komt omdat de internetjournalisten door bronvermelding te gebruiken, nieuwsberichten brengen als mening van degene die de uitspraak of het nieuws brengt. Hiermee lijken ze de verantwoordelijkheid voor het naleven van de journalistieke normen bij het controleren van de nieuwsberichten, te schenden en over te laten aan de brenger van het nieuws.

4.1.6 PR-bureaus, bedrijven, brancheorganisaties en belangengroepen

Uit de literatuur (par. 1.2.3) komt naar voren dat journalisten websites van bedrijven(58,4%), brancheorganisaties(52,1%) en belangengroepen(65,1%) ongeloofwaardig vonden. Of dit ook geldt specifiek voor internetjournalisten is niet onderzocht. Ook is niet onderzocht hoe betrouwbaar internetjournalisten de nieuwsberichten vinden van deze groep bronnen.

De internetjournalisten van dit onderzoek werd daarom gevraagd of zij de nieuwsberichten van deze groep bronnen betrouwbaar vonden ja of nee en wat daarvan de reden was. 5 op de 10 internetjournalisten vinden nieuwsberichten van PR-bureaus bedrijven, brancheorganisaties en belangengroepen ‘onbetrouwbaar’. 2 op de 10 internetjournalisten vinden ze ‘soms betrouwbaar’, 1 op de 10 vindt ze ‘meestal betrouwbaar’, 1 op de 10 ‘matig betrouwbaar’ en 1 op de 10 ‘enigszins betrouwbaar’. De meeste internetjournalisten vinden de nieuwsberichten dus ‘onbetrouwbaar.’ Daarnaast vinden 2 internetjournalisten de berichten ‘soms betrouwbaar.’ Deze twee antwoorden worden hieronder uitgelicht.

De redenen waarom internetjournalisten de nieuwsberichten van deze groepen bronnen ‘onbetrouwbaar’ vinden, is dat belangengroepen volgens de internetjournalisten vaak een belang hebben bij het brengen van nieuws. Laurens Lange (RTL Nieuws) zegt daarover: “Daar moet je altijd voorzichtig mee zijn. Het nieuws kan heel betrouwbaar zijn, maar dat hangt echt van het bericht af. Soms doen ze het heel slim hoor. Een bedrijf dat een artikel wil verkopen koppelt er dan een leuk onderzoek aan, bijvoorbeeld met Valentijn. Het onderzoek kan leuk zijn voor het bericht. Dan kan je dat gewoon overnemen, maar je weet wel dat het bedrijf een belang erbij heeft. Daar moet je altijd mee oppassen.” En Mark Traa (HP/De Tijd) geeft als uitleg voor zijn antwoord ‘onbetrouwbaar’: “Die nieuwsberichten wantrouw ik tot op het bot. Als de makers van WC-EEND zeggen dat zij WC-EEND maken, waarom zou ik dat dan geloven?”

Joep van der Wiel (Telegraaf) en Colin van Hoek (NU) vinden de nieuwsberichten ‘soms betrouwbaar’. Joep van der Wiel: “Wel betrouwbaar als mening van mensen zelf. Maar puur als feit is het nog niet genoeg. En we nemen het nieuws sowieso niet mee. Daar moeten ze voor betalen.” En Van Hoek legt uit: “Deze groep bronnen

heeft het belang om zichzelf zo goed mogelijk te presenteren, maar als zij eigen nieuws brengen, vind ik die informatie wel betrouwbaar.”

Uit paragraaf 3.4.6 wordt duidelijk dat internetjournalisten nieuwsberichten van PR-bureaus, bedrijven, brancheorganisaties en belangengroepen over het algemeen ‘altijd’ controleren voorafgaande aan plaatsing. Ook blijkt dat internetjournalisten nieuwsberichten van deze groep over het algemeen ‘onbetrouwbaar’ vinden. Sommige internetjournalisten vinden de nieuwsberichten zo onbetrouwbaar dat zij ze niet eens plaatsen of zij zien de nieuwsberichten als reclame en vinden dat de bronnen moeten betalen voor plaatsing ervan. Andere internetjournalisten vinden de nieuwsberichten ook onbetrouwbaar, maar plaatsen ze vaak wel met goede controle vooraf.

4.1.7 Samenvatting betrouwbaarheid bronnen

Wat betekenen de uitkomsten uit zowel hoofdstuk drie als vier voor de toekomst van het betrouwbare nieuws op internet? Hieronder worden de uitkomsten per groep bronnen één voor één samengevat. Eerst volgen de bronnen die internetjournalisten betrouwbaar vinden, daarna volgen de bronnen die ze onbetrouwbaar vinden.

Betrouwbaar

Uit paragraaf 3.4.1 blijkt dat internetjournalisten nieuwsberichten van persbureaus voorafgaande aan plaatsing slecht controleren. Uit paragraaf 4.1.1 blijkt dat de meeste internetjournalisten nieuwsberichten van persbureaus ‘betrouwbaar’ vinden. Redenen hiervoor zijn dat de persbureaus betaald krijgen voor hun diensten, ze een goede naam hebben opgebouwd en er goede objectieve journalisten werken. Hoe betrouwbaar persbureaus in de toekomst zullen blijven voor internetjournalisten is nog maar de vraag. Als in de toekomst persbureaus meer fouten maken, omdat zij hetzelfde werk met minder medewerkers moeten gaan doen, kunnen er ook in nieuwsberichten van persbureaus meer fouten komen te zitten zo blijkt uit de literatuur.

Uit paragraaf 3.4.4 wordt duidelijk dat internetjournalisten nieuwsberichten van andere nieuwssites over het algemeen slecht controleren voorafgaande aan plaatsing. Uit paragraaf 4.1.4 komt naar voren dat internetjournalisten nieuwsberichten van andere nieuwssites over het algemeen ‘betrouwbaar’ vinden. Zo kan het gevaar ontstaan dat nieuwssites er vanuit gaan dat elke site nieuwsberichten goed controleert terwijl dit dus niet altijd gebeurt.

Uit de literatuur blijkt dat journalisten de informatie op websites van NGO's, non-profit organisaties, websites van de overheid zeer geloofwaardig vonden. Uit paragraaf 3.4.5 wordt duidelijk dat internetjournalisten nieuwsberichten van deze groep bronnen slecht controleren en nieuwsberichten van elkaar overnemen met bronvermelding. Uit paragraaf 4.1.5 blijkt dat internetjournalisten de nieuwsberichten van deze groep bronnen over het algemeen soms betrouwbaar vinden. Als de organisatie nieuwsberichten als eigen mening brengt wel, maar als de organisatie feiten naar buiten brengt worden die in eerste instantie gewantrouwd. Het lijkt alsof internetjournalisten de verantwoordelijkheid voor het naleven van de journalistieke normen bij het controleren van de nieuwsberichten, te schenden en over te laten aan de brenger van het nieuws.

Kortom: uit de samenvatting van paragraaf 3.4.7 blijkt dat internetjournalisten nieuwsberichten van persbureaus, andere nieuwssites en NGO's, non-profit organisaties, politieke organisaties en websites van de overheid over het algemeen slecht controleren. Nu wordt duidelijk dat zij deze groepen over het algemeen ook betrouwbaar vinden. Het lijkt er op dat de mate van controleren van nieuwsberichten samenhangt met de mate waarin internetjournalisten vertrouwen hebben in de bron die het nieuws brengt.

Onbetrouwbaar

Uit paragraaf 3.4.2 blijkt dat internetjournalisten nieuwsberichten van social media, zoals Twitter goed controleren voorafgaande aan plaatsing, omdat iedereen volgens hen op Twitter zomaar iets kan roepen. Het is moeilijk te achterhalen of het bericht wel echt is van diegene die het bericht plaatst. Uit paragraaf 4.1.2 komt naar voren dat de meeste internetjournalisten social media wantrouwen. In de toekomst zal controleren van social media geen gevaar oplopen voor de betrouwbaarheid van het nieuws, omdat internetjournalisten berichten op social media over het algemeen wantrouwen.

Uit paragraaf 3.4.3 blijkt dat de meeste internetjournalisten nieuwsberichten van burgers voorafgaande aan plaatsing altijd controleren. Uit paragraaf 4.1.3 wordt duidelijk dat 7 op de 10 internetjournalisten de nieuwsberichten van burgers onbetrouwbaar vinden. Volgens internetjournalisten kunnen burgers een doel hebben met het naar buiten brengen van nieuws. In de toekomst zullen de nieuwsberichten van burgers geen gevaar opleveren, omdat de internetjournalisten deze zowel goed controleren als wantrouwen.

Uit de literatuur komt naar voren dat journalisten informatie op websites van PR-bureaus, bedrijven, brancheorganisaties en belangengroepen ongeloofwaardig vonden. Uit paragraaf 3.4.6 blijkt dat internetjournalisten nieuwsberichten van deze groep bronnen over het algemeen goed controleren. Uit paragraaf 4.1.6 blijkt dat zij nieuwsberichten van deze groep over het algemeen onbetrouwbaar vinden. Sommige van hen zelfs zo onbetrouwbaar dat zij ze niet eens willen plaatsen. In de toekomst zal er geen gevaar kunnen zijn als het gaat om het brengen van betrouwbaar nieuws van deze bronnen. Internetjournalisten zijn zich bewust van de scheiding tussen redactionele en commerciële content.

4.1.8 Het scheiden van betrouwbare van onbetrouwbare berichtgeving

Als internetjournalisten nieuwsberichten binnenkrijgen, of zelf vinden, scheiden zij dan betrouwbare van onbetrouwbare berichtgeving? Ja, dat doen alle 10 internetjournalisten.

De internetjournalisten geven aan dat zij geen richtlijnen krijgen van hun eindverantwoordelijken hoe zij betrouwbare van onbetrouwbare berichtgeving kunnen scheiden. De internetjournalisten lijken hier hun eigen weg in te hebben gevonden.

Twee internetjournalisten gebruiken hetzelfde systeem, zij gebruiken de algemene journalistiek richtlijnen om berichtgeving te scheiden. Dan zijn er nog twee internetjournalisten die handelen op het eigen gevoel en verstand. Dat zijn Laurens Lange (RTL Nieuws) en Willeke Tersteeg (AD). Lange: "Ik leef de journalistieke

principes na en gebruik mijn eigen ervaring. Ook kan ik terecht bij de verschillende experts en onze eigen nieuwsdienst die de hele dag verhalen controleert. Hierin maak ik mijn eigen afweging om berichten op betrouwbaarheid te controleren.” Ook Tersteeg maakt een selectie op gevoel en verstand. Ze kijkt of ze het nieuws dat ze ergens vandaan haalt al eens eerder daar vandaan heeft gehaald en of het betrouwbaar was.

De rest van de internetjournalisten scheidt ieder op zijn eigen manier de berichtgeving. In die antwoorden is geen duidelijke overeenkomst te vinden.

Uit de literatuur (par.1.2.4) wordt duidelijk dat het kunnen selecteren op betrouwbaarheid één van de belangrijkste beroepskwalificaties voor journalisten zal zijn in de toekomst. Alle internetjournalisten van dit onderzoek doen dit, dus dat is positief.

Hoofdstuk 5 Afsluiting Conclusie en aanbevelingen

5.1 Conclusie

Het doel van dit onderzoek is onderzoeken wat de manier is waarop landelijke internetredacties nieuwsberichten controleren op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing. Het antwoord op deze vraag is verkregen door middel van interviews. Van tien landelijke nieuwssites is er zowel één eindverantwoordelijke als één internetjournalist geïnterviewd. Hieronder volgen de belangrijkste conclusies van dit onderzoek:

5.1.1 Het controleren van nieuwsberichten van verschillende bronnen door internetjournalisten en de betrouwbaarheid van die bronnen.

Eén van de opvallendste conclusies is dat internetjournalisten over het algemeen ieder op hun eigen manier omgaan met het controleren van nieuwsberichten voorafgaande aan plaatsing. Dit valt op in hoofdstuk drie waar het controleren van nieuwsberichten van verschillende bronnen wordt belicht. Per bron zijn algemene conclusies getrokken voor alle internetjournalisten, maar daarnaast valt op dat de manier waarop internetjournalisten nieuwsberichten voorafgaande aan plaatsing controleren over het algemeen per internetjournalist weer anders is.

Uit dit onderzoek blijkt dat internetjournalisten over het algemeen nieuwsberichten van bepaalde groepen bronnen wel goed controleren en van andere groepen niet. Ook komt naar voren dat de mate waarin internetjournalisten nieuwsberichten controleren sterk samenhangt met de mate waarin zij de bronnen van de nieuwsberichten vertrouwen. Bij een slechte controle wordt de bron vaak vertrouwd en andersom. Eerst volgen de groepen die over het algemeen slecht gecontroleerd worden en over het algemeen als 'betrouwbaar' worden gezien. Daarna volgen de groepen die over het algemeen goed gecontroleerd worden en over het algemeen als 'onbetrouwbaar' worden gezien.

Algemeen slecht gecontroleerd en 'betrouwbaar' bevonden

Uit de literatuur komt naar voren dat journalisten nieuwsberichten van persbureaus vaak onbewerkt overnemen en plaatsen op de nieuwssites. Dit onbewerkt overnemen kan leiden tot onzorgvuldige berichtgeving. Nog niet onderzocht was wat de wijze was waarop internetjournalisten nieuwsberichten van persbureaus voorafgaande aan plaatsing controleren. Uit dit onderzoek blijkt dat internetjournalisten nieuwsberichten van persbureaus slecht controleren voorafgaande aan plaatsing. De reden hiervan is volgens de internetjournalisten dat de persbureaus betaald krijgen om nieuwsberichten goed te controleren, zij een goede naam hebben opgebouwd en er goede journalisten werken. Zij vertrouwen op de deskundigheid van de persbureaus, net als de eindverantwoordelijken. Maar één eindverantwoordelijke wil dat nieuwsberichten van persbureaus altijd voorafgaande aan plaatsing gecontroleerd worden. Internetjournalisten controleren de nieuwsberichten van persbureaus vaak alleen wanneer gegevens in het nieuwsbericht twijfel oproepen bij de internetjournalist, zoals of de citaten waar zijn of de feiten wel echt kloppen.

Ook blijkt uit dit onderzoek dat internetjournalisten de nieuwsberichten van persbureaus over het algemeen 'betrouwbaar' vinden. Dit is een zorgwekkende

ontwikkeling. Uit de inleiding van dit onderzoek bleek immers dat gevreesd wordt dat het ANP in de toekomst steeds minder feiten kan controleren als er met minder mensen hetzelfde werk gedaan kan worden. Als internetjournalisten de nieuwsberichten niet goed controleren, en de persbureaus in de toekomst meer fouten maken, kan er meer onbetrouwbaar nieuws gaan circuleren op internet.

Nog niet onderzocht was hoe internetjournalisten de nieuwsberichten van andere nieuwssites voorafgaande aan plaatsing controleren.

Uit dit onderzoek blijkt dat internetjournalisten nieuwsberichten van andere nieuwssites over het algemeen slecht controleren. Bijna alle internetjournalisten controleren de feiten in het nieuwsbericht alleen als deze twijfel oproepen. Ook de oorspronkelijke bron van het nieuwsbericht wordt voornamelijk 'soms' gecontroleerd. Dit hangt af van de betrouwbaarheid en reputatie van de nieuwssite. Hoe betrouwbaarder de nieuwssite lijkt voor de internetjournalist, hoe minder de mate van controle hij toepast op het nieuwsbericht. Wel wordt de bronvermelding goed gecontroleerd in de nieuwsberichten van andere nieuwssites. Dit doen internetjournalisten, omdat ze zo de nieuwsberichten van elkaar kunnen overnemen met bronvermelding.

Ook wordt duidelijk dat internetjournalisten nieuwsberichten van andere nieuwssites over het algemeen 'betrouwbaar' vinden. Deze ontwikkeling kan gevaarlijk zijn. Het blijkt dat nieuwsberichten van persbureaus vaak niet gecontroleerd worden. Als nieuwssites deze berichten van elkaar overnemen en er zitten fouten in de berichten, waar in de toekomst door de bezuinigen meer kans op is, kan onbetrouwbaar nieuws zich razendsnel verspreiden op internet. In de literatuur is al geconstateerd dat nieuwssites de gehaastheid en (slechte) onderwerpkeuze van andere nieuwsmedia steeds vaker navolgen. De uitkomsten van dit onderzoek komen overeen met deze literatuur.

Ten slotte worden ook de nieuwsberichten van NGO's, non-profit organisaties, politieke organisaties en websites van de overheid over het algemeen slecht gecontroleerd. De reden hiervoor is volgens internetjournalisten dat deze groep bronnen vaak nieuws brengt dat gaat over de eigen organisatie. Daarom controleren zij wel goed de bronvermelding in het nieuwsbericht, zodat zij het kunnen ophangen als zijnde de mening van de organisatie. Internetjournalisten vinden de berichtgeving van deze groep bronnen over het algemeen 'soms betrouwbaar.' Zij vinden een nieuwsbericht die gebracht wordt als mening van de organisatie wel betrouwbaar en brengen deze dan ook zonder controle, maar met een nieuwsbericht dat feiten bevat die als waar zijnde worden gepresenteerd wordt extra goed opgepast.

Over het algemeen goed gecontroleerd en 'onbetrouwbaar' bevonden

Nieuwsberichten die over het algemeen wel goed gecontroleerd worden, zijn de nieuwsberichten van burgers, social media (zoals Twitter), PR-bureaus, bedrijven, brancheorganisaties en belangengroepen. Dit was nog niet eerder onderzocht. De internetjournalisten zijn het erover eens dat het belangrijk is om bij al deze groepen bronnen voorzichtig te zijn. Op social media kan iedereen zomaar iets roepen en zijn er veel nep accounts. Als zeker is van wie het twitteraccount is, wordt het bericht dat gestuurd wordt vanaf dat account minder goed gecontroleerd. Burgers kunnen een belang hebben met het naar buiten brengen van nieuws volgens de internetjournalisten, en PR-bureaus, bedrijven, brancheorganisaties en belangengroepen willen vaak reclame maken voor zichzelf. Internetjournalisten

vinden de nieuwsberichten van al deze groepen bronnen over het algemeen 'onbetrouwbaar'. Ook weten zij commerciële content te scheiden van redactionele content. Dit is positief voor de toekomst van de internetjournalist. Nieuwsberichten van deze groepen worden goed gecontroleerd, dus zal de kans op het brengen van onbetrouwbaar nieuws van deze groepen klein zijn.

Ook blijkt uit dit onderzoek dat alle internetjournalisten bij het binnenkrijgen van nieuwsberichten of het zelf tegenkomen van nieuwsberichten, een scheiding maken tussen betrouwbare en onbetrouwbare berichtgeving. Dit is zeer positief. Uit de literatuur wordt namelijk duidelijk dat het kunnen selecteren op betrouwbare berichtgeving als één van de belangrijkste beroepskwalificaties wordt gezien voor de journalist.

5.1.2 Het schenden van de algemene journalistieke normen.

Uit de literatuur blijkt al dat de algemene journalistieke normen geschonden worden in de journalistiek en met name in de internetjournalistiek. De uitkomsten van dit onderzoek komen overeen met deze literatuur. Uit de antwoorden van de eindverantwoordelijken en de internetjournalisten blijkt namelijk dat de normen weleens geschonden worden bij het vooraf controleren van een nieuwsbericht. De eindverantwoordelijken en de internetjournalisten geven als reden op dat dit weleens gebeurt als het nieuwsbericht snel gebracht moet worden op de website. Andere redenen die benoemd worden door de eindverantwoordelijken zijn dat er simpelweg te veel nieuwsberichten zijn om te controleren, showbiznieuws niet altijd goed gecontroleerd hoeft te worden en een nieuwsbericht achteraf makkelijk aan te passen is. Andere redenen die de internetjournalisten benoemen, zijn dat de redacties te klein zijn om alle nieuwsberichten te controleren, de wederhoor in een nieuwsbericht vaak achteraf pas op gang komt en ook dat een nieuwsbericht altijd achteraf nog aangepast kan worden.

Ook al blijkt uit de literatuur dat voor online journalisten dezelfde normen gelden als voor offline journalisten, de internetjournalisten uit dit onderzoek blijken daar toch anders over te denken. Uit de antwoorden van de internetjournalisten wordt duidelijk dat maar liefst 9 op de 10 internetjournalisten vinden dat zij de algemene journalistieke normen niet hoeven na te leven bij het controleren van nieuwsberichten voorafgaande aan plaatsing. In de literatuur blijkt dat één van de normen die goed wordt nageleefd in de internetjournalistiek is dat nieuws snel gebracht werd en dat één van de normen is die slecht wordt nageleefd dat feiten zorgvuldig gecontroleerd worden. De uitkomsten van dit onderzoek komen overeen met deze bevindingen. Een gevolg hiervan is meer onzorgvuldige berichtgeving.

Als het gaat om omstandigheden waardoor fouten veroorzaakt worden, dan zien de meeste eindverantwoordelijken het snel brengen van nieuws om de concurrentie voor te zijn, niet als verzachtende omstandigheid. De betrouwbaarheid en de reputatie staan dan op het spel. Dit staat in contrast met het gegeven dat de eindverantwoordelijken toegeven dat nieuwsberichten soms voor plaatsing niet gecontroleerd worden, omdat ze snel gebracht moeten worden op de website. Blijkbaar vinden de eindverantwoordelijken het erg als er fouten worden gemaakt door snelheid, maar nemen zij wel het risico op het maken van fouten door soms nieuws snel en ongecontroleerd te brengen. Zij nemen het risico dat

internetjournalisten hierbij de algemene journalistieke normen schenden, omdat het snel brengen van nieuws volgens hen soms erg belangrijk is.

Als het gaat om de situatie waarin een internetjournalist fouten heeft gemaakt in een geplaatst nieuwsbericht, omdat voorafgaande aan plaatsing de bron van het nieuwsbericht betrouwbaar leek, dan denken veel eindverantwoordelijken hier verschillend over. Wel zien de eindverantwoordelijken dit overwegend als minder erg en dus als verzachtende omstandigheid. De eindverantwoordelijken noemen hierbij de situatie met Friso als voorbeeld of het gebruiken van nieuwsberichten van persbureaus die achteraf niet blijken te kloppen.

5.1.3 Controleprocedures op de landelijke internetredacties in het algemeen.

Uit de literatuur bleek dat er nog weinig bekend was over de controleprocedures die eindverantwoordelijken van landelijke internetredacties hebben ingevoerd op hun redacties voor het controleren van nieuwsberichten voorafgaande aan plaatsing. Uit dit onderzoek wordt nu duidelijk dat er op de tien landelijke internetredacties geen aparte controleprocedures aanwezig zijn voor het controleren van online nieuwsberichten. Ook werken de internetredacties niet met een *checklist*. Bij alle nieuwssites gelden de algemene journalistieke principes, zoals vermeld in redactiestatuten die ook bij de krant gelden. De internetjournalist wordt door de eindverantwoordelijken als verantwoordelijke gezien voor het naleven van die principes. Hiermee rust veel verantwoordelijkheid op de schouders van de internetjournalist. In de literatuur wordt geconstateerd dat specialisten vinden dat zowel de individuele journalist als de redactie verantwoordelijk zijn voor het naleven van de journalistieke normen. De helft van de eindverantwoordelijken controleert of de internetjournalist de principes ook daadwerkelijk naleeft bij het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing. De andere helft doet dit niet en gaat er vanuit dat de internetjournalist dit uit zichzelf doet.

Ondanks dat er geen officiële controleprocedures aanwezig zijn, geven de eindverantwoordelijken de internetjournalisten wel informele adviezen voor het controleren van persbureaus. Zo wil maar één eindverantwoordelijke (Jens Kraan – NOS) dat alle nieuwsberichten van persbureaus gecontroleerd worden voorafgaande aan plaatsing. De rest van de eindverantwoordelijken vertrouwt voor een groot deel op de deskundigheid van de persbureaus, net als de internetjournalisten.

Als het gaat om het controleren van twitterberichten, lopen de adviezen van de eindverantwoordelijke uiteen. Over het algemeen geven de eindverantwoordelijken voornamelijk het advies om goed te kijken van wie het bericht afkomstig is en daar de mate van controle op aan te passen.

De internetjournalisten van dit onderzoek geven de informele adviezen aan die zij krijgen van hun leidinggevende voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte. Deze adviezen verschillen echter van elkaar. De internetjournalisten krijgen dus richtlijnen mee die van elkaar afwijken. Daarom kunnen nieuwsberichten ook op verschillende manieren gecontroleerd worden door de internetjournalisten.

5.1.4 Maximum aan het aantal fouten dat gemaakt mag worden.

In de inleiding van dit onderzoek wordt duidelijk dat het ANP een grens gesteld heeft aan het maximum aantal fouten dat gemaakt mag worden op jaarbasis. De eindverantwoordelijken van de tien landelijke nieuwssites hebben zo'n zelfde soort

grens niet vastgesteld. Ook houden zij niet bij hoeveel fouten er gemaakt worden door de internetjournalisten. De internetjournalisten bevestigen dit. Ook houden zij niet hun eigen gemaakte fouten bij.

Zowel eindverantwoordelijken als internetjournalisten zeggen dat als de internetjournalist fouten maakt, hij daar eerst op gewezen wordt in een gesprek. Daarna volgt de kans om zichzelf te verbeteren. Direct ontslag is niet aan de orde.

5.1.5 Mening eindverantwoordelijken en internetjournalisten over de bestaande controleprocedures.

Van de tien eindverantwoordelijken zijn er zes geheel tevreden over de controleprocedure voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing. Vier van hen zijn ook tevreden, maar zien nog wel verbeterpunten of geven het spanningsveld aan waar zij mee te maken hebben. Zij geven aan dat het snel brengen van nieuws enerzijds een kracht is op internet, maar dat dit anderzijds wel eens ten koste kan gaan van het uitgebreid controleren van nieuwsberichten voorafgaande aan plaatsing. Dit sluit aan bij het gegeven dat eindverantwoordelijken het erg vinden als er fouten gemaakt worden door snelheid, maar dat zij ook toegeven dat het wel soms voorkomt, omdat zij vinden dat online nieuws snel gebracht moet worden.

Opvallend is dat van de internetjournalisten 8 op de 10 internetjournalisten ontevreden is over de huidige controleprocedure en dus nog verbeterpunten heeft. Dit is een verdubbeling van het aantal 'ontevreden' eindverantwoordelijken. Het verbeterpunt 'meer tijd krijgen om nieuwsberichten na te kunnen bellen', speelt zowel onder internetjournalisten als onder eindverantwoordelijken het meest. Daarnaast zouden sommige internetjournalisten ook vaker elkaars nieuwsberichten kritisch willen kunnen nakijken voorafgaande aan plaatsing. Internetjournalisten zijn zich er van bewust dat het snel brengen van nieuws leidt tot onvoldoende gecontroleerde berichtgeving. Zij geven echter ook net als de eindverantwoordelijken aan dat er een spanningsveld is tussen het meer tijd willen krijgen voor het nabellen van berichten en het controleren van elkaars nieuwsberichten en tegelijkertijd het krimpen van de redacties waardoor het werk met steeds minder mensen gedaan moet worden.

5.1.5 Voordelen van dit onderzoek

De voordelen van dit onderzoek zijn dat de eindverantwoordelijken en de internetjournalisten van de tien landelijke nieuwssites graag wilden mee werken aan dit onderzoek. Zij willen graag weten hoe andere internetredacties omgaan met het controleren van nieuwsberichten voorafgaande aan plaatsing. Betrouwbaar zijn, wordt voor de journalist als belangrijkste beroepskwalificatie gezien in de komende vijftig jaar. Dit onderzoek geeft landelijke internetredacties zicht op de controleprocedures bij landelijke internetredacties en daarmee ook op de mate waarin internetjournalisten op dit moment betrouwbaar zijn voor het publiek.

5.1.6 Beperkingen van dit onderzoek.

Uiteraard zijn er na dit onderzoek enkele punten die achteraf beter anders aangepakt hadden worden. Het eerste kritiekpunt is dat alle interviews telefonisch zijn afgenomen in verband met de beschikbare tijd voor dit onderzoek. Daarbij moet ook opgemerkt worden dat van elke nieuwssite maar één internetjournalist is geïnterviewd in verband met de tijd. Dit kan wellicht een vertekend beeld geven, aangezien elke internetjournalist anders zou kunnen omgaan met het controleren van nieuwsberichten voorafgaande aan plaatsing.

Het tweede kritiekpunt is dat enkele internetjournalisten aangeven dat zij in een groep bronnen 'websites van de overheid' niet vonden passen bij NGO's, non-profit organisaties en politieke organisaties.

Het laatste kritiekpunt is dat hoofdstuk 4, dat gaat over de betrouwbaarheid van bronnen, wellicht niet helemaal uit de verf is gekomen. Dit komt, omdat betrouwbaarheid in het algemeen erg moeilijk te meten is. Zo ontstonden er te veel verschillende antwoorden als: 'soms betrouwbaar', 'meestal betrouwbaar', 'meestal niet betrouwbaar', etc. Hierdoor was het soms lastig om een conclusie te kunnen trekken. Wat is precies 'betrouwbaar?' Wat voor de één betrouwbaar is, is dat voor de ander niet. Dit begrip had achteraf beter afgebakend moeten worden.

5.2 Aanbevelingen

Op blogs zoals denieuwreporter.nl wordt gesproken over onbetrouwbaar online nieuws. In de inleiding werd het belang aangekaart van dit onderzoek om te kijken hoe het gesteld zou zijn met de toekomst van de internetjournalist. Brengt de internetjournalist echt onbetrouwbaar nieuws? Uit dit onderzoek blijkt dat het voor de internetjournalist in de toekomst moeilijker zal worden om betrouwbaar te zijn, want de betrouwbaarheid van de nieuwsberichten van persbureaus staat op het spel. Die controleren zij nu nog niet tot nauwelijks en de nieuwsberichten die zij overnemen van andere nieuwssites bestaan grotendeels uit nieuwsberichten van persbureaus. Als nieuwssites zomaar de berichten overnemen van de persbureaus en van elkaar, kan er in de toekomst een steeds grotere stroom van onbetrouwbaar nieuws op internet gaan circuleren.

Uit dit onderzoek komt naar voren dat de eindverantwoordelijke erop vertrouwt dat de internetjournalist zelf de verantwoordelijkheid draagt voor het naleven van de algemene journalistieke normen. In de praktijk blijkt nu echter dat deze normen door internetjournalisten vaak geschonden worden bij het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing. Dit gebeurt wel eens als het nieuws snel gebracht moet worden. De eindverantwoordelijken weten hiervan en zeggen dat zij het zelf ook soms toestaan.

5.2.1 Aanbevelingen voor de eindverantwoordelijken

Op grond van bovenstaande, komen de volgende aanbevelingen voor de eindverantwoordelijken tot stand (op basis van prioriteit):

1. Omdat het snel brengen van betrouwbaar nieuws voor elke nieuwssite belangrijk is, kan dit misschien een oproep tot samenwerken betekenen. Wat is belangrijker voor de toekomst van de journalist? De concurrentie verslaan of betrouwbaar zijn? Uit de literatuur blijkt dat het laatste het geval is en meer controle bevordert de betrouwbaarheid. Daarom zou er gekeken kunnen worden naar een samenwerkingsverband tussen de landelijke nieuwssites. In dat verband kunnen er algemene afspraken gemaakt worden over het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing om de toekomst van de journalist te waarborgen. Uitgezocht kan worden of het bijvoorbeeld mogelijk is gezamenlijke controleprocedures in te voeren op de internetredacties.

2. Neem het ouderwetse redactiestatuut onder de loep. Vernieuw deze met moderne richtlijnen, vooral gericht op het controleren van nieuwsberichten van persbureaus en andere nieuwssites. Uit dit onderzoek blijkt namelijk dat vooral deze nieuwsberichten slecht gecontroleerd worden. Hiermee komt de verantwoordelijkheid voor het naleven van de algemene journalistieke normen meer op de schouders van de eindverantwoordelijken terecht. De werkdruk voor de internetjournalist zal hierdoor kunnen afnemen.

5.2.2 Aanbevelingen voor de internetjournalisten

De volgende aanbevelingen voor de internetjournalisten komen tot stand (op basis van prioriteit):

1. Uit dit onderzoek blijkt dat internetjournalisten de nieuwsberichten van persbureaus over het algemeen 'betrouwbaar' vonden en slecht controleerden voorafgaande aan plaatsing. Internetjournalisten moeten er vanuit kunnen gaan dat persbureaus hun werk goed doen. Het blijkt nu echter dat persbureaus in de toekomst steeds minder feiten kunnen controleren, doordat zij met minder mensen hetzelfde werk moeten gaan doen. De aanbeveling is daarom om met meer voorzorg de nieuwsberichten van persbureaus te controleren voorafgaande aan plaatsing op internet. Hiermee wordt het risico op het brengen van onbetrouwbaar nieuws kleiner. Betrouwbaar zijn wordt als de belangrijkste kwalificatie gezien voor de journalist in de komende vijftig jaar.

2. Uit dit onderzoek blijkt dat internetjournalisten de nieuwsberichten van andere nieuwssites over het algemeen slecht controleren. Hoe betrouwbaarder zij de andere nieuwssite vinden, hoe minder goed zij het nieuwsbericht controleren. De aanbeveling is om niet te veel uit te gaan van de betrouwbaarheid van een andere nieuwssite. Uit dit onderzoek blijkt namelijk dat internetjournalisten ieder hun eigen manieren hebben voor het controleren van nieuwsberichten en ook dat zij nieuwsberichten van persbureaus nauwelijks controleren. Het is belangrijk met voorzorg de nieuwsberichten van andere nieuwssites te controleren en deze niet zomaar over te nemen met bronvermelding. Zo kan onbetrouwbaar nieuws op internet voorkomen worden.

5.2.3 Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

De volgende aanbevelingen voor vervolgonderzoek komen tot stand (op basis van prioriteit):

1. Een gezamenlijk verbeterpunt van de eindverantwoordelijken en internetjournalisten is dat zij graag meer tijd zouden willen hebben om nieuwsberichten na te kunnen bellen. Daarnaast gaven enkele internetjournalisten aan dat zij vaker elkaars nieuwsberichten kritisch willen kunnen nakijken. Deze verbeterpunten zijn volgens de geïnterviewden niet realiseerbaar, omdat de redacties te klein zijn en er niet genoeg geld is om nieuwe medewerkers aan te nemen. Onderzoek kan uitwijzen of het in de toekomst misschien toch mogelijk is om met hetzelfde aantal medewerkers meer nieuwsberichten te kunnen controleren voorafgaande aan plaatsing. Kraijkamp (2011), gaf al aan te onderzoeken of het mogelijk is een *checklist* in te voeren op Nederlandse internetredacties. Het bedenken van een methode waarmee internetjournalist snel en foutloos nieuwsberichten kunnen controleren is gewenst, omdat het ANP in de toekomst met minder medewerkers hetzelfde aantal nieuwsberichten moet controleren. Door de snelheid op internet sluipen er ook bij persbureaus meer fouten in de berichtgeving. Internetredacties leunen sterk op het nieuws van persbureaus. In de toekomst is de kans op meer onbetrouwbare berichtgeving groot. De toekomst van de betrouwbare journalist staat daarmee op het spel.

2. Uit paragraaf 5.1.6 wordt duidelijk dat de beperkingen van dit onderzoek waren dat alle interviews telefonisch zijn afgenomen in verband met de beschikbare tijd die stond voor dit onderzoek. Ook is er van elke nieuwssite maar één eindverantwoordelijke en één internetjournalist geïnterviewd. De aanbeveling is dan ook om dit onderzoek nogmaals over te doen door middel van face-to-face interviews

en/of observatie. Ook wordt aangeraden meerdere internetjournalisten van elke nieuwssite te interviewen/observeren.

3. Uit paragraaf 5.1.6 blijkt ook dat de indeling in groepen anders had gekund net als het afbakenen van het begrip 'betrouwbaar'. In vervolgonderzoek kan hier meer aandacht aan besteed worden.

Bronnenlijst

Boeken

1. Verhoeven, N. *Onderzoeken doe je zo!(2010)*. Den Haag: Boom Lemma.
2. Verhoeven, N. e.a. *Wat is onderzoek? Praktijkboek methoden en technieken voor het hoger onderwijs(2011)*. Den Haag: Boom Lemma.

Krantenartikelen

1. Teeffelen, K. van. 'De tijd dat het geld binnen kwam waaien is voorbij'. In: *Trouw*, 29 dec. 2011.

Rapporten

1. Dr.Hermans, L. e.a. *Nederlandse journalisten in 2010. Onderzoek naar de kenmerken van de beroepsgroep, professionele opvattingen en het gebruik van digitale media in het journalistieke werk(2011)*. Nijmegen: RU
2. Dr. Van der Wurff, R. e.a. *Wenselijkheid en haalbaarheid van een aparte gedragscode voor online journalistiek: resultaten van een Delhi-studie(2010)*. ASCoR: Amsterdam
3. Jongbloed, W. e.a. *Mediamonitor. Analyse en verdieping # 1. Over nieuws en het ANP(2009)*. Hilversum: Commissariaat voor de Media.
4. Kraijkamp, M.L. *Het correctiebeleid van Nederlandse nieuwssites(2011)*. Leiden: ongepubliceerde mastherthesis.
5. N.Drok. *Bakens van betrouwbaarheid. Een onderzoek naar verschuivende journalistieke kwalificaties(2011)*. Zwolle: Windesheim.
6. Nunen, van J. *Het WWW in de journalistiek(2006)*. Tilburg: ongepubliceerde scriptie.
7. Ummelen, B. *Journalistiek in diskrediet(2009)*. AMB: Diemen.
8. Vermaas, K. e.a. *Het persbureau in perspectief. Rol, functies en waarden van Nederlandse persbureaus(2009)*. WaU: plaats onbekend.

Websites

1. <http://www.denieuwereporter.nl> (13 jan. 2012).
2. <http://www.eu.fotolia.com> (Afbeelding voorkant) (Datum: 10 aug. 2012).
3. <http://www.newcomresearch.nl> (18 jan. 2012).
4. <http://www.nobiles.nl/index.php?id=175&article=5114> (30 jan. 2012).
5. <http://www.nu.nl> (9 juli 2012).
6. <http://www.scribd.com> (11 juli 2012).
7. <http://www.spitsnieuws.nl> (5 mei 2012).
8. <http://www.villamedia.nl> (9 juli 2012).

Interviews

Namen eindverantwoordelijken nieuwssites:

Nieuwssite	Naam	Functie
AD	Martijn Verburg	Chef internetredactie
De Pers	Rik Nizet	Chef webredactie
De Telegraaf	Marco van der Laan	Chef Internet en Nieuwe media
Elsevier	René van Rijckevorsel	Plaatsvervangend Hoofdredacteur
HP/DeTijd	Niek Stolker	Coördinator Internet
NOS	Jens Kraan	Plaatsvervangend Chef NOS 24
NRC	Peter van der Ploeg	Chef Internet
NU	Wilma Haan	Chef redactie
RTL Nieuws	Matthijs Voortman	Plaatsvervangend Chef internet
SpitsNieuws	Joris Polman	Chef website

Namen internetjournalisten nieuwssites:

Nieuwssite	Naam	Functie
AD	Willeke Tersteeg	(Web)redacteur
De Pers	Bram de Vrind	Webredacteur
De Telegraaf	Joep van der Wiel	(Web)redacteur
Elsevier	Arne Hankel	Webredacteur
HP/DeTijd	Mark Traa	Webredacteur
NOS	Marcia Ottevanger	(Web)redacteur
NRC	Jules Seegers	Webredacteur
NU	Colin van Hoek	(Tech)redacteur
RTL Nieuws	Laurens Lange	Webredacteur
SpitsNieuws	Michiel van Berkel	(Web)redacteur

Bijlage 1: interviewvragen voor de eindverantwoordelijken

1. Wie vindt u dat er verantwoordelijk is voor het controleren op waarheidsgehalte van nieuwsberichten voorafgaande aan plaatsing?
2. Op welke manier krijgt de internetjournalist richtlijnen mee om nieuwsberichten vooraf te controleren op waarheidsgehalte? Is hier bijvoorbeeld een standaardprocedure voor, zoals een redactiestatuut?
3. Zijn er richtlijnen vastgesteld in uw controleprocedure die aangeven dat verschillende soorten binnenkomende nieuwsberichten ook op verschillende manieren gecontroleerd mogen worden op waarheidsgehalte?
4. Hoe zorgt u ervoor dat uw standaardprocedure voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte nageleefd wordt op uw redactie?
5. Houdt u bij in welke mate uw standaardprocedure voor het controleren op waarheidsgehalte van nieuwsberichten, nageleefd wordt op de redactie of niet?
* *Waarom wel/waarom niet?*
6. Wat gebeurt er vervolgens met die resultaten?
7. Heeft u vastgesteld wat de grens is voor het aantal fouten dat de redactie mag maken op het gebied van waarheidsgehalte van reeds geplaatste nieuwsberichten? Bijvoorbeeld in de vorm van een minimumpercentage fouten dat gemaakt mag worden, bijvoorbeeld per dag, per week of per jaar?
8. Wordt het aantal fouten dat per dag, per week of per jaar worden gemaakt ook bijgehouden?
9. Hoe worden die fouten bijgehouden?
10. Als u vervolgens constateert dat een internetjournalist fouten heeft gemaakt in een geplaatst nieuwsbericht op uw website, vindt u dat dan minder erg in situaties waarin:

Situatie	Ja/nee	Waarom wel/waarom niet?
Het bericht snel geplaatst moest worden om de concurrentie voor te zijn?		
Vooraf de bron van het nieuwsbericht betrouwbaar leek voor de journalist en hij/zij deze dus niet goed gecontroleerd heeft?		

11. Zijn er nog andere voorbeeldsituaties waarbij u het maken van fouten op het gebied van waarheidsgehalte van reeds geplaatste nieuwsberichten op uw website minder erg vindt?
12. Wat zijn in het algemeen de consequenties voor de internetjournalist die (te veel) fouten heeft gemaakt? (meer dan minimumpercentage bijvoorbeeld).
13. Wat vindt u in het algemeen van de standaardprocedure die gebruikt wordt op uw redactie voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing op internet?

Bijlage 2: interviewvragen voor de internetjournalisten

1. Vindt u dat een nieuwsbericht op internet pas echt waarheidsgetrouw is als:

- de oorspronkelijke bron gecontroleerd is?;
- bronnen volledig vermeld zijn in het bericht?;
- citaten op waarheid gecontroleerd zijn?;
- er hoor en wederhoor is toegepast?;
- de feiten gecontroleerd zijn?;

**ja/nee + waarom wel/waarom niet?*

2. Kunt u bij iedere bron opnoemen of u de criteria altijd/soms of nooit controleert bij een nieuwsbericht voorafgaande aan plaatsing? En waarom u dat altijd/soms of nooit controleert?

Afkomst Bron:	Wat de oorspronkelijke bron is.	Of bronnen volledig vermeld zijn.	Of de citaten waar zijn.	Of er hoor en wederhoor is toegepast.	Of de feiten kloppen.
1. Persbureaus	Altijd/soms/ nooit. <i>Waarom wel /waarom niet?</i> <i>Bij soms is het vooral interessant: waar ligt dat dan aan? Aan beleid of het initiatief gevoel?</i>				
2. Social media, zoals Twitter					
3. Burgers					
4. Andere nieuwssites					
5. NGO's, non-profit organisaties, politieke organisaties en websites van de overheid					
6. PR-bureaus, bedrijven, brancheorganisaties en belangengroepen					

3. Controleert u nog andere aspecten aan waarheidsgehalte van nieuwsberichten, anders dan het controleren van de oorspronkelijke bron, of de bronnen volledig vermeld zijn in het bericht, of de citaten waar zijn, of er hoor en wederhoor is toegepast en of de feiten in het bericht kloppen?

Afkomst Bron:	Andere aspecten aan waarheidsgehalte?
1. Persbureaus	
2. Twitter e.a social media	
3. Burgers	
4. Andere nieuwssites	
5. NGO's, non-profit organisaties, politieke organisaties en websites van de overheid	
6. PR-bureaus, bedrijven, brancheorganisaties en belangengroepen	

4. Vindt u de nieuwsberichten afkomstig van persbureaus betrouwbaar?
* waarom wel/waarom niet?

Vindt u de nieuwsberichten afkomstig van social media, zoals Twitter betrouwbaar?
* waarom wel/waarom niet?

Vindt u nieuwsberichten afkomstig van burgers betrouwbaar?
* waarom wel/waarom niet?

Vindt u nieuwsberichten afkomstig van andere nieuwssites betrouwbaar?
* waarom wel/waarom niet?

Vindt u nieuwsberichten afkomstig van NGO's, non-profit organisaties, politieke organisaties en websites van de overheid betrouwbaar?
* waarom wel/waarom niet?

Vindt u nieuwsberichten afkomstig van PR-bureaus, bedrijven, brancheorganisaties en belangengroepen betrouwbaar?
* waarom wel/waarom niet?

5. Als u nieuwsberichten binnenkrijgt, scheidt u dan de voor u betrouwbare berichtgeving van de onbetrouwbare berichtgeving?
6. Hoe doet u dat dan? Heeft u voor uzelf een zelfbedacht systeem of werkt u met regels die vanuit uw eindverantwoordelijke komen?
7. Is er op de redactie een standaardprocedure voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing op internet?
8. Gebruikt u deze standaardprocedure?
* ja/nee + waarom wel/waarom niet?
9. Houdt u voor uzelf het aantal fouten bij op het gebied van waarheidsgehalte van reeds geplaatste nieuwsberichten?
* ja/nee + waarom wel/waarom niet?
10. Gebeurt het ook dat er fouten worden bijgehouden op de redactie in het algemeen?
11. Zijn er consequenties als u fouten maakt?
Zo ja, wat zijn die consequenties?
12. Wat zijn volgens u de punten in het gehele controleproces die volgens u beter kunnen voor het controleren op waarheidsgehalte van nieuwsberichten voorafgaande aan plaatsing op de website?

Bijlage 3: het controleren van nieuwsberichten van persbureaus

Kunt u bij de volgende criteria opnoemen of u deze bij persbureaus altijd/soms of nooit voor plaatsing controleert? En waarom u dat altijd/soms of nooit controleert?					
	Wat de oorspronkelijke bron is.	Of bronnen volledig vermeld zijn in bericht.	Of de citaten waar zijn.	Of er hoor en wederhoor is toegepast.	Of de feiten kloppen.
NRC.nl Jules Seegers	Soms Persberichten uit lastige gelegen gebieden, zoals Syrië, worden niet nagebeld. Ook een bericht soms niet gecontroleerd, omdat het dan al elders verschenen is of bevestigd is door een NRC-correspondent. Bij twijfel wordt wel gecontroleerd.	Altijd Als de bron twijfelachtig is, zoals een arts van een Libisch ziekenhuis die iets zegt of een rebel aan het front in Libië. Dan wordt duidelijk vermeld dat een arts in Tripoli iets meldt aan een verslaggever van Reuters.	Nooit Seegers gaat er vanuit dat de citaten van persbureaus juist opgeschreven zijn.	Soms Als er maar één bron is gebruikt of als het een partijdige bron is.	Soms Bij twijfel over de feiten in het bericht.
NOS.nl Marcia Ottevanger	Altijd Binnenlandse persbureaus worden altijd nagebeld. Bij buitenlandse persbureaus brengt Ottevanger het nieuws pas als er twee persbureaus zijn die hetzelfde nieuws brengen.	Altijd	Altijd	Altijd Het persbericht gebruikt Ottevanger alleen als aanleiding, vervolgens belt zij alles zelf na. Dus eigenlijk controleert ze nooit of hoor en wederhoor is toegepast. Dat doet ze zelf.	Altijd "Als de feiten niet correct zijn, heb je een gemankeerd nieuwsbericht."
HPDeTijd.nl Mark Traa	Soms Buitenlandse persbureaus zijn soms lastig te controleren. Dan brengt Traa het nieuws als: "Volgens AP heeft Obama gezegd dat..." Na plaatsing komen er bevestigingen van andere journalisten.	Meestal Als het gezonde verstand zegt: "Dit klopt niet."	Meestal Als Traa tijd heeft vergelijkt hij citaten van andere verschillende websites met elkaar. Hier is niet altijd tijd voor.	Altijd	Altijd Traa: "Het is nooit verstandig om zonder blikken en blozen zomaar een persbericht over te nemen van een persbureau of van welke instantie dan ook."
RTLNieuws.nl Laurens Lange	Soms Als ANP meldt: "Dat melden bronnen aan het ANP", overlegt Lange met de RTL-nieuwsdienst of de bron betrouwbaar is of niet.	Altijd	Soms Bij citaten vertaald uit het Engels wel. Dan kunnen er vertaalfouten in zitten.	Soms Lange: "Bij internetnieuws is het zo dat de wederhoor soms pas een dag later komt. Dan meld je iets en dan komt er pas een paar uur later een reactie of een tegengeluid op."	Soms Hangt van het soort bericht af en of de RTL-nieuwsdienst het bericht kan controleren of niet.

DePers.nl Bram de Vrind	Soms Bij ANP alleen bij twijfel aan het bericht, bij NovumNieuws wordt vaker gecontroleerd.	Nooit “Persbureaus melden altijd hun bronnen.”	Soms Bij argwaan. Bijvoorbeeld bij citaten in berichten van Britse boulevardkranten.	Soms Als de hoor en wederhoor onevenwichtig lijkt.	Soms Bij twijfel over de feiten in het bericht.
Telegraaf.nl Joep van der Wiel	Nooit “We gaan er bij het ANP en Reuters vanuit dat de nieuwsberichten klopt.”	Nooit Er wordt op het ANP vertrouwd dat die de bron echt gesproken heeft.	Altijd	Altijd	Meestal niet Er wordt op het ANP vertrouwd. Van der Wiel: “Maar soms weet je vanuit eigen kennis dat iets niet klopt. Dan pas ik het persbericht eerst aan.”
SpitsNieuws.nl Michiel van Berkel	Soms Bij berichten van lokale persbureaus wel, bij landelijke persbureaus niet. Daarvan gaat Van Berkel ervan uit dat die de bronnen zelf goed controleren.	Soms Wel bij entertainment nieuws van het ANP. Als er dan iets fout is, kan SpitsNieuws naar de bron verwijzen.	Nooit Van Berkel: “Wij moeten zes berichten per uur online zetten. Als een citaat niet klopt, krijgen we een telefoontje of een mailtje en wijzigen we het alsnog.”	Nooit Er worden nooit uitspraken gecontroleerd.	Soms Sommige feitelijke onjuistheden ziet Van Berkel zelf al staan. Hij past ze dan eerst zelf aan.
NU.nl Colin van Hoek	Nooit Tenzij een bericht veel vragen oproept. Van Hoek: “Als wij niet op het ANP kunnen vertrouwen dan is het abonnement niet zinvol. Dan zouden we alle berichten moeten nabellen en kunnen we het net zo goed zelf doen.”	Altijd “Omdat we nog weleens op basis van andere nieuwsmedia iets plaatsen voordat we het van tevoren kunnen controleren, is het wel zaak dat we altijd bronnen noemen.”	Nooit NU.nl gaat ervan uit dat het ANP de citaten op waarheid gecontroleerd heeft. Bij NU.nl controleren ze een citaat als deze vragen oproept.	Soms NU.nl schrijft soms de kop tussen haakjes: “Persoon A beschuldigt persoon B hiervan”. Na plaatsing wordt er vervolgens gekeken of persoon B bereikbaar is voor commentaar. “Voor de lezer moet het echter wel duidelijk zijn dat de uitspraak van persoon B niet gecontroleerd is.”	Nooit
Elsevier.nl Arne Hankel	Soms Ligt aan de geloofwaardigheid van het bericht en of de bron gemakkelijk te traceren is.	Soms Als de bronvermelding mist in het persbericht.	Soms Het wordt soms niet gedaan, omdat op het werk van het persbureau vertrouwd wordt. Soms wel, als de citaten niet aannemelijk lijken.	Soms Als de hoor en wederhoor niet toegepast is door het persbureau.	Soms Met enige regelmaat worden de feiten gecontroleerd.
AD.nl Willeke Tersteeg	Soms Hangt af van de reputatie van het persbureau. Bij het ANP gaat Tersteeg er vanuit dat het goed zit. “Er gaat weleens wat fout, maar dat is dan niet ons onze pakkie-an.”	Soms tot nooit Als de bronvermelding nog niet rond is.	Nooit	Soms Als een bericht te eenkennig is of als de wederhoor essentieel is.	Soms Getallen en data worden soms gecontroleerd.

Bijlage 4: het controleren van social media, zoals Twitter

Kunt u bij de volgende criteria opnoemen of u deze bij nieuwsberichten van social media, zoals Twitter, altijd/soms of nooit voor plaatsing controleert? En waarom u dat altijd/soms of nooit controleert?					
	Wat de oorspronkelijke bron is.	Of bronnen volledig vermeld zijn in bericht.	Of de citaten waar zijn.	Of er hoor en wederhoor is toegepast.	Of de feiten kloppen.
NRC.nl Jules Seegers	Altijd De tweet wordt alleen als alarmbel gebruikt. Er wordt gekeken van wie de tweet is, waar het nieuws vandaan komt en hoe betrouwbaar dat is.	Altijd	Altijd	Soms Niet alle social media berichten bevatten citaten.	Altijd. Omdat Twitter een heel snel medium is. Er worden volgens Seegers te snel dingen voor waar aangenomen, omdat ze leuk klinken of spectaculair zijn.
NOS.nl Marcia Ottevanger	Altijd Ottevanger vindt twitterberichten niet betrouwbaar genoeg om zomaar nieuws aan op te hangen. Wel gebruikt ze tweets als voorbeelden in een bestaand nieuwsbericht.	Altijd	Altijd	Altijd Ottevanger ziet twitteraars niet als journalisten die zelf hoor en wederhoor moeten plegen, dus doet ze dat zelf en gaat ze ervan uit dat het niet gebeurd is door de twitteraar.	Altijd "Bij ons geldt: als de feiten niet kloppen dan heb je je werk slecht gedaan."
HPDeTijd.nl Mark Traa	Altijd Bij een uitgezocht twitterbericht dat Traa gebruikt om een artikel van te maken, controleert hij altijd de bron.	Nooit Traa gaat altijd naar de bron toe die vermeld wordt in een twitterbericht. Hij ziet Twitter meer als een attenderingssysteem.	Soms Traa: "Wij hoeven niet verplicht uitgebreid hoor en wederhoor toe te passen, want wij zijn een opinietijdschrift."	Soms	Soms Traa: "Op internet heb je daar niet altijd tijd voor. Dan is het feit gewoon dat iemand iets gekst roept."
RTLNieuws.nl Laurens Lange	Soms. Hangt af van wie de bron is. Lange: "Als Geert Wilders iets zegt op Twitter dan weet je dat hij dat zo gezegd heeft, maar als zomaar iemand twittert: 'Er is brand' dan ga je dat niet zomaar overnemen."	Soms Soms is het twitterbericht de bron zelf volgens Lange. Als Geert Wilders iets twittert dan is hij de bron.	Soms Is ook weer afhankelijk van wie de bron is.	Altijd Lange: "Bij Twitter ben je daar heel voorzichtig mee. Bij Facebook ook."	Altijd
DePers.nl Bram de Vrind	Soms Ligt aan de bron; bij gezaghebbende instanties zoals de politie niet, bij Gerard Joling vaak wel.	Altijd De Vrind: "De bronnen moeten altijd volledig vermeld zijn."	Soms Bij een tweet van de minister president zelf niet. Als er getwitterd wordt over iemand anders, dan moet dat wel eerst goed gecontroleerd worden.	Altijd. De Vrind: "Tenzij iemand wat over zichzelf twittert en als je weet dat het account echt van diegene is dan neem je het gewoon over."	Soms. De Vrind: "Als de minister president iets zegt op zijn eigen twitteraccount dan gaan we er vanuit dat dat klopt."

Telegraaf.nl Joep van der Wiel	Altijd Er wordt nooit zomaar iets overgenomen van Twitter. Altijd worden ook andere websites of de politie geraadpleegd.	Altijd Om er zeker van te zijn waar degene die het bericht tweet het nieuws vandaan heeft gehaald.	Altijd Behalve als een politicus twittert, die wordt gewoon geciteerd.	Altijd Van der Wiel: "De meeste mensen op Twitter roepen maar wat. Zij zijn geen journalist dus wij moeten zeker weten dat de wederhoor klopt."	Altijd. Social media is niet betrouwbaar genoeg.
SpitsNieuws.nl Michiel van Berkel	Vaak Ligt er aan wie de bron is. Als Gerard Joling twittert dat zijn tattoo is ontstoken wordt dat voor waar aangenomen. Als zomaar iemand nieuws twittert, wordt dat gecontroleerd bij het ANP of bij andere nieuwssites.	Vaak Als het een bekende Nederlander is dan is hij of zij de bron. In andere situaties wordt er meestal een link geplaatst in het twitterbericht met daarin de bron. De internetjournalist klikt daar dan op.	Vaak Als het een persoonlijk citaat is dan wordt het niet gecontroleerd. Als iemand iets over iemand anders zegt, wordt dat citaat wel gecontroleerd.	Nooit Met Twitter komt de hoor en wederhoor vanzelf op gang. Als de wederhoor toch niet beschikbaar is, moet dat in het nieuwsbericht vermeld worden.	Soms Als een BN'er iets zegt hoeft dat citaat niet gecontroleerd te worden. Achteraf kan het aangepast worden als het niet klopt. (zie *)
NU.nl Colin van Hoek	Vrijwel altijd Tenzij het een officieel account is van iemand, zoals van premier Rutte. Die worden in principe gewoon overgenomen als de urgentie daar om vraagt.	Altijd	Altijd	Altijd	Altijd
Elsevier.nl Arne Hankel	Altijd Omdat je volgens Hankel bij twitteraars niet weet welk doel ze hebben met het bericht dat ze tweeten.	Altijd	Altijd	Altijd	Altijd
AD.nl Willeke Tersteeg	Altijd. Tersteeg: "Dan gaan we na van wie de tweet is. Je moet oppassen met nep accounts."	Altijd	Altijd	Soms. Hangt van boodschap af. Tersteeg kijkt kritisch naar onderzoeken, naar showbiznieuws iets minder.	Soms. Als een BN'er iets meldt over zichzelf wordt die uitspraak niet gecontroleerd. Achteraf kan het aangepast worden. (zie*)

* Feiten

Tersteeg (AD): "Als Marco Borsato zegt: 'Ik moet geopereerd worden' dan gaan we er vanuit dat dat zo is. Als hij dan twittert dat het niet zo is, dan plaatsen we er een nieuw berichtje achteraan: "Operatie was een grapje van Marco." Het nieuws op internet is heel erg interactief en snel. We gaan dan niet het ziekenhuis of Marco bellen om te vragen of het echt waar is, want als het niet zo is dan reageert Marco daar snel genoeg ook wel weer op via Twitter.

* Feiten

Michiel van Berkel (SpitsNieuws): "Als Gerard Joling zegt: 'mijn tattoo is ontstoken' dan hoeft die uitspraak niet gecontroleerd te worden. Als iets niet klopt, dan kun je het altijd nog wijzigen. Dan worden we erop gewezen. Dat is de kracht van internet, maar je kunt moet dan wel schrijven: 'Gerard Joling zegt dat zijn tattoo is ontstoken' en niet: 'Tattoo Gerald Joling is ontstoken.' "

Bijlage 5: het controleren van nieuwsberichten van burgers

Kunt u bij de volgende criteria opnoemen of u deze bij nieuwsberichten van burgers, altijd/soms of nooit voor plaatsing controleert? En waarom u dat altijd/soms of nooit controleert?					
	Wat de oorspronkelijke bron is.	Of bronnen volledig vermeld zijn in bericht.	Of de citaten waar zijn.	Of er hoor en wederhoor is toegepast.	Of de feiten kloppen.
NRC.nl Jules Seegers	Altijd NRC neemt nooit nieuws van burgers zomaar over. Er wordt vooraf goed uitgezocht wie er bij het nieuws betrokken is, hoe het nieuws in elkaar zit en of alle partijen gehoord zijn.	Altijd	Altijd	Altijd	Altijd
NOS.nl Marcia Ottevanger	Altijd Ottevanger: "Ik zie de burger als een tipgever en niet als iemand die het werk al voor mij heeft gedaan. Het zijn geen journalisten. Ik neem berichten van burgers nooit zomaar over."	Altijd	Altijd	Altijd	Altijd
HPDeTijd.nl Mark Traa	Altijd Traa is altijd voorzichtig, omdat burgers een belang kunnen hebben met het nieuws dat ze naar buiten brengen, bijvoorbeeld als iemand ontslagen is en de vuile was buiten wil hangen.	Altijd	Altijd	Altijd	Altijd
RTLNieuws.nl Laurens Lange	Altijd Lange: "We nemen het bericht nooit klakkeloos over. Je weet nooit wat voor belangen een burger met het bericht heeft. Misschien is het wel een grap. Dat weet je niet. Je hebt altijd informatie te kort en moet het bericht daarom altijd controleren."	Altijd	Altijd	Altijd	Altijd
DePers.nl Bram de Vrind	Altijd Volgens De Vrind kan je van burgers niet verwachten dat ze hun nieuws zorgvuldig hebben gecontroleerd, zoals gezaghebbende organisaties daar wel zorgvuldig mee omgaan.	Altijd	Altijd	Soms De Vrind: "Soms is wederhoor niet nodig, omdat de burger alleen nieuws over zichzelf brengt."	Altijd

Telegraaf.nl Joep van der Wiel	Meestal Van der Wiel: "We ontvangen vaak tips via e-mail of telefoon, maar meestal willen we eerst meer weten voor we de tips plaatsen."	Altijd Volgens Van der Wiel zijn burgers vaak minder objectief. Hij laat de berichten vaak uitzoeken door de krantenredactie. Die kunnen burgers bezoeken en de internetredactie kan dat niet.	Altijd Er moet altijd gekeken worden of het waar is wat een burger zegt.	Altijd Van der Wiel: "Als een burger iemand anders beschuldigt dan kan je die beschuldiging nooit zomaar publiceren zonder reactie van degene die beschuldigd wordt."	Altijd
SpitsNieuws.nl Michiel van Berkel	n.v.t Van Berkel: "Berichten van burgers sturen wij door naar de krant, want wij maken geen eigen nieuws. Die gaan dan het nieuws controleren. Dus nieuws van burgers checken wij zelf niet. Wij laten het checken."	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
NU.nl Colin van Hoek	Altijd. Als bijvoorbeeld een burger iets op Twitter plaatst over een brand, dan word altijd even gebeld met de politie of brandweer voordat het nieuws geplaatst wordt.	Altijd	Altijd	Soms Als persoon A persoon B beschuldigt, maar persoon B is niet bereikbaar is voor commentaar dan brengt NU.nl het nieuw als volgt: "Persoon A beschuldigt persoon B hiervan."	Altijd
Elsevier.nl Arne Hankel	Altijd Hankel: "Ik tik nooit zomaar iets over van een burger."	Altijd	Altijd	Altijd	Altijd
AD.nl Willeke Tersteeg	Altijd	Soms Bij nieuws dat gaat over de burger zelf niet. Als het nieuws gaat over iets of iemand anders dan wel.	Altijd	Altijd	Altijd

Bijlage 6: het controleren van nieuwsberichten van andere nieuwssites

Kunt u bij de volgende criteria opnoemen of u deze bij nieuwsberichten van andere nieuwssites, altijd/soms of nooit voor plaatsing controleert? En waarom u dat altijd/soms of nooit controleert?					
	Wat de oorspronkelijke bron is.	Of bronnen volledig vermeld zijn in bericht.	Of de citaten waar zijn.	Of er hoor en wederhoor is toegepast.	Of de feiten kloppen.
NRC.nl Jules Seegers	Soms Als de NOS nieuws plaatst en NRC heeft het nog nergens anders gezien, wordt het wel gebracht, omdat zij NOS als betrouwbaar zien en ervan uitgaan dat het klopt. Wel wordt altijd vermeld dat het bericht van de NOS afkomstig is.	Altijd	Soms Er wordt vanuit gegaan dat de citaten al gecontroleerd zijn door de nieuwssite waar het nieuwsbericht vandaan komt. Je neemt daarmee wel een risico volgens Seegers, maar soms kan het niet anders vanwege tijdsgebrek.	Altijd	Soms Als er twijfels zijn over de feiten. De feiten worden niet gecontroleerd als deze betrouwbaar overkomen en de journalist weet dat het klopt vanuit eigen kennis over het onderwerp.
NOS.nl Marcia Ottvanger	Soms Ligt aan situatie. Bij een filmpje wordt aangenomen dat het klopt en als meerdere buitenlandse nieuwssites hetzelfde nieuws melden ook. Bij binnenlandsnieuws controleert Ottvanger het nieuws wel zelf. Alleen als een nieuwssite uitgebreid eigen onderzoek heeft gedaan, waar veel tijd en moeite in zit, dat je nooit bevestigd krijgt, wordt er overgenomen dat het klopt. Dan wordt het onderzoek toegeschreven aan de nieuwssite. Of de kop wordt tussen haakjes geplaatst en later worden dan alsnog de citaten en de hoor en wederhoor gecontroleerd.	Soms Niet bij eigen, uitgebreide onderzoeken van nieuwssites zelf. Die zijn niet controleerbaar.	Soms Niet bij eigen, uitgebreide onderzoeken van nieuwssites zelf. Die zijn niet controleerbaar. .	Soms Niet bij eigen, uitgebreide onderzoeken van nieuwssites zelf. Die zijn niet controleerbaar.	Soms Niet bij eigen, uitgebreide onderzoeken van nieuwssites zelf. Die zijn niet controleerbaar.
HPDeTijd.nl Mark Traa	Soms Traa vindt het verstandig, indien mogelijk, om een bericht van een andere nieuwssite te controleren voordat je het overneemt op je eigen website. "Dit is een soort automatische reflex." (zie *)	Altijd Traa: "Journalisten van andere nieuwssites zijn ongetwijfeld heel gewetensvol bezig geweest, maar ik controleer toch altijd de bronvermelding. Wij wijzen onze berichten altijd toe aan de nieuwssite."	Altijd	Altijd Als dat enigszins kan wel.	Altijd Als dat enigszins kan wel.

RTLNieuws.nl Laurens Lange	Soms Bij twijfel van de bron die wordt aangehaald. Lange: "Als men een interview met de minister heeft gedaan, kun je er vanuit gaan dat hij gesproken is. Dan kun je het bericht overnemen, maar als een betrouwbare bron wordt aangehaald waarvan jij twijfelt, dan moet je die eerst checken voordat je het overneemt."	Altijd	Soms Hangt af van situatie. Bij twijfel controleren.	Soms Hangt af van situatie. Bij twijfel controleren.	Soms Hangt af van situatie. Bij twijfel controleren.
DePers.nl Bram de Vrind	Soms Ligt er aan hoe betrouwbaar het bericht en de nieuwssite overkomen. De Vrind: "Wij zullen sneller iets overnemen van de Volkskrant dan van The Sun."	Altijd	Soms. Alleen als het belangrijk is.	Soms	Soms Ligt aan de indruk van de betrouwbaarheid van het bericht en de bron en het soort bericht.
Telegraaf.nl Joep van der Wiel	Soms Van der Wiel: "Als we een bericht vinden op een nieuwssite kijken we eerst of die site het weer van iemand anders heeft. Dat zoeken we op in Google News. Zo komen wij zo dicht mogelijk bij de originele bron. Wij nemen regelmatig berichten van betrouwbare nieuwssites over met bronvermelding erbij."	Altijd Van der Wiel: "Wij moeten weten waar de andere nieuwssite het bericht vandaan heeft. Dan kunnen we zeggen: die en die is gesproken en die is betrouwbaar. Dan weten we zeker dat het klopt."	Soms Als degene van wie het citaat is echt gesproken is door een betrouwbare nieuwssite, kan je er volgens Van der Wiel vanuit gaan dat het citaat klopt. Je weet dit doordat je het citaat nergens anders nog tegen komt.	Altijd Alleen als het bericht echt haast heeft, kan de controle op de citaten wat later komen.	Soms Over het algemeen niet. Als De Telegraaf weet dat een betrouwbare nieuwssites het zich niet kan veroorloven om de feiten fout te hebben dan niet. Vage feiten worden nog weleens nagevraagd bij bijvoorbeeld de politie.
SpitsNieuws.nl Michiel van Berkel	Soms Externe bronnen worden altijd gecontroleerd. Als een nieuwssite echter eigen krantenartikelen plaatst op de website niet. Dan gaat SpitsNieuws er vanuit dat de krant deze zelf gecontroleerd heeft. Er wordt dan bronvermelding bij het bericht gezet. Mocht de krant er toch naast zitten, dan kan het bericht altijd gecorrigeerd worden.	Soms Bij extern nieuws wel, bij eigen nieuws van de kranten zelf niet. Maar als in het laatste geval het bericht toch ongeloofwaardig lijkt, wordt de bronvermelding wel gecontroleerd.	Nooit Dit gebeurt niet, omdat als een citaat achteraf niet klopt, het altijd nog gecorrigeerd kan worden.	Soms. Meestal wordt er hoor en wederhoor toegepast en is controle dus niet nodig, vindt Van Berkel. Mocht wederhoor toch missen en iemand zegt bijvoorbeeld verkracht te zijn, dan wordt er wel om reactie van een advocaat gevraagd.	Soms

NU.nl Colin van Hoek	Soms. Ligt aan de reputatie van het medium.	Altijd	Soms. NU.nl onderscheidt zich op snelheid en dat is in sommige gevallen het belangrijkste. Daarom wordt groot, belangrijk nieuws dat van andere nieuwssites afkomt, vaak eerst gebracht en daarna pas gecontroleerd.	Soms Als persoon B niet bereikbaar is voor commentaar, brengt NU.nl het nieuws als: "Persoon A beschuldigt persoon B hiervan."	Soms. Waar mogelijk en bij urgentie niet altijd. Als de feiten achteraf niet kloppen worden ze aangepast.
Elsevier.nl Arne Hankel	Regelmatig Dit gebeurt niet altijd, vanwege het feit dat Elsevier snel het nieuws wil brengen. En of een nieuwsbericht gecontroleerd wordt, hangt samen met het feit dat sommige media als betrouwbaar worden gezien en andere als minder betrouwbaar.	Regelmatig Als de aannemelijkheid van wat gezegd wordt betwijfeld wordt, controleert Elsevier de bronnen.	Regelmatig Dit ligt aan de betrouwbaarheid van het medium. Hankel: "Sommige andere kranten maken bijna nooit fouten, daar kun je ervan uitgaan dat ze het goed doen. Andere moet je altijd controleren."	Regelmatig	Regelmatig
AD.nl Willeke Tersteeg	Soms. Hangt van het soort bericht af. Soms wel, soms niet bij bijvoorbeeld een plaatselijk Engels familiedrama. Tersteeg: "Dan ga ik niet in Engeland mijn uiterste best doen om te kijken of ik slachtoffers van de familie kan spreken. Dan wordt het nieuws overal wel gebracht en neem ik het gewoon mee."	Soms. Hoe meer bronnen er staan, hoe betrouwbaarder het bericht overkomt op Tersteeg: "Als er nieuws staat op een nieuwssite, maar er staat geen bronvermelding bij, dan denk ik: hoe kom je er bij?"	Praktisch nooit Het hangt heel erg af van het soort bericht en nieuws. Sommige uitspraken zijn makkelijker te controleren dan anderen.	Soms Hoe dichterbij het nieuws plaatsvindt, hoe makkelijker het te controleren is. Bij beroemdheden die ver weg wonen, worden uitspraken sneller gebracht. Tersteeg: "Als de citaten dan niet waar zijn, zie je dan wel weer, maar als iemand zegt dat een Nederlandse zanger een ernstige ziekte heeft dan neem je dan niet zo makkelijk over."	Soms Zelfde reden als bij hoor en wederhoor.

*** Oorspronkelijke bron**

Mark Traa (HP/De Tijd): "Als wij op Telegraaf.nl komen en wij zien daar nieuws staan dan zijn wij toch geneigd om Telegraaf.nl als minder betrouwbaar in te schatten als bijvoorbeeld NRC.nl. Maar ook op NRC.nl moet je goed oppassen, want daar is het ook misgegaan zoals iedereen weet. Dus het blijft gevaarlijk. Dus voordat je een bericht van bijvoorbeeld Telegraaf.nl op jouw eigen nieuwssite overneemt, dan is het altijd op z'n minst verstandig om, voor zover je kunt, te gaan controleren of het klopt. En dat is eigenlijk een soort reflex die iedere journalist wel heeft dat je nooit nieuwsberichten van een ander medium, zoals een tijdschrift of krant klakkeloos gaat overnemen."

Bijlage 7: het controleren van nieuwsberichten NGO's, non-profit organisaties, politieke organisaties en websites van de overheid.

Kunt u bij de volgende criteria opnoemen of u deze bij nieuwsberichten van NGO's, non-profit organisaties, politieke organisaties en websites van de overheid, altijd/soms of nooit voor plaatsing controleert? En waarom u dat altijd/soms of nooit controleert?					
	Wat de oorspronkelijke bron is.	Of bronnen volledig vermeld zijn in bericht.	Of de citaten waar zijn.	Of er hoor en wederhoor is toegepast.	Of de feiten kloppen.
NRC.nl Jules Seegers	Altijd	Altijd	Soms Alleen bij twijfel.	Soms Seegers is zich ervan bewust dat dit soort bronnen vaak partijdige organisaties zijn. "Dan weet je al: okee, laten we afstand bewaren tot wat hier allemaal gezegd wordt en ons beperken tot de feiten."	Altijd
NOS.nl Marcia Ottevanger	Soms Ottevanger vindt de overheid anders dan een NGO of een politieke partij. De overheid komt met nieuwsfeiten naar buiten. Die worden gewoon gepubliceerd en daar wordt niet achteraan gebeld. NGO's geven hun draai aan nieuwsberichten. Die worden wel gecontroleerd.	Soms Bij berichten van de overheid niet. Bij NGO's en politieke partijen wel.	Soms Bij berichten van de overheid niet. Bij NGO's en politieke partijen wel.	Soms Bij berichten van de overheid niet. Bij NGO's en politieke partijen wel.	Soms Bij berichten van de overheid niet. Bij NGO's en politieke partijen wel.
HPDeTijd.nl Mark Traa	Nooit Als de overheid een persbericht uit geeft over bezuinigingen of Greenpeace zegt dat er een walvissenactie komt dan zijn de overheid en Greenpeace de bron. "Dan kan je ervan uitgaan dat het nieuws waar is, want de organisatie heeft het zelf verspreid."	Nooit Omdat de organisatie de bron zelf is volgens Traa.	Nooit Traa: "Meestal zijn het gewoon mededelingen van: 'Zoveel overheidstekort' of 'Die directeur is benoemd.' Dat zijn meer mededelingen dan verhalen waar mensen voor worden geïnterviewd."	Nooit Volgens Traa zit in dat soort berichten nooit hoor en wederhoor, omdat ze uit één bron komen.	Altijd Als bijvoorbeeld Greenpeace roept dat er 1000 walvissen worden gedood, controleert Traa altijd bij andere bronnen om zo cijfers over het aantal gedode walvissen te kunnen vergelijken.
RTLNieuws.nl Laurens Lange	Soms Bij persberichten van NGO's niet. Lange: "Daarvan kun je ervan uitgaan dat ze kloppen. Dan kun je er altijd kritisch naar kijken en er wederhoor op toepassen." De rest wordt soms nagebeld door de Haagse redactie.	Altijd	Soms	Altijd Lange: "Sommige organisaties hebben een belang. Je moet altijd voorzichtig zijn en de hoor en wederhoor nooit zomaar overnemen."	Soms

DePers.nl Bram de Vrind	Soms Ligt aan het type bericht en de betrouwbaarheid van de organisatie. Overheden zijn bijna één op één betrouwbaar volgens De Vrind. NGO's en politieke partijen brengen vaak feitelijke berichten, want zij hebben ook hun geloofwaardigheid hoog te houden, maar ze hebben vaak wel een bepaald doel waar ze de media voor in willen zetten.	Soms Ligt ook weer aan het type bericht en de betrouwbaarheid van de organisatie.	Soms	Altijd Hier ligt de nadruk op bij het vooraf controleren van nieuwsberichten van deze groepen bronnen volgens De Vrind.	Soms Hier ligt ook de nadruk op bij nieuwsberichten van organisaties die een doel hebben met het naar buiten brengen van het nieuws en daar de media voor willen in zetten. Overheden zijn bijna één op één betrouwbaar.
Telegraaf.nl Joep van der Wiel	Soms Berichten van politieke partijen worden als mening gebracht en niet gecontroleerd. Van der Wiel: "Het kan wel zo zijn dat ze een onderzoek als feit proberen te brengen. Dan heb je niet altijd te capaciteit om dat te controleren, maar dan moet je wel duidelijk maken wie de bron is, hoe de bron aan het bericht is gekomen. Dan kan de lezer bepalen of het een betrouwbaar onderzoek is of niet."	Altijd "Je weet wie de bron is, want de bron heeft je zelf benaderd."	Soms "Je kunt ervan uitgaan dat citaat in zo'n persbericht klopt, maar het is wel een mening. Je kunt het brengen als "Dit is zo en zo gezegd" en zo zijn of haar mening presenteren. Dan is de uitspraak voor rekening van diegene."	Altijd Van der Wiel: "Je moet altijd een reactie hebben. Als je die reactie niet hebt, kun je het niet brengen."	Soms "Vaak is het een mening, maar er zitten ook vaak onderzoeken bij. dan moet je in ieder geval melden wie dat onderzoek gedaan heeft, hoe het gedaan is en op die manier dan ook aan de lezer overlaten of het te vertrouwen is of niet."
SpitsNieuws.nl Michiel van Berkel	Soms Alleen goed onderbouwde persberichten worden geplaatst op de website.	Soms Je mag er van uitgaan dat er bronvermelding in het bericht staat, maar in sommige gevallen moet je toch je gezonde gestand gebruiken, volgens Van Berkel.	Soms 'Eigen' citaten worden niet gecontroleerd, zoals de uitspraak van de eigen directeur in het persbericht. Van Berkel: "Daar heeft hij vast lang over nagedacht." Als in het persbericht de vijand wordt geciteerd, wordt het citaat wel gecontroleerd.	Soms Ligt aan degene wie het zegt. Als Greenpeace zegt dat walvisvlees door Japanners heel veel wordt gegeten dan wordt het bericht niet gecontroleerd. Dan wordt er verwacht dat de Japanse overheid later wel een reactie geeft op het nieuws of helemaal niet	Soms Ligt aan het bericht. Soms wordt het overgenomen en soms niet. Soms als een bericht twijfel oproept.

NU.nl Colin van Hoek	Soms Nieuws van de overheid of van een non-profit organisatie gaat meestal over zaken uit de eigen organisatie. Volgens Van Hoek hoeft je dat niet te controleren, omdat er vaak geen uitspraken worden gedaan over iemand anders.	Altijd	Nooit Van Hoek: "Als de overheid een verklaring van Rutte online zet of de RVD een verklaring over prins Friso, dan moeten wij er wel van uit kunnen gaan dat deze waar is en zonder controle geplaatst kan worden."	Soms Als persoon B niet bereikbaar is voor commentaar, brengt Nu.nl het nieuws als: "Persoon A beschuldigt persoon B hiervan."	Soms Alleen als de feiten in het bericht vragen oproepen.
Elsevier.nl Arne Hankel	Altijd Waarom alles altijd van deze groep? Omdat Hankel deze groep bronnen minder betrouwbaar vindt. Ze hebben meestal een doel met hun berichtgeving of persbericht. Dus controleren van beweringen vindt Hankel dan zeker verstandig	Altijd	Altijd	Altijd	Altijd
AD.nl Willeke Tersteeg	Soms Tersteeg vertelt dat ze soms wil weten welk onderzoeksbureau het nieuws brengt. Soms heeft ze het idee dat er een schijn van partijdigheid mee speelt.	Altijd	Soms Als een website van een politieke partij nieuws brengt en er wordt in dat nieuws iemand aangehaald, wordt diegene door AD gebeld. Of ze laten een expert of een tegenstander reageren.	Soms "Als de bron nieuws meldt, melden wij dat de bron dat meldt. We vermelden duidelijk dat de andere partij niet bereikt kon worden voor commentaar. Dan krijg je vanzelf wel een reactie als het anders is. Dat gaat meestal vrij snel en dan updaten we het bericht.	Praktisch nooit

Bijlage 8: het controleren van nieuwsberichten PR-bureaus, bedrijven, brancheorganisaties en belangengroepen.

Kunt u bij de volgende criteria opnoemen of u deze bij nieuwsberichten van PR-bureaus, bedrijven, brancheorganisaties en belangengroepen, altijd/soms of nooit voor plaatsing controleert? En waarom u dat altijd/soms of nooit controleert?					
	Wat de oorspronkelijke bron is.	Of bronnen volledig vermeld zijn in bericht.	Of de citaten waar zijn.	Of er hoor en wederhoor is toegepast.	Of de feiten kloppen.
NRC.nl Jules Seegers	Altijd	Soms Als het bericht te overdreven of eenzijdig overkomt.	Soms Als het bericht te overdreven of eenzijdig overkomt.	Soms Als het bericht te overdreven of eenzijdig overkomt.	Soms Meestal gebeurt dit niet, omdat het bericht vaak volledig toegeschreven wordt aan degene waar het bericht vandaan komt.
NOS.nl Marcia Ottevanger	Soms Hangt af van de situatie: reclame wordt nooit gebruikt, tenzij het leuk en grappig nieuws bevat. Dan wordt het reclamebericht altijd gecontroleerd. Ottevanger: "Je moet door belangen heen prikken en kijken wat er achter zit." Ook interessante weetjes worden geplaatst en altijd gecontroleerd, zoals: 'We gaan samenwerken met die'. Ottevanger: "Dan bel ik altijd met het PR-bureau en wil ik het onderzoek inzien." Kant en klare jaarcijfer rapporten worden wel geplaatst zonder controle.	Soms Hangt af van situatie.	Soms Hangt af van situatie.	Soms Hangt af van situatie.	Soms Hangt af van situatie.
HPDeTijd.nl Mark Traa	N.V.T Deze nieuwsberichten worden niet gebruikt, omdat ze vaak reclame zijn voor het bedrijf.	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t

RTLNieuws.nl Laurens Lange	Altijd Lange: “Soms hebben deze groep bronnen daar een persoonlijk belang bij. Dus bij ieder bericht dat binnenkomt vragen we ons af: willen we hier iets mee? En zo ja: is het dan wel betrouwbaar genoeg?”	Soms Als de bron zegt een onderzoeksbureau te hebben ingeschakeld om iets te controleren, dan kun je er volgens Lange vanuit gaan dat de informatie klopt. Als niet duidelijk is waar de cijfers vandaan kijkt, moet je dat wel bekijken.	Soms	Soms	Soms
DePers.nl Bram de Vrind	Altijd Volgens De Vrind hebben PR-bureaus en bedrijven vaak maar één doel en dat is het promoten van hun product. “We willen niet voor hun karretje gespannen worden.”	Altijd	Altijd	Altijd Bij deze groepen ligt daar sterk de nadruk op	Altijd “We nemen nooit zomaar iets over en al helemaal niet van deze groepen.”
Telegraaf.nl Joep van der Wiel	N.V.T Van der Wiel: “Producten die aan de man worden gebracht via PR-bureaus, nemen wij als internetredactie nooit mee. Soms is iets grappigs, maar dat gaat ook meestal naar de krant.”	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
SpitsNieuws.nl Michiel van Berkel	N.V.T SpitsNieuws schrijft nooit over commerciële persberichten.	n.v.t	n.v.t	n.v.t	n.v.t
NU.nl Colin van Hoek	Soms Ligt aan het onderwerp. Als T-mobile een nieuw abonnement bekend maakt in een persbericht dan klopt het wel volgens Van Hoek, want het gaat om feitelijke informatie. Voert T-mobile echter een onderzoekje uit waarbij het bedrijf als beste uit de bus komt, dan wordt het onderzoek eerst gecontroleerd. Er kan een belang achter zitten.	Altijd	Soms Als er een persbericht wordt verstuurd door een bedrijf en de eigen SEO wordt geciteerd gaat Van Hoek ervan uit dat die uitspraak ook echt gedaan is. Zodra er anderen bij komen kijken, kijkt hij met meer argwaan naar de citaten.	Altijd Je moet dit controleren, anders ga je heel makkelijk de fout in, vindt Van Hoek. PR-bureaus zijn er op gebrand om hun bedrijf in een positief daglicht te brengen en andere juist niet.	Meestal wel De feitelijke informatie die sowieso klopt, haalt Van Hoek eruit. De rest van de informatie belt hij na.

Elsevier.nl Arne Hankel	Altijd Omdat er volgens Hankel altijd belangen meespelen, meestal vanuit PR-oogpunt. Er wordt dus reclame gemaakt.	Altijd	Altijd	Altijd	Altijd
AD.nl Willeke Tersteeg	Altijd	Altijd	Soms Citaten in het persbericht van eigen medewerkers uit het bedrijf worden niet gecontroleerd. Tersteeg: "Als ze iemand anders gaan aanhalen die een opmerkelijke uitspraak heeft gedaan, dan bel ik dat soms nog na."	Soms Ligt aan de soort berichtgeving.	Soms

Bijlage 9: Gespreksbijlagen eindverantwoordelijken geheel uitgeschreven

9.1. Uitgeschreven interview Wilma Haan – NU.nl

1. Wie vindt u dat er verantwoordelijk is voor het controleren op waarheidsgehalte van nieuwsberichten voorafgaande aan plaatsing.

“De journalist. Dat is misschien een gemakkelijk antwoord. De journalist gaat met zo'n bericht bezig, is verantwoordelijk voor de inhoud ervan en moet dus ook altijd controleren of de inhoud klopt voordat het bericht wordt gepubliceerd. Als je het echt hebt over verantwoordelijkheid dan is natuurlijk de hoofdredactie eindverantwoordelijk. Als redacteuren keuzes maken dan is er ook een eindredacteur die eindverantwoordelijk is voor die keuzes, maar in het dagelijks leven op de redactie zijn het natuurlijk ook gewoon de journalisten zelf die moeten zorgen dat ze hun werk goed doen. Ze moeten hun artikelen controleren voordat ze ze publiceren. Het is eigenlijk een heel klassiek antwoord. Het werkt bij ons op internet niet anders dan bij de traditionele kranten of andere traditionele media.”

2. Op welke manier krijgt de internetjournalist richtlijnen mee om nieuwsberichten vooraf te controleren op waarheidsgehalte? Is hier bijvoorbeeld een standaardprocedure voor, zoals een redactiestatuut?

“Niet echt. Dat wil zeggen: we hebben natuurlijk een heleboel standaardprocedures. Ik zou een heel professioneel verhaal weer kunnen ophangen. We moeten zorgen voor goed controleerbare bronnen, meerdere bronnen, check en dubbel check, dus eigenlijk gewoon het journalistieke verhaal. Wij wijken eigenlijk niet af van bijvoorbeeld een krant daarin. Dus geen specifieke richtlijnen voor de website, maar gewoon de journalistieke richtlijnen. Er is natuurlijk wel een klein verschil. En dat zit 'm dan vooral in de snelheid van het publiceren. Dan heb ik het over NU.nl. Wij hebben wel een bepaalde snelheid in ons DNA zitten die kranten natuurlijk niet hebben. Wij publiceren ook weleens nieuws als een onaf bericht. Bij grootbrekend nieuws publiceren we een heel kort bericht en gaan we terwijl het al online staat, het updaten en volledig maken. Dat is echt iets wat specifiek op internet kan. Een krant kan dat vanzelfsprekend niet doen. En dan hebben we wel, anders dan misschien een krant, een andere manier om af te wegen of we dat allereerste bericht, dat hele korte stukje, die kop met één of twee regels tekst, wel of niet op een bepaald moment publiceren. Dan moeten we een iets snellere keuze maken die af en toe ook iets spannender is misschien dan een krant dat kan doen. Die kan daar wat langer over nadenken en kijken of iets echt wel klopt, maar ook dan weer is toch de hele afweging die je maakt op basis van wie zegt het? Wie is de bron? Of welk buitenlands medium komt er mee? Een bericht over de Amerikaanse president van CNN weegt weer wat zwaarder dan een ander Amerikaans medium. Je maakt toch continu journalistieke afwegingen.”

3. Zijn er richtlijnen vastgesteld in uw controleprocedure die aangeven dat verschillende soorten binnenkomende nieuwsberichten ook op verschillende manieren gecontroleerd mogen worden op waarheidsgehalte?

“Ja, dat wel. We gaan er wel van uit dat de berichten die komen van het ANP kant-en-klaar zouden moeten zijn. Dat is natuurlijk heel iets anders dan een persbericht of een signalering die we via Twitter of via een tip doen. Dat is dan iets waar we zelf helemaal in moeten duiken en zelf helemaal moeten gaan maken eigenlijk. En een artikel van het ANP is door een degelijke redactie gemaakt, namelijk de redactie van het ANP met dezelfde journalistieke normen en waarden als die wij hier hebben. We durven er van uit te gaan dat een bericht dat van het ANP komt, kant-en-klaar is voor plaatsing. Wat niet wil zeggen dat we er nooit iets aan doen, want soms vinden we het toch niet helemaal mooi genoeg of onvolledig, maar een bericht van het ANP plaatsen we in principe in goed vertrouwen gewoon door zou je kunnen zeggen. Dat durven we in ieder geval.”

4. Hoe zorgt u ervoor dat uw standaardprocedure voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte nageleefd wordt op uw redactie?

“Ja, dat is ons werk, dus dat doen we gewoon. Misschien een beetje een gemakkelijk antwoord, maar zoals op iedere redactie, ook bij traditionele media, is er niet echt een wezenlijk verschil tussen internet en meer traditionele media. Het is gewoon journalistiek werk. Zo doen we dat hier, zo doen we dat de hele dag.”

5. Houdt u bij in welke mate uw standaardprocedure voor het controleren op waarheidsgehalte van nieuwsberichten, nageleefd wordt op de redactie of niet?
*** *Waarom wel/waarom niet***

“We hebben een chef nieuws, dat ben ik zelf, en die is wel een soort eindverantwoordelijke daarvoor. Behalve dat een krantenredactie pas echt eindverantwoordelijke is, maar in de dagelijkse nieuwsstroom ben ik dan zelf eindverantwoordelijke. Ik kijk de hele dag wat we aan het doen zijn, wat we publiceren en als ik echt tijd over heb dan gaan we eens echt goed kijken of iets wel echt duidelijk gecheckt is. We kunnen ook altijd nog aanpassen, dus mochten we een foutje maken, dat grote voordeel hebben we natuurlijk wel tegenover kranten, dan kunnen we ons artikel aanpassen en dat gebeurt dan ook. Maar het dagelijkse werk van ons allen is de boel checken en als dat niet goed gebeurt dan corrigeren we ook gelijk.”

6. Wat gebeurt er vervolgens met die resultaten?

“Als het goed gaat dan gaat het gewoon goed en dat is gelukkig in het grootste aantal van de gevallen zo. Mochten we ergens iets hebben laten liggen of een foutje gemaakt hebben, dan wordt het direct weer aangepast.”

7. Heeft u vastgesteld wat de grens is voor het aantal fouten dat de redactie mag maken op het gebied van waarheidsgehalte van reeds geplaatste nieuwsberichten? Bijvoorbeeld in de vorm van een minimumpercentage fouten dat gemaakt mag worden, bijvoorbeeld per dag, per week of per jaar?

“Nee, gewoon ‘geen’ of ‘zo min mogelijk’ eigenlijk. Uiteraard gebeurt het weleens, maar hoe vaak precies daar kan ik niet echt antwoord op geven.”

8. Wordt het aantal fouten dat per dag, per week of per jaar worden gemaakt ook bijgehouden?

“Nee, niet concreet in een lijstje of zo.”

9. Hoe worden die fouten bijgehouden?

N.v.t

10. Als u vervolgens constateert dat een internetjournalist fouten heeft gemaakt in een geplaatst nieuwsbericht op uw website, vindt u dat dan minder erg in situaties waarin:

Situatie	Ja/nee	Waarom wel/waarom niet?
Het bericht snel geplaatst moest worden om de concurrentie voor te zijn?	“Nee.”	“Een nieuwsbericht moet altijd correct zijn.”
Vooraf de bron van het nieuwsbericht betrouwbaar leek voor de journalist en hij/zij deze dus niet goed gecontroleerd heeft?	“Nee.”	“Het geldt altijd dat een bericht goed gecheckt moet worden. Het kan niet zo zijn dat iets op het gevoel wel goed leek. Het moet gewoon goed gecontroleerd worden.”

11. Zijn er nog andere voorbeeldsituaties waarbij u het maken van fouten van reeds geplaatste nieuwsberichten op uw website minder erg vindt?

“Ik zou het zo snel niet kunnen bedenken. Je hebt natuurlijk wel ‘fouten’ en ‘fouten’. Je hebt kleine vergissingen in context of grote missers waarbij nieuws geen nieuws blijkt te zijn. Dat vind ik erger. Maar buiten dat zou ik het niet zo gauw weten.”

12. Wat zijn in het algemeen de consequenties voor de internetjournalist die (teveel) fouten heeft gemaakt? (meer dan minimumpercentage bijvoorbeeld).

“Ik vind het heel lastig om daar antwoord op te geven. Je noemt specifiek internetjournalist en ik denk ook nu weer dat daar geen verschil in zit tussen welke journalist dan ook. Onze streven is in de hele journalistiek dan ook om geen inhoudelijke fouten te maken. Er worden weleens missers gemaakt en die moet je dan rechtzetten. En dat geldt denk ik ook bij ons. Ik heb nog nooit een voorbeeld van ontslag meegemaakt in elk geval eigenlijk.”

13. Wat vindt u in het algemeen van de standaardprocedure die gebruikt wordt op uw reactie voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing op internet?

“Die functioneert in de praktijk behoorlijk goed.”

9.2. Uitgeschreven interview Peter van der Ploeg (NRC)

1. **Wie vindt u dat er verantwoordelijk is voor het controleren op waarheidsgehalte van nieuwsberichten voorafgaande aan plaatsing.**

“Het geplaatste medium is verantwoordelijk vind ik.”]

2. **Op welke manier krijgt de internetjournalist richtlijnen mee om nieuwsberichten vooraf te controleren op waarheidsgehalte? Is hier bijvoorbeeld een standaardprocedure voor, zoals een redactiestatuut?**

“Nee, er is geen redactiestatuut. Wij nemen wel de verantwoordelijkheid. Wij rectificeren ook als iets niet echt waar blijkt te zijn of blijkt te kloppen. Wat wij in principe doen is even nabellen, maar dit doen we niet bij elk bericht. Er zijn persbureaus waarvan we weten dat berichten eigenlijk altijd kloppen, zoals Reuters en ANP. Daarvan hebben we nog nooit een fout kunnen ontdekken. Dus dan kost het te veel tijd om alles te controleren voordat we het plaatsen. Wat we wel altijd doen is navraag doen bij redacteuren van NRC Handelsblad die alles van het onderwerp af weten. Als er bijvoorbeeld een bericht binnenkomt uit Jemen, dan bellen we even de correspondent uit Jemen bijvoorbeeld. Dan vragen we: ‘Hoe kijk jij hier tegen aan, wat denk je ervan en hoe zal dit lopen verder?’ Zo proberen we een extra stukje duiding te brengen in het verhaal.”

3. **Zijn er richtlijnen vastgesteld in uw controleprocedure die aangeven dat binnenkomende nieuwsberichten op verschillende manieren gecontroleerd mogen worden op waarheidsgehalte?**

“De richtlijnen is het nabellen. Bij de betreffende organisatie of persoon waar het over gaat.”

Zijn er aparte richtlijnen voor bijvoorbeeld ANP- of twitterberichten?

“Nee, die zijn zo verschillend. We hebben daar geen richtlijnen voor, want het verschilt heel erg. Er zitten ook veel verschillen tussen de verschillende soorten Twitterberichten. Het ligt er aan bij wie het bericht vandaan komt. Soms check je het driedubbel en soms hoeft je het helemaal niet te controleren, omdat je dan gewoon zeker weet dat het klopt. Voor een persbericht geldt hetzelfde. Een persbericht van Novum checken we wel en van Reuters niet altijd. Dus er zijn niet echt richtlijnen voor.”

4. **Hoe zorgt u ervoor dat uw standaardprocedure voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte nageleefd wordt op uw redactie?**

“Dat valt gewoon onder de normale werkzaamheden. Als je een bericht binnen krijgt dat je niet helemaal vertrouwt of waar je meer van wilt weten, bel je het even na.”

5. **Houdt u bij in welke mate uw standaardprocedure voor het controleren op waarheidsgehalte van nieuwsberichten, nageleefd wordt op de redactie of niet?**
** Waarom wel/waarom niet*

“Ja, als chefs lezen we alles en geven we wel aanwijzingen, zoals: ‘Ik zou daar wel even iemand over bellen of loop even naar die ene redacteur toe die daar alles van weet. Probeer nog wat meer informatie daar bij te zoeken.’ Maar er wordt natuurlijk op zondagochtend en zaterdagochtend ook wat geplaatst en ’s avonds, dus helemaal alles lezen lukt niet, maar ik probeer wel zoveel mogelijk alles in de gaten te houden om te kijken of alles goed gaat. Maar we hebben ook gewoon hele goede internetredacteuren, dus we weten ook wel ongeveer dat het goed gaat.”

6. **Wat gebeurt er vervolgens met die resultaten?**

“Ik bel de dienstdoende redacteur of ik loop naar hem toe. Het ligt aan de situatie. Of ik stuur hem een e-mail. Of soms maak ik op een andere manier contact: soms via Twitter of via het bedrijfsnetwerk. Dan geef ik aan van ‘Hé, als je even tijd hebt, dan moet je dit even nabellen of is het misschien een goed idee om dit even na te bellen?’ Wat dat betreft zitten we allemaal redelijk op één lijn. We hebben internetredacteuren die allemaal goede keuzes maken. Het is tot nu toe ook niet gebleken om er heel dicht op te moeten zitten of om fouten bij te houden of zo. Ik heb geen zwarte lijst of zo met mensen die veel fouten maken.”

7. Heeft u vastgesteld wat de grens is voor het aantal fouten dat de redactie mag maken op het gebied van waarheidsgehalte van reeds geplaatste nieuwsberichten? Bijvoorbeeld in de vorm van een minimumpercentage fouten dat gemaakt mag worden, bijvoorbeeld per dag, per week of per jaar?

“Nee, absoluut niet.”

8. Wordt het aantal fouten dat per dag, per week of per jaar worden gemaakt ook bijgehouden?

“Nee. Dat zou ik ook nergens op vinden slaan, omdat je soms één fout maakt die zo verschrikkelijk is dat ontslag volgt, maar je kunt ook tien fouten maken waarvan ik wel begrijp dat je die maakt.”

9. Hoe worden die fouten bijgehouden?

N.V.T

10. Als u vervolgens constateert dat een internetjournalist fouten heeft gemaakt in een geplaatst nieuwsbericht op uw website, vindt u dat dan minder erg in situaties waarin:

Situatie	Ja/nee	Waarom wel/waarom niet?
Het bericht snel geplaatst moest worden om de concurrentie voor te zijn?	“Dat is moeilijk. Het ligt echt aan de fout.”	“Er kan een fout gemaakt worden waarvan ik denk: oké, ja het nieuws moest heel snel gebracht worden, maar als het een hele erge fout is dan vind ik het heel stom. Dan denk ik van: nee, dat moet niet gebeuren. Dan doe je er maar vijf minuten langer over. Dus het ligt helemaal aan het bericht en helemaal aan de fout. Dat is moeilijk te beantwoorden.”
Vooraf de bron van het nieuwsbericht betrouwbaar leek voor de journalist en hij/zij deze dus niet goed gecontroleerd heeft?	“Ja, dat vind ik wel minder erg.”	“Daar kan ik mezelf ook wel iets bij voorstellen dat je die fout maakt. Omdat ik het zelf ook zou denken van: ja, dit is een betrouwbaar nieuwsbureau en het gaat over nieuws waarvan je denkt dat het niet fout hoeft te gaan. Daar kan ik me wel wat bij voorstellen dus dat vind ik dan ook minder erg.”

11. Zijn er nog andere voorbeeldsituaties waarbij u het maken van fouten van reeds geplaatste nieuwsberichten op uw website minder erg vindt?

“Een mooi voorbeeld is dat we vorig jaar een keer een nieuwsbericht geplaatst hebben over een treinongeluk in Congo waarbij meer dan honderd doden zouden zijn gevallen. Daar hebben we toen over geschreven naar aanleiding van het bericht van het Chinese persbureau Xinhua en daar bleek later helemaal niets van waar te zijn. Toen dacht ik van: ja, dat vind ik dan niet zo gek. Dan plaats je het en dan zeg je ‘Xinhua meldt dat er een treinongeluk is geweest en er zouden in ieder geval doden zijn gevallen’. Later hebben wij toen geschreven: ‘Xinhua meldde dat nieuws. We hebben het geprobeerd het uit te zoeken, maar er is geen enkel bewijs gevonden dat er daar überhaupt ooit een trein is geweest.’ En: ‘Onze excuses’ of zo iets dergelijks. Ja, dat vind ik dan wel begrijpelijk. Ja, je zit natuurlijk met de snelheid, niet alleen voor de concurrentie, maar je wilt zelf heel snel zijn met nieuws. Je wilt voorloper zijn naar lezers toe. Dus dat een andere groter persbureau of groter medium iets

plaatst en dat je dat snel meeneemt en later blijkt het anders te zitten, ja daar heb ik wel begrip voor. Zo werkt het een beetje, zeg maar.”

“Een ander voorbeeld zijn ingewikkelde onderwerpen. Een internetredacteur moet natuurlijk van alle markten thuis zijn. In een uur schrijf je over een voetbalwedstrijd, vervolgens weer over de eurocrisis en dan weer over de Arabische lente. Dan vind ik het dus niet zo gek als je zeker met heel ingewikkelde onderwerpen ergens af en toe een foutje mee maakt die redacteurs die alleen maar op dat onderwerp zitten er zo uithalen. Dat vind ik niet zo gek. Daar heb ik ook meer begrip voor.”

12. Wat zijn in het algemeen de consequenties voor de internetjournalist die (te veel) fouten heeft gemaakt? (meer dan minimumpercentage bijvoorbeeld).

“Dat ligt helemaal aan de fout. We hebben volgens mij nog niet gehad dat er echt harde consequenties aan vastzaten. Als het iemand is die constant fouten maakt, te vaak, te veel en te domme fouten maakt dan zitten er consequenties aan vast. Daar kan ontslag uit voortkomen uiteraard. Hetzelfde geldt bijvoorbeeld als een dienstdoende redacteur altijd te laat is met nieuws en niet alleen een dienst kan draaien 's avonds of in het weekend. Wij werken dan vaak met één persoon tegelijk en als diegene dan heel veel nieuws mist dat wel belangrijk is, dat we echt moeten hebben, dan zitten daar wel consequenties aan vast. Dat kan dan toch ontslag leiden en ja een goed gesprek om mee te beginnen.”

13. Wat vindt u in het algemeen van de standaardprocedure die gebruikt wordt op uw reactie voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing op internet?

“Ik denk dat elke chef internet meer mensen zou willen hebben om alles te checken, om alles na te bellen. Niet alleen trouwens om op waarheid te checken, maar ook om je eigen citaten kunnen halen. Dan hoef je niet alles van persbureaus te gebruiken. Je wilt toch altijd graag zelf iemand even gesproken hebben. Dus in zoverre zou ik graag meer mensen willen hebben om dat beter te kunnen doen. Maar het is natuurlijk al wel zo dat wij sowieso veel minder nieuwsberichten plaatsen dan de meeste nieuwssites van Nederland. Wij maken een veel duidelijkere keuze van wat wij belangrijk vinden en van wat wij vinden wat lezers moeten weten en wat bij ons past. Dus wij zijn meestal al in staat om dingen iets beter te kunnen checken en iets uitgebreider iets te kunnen brengen. Dus over het algemeen ben ik wel aardig tevreden over de procedures die wij volgen.”

Bijlage 10: Gespreksverslag internetjournalist geheel uitgeschreven

10.1 Geheel uitgeschreven interview Marcia Ottevanger (NOS)

1. Vindt u dat een nieuwsbericht op internet pas echt waarheidsgetrouw is als:

- de oorspronkelijke bron gecontroleerd is?
- bronnen volledig vermeld zijn in het bericht?
- citaten op waarheid gecontroleerd zijn?
- er hoor en wederhoor is toegepast?
- de feiten in het bericht kloppen?

*** ja/nee + waarom wel/waarom niet?**

“Jeetje, dat is een uitgebreide vraag. Ik vind dat een bericht pas waar is als de bronnen zijn gecontroleerd, dat vind ik sowieso. Wel is het zo dat we soms berichten met groot nieuws uit kranten overnemen op onze website, omdat het soms nogal een tijdje kan duren voordat je iets gecheckt hebt en onze webredactie wil graag snel al het nieuws melden, dus dan hebben we wel vast aangenomen dat het aannemelijk is dat het klopt, maar dan zetten we alles wel tussen aanhalingstekens zeg maar. En dan schrijven we het toe aan de bron, dus de Volkskrant of De Telegraaf of welke nieuwssite dan ook, maar dan vind ik het nog niet waarheidsgetrouw. Daarvoor moeten we het nieuwsbericht wel eerst zelf gecheckt hebben. Wat is de vervolgvraag? Ja, dat hangt dan af van het hele verhaal. Ook citaten erin en alles. Ténzij, het een volledig uitgeschreven interview is, zoals je weleens hebt in de zaterdagkrant of zo, een volledig interview waarbij bijvoorbeeld een Kamerlid helemaal wordt gefileerd. Nou dan kun je gewoon aannemen dat het een volledig interview is en dan hoeven we ‘m niet nog een keer bellen om te vragen: ‘Heeft u dit wel écht gezegd?’. Dan is het gewoon een interview waar we uit kunnen putten en als er nieuws in zit dan nemen we dat over. Daar zit niet echt een interpretatie aan vast. Als je een nieuwsbericht maakt op basis van bronnen dan geef je daar nog je eigen interpretatie aan als krant, dus dan moeten we dat checken, maar als je een interview volledig uitschrijft, dan is dat toch gewoon de mening van die geïnterviewde. Dus dat is een beetje het verschil.”

2. Kunt u bij iedere bron opnoemen of u de criteria altijd/soms of nooit controleert? En waarom u dat altijd/soms of nooit controleert?

1. Persbureaus

De oorspronkelijke bron:

“Hangt wel af van binnenlandse en buitenlandse persbureaus. Als het nieuws van ANP of Novum is dan ga ik het altijd controleren, als het van Reuters of AP is dan zorg ik dat er twee persbureaus zijn die allebei het nieuws melden en dan breng ik het op basis daarvan. Dan ga ik niet zelf ook nog achter het nieuws aan, omdat dat bij buitenlands nieuws lastiger is. Binnenlandsnieuws bel ik wel zelf na. Bij buitenlandsnieuws wil ik dat meerdere persbureaus het nieuws brengen.”

Bronnen volledig vermeld:

“Berichten van het ANP bellen we sowieso na, dus dan moet ik weten wat de bron is. Ik controleer dus altijd de oorspronkelijke bron.”

Citaten waar:

“Ja, altijd. Nou ja, bij buitenlands is het weer hetzelfde. Dan kijk je dus of een ander buitenlands persbureau het op een journalistieke manier heeft opgeschreven, dus dan controleer je dat ook. Maar voor het ANP checken we gewoon helemaal alles.”

Hoor en wederhoor toegepast:

“Nee, dat ga ik niet controleren of zij hoor en wederhoor hebben toegepast. Ik gebruik het verhaal als een aanleiding en dat bel ik dan zelf na.”

Feiten in het bericht:

“Altijd, omdat de feiten het meest belangrijk zijn. Als je de feiten niet correct hebt, dan heb je een gemankeerd nieuwsbericht.”

2. Social media, zoals Twitter

Oorspronkelijke bron:

"Altijd, omdat Twitter niet betrouwbaar genoeg is om daar tweets zo van over te nemen, tenzij je het als voorbeeld gebruikt in een al bestaand bericht. Ik noem maar wat: gestrande treinen. Mensen die al vier uur in een gestrande trein zitten, kunnen daar over gaan twitteren, maar natuurlijk heb je dan via de NS dat nieuws al gecheckt. Dan kan je via Twitter natuurlijk wel passagiers vinden die in de trein zitten. Dan kan je op basis van tweets zeggen: 'Op Twitter zeggen mensen al uren vast te zitten en dat de stroom is uitgevallen', maar dan schrijf je het aan die mensen toe die dat op Twitter zeggen. Dan ga ik niet altijd al die mensen nog bellen, maar dan gebruik ik gewoon hun bericht als voorbeeld. Maar ik zou er nooit een nieuwsbericht aan ophangen. Alleen gebruiken als voorbeeld."

Bronnen volledig vermeld:

"Een tweet is eigenlijk meestal zo kort. De bron is eigenlijk degene die het verstuurt dus dan ga ik het verhaal checken in het geheel."

Citaten waar:

"Meestal is een tweet in zijn geheel een citaat. Dan kijk je toch weer: klopt die bron weer? Ik noem maar wat. Bijvoorbeeld Geert Wilders. Je weet wat zijn officiële Twitteraccount is. En dan kan je de hele tweet in z'n geheel als een citaat opvatten, maar als iemand een citaat van iemand anders zegt dan ga ja natuurlijk bij de persoon die dat zegt. Dus als je het zo bekijkt, check ik altijd of een citaat klopt."

Hoor en wederhoor:

"Berichten op social media zie ik eigenlijk als bronnen, niet nieuwsberichten van journalisten. Journalisten moeten hoor en wederhoor plegen, maar mensen die iets op Twitter gooien, hoeven van mij dat niet te doen. Ik vat het gewoon op als een kant, zeg maar. Dan ga ik zelf hoor en wederhoor plegen. Dan ga ik er niet van uit dat die persoon dat heeft gedaan."

Feiten in het bericht:

"Ja, wederom ook hier: altijd. De feiten zijn het allerbelangrijkste. Bij ons geldt: als de feiten niet kloppen dan heb je je werk slecht gedaan."

3. Burgers

Oorspronkelijke bron:

"Altijd"

Bronnen volledig vermeld:

"Net als bij een twitterbericht. Ik zie de burger als een tipgever en niet als iemand die het werk al voor mij heeft gedaan. Dus ga ik altijd de bronnen controleren en de citaten. Nou ja, citaten geeft die persoon dan zelf, maar als diegene een citaat van iemand anders zou aanhalen, ga ik die andere persoon bellen. Hoor en wederhoor doe je zelf. Zelfde als mensen die op Facebook of Twitter iets zeggen; dat zijn geen journalisten. Je moet niet verwachten dat zij het werk al voor je hebben gedaan."

Dus alles van die vijf criteria past u wel toe?

"Ja, zeker. Zeker bij vage tips. Daar kijk je toch altijd een beetje wantrouwig naar. Of ja, wantrouwig, het is natuurlijk leuk als mensen een tip geven, maar je gaat dat niet zomaar klakkeloos overnemen."

Citaten waar:

"Altijd."

Hoor en wederhoor toegepast:

"Altijd."

Feiten in het bericht:

"Altijd."

4. Andere nieuwssites

Oorspronkelijke bron:

“Even denken. Dat is denk ik ook weer het onderscheid tussen binnenlandse en buitenlandse media. Bij buitenlandse media kijk je of zij nieuws brengen met één of meerdere bronnen. Als het een site is waar bijvoorbeeld een filmpje staat waar het allemaal op te zien is, dan neem je het ook aan van: dit klopt, want ik heb het filmpje gezien. Of als meerdere buitenlandse nieuwssites het melden ook. BBC en CNN bijvoorbeeld. Als die nieuwssites het allebei melden dan plaats je het nieuws op basis daarvan. En bij binnenlandsnieuws heb je veel meer mogelijkheden om het zelf te controleren. Dus waar mogelijk doe je dat ook zelf. Er schiet me een voorbeeld te binnen van NU.nl die een tijdje geleden een heel eigen onderzoekje had gedaan naar de bekeuringen bij het Centraal Justitieel Incassobureau van diplomaten. Er werd beweerd dat ze die bekeuringen nooit zouden betalen. Kijk, Nu.nl heeft dan uitgebreid onderzoek gedaan en al die bonnetjes bekeken die je nooit kan controleren. Dus wat je dan doet: dan neem je het nieuwsbericht over en schrijf je het toe aan NU.nl en zet je erbij dat NU.nl uitgebreid onderzoek heeft gedaan. Zij hebben immers die tijd en moeite daarin gestoken en je krijgt het nieuws nooit bevestigd. Het enige wat je dan kan doen is een tweede bron zoeken, dus zelf de hoor en wederhoor doen om het te controleren. Dus hoor en wederhoor doe je altijd wel zelf, om maar even naar dat punt te gaan en alleen bij hele lastige verhalen waarbij je duidelijk ziet dat de nieuwssite daar heel veel tijd en moeite in heeft gestoken en moeilijk onderzoek heeft gedaan, neem je het over. Maar in alle andere makkelijke gevallen, waarbij je het wel kan checken, neem je het nooit over. Of je neemt het in eerste instantie van de nieuwssite over door het nieuws tussen haakjes te plaatsen, wat ik zo straks ook al zei, en dan ga je daarna toch nog zelf alles checken. Je gaat dan het nieuws nabellen, hoor en wederhoor plegen, citaten controleren, alles.”

Bronnen volledig vermeld:

Zie antwoord oorspronkelijk bron

Citaten waar:

Zie antwoord oorspronkelijk bron

Hoor en wederhoor toegepast:

Zie antwoord oorspronkelijk bron

Feiten in het bericht:

Zie antwoord oorspronkelijk bron

5. NGO's, non-profit organisaties, politieke organisaties en websites van de overheid

Oorspronkelijke bron:

“Ik vind de overheid wat anders dan een NGO of een politieke club, want de overheid komt vaak met mededelingen als: ‘De staatschuld is afgeschaft’ terwijl politieke partijen nieuws brengen met een bepaalde kleur. Tenzij ze nieuws brengen als: ‘Cohen stap op’ dat soort mededelingen, maar de overheid valt wel in een andere categorie. Die brengt gewoon een persbericht met daarin feiten over wat de overheid doet en dan kijk je alleen of het persbericht wel of niet nieuwswaardig is en op basis daarvan ga je het publiceren. Je hoeft niet altijd nog achter zo'n bericht aan te bellen of te kijken of er hoor en wederhoor is toegepast. De overheid komt gewoon met nieuws natuurlijk. De overheid is een instantie die ons nieuws kan verstrekken en politieke partijen en NGO's die geven natuurlijk altijd een draai ergens aan, bijvoorbeeld Greenpeace. Je kijkt altijd kritischer naar een nieuwsbericht van die organisatie. Daar probeer je toch wel zelf hoor en wederhoor op toe te passen. Dit doe je ook bij politieke partijen. Je neemt de informatie die zij geven wel voor waar aan, maar je gaat er nog wel zelf achteraan om een tweede bron te zoeken en hoor en wederhoor toe te passen om zo een ander geluid te laten horen. Je kijkt of er een tegenstander van het onderwerp te vinden is.”

Bronnen volledig vermeld:

Zie antwoord oorspronkelijk bron.

Citaten waar:

Zie antwoord oorspronkelijk bron.

Hoor en wederhoor toegepast:

Zie antwoord oorspronkelijk bron.

Feiten in het bericht:

Zie antwoord oorspronkelijk bron.

6. PR-bureaus, bedrijven, brancheorganisaties en belangengroepen

Oorspronkelijke bron:

“Ja, daar ga je de nieuwsfeiten wel altijd van controleren. Even denken. Het is lastig, omdat bedrijven ook gewoon met hun jaarcijfers komen. Ja, zo’n jaarcijferrapport is gewoon een feit. Je moet er even chocola van maken en je moet er een bericht van maken, maar daar hoeft je geen hoor en wederhoor op toe te passen. Ik weet niet wat voor soort berichten je precies bedoelt?”

Het kan inderdaad van alles zijn.

“Ja, als ik bericht krijg van een reclamepersbureau of een bericht dat van een bedrijf afkomt dan gooi ik het in de prullenbak, maar als bijvoorbeeld een bedrijf zegt dat het iets nieuws heeft uitgevonden dan kan dat interessant zijn. Maar het is wel reclame dus ga je sowieso een andere bron aanhoren om te kijken of het klopt. Dus dan ga je dat niet zomaar van dat bedrijf overnemen. Als je kijkt naar een bedrijf, een PR-bureau of een belangengroep, dan weet je dat zij bepaalde belangen hebben en daar probeer je toch doorheen te prikken of je kijkt wat het echte verhaal is. Tenzij het inderdaad om jaarcijfers of nieuws dat kant-en-klaar is, bijvoorbeeld ‘Het gaat slecht met KLM’. Dat hoeft je niets te controleren, dat is dan eenmaal zo. Dus het hangt in het midden: reclame niet, jaarcijfers wel en daar tussenin dingen die interessant lijken, zoals: ‘Wij doen dit voor het eerst’ of ‘We gaan samenwerken met die’. Reclamebureaus komen nog weleens met grappige onderzoekjes. Dan bel ik sowieso altijd met het PR-bureau, maar ik wil dan ook altijd het onderzoek in zien. Ik neem het nooit zomaar over. Is dit antwoord zo goed?”

Ja, het hangt volgens u dus af van de situatie.

“Ja.”

Bronnen volledig vermeld:

Hangt af van situatie. Zie antwoord hierboven.

Citaten waar:

Zelfde.

Hoor en wederhoor toegepast

Zelfde.

Feiten in het bericht:

Zelfde.

3. Controleert nog andere aspecten aan waarheidsgehalte van nieuwsberichten, anders dan het checken van de oorspronkelijke bron, of de bronnen volledig vermeld zijn in het bericht, of de citaten waar zijn en of er hoor en wederhoor is toegepast?

“Bij social media kijken we natuurlijk ook nog even wie die persoon zelf is. Of die wel is, wie hij zegt dat hij is. Als iemand op Facebook namens Geert Wilders iets zegt moet je wel echt controleren of die persoon wel echt Geert Wilders is. Dan ben je onder de burgers, want iedereen kan wel opbellen met iets gek. Dan moet je wel controleren of die persoon is wie die zegt dat ie is en of ie ook echt bij een bepaalde club hoort. Dus de personen wil je vaak ook wel controleren.”

Want dan bent u op uw hoede?

“Ja. Dat is ook wel nodig, want ik weet niet of je toevallig die uitzending van Rambam hebt gezien? Dat is misschien voor jouw onderzoek ook wel leuk als achtergrondinformatie of om gewoon te kijken. Zij verspreiden gewoon een stel persberichten en journalisten namen ze over zonder er goed naar te

kijken. Zonder ze na te bellen of wat dan ook. Dat gebeurt dus wel gewoon regelmatig. Wij proberen dat zoveel mogelijk te voorkomen om zomaar iets over te nemen. Daar zitten we wel bovenop. Zeker omdat je wel de NOS bent. Van ons nemen mensen helemaal aan dat ons nieuws waar is. Je moet wel proberen om mensen feiten te geven die honderd procent waar zijn. Dat vind ik gewoon heel belangrijk, dus dat probeer ik ook na te streven. Maar ik denk dat de dingen die ik heb verteld dat dat de belangrijkste dingen zijn. En tegenwoordig plaatsen we dus wel gewoon het bericht en schrijven we het toe aan een krant of aan een ander medium. Ondertussen zijn we wel heel hard aan het werk om te zorgen dat we het zelf ook gecheckt krijgen. Mocht nou na een tijdje blijken dat het verhaal niet klopt, dan brengen we een verhaal waarin staat: 'Nou, het verhaal van vanmorgen uit De Telegraaf blijkt nu toch anders te zitten' en dan brengen we het verhaal alsnog op deze manier om aan te geven dat het dus onzin was of dat het genuanceerder lag bijvoorbeeld. Ja, hoor en wederhoor neem je eigenlijk ook nooit aan van clubs. Dat wil ik altijd zoveel mogelijk zelf doen. Je bent niet voor niets journalist, dus dat moet je ook gewoon zelf doen. Dan heb je denk ik wel de belangrijkste zaken."

4. Vindt u de nieuwsberichten afkomstig van persbureaus betrouwbaar?
*** waarom wel/waarom niet?**

"Ja, die vind ik wel betrouwbaar, maar toch ga je kijken of er ergens een klein foutje in kan zitten in de berichtgeving. Ik noem maar wat: in plaats van vier doden zijn er ergens twee doden gevallen dan is het wel een betrouwbaar verhaal, want de meeste feiten kloppen, maar er zit dan wel een klein foutje in. Maar over het algemeen vind ik persbureaus betrouwbaar, ja."

Vindt u de nieuwsberichten afkomstig van social media, zoals Twitter betrouwbaar?
*** waarom wel/waarom niet?**

"Nee, omdat iedereen een account aan kan maken en zomaar iets kan zeggen. Dus die vind ik niet betrouwbaar, maar ik gebruik ze natuurlijk wel, want je loopt een wereld aan mogelijk nieuws mis als tweets niet gebruikt. We gebruiken ze wel, maar je checkt alles. Je gaat er nooit van uit dat het allemaal klopt wat je leest."

Vindt u nieuwsberichten afkomstig van burgers betrouwbaar?
*** waarom wel/waarom niet?**

"Dat is wel lastig. Ik vind de nieuwsberichten van burgers eigenlijk onbetrouwbaar totdat ik ze zelf gesproken heb."

Persoonlijk of telefonisch?

"Ja, telefonisch. Totdat ik die mensen telefonisch heb gesproken vind ik hun nieuwsberichten eigenlijk nog niet betrouwbaar. Dan zou ik er nog niks mee doen."

Vindt u nieuwsberichten afkomstig van andere nieuwssites betrouwbaar?
*** waarom wel/waarom niet?**

"Ja, dat hangt dus echt vooral af van de reputatie van een bepaalde nieuwssite. Ottevanger: "Is het van de BBC of CNN, dan vind ik het ontzettend betrouwbaar. Websites als FC-Utrecht vind ik al een stuk minder betrouwbaar. Kleine clubs met minder geld en minder middelen en met een minder hoog niveau van de medewerkers vind ik minder betrouwbaar. Dus daar kan ik niet één antwoord op geven. Grote, bekende nieuwsorganisaties vind ik betrouwbaar. Kleine clubs met minder geld en minder middelen en een minder hoog niveau van de medewerkers vind ik minder betrouwbaar."

Vindt u nieuwsberichten afkomstig van NGO's, non-profit organisaties, politieke organisaties en websites van de overheid betrouwbaar?
*** waarom wel/waarom niet?**

"De overheid vind ik betrouwbaar en NGO's en politieke organisaties niet. Ik vind de berichten wel betrouwbaar, zolang je maar in je achterhoofd houdt dat ze van een bepaalde club afkomstig zijn. Dus wat deze groep bronnen melden dat neem ik wel aan, maar als bijvoorbeeld een bericht van GroenLinks afkomstig is, dan weet je wel dat deze partij het met een bepaalde gedachte in het achterhoofd heeft verstuurd. En met die gedachte moet je natuurlijk ook rekening houden, maar zolang je dat doet, vind ik de nieuwsberichten wel betrouwbaar."

Vindt u nieuwsberichten afkomstig van PR-bureaus, bedrijven, brancheorganisaties en belangengroepen betrouwbaar?

***waarom wel/waarom niet?**

“Niet zo, omdat deze groep bronnen, nog meer dan NGO's en politieke partijen, belangen hebben bij het naar buiten brengen van nieuws. Zij hebben nog meer een commercieel belang. Ze proberen natuurlijk zoveel mogelijk media-aandacht te genereren voor iets waar zij dan weer geld mee verdienen. Dus dan moet je helemaal goed kijken of het nieuws wel klopt of dat ze er hun eigen draai aan hebben gegeven zodat het voor hen net even iets beter uitkomt.”

5. Als u nieuwsberichten binnenkrijgt, scheidt u dan de voor u betrouwbare berichtgeving van de onbetrouwbare berichtgeving?

“Wij werken meestal vrij snel, dus op momenten dat je bezig bent, selecteer je op: wat is wel en geen nieuws? En op basis of het wel of geen nieuws lijkt te zijn, ga je checken. Dus je gaat niet als eerste t onderscheid maken tussen welke bron betrouwbaar is en welke niet. Nee, je maakt onderscheid in: wat is wel en geen nieuws en dan ga ik er achteraan bellen. Daarna komt pas, de volgende vraag: is het nieuws wel of niet betrouwbaar? En als het onbetrouwbaar blijkt te zijn en je komt er ook niet achter of het beter kan, dan gooi je het gewoon weg. Dan blijft het een paar uur liggen voor je er achter komt. Ja, betrouwbare dingen zijn sneller om tot nieuwsbericht te verwerken dan onbetrouwbare dingen. Die duren wat langer om te verwerken. En soms leiden ze dan toch tot berichten, maar als ze niet aannemelijk gemaakt kan worden dan gooien we ze gewoon in de prullenbak.”

6. Hoe doet u dat dan? Heeft voor uzelf een zelfbedacht systeem of werkt u met regels die vanuit uw eindverantwoordelijke komen?

Meestal gaat het zo dat je.. even kijken, hoe zou ik het uitleggen? Er zijn een paar mensen, waaronder ik, die heel erg bezig zijn met het selecteren van wat wel of geen nieuws is. Bijvoorbeeld, ik kom iets tegen waarvan ik denk: dit is wel misschien aardig nieuws, dan stuur ik dat door. Dat kan een bericht op een website zijn, dat kan een persbericht zijn of een telefonische tip van iemand of wat dan ook. Dan geef ik dat door aan een redacteur en als ik zelf de redacteur ben dan krijg ik die dingen binnen. “Kijk hier eens even naar”, is dan meestal de boodschap. En dan ga je pas aan de slag. En als het dan een politiepersberichtje is dan bel je nog wel even naar de politie voor wat extra informatie, maar dat heb je eigenlijk al in je hoofd dat dat betrouwbaar is. Daar heb je niet echt een standaardsysteem voor, maar je zoekt gewoon naar: heb ik meer dan één bron, laat ik er nog heel even achterna bellen, oh dit is gewoon een vaag iemand die wat roept. Nou laat ik dan maar even kijken waar gaat het over? Okee, hij heeft het over de gemeente? Laat ik dan de gemeente maar even bellen. Ik kijk gewoon per verhaal: wie komen er in voor? En welke partijen allemaal? En als het dus een onbetrouwbaar verhaal is, ga je al die partijen bellen en als het een overheidsberichtje of een politiekberichtje is dan is het vrij makkelijk. Dan kun je er zo een bericht van maken en op je website zetten.

7. Is er op de redactie een standaardprocedure voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing op internet?

“Nou, er is geen duidelijk een standaardprocedure aanwezig. Wat ik net eigenlijk al zei: bij buitenlandsnieuws is de regel meer dan één persbureau of meer dan één betrouwbare buitenlandse nieuwssite. Dus bij BBC moet Reuters het ook hebben of dan moet CNN het ook hebben of zo. Dus meer dan één bron en met binnenlandsnieuws wil je natuurlijk een bevestiging van een officiële instantie krijgen. Dat is altijd handig. Van het OM, de rechtbank, politie of van de gemeente. Je kunt wel honderd instanties bedenken die officieel zijn. Dus daar ga je achterna of als iemand geciteerd wordt in het verhaal, bijvoorbeeld een arts die onderzoek heeft gedaan naar iets, dan ga je die natuurlijk bellen. Qua procedure kan je misschien zeggen dat de bronnen nabelt die genoemd worden in het bericht en niet direct betrouwbaar lijken. Je zorgt dat je bevestiging krijgt.”

8. Gebruikt u deze standaardprocedure?
*** ja/nee + waarom wel/waarom niet?**

“Ja, anders werkte ik hier niet meer. Als ik allemaal dingen op de site had gezet zonder ze te controleren dan denk ik dat mijn contract niet was verlengd.”

9. Houdt u voor uzelf het aantal fouten bij op het gebied van waarheidsgehalte van reeds geplaatste nieuwsberichten?
***ja/nee + waarom wel/waarom niet?**

“We hebben wel iedere ochtend een vergadering en als dan iets niet goed is gegaan dan bespreken we zo’n geval. Het komt vrij weinig voor dat we echt een verhaal hebben dat totaal uit de lucht gegrepen blijkt te zijn. Toevallig was er wel die RAMBAM-uitzending. Er kwam een persbericht binnen waarvan de één dacht bij ons dat de andere college het al na had gebeld en dat het dus klopte, maar dat bleek helemaal niet het geval waardoor er dus een bericht van is gemaakt en op de site is gezet per ongeluk. Het was niet gecheckt. Toen bleek het later ook nog een nepbericht te zijn dat dus door die mensen van RAMBAM de lucht in was gestuurd. Dat was dan wel jammer, maar dit was dan toevallig één voorbeeld, maar verder heb ik geen andere voorbeeldsituaties. Als er dus wat fout gaat dan bespreken we het in ieder geval altijd en dan zorgen we dat het de volgende keer niet gebeurt.”

Maar u houdt voor uzelf dus geen fouten bij?

“Nee, maar zoveel fouten hoop ik ook niet te maken dat ik daar een hele lijst van zou moeten maken.”

10. Gebeurt het ook dat er fouten worden bijgehouden op de redactie in het algemeen? (zie vraag 9)

11. Zijn er consequenties als u fouten maakt?
Zo ja, wat zijn die consequenties?

“Nou, je wordt er op gewezen van: ‘Joh, je hebt het niet goed gedaan.’ Er zijn geen echte consequenties. Nou ja, ik kan me zo voorstellen dat als je iedere dag fouten maakt dat je niet zo’n goed beoordelingsgesprek zult hebben. Behalve dan dat het en public wordt besproken en als de fout dan toevallig van jou vandaankomt, kom je niet heel goed over op je collega’s. Als je echt een grote fout maakt dan kan het gebeuren dat je een rectificatie moet schrijven voor op de site, maar dat gebeurt echt bijna nooit. Ik heb het zelf ook nog nooit hoeven doen. Er is een rubriek met rectificaties en die wordt bijna nooit gebruikt. Die rubriek is een uiterste maatregel.”

12. Wat zijn volgens u de punten in het gehele controleproces die volgens u beter kunnen voor het controleren op waarheidsgehalte van nieuwsberichten voorafgaande aan plaatsing op de website?

“Ik vind soms dat mensen nog iets te makkelijk aannemen dat iets wel goed is, omdat we hier snel werken. We zijn een nieuwssite en dan moet al het nieuws snel geplaatst worden. Soms kan het nabellen beter. Bijvoorbeeld als je al weet dat iets betrouwbaar is, maar je dat alleen weet op de hoofdlijnen. Vanwege de haast wordt het bericht dan gebracht op die hoofdlijnen. Dan heb je uiteindelijk niet een mooi uitgebreid bericht met details. Dus dan is het wel betrouwbaar genoeg bevonden, maar dan kunnen er soms dingen genuanceerder liggen. Die heb je dan niet gecontroleerd, omdat je gewoon niet hebt gebeld. Dus ik vind eigenlijk dat het bellen nog vaker zou kunnen gebeuren. Dan heb je net even een wat genuanceerder bericht in plaats van dat je alleen maar een betrouwbaar persbericht volgt.”

Waar ligt dat dan volgens u aan dat er nu niet genoeg gebeld wordt?

“Dat ligt denk ik wel aan de tijdsdruk en de werkdruk, omdat wij geacht worden heel veel berichten te schrijven en dan ga kies je toch al snel voor alleen de hoofdlijnen. Die hoofdlijnen zijn natuurlijk prima, maar als je toch wat genuanceerder en gedetailleerder zou willen schrijven dan zou je vaker moeten bellen. Dat gebeurt natuurlijk wel met lastige kwesties en zo, maar dat zou je denk ik nog iets meer kunnen doen.”

Wat zou de oplossing zijn dan voor die tijdsdruk of is die er niet?

“Ik denk niet dat die er komt. Dan zou je mensen meer tijd moeten geven om echt in het verhaal te

duiken en die tijd hebben ze op andere redacties van de NOS wel, maar onze redactie is er op ingesteld om zoveel mogelijk en zo snel mogelijk te doen. Ja, er is weinig tijd voor reflectie en lang nadenken over hoe iets nou eigenlijk echt zit. Je zou aan een nieuwsbericht meer tijd moeten besteden, maar daar is gewoon geen tijd voor. Ja, het is slecht omdat je dan minder uitgebreide berichtgeving krijgt, maar de basisgegevens kloppen en die heb je gemeld. Dus je meldt geen foute dingen alleen het nieuwsbericht had wat mooier en gedetailleerder en genuanceerder mogen zijn. Dat gaat denk ik niet veranderen. Dan zou je meer mensen moeten aannemen en mensen meer tijd en ruimte moeten geven en dat gaat gewoon niet gebeuren. Want er is overal te weinig geld.

Over dat snelle plaatsnemen. Waar heeft het mee te maken dat het allemaal zo snel moet?

“Omdat wij anders achter lopen op andere nieuwssites. Je wilt als nieuwsmedium gewoon de eerste zijn, want dat is wat je doet en wat je goed kan. Je bent bezig met nieuws en je zit er allemaal bovenop dus wil je ook de eerste zijn die het meldt en wil je niet dat RTL Nieuws.nl en NU.nl het nieuws hebben en jij niet. Je wilt gewoon de eerste zijn.”

Bijlage 11. Gespreksverslagen eindverantwoordelijken samenvattingen

11.1 Gespreksverslag interview Martijn Verburg – AD

- 1. Wie vindt u dat er verantwoordelijk is voor het controleren op waarheidsgehalte van nieuwsberichten voorafgaande aan plaatsing.**

De verantwoordelijkheid ligt altijd in eerste instantie bij degene die plaatst. Dus dat is de redacteur en uiteindelijk ligt de eindverantwoordelijkheid ligt bij de chef.

- 2. Op welke manier krijgt de internetjournalist richtlijnen mee om nieuwsberichten vooraf te controleren op waarheidsgehalte? Is hier bijvoorbeeld een standaardprocedure voor, zoals een redactiestatuut?**

Het zijn dezelfde principes die gelden bij een krant, die je aangeleerd krijgt als je een opleiding Journalistiek volgt, zoals: manieren om bronnen te checken en dubbel checken. Een bericht moet altijd waar zijn. Deze regels staan vast in het redactiestatuut.

Nieuws in ontwikkeling

Verburg zegt dat AD.nl werkt met, zoals hij ze beschrijft, 'levende artikelen': "Wij moeten altijd sneller zijn dan een krant. Wij hebben geen deadline. Dan zou het weleens kunnen zijn dat een aantal stukken in eerste instantie nog niet helemaal compleet of misschien zelfs niet helemaal bewerkt zijn. Dat hoeft op zich geen probleem te zijn. Als het niet klopt, dan zorgen wij ervoor dat we extra informatie in het bericht zetten waardoor het verrijkt wordt. Levende artikelen moeten als het kan niet lang op de website blijven staan. Dus dat zijn de richtlijnen voor het plaatsen van een artikel."

- 3. Zijn er richtlijnen vastgesteld in uw controleprocedure die aangeven dat verschillende soorten binnenkomende nieuwsberichten ook op verschillende manieren gecontroleerd mogen worden op waarheidsgehalte?**

Nee, die zijn er niet echt. Uiteindelijk moeten de stukken die op de site staan van een webredacteur gewoon goed kloppen. Bij berichten van persbureaus, is het volgens Verburg onmogelijk om alles na te gaan bellen of om te vragen of het bericht dat aangeleverd wordt wel klopt. AD.nl gaat er bij persbureaus vanuit dat de berichten gewoon gecheckt zijn. De verantwoordelijkheid wordt gelegd bij de persbureaus, omdat ze daar voor betalen.

- 4. Hoe zorgt u ervoor dat uw standaardprocedure voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte nageleefd wordt op uw redactie?**

Verburg: "Ik laat stukken lezen van elkaar door andere redactieleden, door te zorgen dat er interactie mogelijk is met de lezer. En als je een vak kiest, dan moet je ook gewoon weten hoe dat in z'n werk gaat. Als tegelzetter weet je dat je onder een tegel eerst lijm moet zetten. Het is gewoon één van de standaardvoorwaarden in de journalistiek dat het artikel waar je over schrijft juist is."

- 5. Houdt u bij in welke mate uw standaardprocedure voor het controleren op waarheidsgehalte van nieuwsberichten, nageleefd wordt op de redactie of niet?**
*** *Waarom wel/waarom niet***

Nee, want het is volgens Verburg niet te doen om van elk artikel te bekijken of het klopt of niet. AD.nl plaatst per dag gemiddeld 250 artikelen op de website. Als je daar allemaal een bepaalde controle op zou moeten uitvoeren, zouden ze bij AD.nl niet meer kunnen werken.

6. Wat gebeurt er vervolgens met die resultaten?

N.v.t

7. Heeft u vastgesteld wat de grens is voor het aantal fouten dat de redactie mag maken op het gebied van waarheidsgehalte van reeds geplaatste nieuwsberichten? Bijvoorbeeld in de vorm van een minimumpercentage fouten dat gemaakt mag worden, bijvoorbeeld per dag, per week of per jaar?

Nee, dat gebeurt niet. Verburg: "Waar snel gewerkt wordt, worden altijd fouten gemaakt. Bij televisie worden ook meer fouten gemaakt bij de krant waar je altijd meer tijd hebt om te corrigeren. Soms moeten wij in een fractie van een paar seconden beslissen: doen we het wel of doen we het niet? Dan komt het weleens voor dat er iets mis gaat, maar op internet kun je het per direct weer veranderen. En dat is het verschil met de krant. Nee, dan ga ik niet met percentages fouten werken of zo."

8. Wordt het aantal fouten dat per dag, per week of per jaar worden gemaakt ook bijgehouden?

Nee, alleen als een webredacteur niet goed functioneert, worden fouten van diegene bijgehouden om te kijken hoe vaak het voorkomt.

9. Hoe worden die fouten bijgehouden?

N.v.t

10. Als u vervolgens constateert dat een internetjournalist fouten heeft gemaakt in een geplaatst nieuwsbericht op uw website, vindt u dat dan minder erg in situaties waarin:

Het bericht snel geplaatst moest worden om de concurrentie voor te zijn?

Verburg: "Nee, fout is fout. Het bericht moet gewoon kloppen."

Vooraf de bron van het nieuwsbericht betrouwbaar leek voor de journalist en hij/zij deze dus niet goed gecontroleerd heeft?

"Nee, als je van te voren al denkt dat een bron discutabel is, moet je deze niet gebruiken."

11. Zijn er nog andere voorbeeldsituaties waarbij u het maken van fouten van reeds geplaatste nieuwsberichten op uw website minder erg vindt?

Volgens Verburg zijn er bepaalde berichten, zoals bizarre en showbizzberichten, die je met een korreltje zout kan nemen. Als krantensite kan je dan door het gebruik van citaten aangeven aan de lezer dat je zulke berichten niet helemaal serieus neemt. Als bijvoorbeeld het Duitse roddelblad Bild nieuws brengt, gaat AD.nl daar op de volgende manier mee om. In de kop zeggen ze dat het Duitse roddelblad Bild zegt, dan volgt er een dubbele punt en dan komt het nieuws dat Bild te melden heeft. Zo geeft de site aan dat het bericht van Bild komt. Verburg: "Op deze manier kan je het nieuws toch plaatsen, want mensen vinden zulk nieuws wel leuk om te lezen. Het zou weleens kunnen zijn dat het nieuws dan niet klopt, maar je hebt dan in ieder geval duidelijk vermeld waar het nieuws vandaan komt."

12. Wat zijn in het algemeen de consequenties voor de internetjournalist die (te veel) fouten heeft gemaakt? (meer dan minimumpercentage bijvoorbeeld)

Verburg: "Als er dingen op de website staan die niet waar zijn, kan dat een keer gebeuren. Vergissen is menselijk, maar als het te vaak voorkomt, doe je je werk niet goed. In elk vak is dat een probleem." Elk halfjaar krijgt de internetjournalist een functioneringsgesprek daarin komen dingen ter sprake die normaal niet worden besproken op de redactie. Laat de webredacteur in die tussenliggende periode geen teken van verbetering zien, dan moet hij of zij misschien ander redactioneel werk gaan doen. Als het dan nog steeds slecht gaat, kan er ontslag volgen.

13. Wat vindt u in het algemeen van de standaardprocedure die gebruikt wordt op uw reactie voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing op internet?

Verburg vindt dat de standaardprocedure soms beter kan. Bij AD.nl gaat het er om hoe sneller je bent, hoe beter je scoort. Daardoor wordt er nog weleens voorbijgelopen, niet aan het checken, maar aan het dubbel checken van bronnen of nieuwsfeiten. "Ik ben er van overtuigd dat dit voor elke grote nieuwssite geldt." Volgens Verburg verwachten lezers ook dat het nieuws snel gebracht wordt en dat lezers zeggen: "Ja, het nieuws moet natuurlijk wel waar zijn, maar wij willen ook heel graag heel snel geïnformeerd worden." Volgens Verburg vinden lezers vaak wel dat de snelheid vaak wel net even ten koste gaat van de kwaliteit van het stuk. Uiteindelijk worden fouten zo snel mogelijk uit het nieuwsbericht gehaald als die er in staan.

11.2 Gespreksverslag interview Niek Stolker – HP/De Tijd

1. **Wie vindt u dat er verantwoordelijk is voor het controleren op waarheidsgehalte van nieuwsberichten voorafgaande aan plaatsing.**

De internetjournalist zelf.

2. **Op welke manier krijgt de internetjournalist richtlijnen mee om nieuwsberichten vooraf te controleren op waarheidsgehalte? Is hier bijvoorbeeld een standaardprocedure voor, zoals een redactiestatuut?**

De richtlijnen zijn niet vastgelegd. De richtlijnen zijn gewone regels, zoals dat als iemand geciteerd wordt diegene dat ook echt gezegd moet hebben of dat een bericht moet kloppen. Ook zijn de mensen die bij HP/De tijd werken geen beginners, dus wordt er vanuit gegaan dat die al een beetje weten hoe het werkt.

3. **Zijn er richtlijnen vastgesteld in uw controleprocedure die aangeven dat verschillende soorten binnenkomende nieuwsberichten ook op verschillende manieren gecontroleerd mogen worden op waarheidsgehalte?**

Het ANP wordt gewoon vertrouwd tenzij er echt iets heel raars in een persbericht staat. Bij Twitter is het gewoon het gezond verstand gebruiken. Als Frits Wester twittert: "Cohen stapt op", wordt dat meteen geloofd, vanwege de enorme ervaring die Wester heeft. Als zomaar iemand iets twittert, dan wordt de tweet wel gecheckt.

4. **Hoe zorgt u ervoor dat uw standaardprocedure voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte nageleefd wordt op uw redactie?**

Als een webredacteur een fout maakt, wordt hij of zij daar op aangesproken. Stolker: "Maar wij werken met professionals. Zij maken niet snel de fout dat een nieuwsbericht niet klopt."

5. **Houdt u bij in welke mate uw standaardprocedure voor het controleren op waarheidsgehalte van nieuwsberichten, nageleefd wordt op de redactie of niet?**
** Waarom wel/waarom niet*

Fouten worden niet bijgehouden op de redactie van HP/De Tijd.

6. **Wat gebeurt er vervolgens met die resultaten?**

De redactie van HP/De Tijd is erg klein. Als iemand een fout maakt, krijgt diegene dat direct van de andere collega's te horen.

7. **Heeft u vastgesteld wat de grens is voor het aantal fouten dat de redactie mag maken op het gebied van waarheidsgehalte van reeds geplaatste nieuwsberichten? Bijvoorbeeld in de vorm van een minimumpercentage fouten dat gemaakt mag worden, bijvoorbeeld per dag, per week of per jaar?**

Nee.

8. **Wordt het aantal fouten dat per dag, per week of per jaar worden gemaakt ook bijgehouden?**

Nee.

9. **Hoe worden die fouten bijgehouden?**

N.v.t

- 10. Als u vervolgens constateert dat een internetjournalist fouten heeft gemaakt in een geplaatst nieuwsbericht op uw website, vindt u dat dan minder erg in situaties waarin:**

Het bericht snel geplaatst moest worden om de concurrentie voor te zijn?

Nee. Een nieuwsbericht moet kloppen. Stolker: "Als je onzin verkondigt, gaat je geloofwaardigheid naar de knoppen."

Vooraf de bron van het nieuwsbericht betrouwbaar leek voor de journalist en hij/zij deze dus niet goed gecontroleerd heeft?

Ja en nee. "Het blijft mensenwerk, zegt Stolker. Hij kan het zich voorstellen, maar zal wel ongetwijfeld de journalist er op aanspreken. "Bijvoorbeeld in een situatie waarin Frits Wester twittert: 'Job Cohen stapt op' en dit nieuws blijkt achteraf toch niet te kloppen."

- 11. Zijn er nog andere voorbeeldsituaties waarbij u het maken van fouten van reeds geplaatste nieuwsberichten op uw website minder erg vindt?**

Nee, fouten maken is volgens Stolker nooit goed.

- 12. Wat zijn in het algemeen de consequenties voor de internetjournalist die (te veel) fouten heeft gemaakt? (meer dan minimumpercentage bijvoorbeeld)**

Dan wordt de internetjournalist gecontroleerd en als hij of zij meerdere keren fouten maakt, volgt er ontslag. Maar volgens Stolker maken de journalisten in dienst die fouten niet: "Het is namelijk best wel dom om onzin te scoren. Je wordt bijna altijd gepakt."

- 13. Wat vindt u in het algemeen van de standaardprocedure die gebruikt wordt op uw reactie voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing op internet?**

Stolker is van mening dat zonder dat er een standaardprocedure is, de methode die nu gebruikt wordt redelijk goed werkt. Die methode is gebaseerd op gevoel en ervaring. Hierdoor worden er niet veel fouten gemaakt.

11.3 Gespreksverslag interview Joris Polman – SpitsNieuws

1. Wie vindt u dat er verantwoordelijk is voor het controleren op waarheidsgehalte van nieuwsberichten voorafgaande aan plaatsing?

SpitsNieuws vindt dat de webredacteur verantwoordelijk is voor wat hij of zij plaatst op de website. Ook al is het nieuwsbericht gemaakt door het ANP of een andere krant en dat bericht wordt overgenomen dan nog is SpitsNieuws eindverantwoordelijk voor de juistheid van een bericht.

2. Op welke manier krijgt de internetjournalist richtlijnen mee om nieuwsberichten vooraf te controleren op waarheidsgehalte? Is hier bijvoorbeeld een standaardprocedure voor, zoals een redactiestatuut?

SpitsNieuws heeft een stijlboek waarin staat hoe berichten gebracht worden op de website. Dan gaat het bijvoorbeeld over foto's, schrijfstijl en lengte van berichten, bronnen en hoe daar mee om te gaan. In het functieprofiel van een webredacteur staat vastgelegd dat berichten goed gecontroleerd en boven iedere twijfel verheven zijn. Als er twijfels zijn over een bericht moet de journalist via andere online bronnen of via de journalisten van de krant die ook met een bepaald onderwerp bezig zijn, kijken of het klopt of niet. In een enkel geval wordt contact opgenomen met het ANP of een ander medium dat een bericht heeft verspreid, als ze er meer over willen weten. Als een instantie in een bericht iets noemt, wat vragen opnoemt, kan dit altijd even verder uitgezocht of nagebeld worden, maar dit is niet vastgelegd in procedures. Dit zijn vaardigheden die verwacht worden van de journalist..

3. Zijn er richtlijnen vastgesteld in uw controleprocedure die aangeven dat verschillende soorten binnenkomende nieuwsberichten ook op verschillende manieren gecontroleerd mogen worden op waarheidsgehalte?

Nee, dat is niet vastgesteld. Polman doet een beroep op het gezonde verstand van de webredacteur en de journalistieke 'antennes' van zijn redacteurs.

4. Hoe zorgt u ervoor dat uw standaardprocedure voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte nageleefd wordt op uw redactie?

Polman kijkt globaal mee naar de nieuwsberichten die verschenen zijn. Als hij twijfelt over nieuwsberichten of dingen bespeurt die niet goed gaan, spreekt hij mensen daarop aan: "Waar heb je dit vandaan en heb je het wel gecheckt? Had je niet het gevoel dat er misschien wel iets anders aan de hand had kunnen zijn in plaats van het nieuws klakkeloos over te nemen?" Ook controleren de webredacteurs de berichten van elkaar zoveel mogelijk voordat ze geplaatst worden. Dat is niet in een procedure bevat, maar automatisch in het werkproces ontstaan.

Polman zegt dat snelheid van de berichtgeving heel belangrijk is geworden: "Het voordeel van internet is in tegenstelling met de krant dat als de krant gedrukt is en er een fout in staat die fout er altijd in staat, maar als er op internet nieuwsberichten niet kloppen, kun je ze altijd weer aanpassen of een update doen." Dit geldt volgens hem niet alleen als er iets niet klopt: "Ook als nieuws in ontwikkeling is, kun je een nieuwsbericht aanpassen. Bij de situatie met Friso, kwam er steeds nieuws bij. Dan update je het bericht continu."

5. Houdt u bij in welke mate uw standaardprocedure voor het controleren op waarheidsgehalte van nieuwsberichten, nageleefd wordt op de redactie of niet?
*** Waarom wel/waarom niet**

Aan het eind van de maand maakt Polman een overzicht van berichten die goed zijn gelezen op de website. En als er aanleiding naar is, voegt hij ook voorbeelden toe van berichten niet hij niet goed vond gaan.

6. Wat gebeurt er vervolgens met die resultaten?

Deze maandelijkse overzichten worden periodiek bij de vaste redactievergaderingen besproken. Zo proberen ze als redactie er van te leren.

7. Heeft u vastgesteld wat de grens is voor het aantal fouten dat de redactie mag maken op het gebied van waarheidsgehalte van reeds geplaatste nieuwsberichten? Bijvoorbeeld in de vorm van een minimumpercentage fouten dat gemaakt mag worden, bijvoorbeeld per dag, per week of per jaar?

Nee, die is er niet.

8. Wordt het aantal fouten dat per dag, per week of per jaar worden gemaakt ook bijgehouden?

Nee, er worden geen lijstjes gemaakt. Polman: "Het is geen schoolklas of zo waarin we zulke dingen echt gaan vastleggen."

9. Hoe worden die fouten bijgehouden?

N.v.t

10. Als u vervolgens constateert dat een internetjournalist fouten heeft gemaakt in een geplaatst nieuwsbericht op uw website, vindt u dat dan minder erg in situaties waarin:

Het bericht snel geplaatst moest worden om de concurrentie voor te zijn?

Nee, volgens Polman maakt het een fout niet minder erg als achteraf blijkt dat het ging om een belangrijk nieuwsbericht. Het maakt de fout ook zeker niet minder erg als blijkt dat het bericht makkelijk te controleren zou zijn geweest. Polman: "Ik spreek mensen eerder aan op echte missers, dus als het gaat om domme en slordige fouten, dan of ze wel of niet snel genoeg het nieuws geplaatst hadden."

Vooraf de bron van het nieuwsbericht betrouwbaar leek voor de journalist en hij/zij deze dus niet goed gecontroleerd heeft?

Ja en nee. SpitsNieuws heeft geen journalisten in het buitenland zitten. Daarom zijn ze bijna honderd procent afhankelijk van buitenlandse persbureaus en websites, zoals CNN. Dat buitenlandse nieuws is volgens hem moeilijk te controleren. Als achteraf een buitenlandsnieuwsbericht niet blijkt te kloppen, dan is dat voor de webredacteur minder verwijtbaar dan een binnenlandsnieuwsbericht dat met één telefoontje gecheckt had kunnen worden. Dan had de webredacteur zijn verantwoordelijkheid moeten nemen om te kijken of het wel een degelijk bericht was.

11. Zijn er nog andere voorbeeldsituaties waarbij u het maken van fouten van reeds geplaatste nieuwsberichten op uw website minder erg vindt?

Polman: "Verhalen van onderzoeksjournalisten die ergens online of in de krant verschijnen, kun je nauwelijks controleren als de onderzoeker met anonieme bronnen heeft gesproken. Als achteraf dan blijkt dat de verhalen niet helemaal kloppen, kun je daar als webredacteur niet altijd wat aan doen." Wel heeft Polman voor zulke situaties regels bedacht: "Als een bericht gebaseerd is op geruchten of moeilijk te controleren is, maar het wel nieuws is wat wij graag willen hebben, dan moeten onze redacteurs heel duidelijk maken wie de bron is van het bericht." Als bijvoorbeeld de website van De Telegraaf een groot verhaal brengt over de Hells Angels, dan zijn die volgens Polman vaak deels gebaseerd op geheime rapporten of anonieme getuigen die je bijna niet kan controleren. Dan moet de webredacteur schrijven: 'Dit is het bericht dat door De Telegraaf is gebracht', met een link erbij naar de site van De Telegraaf. Polman: "Zo is De Telegraaf in die zin ook de afzender van het bericht. Ondanks dat wij het bericht overnemen, ligt de verantwoordelijkheid in eerste instantie toch wel bij de afzender."

12. Wat zijn in het algemeen de consequenties voor de internetjournalist die (te veel) fouten heeft gemaakt? (meer dan minimumpercentage bijvoorbeeld).

De basis van het werk moet zijn dat webredacteur goede nieuwskeuzes maakt, zorgt dat de berichten kloppen en ze feitelijk altijd juist zijn volgens Polman. Als daar structureel fouten in worden gemaakt, dan volgt er eerst een gesprek. Als het werk van de medewerker daarna niet verbetert, dan volgt ontslag. Er is weleens iemand daardoor ontslagen. Diegene was ongeschikt.

13. Wat vindt u in het algemeen van de standaardprocedure die gebruikt wordt op uw reactie voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing op internet?

Polman vindt zijn procedure zeker niet feilloos, omdat er gewoon fouten gemaakt worden. Deels neemt hij die fouten ook voor lief, maar hij vindt dat zij webredacteurs het op zich redelijk goed doen en het vak serieus nemen. Hij denkt niet beter of slechter te scoren dan andere nieuwssites. "Dat vind ik wel een belangrijk gegeven, maar als je echt een 100 procent foutloze website wil hebben, dan moet je vaststellen dat wij dat in ieder geval niet kunnen waarmaken. En dat is misschien niet helemaal zoals je het zou willen, maar ik ben wel tevreden over hoe wij het doen."

11.4 Gespreksverslag interview Marco van der Laan – Telegraaf

1. **Wie vindt u dat er verantwoordelijk is voor het controleren op waarheidsgehalte van nieuwsberichten voorafgaande aan plaatsing.**

De webredacteurs zijn verantwoordelijk volgens Van der Laan. Zij zijn in principe zowel journalist als eindredacteur.

2. **Op welke manier krijgt de internetjournalist richtlijnen mee om nieuwsberichten vooraf te controleren op waarheidsgehalte? Is hier bijvoorbeeld een standaardprocedure voor, zoals een redactiestatuut?**

Er is een werkwijze, maar deze is niet vastgelegd in een redactiestatuut. Deze luidt: één bron is geen bron en betrokken partijen worden altijd opgebeld voor een toelichting. Als er feiten worden verkondigd, wordt er gekeken of ze kloppen en bevestigd kunnen worden. Zo niet, dan wordt er gekeken naar de manier waarop die persoon dat gezegd heeft. Soms citeren de internetjournalisten diegene dan of ze gebruiken het nieuwsbericht of het getal helemaal niet.

3. **Zijn er richtlijnen vastgesteld in uw controleprocedure die aangeven dat verschillende soorten binnenkomende nieuwsberichten ook op verschillende manieren gecontroleerd mogen worden op waarheidsgehalte?**

Telegraaf.nl heeft nieuws opgedeeld in verschillende categorieën. In de showbizrubriek zit gossipnieuws en daar worden allerlei mechanismes gebruikt om te controleren of iets waar is of niet. In die rubriek laten ze uitspraken vaak voor rekening van degene die de uitspraak doet.

4. **Hoe zorgt u ervoor dat uw standaardprocedure voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte nageleefd wordt op uw redactie?**

Daarnaast legt Van der Laan ook veel verantwoordelijkheid bij de webredacteur zelf, maar als die het even niet weet, is er altijd hulp beschikbaar in de omgeving. Er is veel onderling overleg op de redactie. Er zitten bijna nooit webredacteurs alleen. Ook loopt er bijna altijd een chef of een zaalchef rond.

5. **Houdt u bij in welke mate uw standaardprocedure voor het controleren op waarheidsgehalte van nieuwsberichten, nageleefd wordt op de redactie of niet?**
** Waarom wel/waarom niet*

Fouten worden niet bijgehouden. Wel weet Van der Laan goed hoe zijn medewerkers te werk gaan en welke mensen hij er soms even op moet attenderen dat er een stapje extra gezet moet worden.

6. **Wat gebeurt er vervolgens met die resultaten?**

Van der Laan grijpt direct in als er een fout is gemaakt. En waar het mis dreigt te gaan, geeft hij aanwijzingen, zoals: "Het lijkt mij beter om het zo of zo te doen", en dan gebeurt dat. Of hij zegt: "Ben je niet wat vergeten?"

7. **Heeft u vastgesteld wat de grens is voor het aantal fouten dat de redactie mag maken op het gebied van waarheidsgehalte van reeds geplaatste nieuwsberichten? Bijvoorbeeld in de vorm van een minimumpercentage fouten dat gemaakt mag worden, bijvoorbeeld per dag, per week of per jaar?**

Nee.

8. **Wordt het aantal fouten dat per dag, per week of per jaar worden gemaakt ook bijgehouden?**

Nee.

9. **Hoe worden die fouten bijgehouden?**

N.v.t

10. **Als u vervolgens constateert dat een internetjournalist fouten heeft gemaakt in een geplaatst nieuwsbericht op uw website, vindt u dat dan minder erg in situaties waarin:**

Het bericht snel geplaatst moest worden om de concurrentie voor te zijn?

Nee, dat vindt Van der Laan niet minder erg. Hij heeft erg wel begrip voor, maar vindt het niet minder erg: "Mensen die op Telegraaf.nl komen die hebben er geen boodschap aan of het bericht snel of iets minder snel op die site staat. Het moet gewoon goed zijn."

Vooraf de bron van het nieuwsbericht betrouwbaar leek voor de journalist en hij/zij deze dus niet goed gecontroleerd heeft?

Ja, daar is Van der Laan meer coulant in. Als voorbeeld noemt Van der Laan een situatie waarin een ANP-bericht werd overgenomen, maar die bleek achteraf niet waar te zijn. Van der Laan: "In dat soort gevallen vind ik niet dat ik een journalist of een webredacteur daar op kan aanspreken, want wij vertrouwen het ANP als bron." De Telegraaf ziet het ANP als betrouwbare bringer van het nieuws en dus worden ANP-berichten niet op waarheidsgehalte gecontroleerd.

Hetzelfde geldt voor nieuws dat afkomstig is van De Telegraaf correspondenten. "Dat zijn mensen die wij goed kennen en waar wij de kwaliteit van weten, als die er op een kwade dag een keer na zitten, dan ga ik daar niet de webredacteur op aanspreken."

11. **Zijn er nog andere voorbeeldsituaties waarbij u het maken van fouten van reeds geplaatste nieuwsberichten op uw website minder erg vindt?**

N.v.t (zie voorbeelden bij vraag 10)

12. **Wat zijn in het algemeen de consequenties voor de internetjournalist die (te veel) fouten heeft gemaakt? (meer dan minimumpercentage bijvoorbeeld)**

Bij De Telegraaf werken ze met een performance management cyclus. Als Van der Laan vindt dat een journalist minder goed presteert, doordat hij of zo teveel fouten maakt, dan volgt er eerst een voortgangsgesprek. Als er dan geen verbetering volgt, komt dat tot uitdrukking in de beoordeling aan het eind van zo'n cyclus. Die beoordeling is dan minder goed en dit heeft financiële gevolgen. Een financieel opstapje kan dan achterwegen blijven.

13. **Wat vindt u in het algemeen van de standaardprocedure die gebruikt wordt op uw reactie voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing op internet?**

Van der Laan zegt dat de procedure beter kan, maar dat er ook een spanningsveld is. Dit spanningsveld ligt tussen alles uitgebreid controleren om zeker te zijn dat alles goed is en het snel willen zijn, omdat snelheid op internet een kracht is. Van der Laan: "Daarin hebben wij, vind ik, een heel behoorlijk compromis gevonden."

11.5 Gespreksverslag interview Jens Kraan NOS

1. **Wie vindt u dat er verantwoordelijk is voor het controleren op waarheidsgehalte van nieuwsberichten voorafgaande aan plaatsing.**

De eindredacteur. Bij de NOS keurt de eindredacteur het bericht van de redacteur.

2. **Op welke manier krijgt de internetjournalist richtlijnen mee om nieuwsberichten vooraf te controleren op waarheidsgehalte? Is hier bijvoorbeeld een standaardprocedure voor, zoals een redactiestatuut?**

Er is geen redactiestatuut. Wel is er afgesproken dat alles gecheckt wordt, dus ook nieuwsberichten van het ANP.

Als de NOS nieuws als echt goed nieuws ziet en vindt dat het gemeld moet worden als nieuwsbericht op de website, wordt het eerst geplaatst met bronvermelding erbij. Kraan: "Daarna gaan we het verhaal natuurlijk nog wel controleren, maar dan staat het bericht in ieder geval op de website mét bronvermelding. Op het moment dat we zelf het bericht hebben gecheckt en het blijkt te kloppen, dan overschrijven we het bericht. Dan hebben we geen bronvermelding meer nodig." Dit doet de NOS om de snelheid van het nieuws er in te houden. Kraan: "Zo meldde RTL dat Friso in een vliegtuig zat op weg naar Londen. Dat bericht werd overgenomen door het AD.nl, NU.nl, Telegraaf.nl, door iedereen. Dan kunnen wij wel zeggen: "Wij nemen dit bericht niet over, want we kunnen het niet checken", maar dat is natuurlijk krankjorum in deze tijd waarin we leven, waarin een medium heel snel moet zijn. Dus brachten we het verhaal met bronvermelding opgehangen aan de Oostenrijkse televisie. Op het moment dat we het bericht zelf rond hebben, doen we dan niet meer. Dan weten we zelf dat het bericht waar is, dus hoeft dat niet meer."

3. **Zijn er richtlijnen vastgesteld in uw controleprocedure die aangeven dat verschillende soorten binnenkomende nieuwsberichten ook op verschillende manieren gecontroleerd mogen worden op waarheidsgehalte?**

Nee, er zijn geen vastgelegde richtlijnen. In principe worden alle bronnen gewoon gecheckt. Wel doet de NOS eerder bij ANP aan bronvermelding dan bij een twitterbericht. Maar ook bij Twitter ligt het er aan van wie het account is. Als Rutte twittert dat er geen overeenkomst is voor de bezuinigingen, wordt aangenomen dat het waar is. Als een journalist van RTL dat twittert, wordt het nieuwsbericht opgehangen aan RTL. Kraan: "Is het een toevallige passant die bij het Katshuis een hond aan het uitlaten is dan doe je natuurlijk niet aan bronvermelding. Dan moet je het gewoon eerst zelf checken."

4. **Hoe zorgt u ervoor dat uw standaardprocedure voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte nageleefd wordt op uw redactie?**

Er is geen procedure. Er wordt verwacht van alle medewerkers die bij NOS werken, dat zij alles checken en dat ook kunnen. Dus ook het ANP of nieuws uit een lokale krant. Print wordt niet overgenomen.

5. **Houdt u bij in welke mate uw standaardprocedure voor het controleren op waarheidsgehalte van nieuwsberichten, nageleefd wordt op de redactie of niet?**
*** *Waarom wel/waarom niet***

Dit wordt niet bijgehouden. Er wordt van uit gegaan dat iedereen dat doet. Een journalist van de NOS moet de telefoon pakken en het verhaal checken. Als een journalist daar vragen over heeft, zoals: "Wie moet ik checken?" wordt hij daarbij geholpen. Een eindredacteur stuurt ook de journalist aan door bronnen te noemen die gebeld kunnen worden.

6. Wat gebeurt er vervolgens met die resultaten?

n.v.t

7. Heeft u vastgesteld wat de grens is voor het aantal fouten dat de redactie mag maken op het gebied van waarheidsgehalte van reeds geplaatste nieuwsberichten? Bijvoorbeeld in de vorm van een minimumpercentage fouten dat gemaakt mag worden, bijvoorbeeld per dag, per week of per jaar?

Nee, dat is niet vastgelegd.

8. Wordt het aantal fouten dat per dag, per week of per jaar worden gemaakt ook bijgehouden?

Nee, dat wordt niet bijgehouden.

Wel is er een herstelfabriek op NOS.nl. Daar schrijft de website op welke fouten gemaakt zijn, maar Kraan houdt de resultaten daarvan niet bij.

9. Hoe worden die fouten bijgehouden?

-

10. Als u vervolgens constateert dat een internetjournalist fouten heeft gemaakt in een geplaatst nieuwsbericht op uw website, vindt u dat dan minder erg in situaties waarin:

Het bericht snel geplaatst moest worden om de concurrentie voor te zijn?

Nee, als je als eerste bent met het nieuws maar het klopt niet, dan keren mensen zich van je af. Kraan: "Dit gebeurt zeker bij de NOS. NOS komt uit testen naar voren als een betrouwbaar merk. We hebben er jaren over gedaan om die reputatie te verkrijgen. Die wil je niet verkwanselen."

Vooraf de bron van het nieuwsbericht betrouwbaar leek voor de journalist en hij/zij deze dus niet goed gecontroleerd heeft?

Nee, dat is even erg volgens Kraan. Je moet volgens hem altijd twee bronnen checken.

11. Zijn er nog andere voorbeeldsituaties waarbij u het maken van fouten van reeds geplaatste nieuwsberichten op uw website minder erg vindt?

Volgens Kraan zit er verschil in het begrip 'erg': "Als je schrijft dat Friso hersendood is en hij is het niet dan is dat erg. Als je schrijft dat er een gemeenteraadsvergadering in Woudsend uit de hand is gelopen en het blijkt niet Woudsend, maar Dokkum te zijn, dan is dat minder erg. En het zijn alle twee fouten."

12. Wat zijn in het algemeen de consequenties voor de internetjournalist die (teveel) fouten heeft gemaakt? (meer dan minimumpercentage bijvoorbeeld)

Eerst krijgt de journalist een waarschuwing en scholing. Als het dan nog niet goed blijft gaan, wordt er afscheid genomen van de journalist. "Maar mensen die zoveel fouten maken die werken niet bij ons."

13. Wat vindt u in het algemeen van de standaardprocedure die gebruikt wordt op uw redactie voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing op internet?

Kraan: "Die is hartstikke goed en kan niet beter, omdat we geen fouten maken."

11.6 Gespreksverslag interview Rik Nizet – De Pers

1. **Wie vindt u dat er verantwoordelijk is voor het controleren op waarheidsgehalte van nieuwsberichten voorafgaande aan plaatsing.**

De webredacteur zelf.

2. **Op welke manier krijgt de internetjournalist richtlijnen mee om nieuwsberichten vooraf te controleren op waarheidsgehalte? Is hier bijvoorbeeld een standaardprocedure voor, zoals een redactiestatuut?**

Hier is geen standaardprocedure voor bij DePers.nl. Voor zowel print als online geldt, dat de redacteur een gezonde dosis scepsis hoort te hebben van zichzelf.

3. **Zijn er richtlijnen vastgesteld in uw controleprocedure die aangeven dat verschillende soorten binnenkomende nieuwsberichten ook op verschillende manieren gecontroleerd mogen worden op waarheidsgehalte?**

Nee daar zijn geen richtlijnen voor. Een dosis scepsis is belangrijk en een kritische blik. Wel zijn er afspraken over breaking news. Als er een nieuws is dat leeft, zoals het nieuws met Friso, moet daar volledig op gefocust worden door de internetjournalisten. Nizet: "Onze ervaring leert dat mensen op dat moment maar één ding willen en dat is hét breaking news tot zich nemen in alle facetten. Dus zowel in tekst als in beeld. Ook de reacties op het nieuws nemen we mee. Met een klein team vergt dat dan veel inzet." Daardoor wordt minder belangrijk nieuws even in de koelkast gezet, behalve nieuws van persbureaus. Dat wordt namelijk deels automatisch geplaatst. Kritisch naar die berichten kijken komt op een later moment.

Wat betreft de nieuwsberichten van persbureaus vindt Nizet dat er voor een deel daarvan vertrouwd kan worden op de mensen achter die persbureaus: "Het grosso modo hoeft daar niet voor nagebeld te worden of gecheckt te worden. Als dat wel zo zou zijn dan zou ook de samenwerking met het desbetreffende persbureau misschien nog eens geëvalueerd moeten worden, maar wij zijn tevreden."

4. **Hoe zorgt u ervoor dat uw standaardprocedure voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte nageleefd wordt op uw redactie?**

Elke medewerker bij DePers.nl krijgt een handleiding. Die wordt één keer in de zoveel tijd aangepast aan de situatie van dat moment. Daar staat bijvoorbeeld het online journalistieke denken in vermeld. Dit is een handvat voor beginnende journalisten en een opfrisser voor de gangbare medewerkers. Verder staat er in: hoe je om kunt gaan met social media en beeld, hoe je kritisch kunt zijn naar je eigen stukken, hoe je de puntjes op de i zet en hoe je snel en foutloos kan werken. In de avonden en weekenden werkt er maar één webredacteur. Bij DePers.nl ben je dus allrounder.

5. **Houdt u bij in welke mate uw standaardprocedure voor het controleren op waarheidsgehalte van nieuwsberichten, nageleefd wordt op de redactie of niet?**
** Waarom wel/waarom niet*

Ja, dat slaat Verburg op in zijn hoofd.

6. **Wat gebeurt er vervolgens met die resultaten?**

Als de eindverantwoordelijken vinden dat het ergens meer de focus opgelegd moet worden of als iets beter kan, wordt dat teruggekoppeld aan de desbetreffende medewerkers. Zo wordt ervoor gezorgd dat iets de volgende keer beter gaat. Dit terugkoppelen gebeurt deels mondeling en deels via de mail.

7. **Heeft u vastgesteld wat de grens is voor het aantal fouten dat de redactie mag maken op het gebied van waarheidsgehalte van reeds geplaatste nieuwsberichten? Bijvoorbeeld in de vorm van een minimumpercentage fouten dat gemaakt mag worden, bijvoorbeeld per dag, per week of per jaar?**

Nee, dat heeft De Pers niet vastgesteld. Nizet: "Als je wil dat iemand beter wordt dan doe je dat niet door het aantal fouten op te tellen, maar door in een vroeg stadium hem of haar er op te wijzen en ervoor te zorgen dat het in de toekomst niet meer voorkomt."

8. **Wordt het aantal fouten dat per dag, per week of per jaar worden gemaakt ook bijgehouden?**

Nee. Fouten verzamelt Nizet wel in zijn hoofd, maar hij maakt er geen reportages van.

9. **Hoe worden die fouten bijgehouden?**

n.v.t

10. **Als u vervolgens constateert dat een internetjournalist fouten heeft gemaakt in een geplaatst nieuwsbericht op uw website, vindt u dat dan minder erg in situaties waarin:**

Het bericht snel geplaatst moest worden om de concurrentie voor te zijn?

Nee. Al vindt Nizet dat er wel een verschil zit in soorten fouten. Feitelijke onjuistheden vindt Nizet in alle gevallen erg, bijvoorbeeld als er bij een bericht over een overleden iemand een verkeerde foto wordt geplaatst of als cijfers niet kloppen. "Zorg dan dat je een halfuur later bent met plaatsen dat is helemaal niet erg. Zorg ervoor dat je een goed eindproduct aflevert." Gaat het om kleine slordigheden, zoals een foutje in de zinsopbouw dan ziet Nizet het door de vingers, omdat het gemakkelijk achteraf aan te passen is.

Nizet: "Een nieuwsbericht op internet is een dynamisch document, waar je continu aan het updaten en aanpassen bent. Dan kan je soms nog bezig zijn met bijvoorbeeld de zinsopbouw van het bericht, want het nieuws is gewoon zeer dynamiek. Maar je zit er bovenop dus kun je het direct weer aanpassen." Nizet ziet een verschil tussen nieuwsberichten online of bij print: "Bij print kun je nog eens linksom of rechtsom gaan. Je kunt het nieuwsbericht tig keer beoordelen voordat het naar de drukker gaat. Een bericht online blijft niet definitief onveranderd. Op internet moet je gewoon heel snel zijn, Dan kun je door de snelheid van het breaking news weleens een woordje vergeten, maar twee minuten later pas je het weer aan. Dat vind ik niet erg."

Vooraf de bron van het nieuwsbericht betrouwbaar leek voor de journalist en hij/zij deze dus niet goed gecontroleerd heeft?

Nee. Nizet: "Liever feitelijk correct dan dat je tussen haakjes meldt dat iemand overleden is, terwijl diegene een halfuur later nog gewoon blijkt te leven." Volgens Nizet sla je dan een flater die het imago van je product niet ten goede komt. "Een paar jaar geleden stond op een andere nieuwssite een bericht dat Bennie Neyman overleden was. We namen dat nieuws over. Later bleek dat hij nog leefde. Nu zijn we daar heel voorzichtig mee. Dood of niet dood, daar zit niets tussen."

11. **Zijn er nog andere voorbeeldsituaties waarbij u het maken van fouten van reeds geplaatste nieuwsberichten op uw website minder erg vindt?**

Nee.

12. **Wat zijn in het algemeen de consequenties voor de internetjournalist die (te veel) fouten heeft gemaakt? (meer dan minimumpercentage bijvoorbeeld)**

Bij één of twee grote onjuistheden, volgt er een gesprek met de internetjournalist. Besproken wordt dan wat er gebeurd is en hoe de internetjournalist zijn werk kan verbeteren.

- 13. Wat vindt u in het algemeen van de standaardprocedure die gebruikt wordt op uw reactie voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing op internet?**

Nizet is daar tevreden over. De stroom aan nieuws wordt op een goede manier beoordeeld en gefilterd door zijn medewerkers met een goede journalistieke houding. De basis voor deze houding wordt mede gelegd door het stijlboek dat iedere journalist meekrijgt.

11.7 Gespreksverslag Matthijs Voortman – RTL Nieuws

1. **Wie vindt u dat er verantwoordelijk is voor het controleren op waarheidsgehalte van nieuwsberichten voorafgaande aan plaatsing.**

De journalist is de verantwoordelijke, de eindverantwoordelijke is de chef.

2. **Op welke manier krijgt de internetjournalist richtlijnen mee om nieuwsberichten vooraf te controleren op waarheidsgehalte? Is hier bijvoorbeeld een standaardprocedure voor, zoals een redactiestatuut?**

Nee. Van alle RTL Nieuws-journalisten wordt verwacht dat zij de journalistieke kernwaarden uitdragen, wat inhoudt: hoor en wederhoor plegen en bronnen van het nieuwsbericht controleren voor plaatsing. Dit is informeel bij alle medewerkers bekend.

3. **Zijn er richtlijnen vastgesteld in uw controleprocedure die aangeven dat verschillende soorten binnenkomende nieuwsberichten ook op verschillende manieren gecontroleerd mogen worden op waarheidsgehalte?**

Nee, daar zijn geen vaste procedures of richtlijnen voor.

Richtlijnen controleren twitterberichten

Een twitterbericht wordt bij RTL Nieuws niet rechtstreeks als enige bron gebruikt. Voortman: "Tenzij je zeker weet dat het twitteraccount authentiek is en als het gaat om echt heel groot nieuws, maar dan wordt er wel heel duidelijk bronvermelding bij gezet worden. En dan moet het ook wel weer gecheckt worden."

Controleren van ANP-berichten

De tv-redactie van RTL Nieuws checkt de ANP-berichten voor het half acht nieuws. De online redactie neemt deze gecheckte berichten over. Dit zijn zo'n acht à negen onderwerpen per dag. Bij online is er veel meer berichtgeving dan op tv. Dus niet alle ANP-berichten op de website worden gecheckt.

4. **Hoe zorgt u ervoor dat uw standaardprocedure voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte nageleefd wordt op uw redactie?**

De coördinatoren voor de website zijn de eindredactie. Zij behoren alle berichten na te lezen en te checken of de journalistieke kernwaarden zijn afgenomen. Daarin zit de controlefunctie.

5. **Houdt u bij in welke mate uw standaardprocedure voor het controleren op waarheidsgehalte van nieuwsberichten, nageleefd wordt op de redactie of niet?**
** Waarom wel/waarom niet*

Als iemand een fout maakt, komt er af en toe een discussie op gang op de redactie. Dit gebeurt echter niet zo vaak, omdat het niet vaak gebeurt dat RTL Nieuws er naast zit volgens Voortman. Wel noemt hij een situatie waarin het wel mis ging: "Dat NRC-verhaal met Friso hebben wij overgenomen. Achteraf bleek het niet te kloppen. Dat is vervelend, maar dat was misschien meer een incident."

6. **Wat gebeurt er vervolgens met die resultaten? (zie vraag 5)**

7. **Heeft u vastgesteld wat de grens is voor het aantal fouten dat de redactie mag maken op het gebied van waarheidsgehalte van reeds geplaatste nieuwsberichten? Bijvoorbeeld in de vorm van een minimumpercentage fouten dat gemaakt mag worden, bijvoorbeeld per dag, per week of per jaar?**

Nee. Verburg: "Als je zo'n regel moet invoeren dan is er iets mis met je redactie. Dan wordt er denk ik

heel veel fout gedaan.”

8. Wordt het aantal fouten dat per dag, per week of per jaar worden gemaakt ook bijgehouden?

Nee, dat is niet nodig.

9. Hoe worden die fouten bijgehouden?

n.v.t

10. Als u vervolgens constateert dat een internetjournalist fouten heeft gemaakt in een geplaatst nieuwsbericht op uw website, vindt u dat dan minder erg in situaties waarin:

Het bericht snel geplaatst moest worden om de concurrentie voor te zijn?

Nee, Voortman vindt dat het nieuws niet gebracht moet worden als je het niet zeker weet. Dan moet er toch even gewacht worden. Voortman gaat liever voor iets langzamer nieuws dat wel goed is dan nieuws dat snel gebracht wordt, maar wel fout is. “Bij RTL Nieuws hebben we betrouw zijn hoog in het vaandel staan dus we kunnen ons geen fouten permitteren.”

Vooraf de bron van het nieuwsbericht betrouwbaar leek voor de journalist en hij/zij deze dus niet goed gecontroleerd heeft?

Ja, dan wordt het minder erg vindt Verburg. Hij vraagt zich af in hoeverre je als nieuwssite zelf fout bezig bent als je een bericht overneemt van een betrouwbare bron en het achteraf niet blijkt te kloppen. Hij noemt hierbij het voorbeeld met het NRC-verhaal over Friso. “Wij hebben het bericht toen toegeschreven aan het NRC. Als die er dan naast zit, betekent dat niet dat onze berichtgeving fout is, maar dat de bron fout was. Die heeft ons verkeerd geïnformeerd. Aan onze kant is het dubbel checken misschien niet helemaal goed gebeurd.”

11. Zijn er nog andere voorbeeldsituaties waarbij u het maken van fouten van reeds geplaatste nieuwsberichten op uw website minder erg vindt?

Nee.

12. Wat zijn in het algemeen de consequenties voor de internetjournalist die (te veel) fouten heeft gemaakt? (meer dan minimumpercentage bijvoorbeeld)

Als iemand een fout maakt, wordt diegene daar op aangesproken. Als diegene dan nog steeds fouten blijft maken, dan volgt er een lang en zwaar gesprek. De eindverantwoordelijke van RTL Nieuws heeft dit echter in de praktijk nog nooit meegemaakt. “Op het gebied van waarheidsgehalte worden hier geen grote fouten gemaakt. Betrouwbaarheid is heel belangrijk voor ons. Als het toch zou gebeuren dat er te veel fouten gemaakt zouden worden, moet er iets veranderen.”

13. Wat vindt u in het algemeen van de standaardprocedure die gebruikt wordt op uw redactie voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing op internet?

Verburg is tevreden over zijn procedure. De berichten die gebracht worden zijn vrijwel altijd gecheckt. Verburg: “Het mooiste zou zijn als je alles kan checken, ook alle ANP-berichten voor de website, maar dat is niet haalbaar. Dan moet je alleen nog maar kiezen voor kwaliteit en niet meer voor kwantiteit. Ik denk dat je jezelf als nieuwssite dan wel in de vingers snijdt. Je moet berichten plaatsen op continue basis anders zie je de bezoekersaantallen op de site dalen.”

Wat betreft de situatie rondom prins Friso is hij ook tevreden: “We zijn daar heel terughoudend in geweest. We hadden veel kunnen melden, maar dat hebben we niet gedaan. We wilden geen speculaties op gang brengen.”

11. 8 Gespreksverslag interview René van Rijckevorsel – Elsevier

1. Wie vindt u dat er verantwoordelijk is voor het controleren op waarheidsgehalte van nieuwsberichten voorafgaande aan plaatsing.

Degene die het nieuws als eerste publiceert is verantwoordelijk. Daarom vermelden de webredacteuren van Elsevier ook heel duidelijk waar het bericht vandaan komt en wie het heeft gepubliceerd.

De webredactie van Elsevier begint 's ochtends om 07.00 uur. Dan publiceren ze algemeen nieuws dat niet gecheckt hoeft te worden. Van Rijckevorsel: "Als iemand iets heeft gezegd in bijvoorbeeld een familieprogramma of in een krant dan hoef je dat niet te checken voor publicatie. Wel moet er bronvermelding staan in het bericht. Vaak halen we ook nieuws uit kranten die eigen nieuws brengen. Dat nieuws kun je onmogelijk checken, omdat je soms om 07.00 uur niemand kan bereiken terwijl je wel dat nieuws wilt publiceren. Dan gebruiken we altijd bronvermelding en linken we naar het origineel."

2. Op welke manier krijgt de internetjournalist richtlijnen mee om nieuwsberichten vooraf te controleren op waarheidsgehalte? Is hier bijvoorbeeld een standaardprocedure voor, zoals een redactiestatuut?

Nee, daar is we geen redactiestatuut voor. Wel zijn er hele duidelijke richtlijnen die er worden ingestampt bij de internetjournalisten en dat is dat nieuwsberichten dubbel en dwars moeten checken om zeker te weten of ze kloppen. Ook geldt dat er minimaal twee bronnen aanwezig moeten zijn en dat er altijd bronvermelding bij een bericht geplaatst wordt. Het zijn dezelfde criteria die gelden bij printmedia.

3. Zijn er richtlijnen vastgesteld in uw controleprocedure die aangeven dat verschillende soorten binnenkomende nieuwsberichten ook op verschillende manieren gecontroleerd mogen worden op waarheidsgehalte?

Bij Elsevier is daar geen vastgelegde procedure voor. Van Rijckevorsel: "We hebben een titel die heel erg waardevol is. Voor je het weet is ons imago er aan. Dat begrijpt iedereen heel goed hier. Het controleren van nieuwsberichten hoef je echt niet in procedures vast te leggen." Bij een ANP-bericht wordt er over het algemeen van uitgegaan dat die gecheckt zijn en kloppen, maar ze worden niet zomaar aangenomen als waar zijnde.

4. Hoe zorgt u ervoor dat uw standaardprocedure voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte nageleefd wordt op uw redactie?

Van Rijckevorsel: "Controleren is toch ons vak? Als we dat niet doen dan mogen ze mij heel snel ontslaan. We zijn onderdeel van een beursgenoteerde onderneming. De naam 'Elsevier' is heel veel geld waard. Als je hier niet houdt aan de journalistieke normen en waarden word je niet eens aangenomen."

5. Houdt u bij in welke mate uw standaardprocedure voor het controleren op waarheidsgehalte van nieuwsberichten, nageleefd wordt op de redactie of niet? * *Waarom wel/waarom niet*

n.v.t

6. Wat gebeurt er vervolgens met die resultaten?

n.v.t

7. **Heeft u vastgesteld wat de grens is voor het aantal fouten dat de redactie mag maken op het gebied van waarheidsgehalte van reeds geplaatste nieuwsberichten? Bijvoorbeeld in de vorm van een minimumpercentage fouten dat gemaakt mag worden, bijvoorbeeld per dag, per week of per jaar?**

Er mogen überhaupt geen fouten worden gemaakt volgens Van Rijckevorsel.

8. **Wordt het aantal fouten dat per dag, per week of per jaar worden gemaakt ook bijgehouden?**

Nee, bij Elsevier weten goed welke redacteur vaker fouten maakt.

9. **Hoe worden die fouten bijgehouden?**

N.v.t

10. **Als u vervolgens constateert dat een internetjournalist fouten heeft gemaakt in een geplaatst nieuwsbericht op uw website, vindt u dat dan minder erg in situaties waarin:**

Het bericht snel geplaatst moest worden om de concurrentie voor te zijn?

“Ja, daar kan ik me iets bij voorstellen”, zegt Van Rijckevorsel. “Er moet heel snel gewerkt worden onder druk. Dan is het risico op het maken van fouten gewoon groter.”

Vooraf de bron van het nieuwsbericht betrouwbaar leek voor de journalist en hij/zij deze dus niet goed gecontroleerd heeft?

Dat vindt Van Rijckevorsel niet minder erg.

11. **Zijn er nog andere voorbeeldsituaties waarbij u het maken van fouten van reeds geplaatste nieuwsberichten op uw website minder erg vindt?**

Nee, alleen het werken onder hoge druk ziet Van Rijckevorsel als verzachtende omstandigheid.

12. **Wat zijn in het algemeen de consequenties voor de internetjournalist die (teveel) fouten heeft gemaakt? (meer dan minimumpercentage bijvoorbeeld)**

Als een redacteur vaker fouten maakt, dan wordt hij of zij daar in het functioneringsgesprek op aangesproken. Als de redacteur daarna fouten blijft maken, gaat hij eruit. Van Rijckevorsel: “De meeste journalisten die hier werken zijn jonge journalisten. Je moet het hier heel goed doen wil je ooit een vaste aanstelling verdienen. Dat weten ze. Als je het niet heel goed doet, is het na een tijdje gewoon afgelopen.”

13. **Wat vindt u in het algemeen van de standaardprocedure die gebruikt wordt op uw reactie voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing op internet?**

Van Rijckevorsel: “Ik vind dat wij het heel goed doen en dat wij een hele fijne procedure hebben.”

11. 9 Gespreksverslag Wilma Haan – NU

1. **Wie vindt u dat er verantwoordelijk is voor het controleren op waarheidsgehalte van nieuwsberichten voorafgaande aan plaatsing.**

Haan vindt dat de journalist verantwoordelijk is voor de inhoud van een bericht en dat hij of zij dus ook altijd moet controleren of de inhoud klopt voordat het bericht gepubliceerd wordt. De hoofdredactie is eindverantwoordelijk voor de keuzes die de journalisten maken.

“Het is eigenlijk een heel klassiek antwoord. Het werkt bij ons op internet niet anders dan bij de traditionele kranten of andere traditionele media.”

2. **Op welke manier krijgt de internetjournalist richtlijnen mee om nieuwsberichten vooraf te controleren op waarheidsgehalte? Is hier bijvoorbeeld een standaardprocedure voor, zoals een redactiestatuut?**

De internetjournalisten moeten zorgen voor goed controleerbare bronnen, meerdere bronnen, check en dubbel check. Dit zijn de algemeen journalistieke richtlijnen. NU.nl wijkt daarin niet af van bijvoorbeeld een krant. Er zijn geen specifieke richtlijnen voor de website.

Bij grootbrekend nieuws publiceert NU.nl nieuwsberichten weleens in de vorm van een onaf bericht. Dan publiceren ze het nieuws in een heel kort stukje tekst van één à twee regels en gaan ze het nieuwsbericht, terwijl het al online staat, updaten en volledig maken. Haan: “Dat is echt iets wat specifiek op internet kan. Een krant kan dat vanzelfsprekend niet doen. Wij moeten een iets snellere keuze maken dan de krant. Bij de krant moeten ze wat langer nadenken of een bericht wel echt klopt, maar ook wij kijken toch nog altijd wat de bron is en wie degene is die een uitspraak doet.”

3. **Zijn er richtlijnen vastgesteld in uw controleprocedure die aangeven dat verschillende soorten binnenkomende nieuwsberichten ook op verschillende manieren gecontroleerd mogen worden op waarheidsgehalte?**

Ja. Bij NU.nl gaan ze er van uit dat ANP-berichten kant-en-klaar zouden moeten zijn. Ze durven ANP-berichten in principe in goed vertrouwen door te plaatsen, omdat de redactie van het ANP dezelfde journalistieke normen en waarden zouden hebben als de redactie van Nu.nl. Als ze het bericht niet mooi genoeg of volledig vinden, veranderen ze wat aan het bericht. Een signalering via Twitter of via een tip, wordt wel zelf helemaal gecontroleerd.

4. **Hoe zorgt u ervoor dat uw standaardprocedure voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte nageleefd wordt op uw redactie?**

Haan: “Dat is hun journalistieke werk, dus ze leven de procedures gewoon na de hele dag.”

5. **Houdt u bij in welke mate uw standaardprocedure voor het controleren op waarheidsgehalte van nieuwsberichten, nageleefd wordt op de redactie of niet?** *** *Waarom wel/waarom niet***

Wilma Haan is als chef nieuws eindverantwoordelijk voor de dagelijkse nieuwsstroom. Elke dag kijkt zij naar wat er gepubliceerd wordt en als ze tijd over heeft, controleert ze of het echt duidelijk is of een nieuwsbericht gecontroleerd is. Haan: “Wij hebben het voordeel dat als we een foutje mochten maken, we het in het artikel aan kunnen passen. Dat gebeurt dan ook. Ons dagelijks werk is alles checken en als dat niet goed gebeurt, dan corrigeren we gelijk.”

6. **Wat gebeurt er vervolgens met die resultaten?**

Fouten worden direct aangepast, maar in de meeste gevallen is dat niet nodig omdat het goed gaat volgens Haan.

7. **Heeft u vastgesteld wat de grens is voor het aantal fouten dat de redactie mag maken op het gebied van waarheidsgehalte van reeds geplaatste nieuwsberichten? Bijvoorbeeld in de vorm van een minimumpercentage fouten dat gemaakt mag worden, bijvoorbeeld per dag, per week of per jaar?**

Nee, gewoon 'geen' of 'zo min mogelijk'.

8. **Wordt het aantal fouten dat per dag, per week of per jaar worden gemaakt ook bijgehouden?**

Nee.

9. **Hoe worden die fouten bijgehouden?**

N.v.t

10. **Als u vervolgens constateert dat een internetjournalist fouten heeft gemaakt in een geplaatst nieuwsbericht op uw website, vindt u dat dan minder erg in situaties waarin:**

Het bericht snel geplaatst moest worden om de concurrentie voor te zijn?

Nee, want een nieuwsbericht moet altijd correct zijn volgens Haan.

Vooraf de bron van het nieuwsbericht betrouwbaar leek voor de journalist en hij/zij deze dus niet goed gecontroleerd heeft?

Nee, het kan niet zo zijn dat iets op gevoel wel goed leek. Een nieuwsbericht moet altijd goed gecheckt worden volgens Haan.

11. **Zijn er nog andere voorbeeldsituaties waarbij u het maken van fouten van reeds geplaatste nieuwsberichten op uw website minder erg vindt?**

Nee.

12. **Wat zijn in het algemeen de consequenties voor de internetjournalist die (te veel) fouten heeft gemaakt? (meer dan minimumpercentage bijvoorbeeld).**

Haan: "Ik vind dat er geen verschil zit tussen een internetjournalist en andere journalisten. Net als offline journalisten, streven wij na om geen inhoudelijke fouten te maken. Er worden weleens missers gemaakt en die moet je dan rechtzetten." Een voorbeeld van ontslag heeft Haan nog niet meegemaakt.

13. **Wat vindt u in het algemeen van de standaardprocedure die gebruikt wordt op uw reactie voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing op internet?**

Haan: "Die functioneert in de praktijk behoorlijk goed."

11.10 Gespreksverslag Peter van der Ploeg - NRC

1. **Wie vindt u dat er verantwoordelijk is voor het controleren op waarheidsgehalte van nieuwsberichten voorafgaande aan plaatsing.**

Volgens Van der Ploeg is het geplaatste medium verantwoordelijk.

2. **Op welke manier krijgt de internetjournalist richtlijnen mee om nieuwsberichten vooraf te controleren op waarheidsgehalte? Is hier bijvoorbeeld een standaardprocedure voor, zoals een redactiestatuut?**

Er is geen redactiestatuut. De richtlijn is nabellen van de betreffende organisatie of persoon waar het bericht over gaat, maar dit gebeurt niet bij persberichten zoals ANP en Reuters. Daarvan heeft de NRC-redactie nog nooit een fout kunnen ontdekken en het kost te veel tijd om alles voor plaatsing te controleren. Er wordt wel navraag gedaan bij de redacteuren van NRC Handelsblad, als er meer duiding nodig is voor een bericht.

3. **Zijn er richtlijnen vastgesteld in uw controleprocedure die aangeven dat binnenkomende nieuwsberichten op verschillende manieren gecontroleerd mogen worden op waarheidsgehalte?**

Bij NRC.nl zijn hier geen richtlijnen voor, omdat er volgens Van der Ploeg te veel verschillen zitten tussen de verschillende soorten twitterberichten. Het ligt er aan bij wie het de tweet vandaan komt of de tweet heel goed gecontroleerd wordt of helemaal niet. Een persbericht van Novum wordt wel altijd gecheckt, maar van Reuters niet altijd.

4. **Hoe zorgt u ervoor dat uw standaardprocedure voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte nageleefd wordt op uw redactie?**

Volgens Van der Ploeg valt het gewoon onder de normale werkzaamheden van een journalist dat een binnenkomend bericht dat onbetrouwbaar lijkt of waar meer informatie over moet komen eerst nagebeld wordt en dan pas geplaatst wordt.

5. **Houdt u bij in welke mate uw standaardprocedure voor het controleren op waarheidsgehalte van nieuwsberichten, nageleefd wordt op de redactie of niet?**
*** *Waarom wel/waarom niet***

De eindverantwoordelijke geeft aanwezig, zoals: "Ik zou daar even iemand over bellen of loop even naar die redacteur toe die daar alles over weet." 's Avonds en op zaterdag- en zondagochtend wordt er ook wat nieuws geplaatst, dus niet alles kan door de eindverantwoordelijke gelezen worden. Toch wordt alles zoveel mogelijk in de gaten gehouden. En Van der Ploeg zegt goede internetredacteuren te hebben van wie hij weet dat zij hun werk goed doen.

6. **Wat gebeurt er vervolgens met die resultaten?**

Nee, de resultaten worden niet bijgehouden. Volgens Van der Ploeg maken zijn internetredacteuren goede keuzes. Tot nu toe is het nog niet gebleken dat het nodig was om er om fouten te registreren.

7. **Heeft u vastgesteld wat de grens is voor het aantal fouten dat de redactie mag maken op het gebied van waarheidsgehalte van reeds geplaatste nieuwsberichten? Bijvoorbeeld in de vorm van een minimumpercentage fouten dat gemaakt mag worden, bijvoorbeeld per dag, per week of per jaar?**

Nee.

8. **Wordt het aantal fouten dat per dag, per week of per jaar worden gemaakt ook bijgehouden?**

Nee.

9. Hoe worden die fouten bijgehouden?

N.V.T

10. Als u vervolgens constateert dat een internetjournalist fouten heeft gemaakt in een geplaatst nieuwsbericht op uw website, vindt u dat dan minder erg in situaties waarin:

Het bericht snel geplaatst moest worden om de concurrentie voor te zijn?

(twijfel) Volgens Van der Ploeg ligt het aan het soort fout. Als het een hele erge fout is, heeft Van der Ploeg liever dat er vijf minuten langer over het controleren voorafgaande aan plaatsing was gedaan. Bij andere fouten, kan hij denken: oké, het moest snel.

Vooraf de bron van het nieuwsbericht betrouwbaar leek voor de journalist en hij/zij deze dus niet goed gecontroleerd heeft?

Ja, als het bericht van een betrouwbaar nieuwsbureau afkomstig was en vooraf leek dat er met dat bericht geen fouten mee gemaakt konden worden, dan vindt Van der Ploeg gemaakte fouten minder erg.

11. Zijn er nog andere voorbeeldsituaties waarbij u het maken van fouten van reeds geplaatste nieuwsberichten op uw website minder erg vindt?

De internetjournalisten plaatsen een keer een nieuwsbericht over een treinongeluk in Congo waarbij meer dan honderd doden gevallen zouden zijn. Dit meldde het Chinese persbureau Xinhua. Van der Ploeg: "Dan plaats je het en zeg je: 'Xinhua meldt dat er een treinongeluk is geweest en er zouden in ieder geval doden zijn gevallen.' Dit bericht bleek later niet waar te zijn. "Toen hebben we geschreven: 'Xinhua meldde dat weliswaar, maar we hebben het geprobeerd uit te zoeken en er is geen enkel bewijs gevonden dat er daar überhaupt ooit een trein is geweest. Onze excuses.'" Van der Ploeg vindt het wel begrijpelijk dat er in zulke situaties fouten worden gemaakt: "Ja, je wilt zelf heel snel zijn met nieuws. Je wilt voorloper zijn naar lezers toe. Dus als een andere groter persbureau of groot medium nieuws plaatst dat je meeneemt en het blijkt later niet te kloppen dan heb ik daar wel begrip voor."

Een ander voorbeeld zijn ingewikkelde onderwerpen. Van der Ploeg: "Een internetredacteur moet natuurlijk van alle markten thuis zijn. In een uur schrijf je over een voetbalwedstrijd, vervolgens weer over de eurocrisis en dan weer over de Arabische lente. Dan vind ik het niet gek als er af en toe een foutje gemaakt wordt die redacteurs die alleen maar op dat onderwerp zitten er zo uithalen."

12. Wat zijn in het algemeen de consequenties voor de internetjournalist die (te veel) fouten heeft gemaakt? (meer dan minimumpercentage bijvoorbeeld).

Als het iemand is die constant fouten maakt (te vaak, te veel en te domme fouten) dan zitten er consequenties aan vast. Daar kan ontslag uit voortkomen, maar er volgt eerst een goed gesprek. Het is nog niet voorgekomen dat er echt harde consequenties aan vastzaten.

13. Wat vindt u in het algemeen van de standaardprocedure die gebruikt wordt op uw reactie voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing op internet?

Van der Ploeg zou meer mensen willen hebben om alles te kunnen checken, om alles na te bellen. Niet alleen om op waarheid te checken, maar zo kunnen er ook eigen citaten gehaald worden en hoeft niet alles van persbureaus gebruikt te worden. Verder is Van der Ploeg over het algemeen tevreden over de procedures die zijn nieuwssite volgt. De nieuwssselectie is volgens hem kleiner dan de meeste nieuwssites in Nederland, waardoor er meer tijd is om dingen beter te kunnen checken.

Bijlage 12. Gespreksverslagen internetjournalisten samenvattingen

12. 1 Gespreksverslag interview Jules Seegers – NRC

1. Vindt u dat een nieuwsbericht op internet pas echt waarheidsgetrouw is als:

- de oorspronkelijke bron gecontroleerd is?
- bronnen volledig vermeld zijn in het bericht?
- citaten op waarheid gecontroleerd zijn?
- er hoor en wederhoor is toegepast?
- de feiten in het bericht kloppen?

*** ja/nee + waarom wel/waarom niet?**

Nee. Er is volgens Seegers niet genoeg tijd om een nieuwsbericht aan alle criteria te controleren. Dit komt doordat de redactie klein is en het volgens hem op internet grotendeels draait om snelheid van het nieuws. Seegers: "In die zin leunen wij heel sterk op de betrouwbaarheid die persbureaus beloven." Met bronnen die minder vaak gebruikt worden of waarvan de betrouwbaarheid minder sterk is gebleken wordt voorzichtiger omgegaan. "Dan zetten de internetjournalisten in het bericht door welke partijen het nieuws is gemeld."

2. Kunt u bij iedere bron opnoemen of u de criteria altijd/soms of nooit controleert? En waarom u dat altijd/soms of nooit controleert?

1. Persbureaus

De oorspronkelijke bron:

Soms.

Nieuwsberichten uit een moeilijk bereikbaar gebied, zoals Syrië, worden niet nagebeld omdat dat lastig is. Ook worden nieuwsberichten soms niet gecheckt, omdat het bericht dan al elders verschenen is of bevestigd is door een NRC-correspondent. Er wordt wel gecheckt bij twijfels of als het bericht te summier is. Seegers: "Inmiddels is het een automatisme geworden die er in is geslopen en moet ik ook eerlijk toegeven dat het achteraf weleens voorkomt dat ik denk: dit had ik beter moeten checken of überhaupt moeten checken. Want het klopt niet helemaal of helemaal niet."

Bronnen volledig vermeld:

Altijd.

Vooraf met persberichten waarvan de bron twijfelachtig is, zoals een arts in een Libisch ziekenhuis die geciteerd wordt of een rebel aan het front in Libië. Dan is het uitgangspunt dat in het nieuwsbericht heel duidelijk wordt vermeld dat een arts in Tripoli nieuws meldt aan een verslaggever van Reuters. Seegers: "Je moet heel transparant proberen te zijn door te zeggen waar het nieuws vandaan komt. In het geval van de arts in Libië heb je maar één bron en hoewel je denkt dat die bron betrouwbaar is, heb je die zekerheid nooit."

Citaten waar:

Nooit..

Seegers gaat bij de citaten van persbureaus ervan uit dat deze juist opgeschreven zijn.

Hoor en wederhoor toegepast:

Soms.

Bij persberichten waarbij er maar één bron is gebruikt of een partijdige bron gaan alarmbellen rinkelen.

Feiten in het bericht:

Soms.

Bij twijfel over de feiten in het bericht.

2. Social media, zoals twitter

Oorspronkelijke bron:

Altijd. De tweet wordt alleen als alarmbel gebruikt. Er wordt gekeken van wie de tweet is, waar het nieuws in de tweet vandaan komt en hoe betrouwbaar dat nieuws is.

Bronnen volledig vermeld:
Altijd.

Citaten waar:
Altijd.

Hoor en wederhoor:
Soms.
Niet alle social media berichten bevatten citaten.

Feiten in het bericht:
Altijd.
Omdat Twitter een heel snel medium is. Er worden volgens Seegers te snel dingen voor waar aangenomen, omdat ze leuk klinken of spectaculair zijn.

3. Burgers

Oorspronkelijke bron:
Altijd.

Bronnen volledig vermeld:
Altijd.

Citaten waar:
Altijd.

Hoor en wederhoor toegepast:
Altijd.

Feiten in het bericht:
Altijd.

Bij alle criteria geldt:
Bij burgers neemt NRC nooit nieuws van burgers zomaar over. Er wordt vooraf goed uitgezocht wie er bij het nieuws betrokken is, hoe het nieuws in elkaar zit en of alle partijen gehoord zijn.

4. Andere nieuwssites

Oorspronkelijke bron:
Soms.

Als de NOS een nieuwsbericht plaatst op de nieuwssite en NRC heeft het nieuws nog nergens anders gezien, wordt het nieuws wel gebracht omdat NRC het NOS als betrouwbaar ziet en er vanuit gaat dat het nieuws dat de NOS brengt, klopt. Wel wordt altijd vermeld dat het bericht van de NOS afkomstig is.

Bronnen volledig vermeld:
Altijd.

Citaten waar:
Soms.

Er wordt vanuit gegaan dat de citaten al gecheckt zijn door de nieuwssite waar het nieuwsbericht vandaan komt. Je neemt daarmee wel een risico volgens Seegers, maar soms kan dat niet anders vanwege tijdsgebrek.

Hoor en wederhoor toegepast:
Altijd.

Feiten in het bericht:
Soms.

Feiten worden gecontroleerd als er twijfel over is. Ze worden niet gecontroleerd als ze betrouwbaar

overkomen en de journalist weet dat ze kloppen vanuit eigen kennis over het onderwerp.

5. NGO's, non-profit organisaties, politieke organisaties en websites van de overheid

Oorspronkelijke bron:

Altijd.

Bronnen volledig vermeld:

Altijd.

Citaten waar:

Soms.

Alleen bij twijfel.

Hoor en wederhoor toegepast:

Soms.

Seegers is zich ervan bewust dat dit soort bronnen vaak partijdige organisaties zijn. Seegers: "Dan weet je al: okee, laten we afstand bewaren tot wat hier allemaal gezegd wordt en ons beperken tot de feiten. Zeker in een nieuwsbericht van een organisatie als Greenpeace staat vaak heel veel propaganda en onzin. Daar moet je natuurlijk wel voor waken."

Feiten in het bericht:

Altijd.

6. PR-bureaus, bedrijven, brancheorganisaties en belangengroepen

Oorspronkelijke bron:

Altijd.

Bronnen volledig vermeld:

Soms.

Als het bericht te overdreven of eenzijdig overkomt.

Citaten waar:

Soms.

Daar geldt hetzelfde voor als bij het vorige antwoord.

Hoor en wederhoor toegepast

Soms.

Geldt hetzelfde voor als bij de vorige twee antwoorden.

Feiten in het bericht:

Soms.

De feiten worden meestal niet gecontroleerd, omdat het bericht vaak volledig toegeschreven wordt aan degene waar het bericht vandaan komt.

3. Controleert u nog andere aspecten aan waarheidsgehalte van nieuwsberichten, anders dan het checken van de oorspronkelijke bron, of de bronnen volledig vermeld zijn in het bericht, of de citaten waar zijn en of er hoor en wederhoor is toegepast?

Als Seegers het gevoel heeft dat er meer gezegd is dan datgene dat alleen in het bericht vermeld wordt, gaat hij daarna op zoek. Een voorbeeld hiervan is het bezoek van Barack Obama aan de premier van Israël. In het nieuwsbericht werd maar één zin geciteerd van Obama, terwijl hij een speech hield over allerlei zaken. Seegers: "Wat dan het gevaar is dat je denkt dat de speech in dit geval over de spanningen in Iran is gegaan terwijl dat helemaal niet zo was. Hij was daar niet speciaal om alleen over Iran te praten, maar over allerlei dingen. Dat is weleens het gevaar bij nieuwsberichten en dan probeer je verder te kijken dan je neus lang is. Dan is ook wel je journalistieke ervaring." Ook wordt regelmatig achter berichten aan gebeld om te vragen hoe iets echt zit.

**4. Vindt u de nieuwsberichten afkomstig van persbureaus betrouwbaar?
* waarom wel/waarom niet?**

Ja, betrouwbaar.

Drie van de vier persbureaus waarvan NRC.nl gebruikt maakt, zijn betrouwbaar. Door de jarenlange samenwerking wordt op die persbureaus vertrouwd. Bij één persbureau worden de nieuwsberichten vaak nog verder uitgezocht.

**Vindt u de nieuwsberichten afkomstig van social media, zoals Twitter betrouwbaar?
* waarom wel/waarom niet?**

Soms

Volgens Seegers is Twitter een snel medium is en een tweet is kort (140 tekens), waardoor zinsdelen worden weggelaten. Social media is soms betrouwbaar, maar moet wel altijd gecheckt worden.

**Vindt u nieuwsberichten afkomstig van burgers betrouwbaar?
* waarom wel/waarom niet?**

Soms.

Volgens Seegers zijn het in driekwart van de gevallen berichten van mensen die uit rancune actie ondernemen. Seegers: "Soms zijn ze niet helemaal goed bij hun hoofd. Ze hebben bijna altijd wel een agenda. Daar moet je wel heel waakzaam voor zijn."

**Vindt u nieuwsberichten afkomstig van andere nieuwssites betrouwbaar?
* waarom wel/waarom niet?**

Meestal wel.

Seegers neemt de nieuwsberichten in het algemeen voor waarheid aan. Heeft hij enige twijfel dan onderneemt hij daar actie op.

**Vindt u nieuwsberichten afkomstig van NGO's, non-profit organisaties, politieke organisaties en websites van de overheid betrouwbaar?
* waarom wel/waarom niet?**

Ja, meestal klopt de informatie wel, maar je moet je wel bewust zijn dat het nieuws gestuurd is door een partij, vindt Seegers. Die partij doet dat niet voor niets. Je moet de informatie dus in een bepaalde context zien.

**Vindt u nieuwsberichten afkomstig van PR-bureaus, bedrijven, brancheorganisaties en belangengroepen betrouwbaar?
* waarom wel/waarom niet?**

Ja,

Seegers: "In principe wel, maar kijk wel verder dan je neus lang is."

5. Als u nieuwsberichten binnenkrijgt, scheidt u dan de voor u betrouwbare berichtgeving van de onbetrouwbare berichtgeving?

Bij NRC.nl kijken ze in eerste instantie of het nieuws belangrijk is of niet. Daarna wordt gekeken of het nieuws betrouwbaar is of niet.

6. Als u wel in de tweede plaats kijkt naar de betrouwbaarheid, heeft u dan voor uzelf een zelfbedacht systeem of werkt u met regels die vanuit uw eindverantwoordelijke komen?

Nee, er zijn geen regels. Wat Seegers altijd doet is: kijken of het nieuws gebracht wordt door andere media. Hij is zekerder van nieuws dat hij zowel bij Reuters als AP vindt. Ook kijkt hij vaak naar nieuws dat regionale omroepen brengen. Met de zedenzaak uit Zeeland bekeek hij het televisiejournaal van Omroep Zeeland om te kijken wie er aan het woord kwam en wat hun nieuws was.

7. **Is er op de redactie een standaardprocedure voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing op internet?**

Nee, volgens Seegers is er geen standaardprocedure.

8. **Gebruikt u deze standaardprocedure?**
*** ja/nee + waarom wel/waarom niet?**

n.v.t

9. **Houdt u voor uzelf het aantal fouten bij op het gebied van waarheidsgehalte van reeds geplaatste nieuwsberichten?**
***ja/nee + waarom wel/waarom niet?**

Nee. Seegers: "Ik heb daar eigenlijk nog nooit over nagedacht om dat te doen, maar ik vind het geen slecht idee."

10. **Gebeurt het ook dat er fouten worden bijgehouden op de redactie in het algemeen?**

Nee. Bij NRC.nl letten ze er wel goed op of er fouten worden gemaakt, maar het maken van fouten komt volgens Seegers relatief weinig voor: "Het komt heus wel voor, maar niet dat er dagelijks dingen niet waar blijken te zijn."

11. **Zijn er consequenties als u fouten maakt?**
Zo ja, wat zijn die consequenties?

De consequenties kan Seegers niet aangeven.

12. **Wat zijn volgens u de punten in het gehele controleproces die volgens u beter kunnen voor het controleren op waarheidsgehalte van nieuwsberichten voorafgaande aan plaatsing op de website?**

Meer tijd

Het ideaalplaatje zou zijn, volgens Seegers, dat er meer tijd komt om een bericht vooraf te kunnen controleren en helemaal rond te maken. Maar daar is volgens hem geen tijd voor zoals bij een krant. Hierdoor worden soms berichten geplaatst op de website die nog niet bevestigd zijn. Dan wordt dat wel altijd vermeld in het nieuwsbericht op de site.

Ander persbureau

Voor binnenlands nieuws is NRC sinds januari 2011 overgestapt van ANP naar NovumNieuws. Seegers: "ANP was een stuk duurder. Er werd gedacht dat we wel zonder het ANP konden, maar bij NovumNieuws krijgen we nieuws soms later of helemaal niet. Of het nieuws blijkt soms niet te kloppen. Seegers: "Dat is heel pijnlijk. Je betaalt, omdat je betrouwbaar nieuws beloofd wordt. Dan brengen wij het nieuws en blijkt het niet te kloppen."

12.2 Gespreksverslag interview Willeke Tersteeg – AD

1. Vindt u dat een nieuwsbericht op internet pas echt waarheidsgetrouw is als:

- de oorspronkelijke bron gecontroleerd is?
- bronnen volledig vermeld zijn in het bericht?
- citaten op waarheid gecontroleerd zijn?
- er hoor en wederhoor is toegepast?
- de feiten in het bericht kloppen?

*** ja/nee + waarom wel/waarom niet?**

Nee. Volgens Tersteeg hoeft een nieuwsbericht op internet dat niet aan al deze criteria voldoet niet per se niet waar te zijn volgens Tersteeg. Tersteeg: "Wij plaatsen regelmatig berichten op basis van één citaat. Het hoor en wederhoor gedeelte komt dan vanzelf op gang. Dan belt de tegenpartij op om uit te leggen hoe het ging. Zo bouw je de hoor en wederhoor langzaam op, maar dat wil dan nog niet zeggen dat die eerste partij die bewering niet heeft gedaan."

2. Kunt u bij iedere bron opnoemen of u de criteria altijd/soms of nooit controleert? En waarom u dat altijd/soms of nooit controleert?

1. Persbureaus

De oorspronkelijke bron:

Soms.

Hangt af van het soort persbureau. ANP heeft een goede reputatie en daarvan gaat Tersteeg ervan uit het nieuws juist is. Tersteeg: "En soms gaat het weleens fout, maar dan hebben wij wel altijd zoiets van: dat is niet ons pakkie an."

Bronnen volledig vermeld:

Soms tot nooit.

Soms worden bronnen opgezocht door AD.nl, omdat ANP nieuws uit de media haalt en soms zelf ook nog opzoek is naar de bron. AD.nl kijkt dan of ze het nieuws ergens anders ook tegenkomen.

Citaten waar:

Nooit.

Hoor en wederhoor toegepast:

Soms.

Als blijkt als een bericht te eenkennig is, als duidelijk is dat er een gedeelte ontbreekt of als de wederhoor echt essentieel is voor het bericht.

Feiten in het bericht:

Soms.

Getallen en data worden soms gecheckt.

2. Social media, zoals twitter

Oorspronkelijke bron:

Altijd.

Tersteeg: "Dan gaan we na waar het nieuws vandaan komt en of diegene die de tweet stuurt echt is wie hij zegt te zijn. Je moet oppassen met nep accounts."

Bronnen volledig vermeld:

Altijd

Tersteeg: "Hangt wel een beetje af van het type bericht, maar we gaan dat altijd wel na ja. We zoeken altijd naar wat er dan gezegd wordt en of we dat betrouwbaar vinden of niet."

Citaten waar:

Altijd.

Hoor en wederhoor:**Soms.**

Hangt van het bericht af. Bij een politicus die twittert over een onderzoek kijkt Tersteeg daar kritisch naar. Bij Marco Borsato die iets twittert, controleert ze de tweet minder goed.

Feiten in het bericht:**Soms.**

Tersteeg (AD): "Als Marco Borsato zegt: 'Ik moet geopereerd worden' dan gaan we er vanuit dat dat zo is. Als hij dan twittert dat het niet zo is, dan plaatsen we er een nieuw berichtje achteraan: "Operatie was een grapje van Marco." Het nieuws op internet is heel erg interactief en snel. We gaan dan niet het ziekenhuis of Marco bellen om te vragen of het echt waar is, want als het niet zo is dan reageert Marco daar snel genoeg ook wel weer op via Twitter.

3. Burgers**Oorspronkelijke bron:****Altijd.****Bronnen volledig vermeld:****Soms.**

Bij nieuws dat gaat over de burger zelf gaat niet, maar als het nieuws over iets of iemand anders gaat wel.

Citaten waar:**Altijd.****Hoor en wederhoor toegepast:****Altijd.****Feiten in het bericht:****Altijd.****4. Andere nieuwssites****Oorspronkelijke bron:****Soms.**

Hangt van het soort bericht af. Soms wel, soms niet bij bijvoorbeeld een plaatselijk Engels familiedrama. Tersteeg: "Dan ga ik niet in Engeland mijn uiterste best doen om te kijken of ik slachtoffers van de familie kan spreken. Dan wordt het nieuws overal wel gebracht en neem ik het gewoon mee."

Bronnen volledig vermeld:**Soms.**

Hoe meer bronnen er staan, hoe betrouwbaarder het bericht overkomt.

Citaten waar:**Nooit.**

Het hangt heel erg af van het soort bericht en nieuws. Sommige uitspraken zijn makkelijker te controleren dan andere.

Hoor en wederhoor toegepast:

Hoe dichterbij het nieuws plaatsvindt, hoe makkelijker het te controleren is. Bij beroemdheden die ver weg wonen, worden uitspraken sneller gebracht. Tersteeg: "Als de citaten dan niet waar zijn, zie je dan wel weer, maar als iemand zegt dat een Nederlandse zanger een ernstige ziekte heeft dan neem je dan niet zo makkelijk over."

Feiten in het bericht:

Zelfde antwoord als bij hoor en wederhoor.

5. NGO's, non-profit organisaties, politieke organisaties en websites van de overheid

Oorspronkelijke bron:

Soms.

Tersteeg vertelt dat ze soms wil weten welk onderzoeksbureau het nieuws brengt. Soms heeft ze het idee dat er een schijn van partijdigheid meespeelt.

Bronnen volledig vermeld:

Altijd.

Citaten waar:

Soms.

Als een website van een politieke partij met nieuws komt en er wordt iemand aangehaald in dat nieuws, belt AD diegene op of ze laten een expert of een tegenstander reageren.

Hoor en wederhoor toegepast:

Soms.

“Als de bron nieuws meldt, melden wij dat de bron het meldt. Klinkt heel raar, maar dan krijg je vanzelf wel een reactie als het anders is. Over het algemeen stromen die kanten van verhalen, vooral bij politieke partijen, na elkaar binnen. Dan doen we gewoon een update waarin we duidelijk vermelden wie iets zegt en ook dat de andere partij niet bereikt kon worden voor commentaar. We presenteren de mening van die enige partij dan niet als de waarheid.”

Feiten in het bericht:

Praktisch nooit.

6. PR-bureaus, bedrijven, brancheorganisaties en belangengroepen

Oorspronkelijke bron:

Altijd.

Bronnen volledig vermeld:

Altijd.

Citaten waar:

Soms.

Citaten in het persbericht van eigen medewerkers uit het bedrijf, worden niet gecontroleerd. Tersteeg: “Als iemand anders wordt aangehaald van buiten het bedrijf en het is een opmerkelijke uitspraak dan bel ik die uitspraak nog weleens na.”

Hoor en wederhoor toegepast

Soms.

Ligt aan de soort berichtgeving.

Feiten in het bericht:

Soms.

3. Controleert u nog andere aspecten aan waarheidsgehalte van nieuwsberichten, anders dan het checken van de oorspronkelijke bron, of de bronnen volledig vermeld zijn in het bericht, of de citaten waar zijn en of er hoor en wederhoor is toegepast?

Nee.

4. Vindt u de nieuwsberichten afkomstig van persbureaus betrouwbaar? * waarom wel/waarom niet?

Ja

Wille Tersteeg vindt persbureaus betrouwbaar vanwege bewezen diensten en de reputatie die ze hebben opgebouwd. “Ze worden er ook voor betaald om hun werk super goed te doen. Het betekent

niet dat we altijd alles klakkeloos aannemen, we kijken de nieuwsberichten wel altijd even zelf na.”

Vindt u de nieuwsberichten afkomstig van social media, zoals Twitter betrouwbaar?
*** waarom wel/waarom niet?**

Soms.

Tersteeg: “Als het hele persoonlijke dingen zijn bij beroemdheden en je weet uit ervaring dat het het eigen kanaal is van iemand, dan ga ik ervan uit dat het klopt. Als het gewoon een algemeen iets is dan moet je het toch altijd even controleren.”

Vindt u nieuwsberichten afkomstig van burgers betrouwbaar?
***waarom wel/waarom niet?**

Nee.

Tersteeg: “Er zitten een heleboel mensen die ruzie hebben met de burens of wat dan ook. Zulke nieuwsberichten moet je altijd goed uitzoeken.”

Vindt u nieuwsberichten afkomstig van andere nieuwssites betrouwbaar?
***waarom wel/waarom niet?**

Meestal wel.

Hangt een beetje af van de ervaring en reputatie van de nieuwssite.

Vindt u nieuwsberichten afkomstig van NGO's, non-profit organisaties, politieke organisaties en websites van de overheid betrouwbaar?
***waarom wel/waarom niet?**

Soms.

Tersteeg: “Ik heb het gevoel dat die berichten niet altijd even volledig zijn en vooral vanuit één standpunt worden gebracht.”

Vindt u nieuwsberichten afkomstig van PR-bureaus, bedrijven, brancheorganisaties en belangengroepen betrouwbaar?
***waarom wel/waarom niet?**

Nee.

Tersteeg: “Ik vind niet dat de berichten van deze groep bronnen geen waarde hebben, maar ze zijn heel erg vanuit hun eigen belang geschreven en gebracht. Daarom vind ik ze het minst objectief wat niet wil zeggen dat ze niet waar kunnen zijn.”

5. Als u nieuwsberichten binnenkrijgt, scheidt u dan de voor u betrouwbare berichtgeving van de onbetrouwbare berichtgeving?

Ja.

6. Hoe doet u dat dan? Heeft u voor uzelf een zelfbedacht systeem of werkt u met regels die vanuit uw eindverantwoordelijke komen?

Tersteeg: “Op gevoel en verstand en ik kijk of ik al eerder nieuws bij die bron vandaan heb gehaald.”

7. Is er op de redactie een standaardprocedure voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing op internet?

Nee.

8. Gebruikt u deze standaardprocedure?
*** ja/nee + waarom wel/waarom niet?**

n.v.t

9. Houdt u voor uzelf het aantal fouten bij op het gebied van waarheidsgehalte van reeds geplaatste nieuwsberichten?

****ja/nee + waarom wel/waarom niet?***

Tersteeg: "Ja, dat onthoud ik. Over het algemeen komt het maken van fouten zo vaak ook weer niet voor. Ik kan me zo snel ook niet herinneren wanneer ik voor het laatst een fout maakte, maar als ik weer een keer een fout maak dan ben ik altijd weer even extra gefocust."

10. Gebeurt het ook dat er fouten worden bijgehouden op de redactie in het algemeen?

Nee, dat gebeurt niet bij AD.nl, maar als blijkt dat een bron niet te vertrouwen was, wordt er met elkaar over gepraat om zo alert op die bron te zijn.

11. Zijn er consequenties als u fouten maakt?

Zo ja, wat zijn die consequenties?

Volgens Tersteeg zijn er niet echt consequenties. Als je iets heel vervelend over iemand geschreven hebt, verwacht Tersteeg dat AD een schadeclaim kan verwachten, vanwege het schenden van iemands reputatie. Persoonlijke consequenties zijn volgens haar dat ze te horen krijgt dat ze moet opletten, maar niet dat ze direct ontslagen wordt.

12. Wat zijn volgens u de punten in het gehele controleproces die volgens u beter kunnen voor het controleren op waarheidsgehalte van nieuwsberichten voorafgaande aan plaatsing op de website?

Tersteeg denkt dat nieuwsberichten misschien wat vaker nagebeld kunnen worden om nog even verder uit te zoeken of iets wel klopt, maar aan de andere kant is ze tevreden over het controleproces zoals deze nu is.

12. 3 Gespreksverslag interview Mark Traa - HP/De Tijd

1. Vindt u dat een nieuwsbericht op internet pas echt waarheidsgetrouw is als:

- de oorspronkelijke bron gecontroleerd is?
 - bronnen volledig vermeld zijn in het bericht?
 - citaten op waarheid gecontroleerd zijn?
 - er hoor en wederhoor is toegepast?
 - de feiten in het bericht kloppen?
- * ja/nee + waarom wel/waarom niet?

Nee.

Als je alle criteria zou hanteren zou er volgens Mark Traa nooit meer een verhaal op internet verschijnen. Hoor en wederhoor is volgens hem niet altijd mogelijk, bijvoorbeeld bij een buitenlandse bron. "Op het moment dat je niet zeker weet of iets klopt dan schrijf je dat toe aan degene die het heeft gezegd of degene die het nieuws heeft doorgegeven."

2. Kunt u bij iedere bron opnoemen of u de criteria altijd/soms of nooit controleert? En waarom u dat altijd/soms of nooit controleert?

1. Persbureaus

De oorspronkelijke bron:

Soms.

Ligt aan het persbureau. Als AP zegt dat Obama iets gezegd heeft, kun je dat niet altijd controleren. Dan brengt Traa het nieuws als volgt: 'Volgens AP heeft Obama gezegd dat:...' Daarna komen er vanzelf bevestigingen van andere journalisten. Bij een bericht als 'Obama is doodgeschoten' wacht Traa wel tot het nieuws door officiële bronnen is bevestigd en slingert hij het nieuws dan niet de wereld in als zijnde de waarheid.

Bronnen volledig vermeld:

Meestal.

Als het gezonde verstand zegt: "Dit klopt niet", wacht Traa met het brengen van het bericht.

Citaten waar:

Meestal.

Als Traa tijd heeft controleert hij citaten van verschillende websites met elkaar. Hier heeft hij echter niet altijd tijd voor.

Hoor en wederhoor toegepast:

Altijd.

Maar persbureaus doen dit volgens Traa bijna altijd al uit eigen beweging.

Feiten in het bericht:

Altijd.

Traa: "Ik probeer altijd ervoor te zorgen dat namen en getallen kloppen. Het is nooit verstandig om zonder blikken en blozen zomaar een persbericht over te nemen van een persbureau of van welke instantie dan ook."

2. Social media, zoals Twitter

Oorspronkelijke bron:

Altijd.

Bronnen volledig vermeld:

Nooit.

Dit komt omdat Traa altijd naar de bron toegaat die vermeld wordt in een twitterbericht. Hij zoekt dus zelf naar meer informatie en ziet Twitter meer als een attenderingssysteem.

Citaten waar:

Soms.

Traa: "Wij hoeven niet verplicht uitgebreid hoor en wederhoor toe te passen, want wij zijn een opinietijdschrift dus wij kunnen zelf onze mening vormen. Wat dat betreft hebben wij het makkelijker dan het ANP bijvoorbeeld, wij kunnen gewoon zeggen: 'Dit vinden we raar, belachelijk of idioot.' Dat is toch anders dan ANP die eindeloos objectief behoort te zijn."

Hoor en wederhoor:

Soms.

Feiten in het bericht:

Soms

Volgens Traa heb je op internet niet altijd de tijd om uit te zoeken of iemand echt iets heeft gezegd. Dan is het feit gewoon: iemand roept iets gek.

3. Burgers

Oorspronkelijke bron:

Altijd.

Traa is altijd voorzichtig, omdat burgers een belang kunnen hebben met het nieuws dat ze naar buiten brengen. Bijvoorbeeld als iemand ontslagen is en de vuile was buiten wil hangen. De bron wordt dan eindeloos uitgezocht en gekeken of hij of zij wel betrouwbaar is.

Bronnen volledig vermeld:

Altijd.

Citaten waar:

Altijd.

Hoor en wederhoor toegepast:

Altijd.

Feiten in het bericht:

Altijd.

4. Andere nieuwssites

Oorspronkelijke bron:

Soms.

Traa vindt het verstandig een bericht van een andere nieuwssite te controleren voordat je het overneemt op je eigen website. Hij zegt: "Dit is een soort automatische reflex."

Bronnen volledig vermeld:

Altijd.

Traa: "Journalisten zijn ongetwijfeld heel gewetensvol bezig geweest, maar dan ga je de bronvermelding toch nog even na. En we wijzen onze berichten altijd toe aan de nieuwssite."

Citaten waar:

Altijd.

Hoor en wederhoor toegepast:

Altijd.

Als dat enigszins kan wel.

Feiten in het bericht:

Altijd.

Als dat enigszins kan wel.

5. NGO's, non-profit organisaties, politieke organisaties en websites van de overheid

Oorspronkelijke bron:

Nooit.

Als de overheid een persbericht uitgeeft over bezuinigingen of Greenpeace zegt dat er een walvissenactie komt dan zijn de overheid en Greenpeace de bron volgens Traa: "Dan kan je ervan uitgaan dat het nieuws waar is, want de organisatie heeft het zelf verspreid."

Bronnen volledig vermeld:

Nooit.

Volgens Traa is de organisatie de bron zelf.

Citaten waar:

Nooit.

Volgens Traa staan er meestal geen citaten in berichten van deze groep bronnen. Traa: "Meestal zijn het gewoon mededelingen van: 'Zoveel overheidstekort' of 'Die directeur is benoemd.' Dat zijn meer mededelingen dan verhalen waar mensen voor worden geïnterviewd."

Hoor en wederhoor toegepast:

Nooit.

Volgens Traa zit in dat soort berichten nooit hoor en wederhoor, omdat ze uit één bron komen.

Feiten in het bericht:

Altijd.

Als bijvoorbeeld Greenpeace roept dat er 1000 walvissen worden gedood, controleert Traa altijd bij andere bronnen om zo cijfers over het aantal gedode walvissen te kunnen vergelijken.

6. PR-bureaus, bedrijven, brancheorganisaties en belangengroepen

Oorspronkelijke bron:

n.v.t

Die persberichten worden over het algemeen niet gebruikt, omdat ze geen journalistiek nieuws bevatten, maar vaak reclameboodschappen voor producten.

Bronnen volledig vermeld:

N.v.t

Citaten waar:

N.v.t

Hoor en wederhoor toegepast:

N.v.t

Feiten in het bericht:

N.v.t

3. Controleert u nog andere aspecten aan waarheidsgehalte van nieuwsberichten, anders dan het checken van de oorspronkelijke bron, of de bronnen volledig vermeld zijn in het bericht, of de citaten waar zijn en of er hoor en wederhoor is toegepast?

Ja, Traa checkt ook altijd de personen die uitspraken doen. Hij checkt dan iemands achtergrond en wat iemands belang is. Traa: "Maar dat is tegenwoordig lastiger, want dat moet allemaal binnen één minuut gebeuren. Vroeger had je gewoon meer tijd om dingen uit te zoeken. Nu heb je Twitter vol staat met halve geruchten, zoals 'Obama is doodgeschoten.' Dat blijkt dan een kwartier later niet waar te zijn en intussen staat de hele wereld op z'n kop. Je moet tegenwoordig meer op je hoede zijn. Er wordt heel veel onzin op internet verteld. Voor journalisten is het moeilijker geworden om in een hele brei van onzin nog een beetje het kaf van het koren te kunnen scheiden."

**4. Vindt u de nieuwsberichten afkomstig van persbureaus betrouwbaar?
* waarom wel/waarom niet?**

Meestal wel.

“Omdat er bij persbureaus over het algemeen goede journalisten werken die in elk geval objectief moeten zijn. Dus zij krijgen in het algemeen wel de voordeel van de twijfel, alhoewel ik nieuwsberichten van persbureaus, ook altijd even wacht op bevestiging van andere media.”

**Vindt u de nieuwsberichten afkomstig van social media, zoals Twitter betrouwbaar?
* waarom wel/waarom niet?**

Nee, onbetrouwbaar.

Traa: “Die vind ik minder betrouwbaar dan de nieuwsberichten van persbureaus, want op social media kan iedereen wat op roepen, het zijn niet alleen journalisten die nieuws brengen.”

**Vindt u nieuwsberichten afkomstig van burgers betrouwbaar?
* waarom wel/waarom niet?**

Nee.

Traa: “Die nieuwsberichten zijn in principe onbetrouwbaar. Burgers zijn dezelfde mensen die ook op social media nieuws plaatsen.”

**Vindt u nieuwsberichten afkomstig van andere nieuwssites betrouwbaar?
* waarom wel/waarom niet?**

Meestal wel.

Traa: “Ik vind ze even betrouwbaar als de nieuwsberichten van persbureaus, omdat heel veel nieuwsberichten die op nieuwssites staan, bijna letterlijk de persberichten zijn van de persbureaus. Sommige nieuwssites hebben een contract met het ANP dat persberichten automatisch worden geplaatst op de nieuwssites.

**Vindt u nieuwsberichten afkomstig van NGO's, non-profit organisaties, politieke organisaties en websites van de overheid betrouwbaar?
* waarom wel/waarom niet?**

Soms.

Traa: “Ik vind ze betrouwbaarder dan de nieuwsberichten van burgers, maar ik vind ze minder betrouwbaar dan enig medium waar journalisten werken. Maar als het SCP een persbericht uitbrengt van 700 pagina's, dan kan ik niet alle feiten in dat dikke rapport gaan checken. Dan ga je er in principe vanuit dat het klopt, maar dan ga je wel proberen weer andere mensen te vinden die daar kritiek op hebben, zodat je het als gewogen geheel kunt aanbieden aan de lezer.”

**Vindt u nieuwsberichten afkomstig van PR-bureaus, bedrijven, brancheorganisaties en belangengroepen betrouwbaar?
* waarom wel/waarom niet?**

Nee.

Traa: “Die nieuwsberichten zijn misschien iets betrouwbaarder nog dan nieuwsberichten van burgers, maar toch wantrouw ik ze tot op het bot. Als de makers van WC-EEND zeggen dat zij WC-EEND maken, waarom zou ik ze dan geloven?”

5. Als u nieuwsberichten binnenkrijgt, scheidt u dan de voor u betrouwbare berichtgeving van de onbetrouwbare berichtgeving?

Ja.

6. Hoe doet u dat dan? Heeft u voor uzelf een zelfbedacht systeem of werkt u met regels die vanuit uw eindverantwoordelijke komen?

Traa maakt een selectie in zijn hoofd. Hij vraagt zichzelf af: kan ik hier wat mee of niet? Soms gebruikt hij juist onbetrouwbaar nieuws. Bijvoorbeeld als de overheid iets laat weten, waarvan Traa weet dat dat niet klopt. Dan schrijft hij daar een bericht over met argumenten waarom het volgens hem niet klopt. Traa: "Je probeert om dingen die niet kloppen aan het licht te brengen. Dat is natuurlijk de taak van journalisten."

7. Is er op de redactie een standaardprocedure voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing op internet?

Nee, er is geen standaardprocedure. Wel is de regel dat het nooit zo mag zijn dat maar één persoon een artikel leest, voordat het geplaatst wordt. Dan kunnen andere redacteuren nog zeggen dat er iets niet klopt als dat zo is.

**8. Gebruikt u deze standaardprocedure?
* ja/nee + waarom wel/waarom niet? (Zie vraag 7)**

**9. Houdt u voor uzelf het aantal fouten bij op het gebied van waarheidsgehalte van reeds geplaatste nieuwsberichten?
*ja/nee + waarom wel/waarom niet?**

Nee. Traa: "Wij plaatsen zelf dus geen nieuwsberichten, maar over het algemeen worden wij er op geattendeerd, als wij echt een feitelijke onjuistheid in een nieuwsbericht hebben. Dan is er gelukkig altijd een wakkere lezer die ons daar op wijst."

10. Gebeurt het ook dat er fouten worden bijgehouden op de redactie in het algemeen?

Nee. Als iets fout gaat en de webredacteur weet dat zelf niet, wordt hij of zij daar door collega's op geattendeerd. Traa: "Nou dan weet je dus dat je daar de volgende keer zorgvuldiger mee moet zijn. Je kunt er ook voor kiezen om een nieuwsbericht te rectificeren. Er gaan ook veel dingen fout, die nooit iemand opmerkt, maar hoeveel dingen dat zijn, dat zullen we nooit weten."

**11. Zijn er consequenties als u fouten maakt?
Zo ja, wat zijn die consequenties?**

Traa: "Als je echt een elementaire fout maakt, bijvoorbeeld dat je geen hoor en wederhoor toegepast is terwijl dat wel duidelijk gewenst was, dan krijg je dat wel te horen. Niet dat je op het strafbankje moet of zo. Maar dan krijg je wel wat gemopper."

12. Wat zijn volgens u de punten in het gehele controleproces die volgens u beter kunnen voor het controleren op waarheidsgehalte van nieuwsberichten voorafgaande aan plaatsing op de website?

Traa zou wel willen dat hij meer tijd had voor dingen. Daarvoor moet de redactie groter worden, maar volgens Traa gaat dat niet in deze tijd. "Ik zou op dit moment niet direct weten hoe we, met de middelen die we nu hebben, verhalen meer waar kunnen maken. Volgens mij kun je het beste gewoon goede journalisten aannemen en hopen dat die zo goed zijn dat ze kritisch kijken op hun eigen handelen en op elkaar. Het gaat er om dat je gewoon naar je collega kunt stappen en zeggen: 'Wat je nou laatst hebt gedaan dat kan echt niet door de beugel.' Dat durven internetjournalisten eigenlijk niet altijd. Er zou wel een schepje bovenop dat kritisch vermogen mogen."

12.4 Gespreksverslag interview Colin van Hoek – NU

1. Vindt u dat een nieuwsbericht op internet pas echt waarheidsgetrouw is als:

- de oorspronkelijke bron gecontroleerd is?
- bronnen volledig vermeld zijn in het bericht?
- citaten op waarheid gecontroleerd zijn?
- er hoor en wederhoor is toegepast?
- de feiten in het bericht kloppen?

* *ja/nee + waarom wel/waarom niet?*

Bronvermelding wordt altijd gecontroleerd bij NU.nl, omdat dit erg belangrijk is voor een bericht op internet volgens Van Hoek. Het ligt bij het controleren van de oorspronkelijke bron, de citaten en de feiten vooral aan de plek waar het nieuws vandaan komt. Op ANP-berichtgeving wordt vertrouwd dat deze goed is gecontroleerd, omdat de medewerkers van persbureaus veel werk steken in het bericht en zij daarvoor betaald krijgen. Als een andere nieuwssite het nieuws brengt dan vindt Van Hoek het wel verstandig om het bericht eerst te controleren. De criteria van hoor en wederhoor heeft de voorkeur om vooraf gecontroleerd te worden, maar door tijdsdruk lukt dit niet altijd. Van Hoek: "Als wij het bericht baseren op andere media en we hebben niet de tijd om de uitspraak te controleren, dan plaatsen we de kop tussen aanhalingstekens om duidelijk te maken dat het een uitspraak is van iemand en dan schrijven we meteen in de eerste zin van het artikel dat het een uitspraak is van iemand tegenover, bijvoorbeeld de NOS."

2. Kunt u bij iedere bron opnoemen of u de criteria altijd/soms of nooit controleert? En waarom u dat altijd/soms of nooit controleert?

1. Persbureaus

De oorspronkelijke bron:

Vrijwel nooit.

Volgens Van Hoek moet van de persbureaus een bepaalde standaard kunnen worden verwacht. Vooral van het ANP. Van Hoek: "Als we daar niet op kunnen vertrouwen dan is het eigenlijk niet zinvol om een abonnement daarop te nemen, want dan zouden we alle berichten moeten nabellen. Dan kunnen we het net zo goed überhaupt zelf doen." ANP-berichten worden bij NU.nl alleen gecontroleerd als zij heel veel vragen oproepen.

Bronnen volledig vermeld:

Altijd.

De bronnen worden altijd gecontroleerd door NU.nl. Van Hoek: "Het is belangrijk dat we altijd de bronnen noemen, omdat we nog weleens op basis van andere nieuwsmedia iets plaatsen voordat we het van tevoren kunnen controleren." Na de intro van een nieuwsbericht meldt NU.nl altijd in de tekst wat de bron is. Als die bron niet duidelijk is, wachten ze de update af van het ANP-nieuws of ze vragen zelf het ANP waar het nieuws vandaan komt. Maar meestal staat dit al wel in het bericht.

Citaten waar:

Nooit.

Bij citaten in ANP-berichten gaat NU.nl ervan uit dat deze al op waarheid gecontroleerd zijn. Ze worden alleen gecontroleerd als ze grote vragen oproepen of controversieel zijn.

Hoor en wederhoor toegepast:

Soms.

Het toepassen van hoor en wederhoor is niet altijd mogelijk of nodig volgens Van Hoek. Soms wordt iemand beschuldigd door iemand anders die niet gehoord is, maar wordt dat nieuws toch geplaatst. Dan schrijft NU.nl de kop tussen haakjes: "Persoon A beschuldigt persoon B hiervan". Na plaatsing wordt er vervolgens direct gekeken of persoon B bereikbaar is voor commentaar. Van Hoek: "Dit kan gedaan worden, omdat je juist op internet dingen kan aanpassen. Voor de lezer moet het echter wel duidelijk zijn dat persoon B niet gecheckt is. Je kan niet schrijven: 'Persoon B heeft dit gedaan', alleen maar omdat persoon A dat zegt."

Feiten in het bericht:
Nooit.

2. Social media, zoals Twitter

Oorspronkelijke bron:
Vrijwel altijd.

Tenzij het een officieel account is van iemand, zoals van premier Rutte. Die tweets worden in principe gewoon overgenomen als de urgentie daar om vraagt.

Bronnen volledig vermeld:
Altijd.

Citaten waar:
Altijd

Hoor en wederhoor:
Altijd.

Feiten in het bericht:
Altijd.

3. Burgers

Oorspronkelijke bron:
Altijd.

Als bijvoorbeeld een burger iets op Twitter plaatst over een brand dan word altijd even gebeld met de politie of brandweer voordat het nieuws geplaatst wordt.

Bronnen volledig vermeld:
Altijd.

Citaten waar:
Altijd.

Hoor en wederhoor toegepast:
Zie persbureaus: zelfde antwoord.

Feiten in het bericht:
Altijd.

4. Andere nieuwssites

Oorspronkelijke bron:
Soms.

Ligt aan de reputatie van het medium.

Bronnen volledig vermeld:
Altijd.

Citaten waar:
Soms.

NU.nl onderscheidt zich op snelheid en dat is in sommige gevallen het belangrijkste. Daarom wordt groot, belangrijk nieuws dat van andere nieuwssites afkomt vaak eerst gebracht en daarna pas gecontroleerd. Als de Volkskrant bijvoorbeeld zou melden dat prins Friso is overleden en NU.nl neemt dat bericht over dan wordt de kop tussen aanhalingstekens gezet. Zo wordt de uitspraak toe geschreven aan de Volkskrant. In het artikel wordt dan direct vermeld dat de Volkskrant het nieuws van Friso heeft gebracht met een link naar de website van de Volkskrant. Het moet duidelijk zijn voor de lezer dat het nieuws niet gecontroleerd is. Na plaatsing van het bericht wordt dan de RVD nagebeld bijvoorbeeld.

Hoor en wederhoor toegepast:

Zie persbureaus.

Feiten in het bericht:**Soms.**

Waar mogelijk en bij urgentie niet altijd. Als de feiten achteraf niet kloppen worden ze aangepast.

5. NGO's, non-profit organisaties, politieke organisaties en websites van de overheid**Oorspronkelijke bron:****Soms.**

Nieuws van de overheid of van een non-profit organisatie gaat meestal over zaken uit de eigen organisatie. Volgens Van Hoek hoeft je dat niet te controleren, omdat er vaak geen uitspraken worden gedaan over iemand anders.

Bronnen volledig vermeld:**Altijd.****Citaten waar:****Nooit.**

Van Hoek: "Als de overheid een verklaring van Rutte online zet of de RVD een verklaring over prins Friso, dan moeten wij er wel vanuit kunnen gaan dat die verklaringen waar zijn. Ze moeten zonder controle online kunnen."

Hoor en wederhoor toegepast:

Zie persbureaus.

Feiten in het bericht:**Soms.**

Alleen als de feiten in het bericht vragen oproepen.

6. PR-bureaus, bedrijven, brancheorganisaties en belangengroepen**Oorspronkelijke bron:****Soms.**

Ligt aan het onderwerp. Als T-mobile een nieuw abonnement bekend maakt in een persbericht dan klopt het wel volgens Van Hoek, want het gaat om feitelijke informatie. Voert T-mobile echter een onderzoekje uit waarbij het bedrijf als beste uit de bus komt, dan wordt het onderzoek eerst gecontroleerd. Er kan een belang achter zitten.

Bronnen volledig vermeld:**Altijd.****Citaten waar:****Soms.**

Als er een persbericht wordt verstuurd door een bedrijf en de eigen SEO wordt geciteerd gaat Van Hoek ervan uit dat die uitspraak ook echt gedaan is. Zodra er anderen bij komen kijken, kijkt hij met meer argwaan naar de citaten.

Hoor en wederhoor toegepast**Altijd.**

Je moet dit controleren, anders ga je heel makkelijk de fout in vindt Van Hoek. PR-bureaus zijn erop gebrand om hun bedrijf in een positief daglicht te brengen en andere juist niet.

Feiten in het bericht:**Meestal wel.**

De feitelijke informatie die sowieso klopt, haalt Van Hoek eruit. De rest van de informatie belt hij na.

3. Controleert u nog andere aspecten aan waarheidsgehalte van nieuwsberichten, anders dan het checken van de oorspronkelijke bron, of de bronnen volledig vermeld zijn in het bericht, of de citaten waar zijn en of er hoor en wederhoor is toegepast?

Nee. Volgens Van Hoek zijn de vijf criteria van dit onderzoek de belangrijkste vijf criteria.

**4. Vindt u de nieuwsberichten afkomstig van persbureaus betrouwbaar?
* waarom wel/waarom niet?**

Ja.

Volgens Van Hoek krijgen persbureaus door alle nieuwsmedia veel geld betaald voor hun diensten. Als zij geen betrouwbare berichten zouden aanleveren, zouden zij hun eigen reputatie om zeep helpen en hun klanten verliezen. Soms vermeldt NovumNieuws geen bron in het persbericht. Dit gebeurt vaak bij roddelnieuws. NU.nl checkt dan altijd vooraf waar het nieuws vandaan komt.

**Vindt u de nieuwsberichten afkomstig van social media, zoals Twitter betrouwbaar?
* waarom wel/waarom niet?**

Nee

Het is heel moeilijk om te achterhalen van wie een bericht afkomstig is en of het waar is, vindt Van Hoek. Berichten van social media moeten dus altijd gecheckt worden.

**Vindt u nieuwsberichten afkomstig van burgers betrouwbaar?
* waarom wel/waarom niet?**

Matig betrouwbaar

Van Hoek: "Iets betrouwbaarder dan social media, omdat mensen zelf iets zeggen. Maar daar geldt weer hetzelfde voor: het nieuws moet altijd gecheckt worden."

**Vindt u nieuwsberichten afkomstig van andere nieuwssites betrouwbaar?
* waarom wel/waarom niet?**

Meestal niet

Volgens Van Hoek mag je er een beetje van uitgaan dat andere nieuwssites zelf hun werk goed doen, maar omdat dat vaak genoeg niet zal gebeuren, kan je niet vertrouwen op nieuwssites. Het heeft de voorkeur om van tevoren te checken.

**Vindt u nieuwsberichten afkomstig van NGO's, non-profit organisaties, politieke organisaties en websites van de overheid betrouwbaar?
* waarom wel/waarom niet?**

Ja.

Volgens Van Hoek gaat de informatie van deze groepen vaak over zichzelf of over feitelijkheden, zoals bezuinigingen in het ambtelijke apparaat. Ze hebben er geen baat bij om onjuiste informatie te verspreiden.

**Vindt u nieuwsberichten afkomstig van PR-bureaus, bedrijven, brancheorganisaties en belangengroepen betrouwbaar?
* waarom wel/waarom niet?**

Soms.

Van Hoek: "Een stuk minder betrouwbaar, maar niet per se onbetrouwbaar. Zij hebben het belang om zichzelf zo goed mogelijk te presenteren." Als zij echter nieuws brengen dat gaat over de eigen organisatie dan vindt Van Hoek het wel betrouwbaar.

5. Als u nieuwsberichten binnenkrijgt, scheidt u dan de voor u betrouwbare berichtgeving van de onbetrouwbare berichtgeving?

Ja.

6. Hoe doet u dat dan? Heeft u voor uzelf een zelfbedacht systeem of werkt u met regels die vanuit uw eindverantwoordelijke komen?

Bij elk bericht bekijkt Van Hoek waar het vandaan komt en vraagt hij bij zichzelf af of het bericht te vertrouwen is of niet. Dit gaat vrij snel. Als WC-EEND roept dat WC-EEND de beste is in de markt, gaan er allerlei alarmbellen rinkelen.

7. Is er op de redactie een standaardprocedure voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing op internet?

Ja, volgens Van Hoek is bij uitspraken die niet betrouwbaar lijken de regel: 'Bel het bericht na en zorg ervoor dat daarmee zo dicht mogelijk bij de originele bron komt.'

**8. Gebruikt u deze standaardprocedure?
* ja/nee + waarom wel/waarom niet?**

Ja, Van Hoek belt regelmatig berichten na.

**9. Houdt u voor uzelf het aantal fouten bij op het gebied van waarheidsgehalte van reeds geplaatste nieuwsberichten?
*ja/nee + waarom wel/waarom niet?**

Nee.

10. Gebeurt het ook dat er fouten worden bijgehouden op de redactie in het algemeen?

Er worden geen fouten bijgehouden. Als het een keer goed mis gaat, wijzen de webredacteurs elkaar daarop. Mocht het vaker gebeuren dan wijst de chef de desbetreffende webredacteur daarop.

**11. Zijn er consequenties als u fouten maakt?
Zo ja, wat zijn die consequenties?**

Van Hoek: "Een fout maken kan een keer gebeuren, zeker als je kijkt naar de hoeveelheid berichten die worden doorgeplaatst. Als een webredacteur echter vaker fouten maakt, zal er een gesprek volgen. Dan moet het beter in het vervolg. Bij NU.nl zijn consequenties echter nog niet nodig geweest.

12. Wat zijn volgens u de punten in het gehele controleproces die volgens u beter kunnen voor het controleren op waarheidsgehalte van nieuwsberichten voorafgaande aan plaatsing op de website?

Van Hoek is tevreden met het proces, maar zou nieuwsberichten wel wat sneller willen kunnen checken. Soms is het lastig een nieuwsfeit snel te checken om de snelheid van het nieuws te bewaren. Bij nieuws over een brand duurt het soms lang voordat de brandweer terugbelt. Oplossing volgens Van Hoek: meerdere verschillende bronnen (politie, gemeente) raadplegen.

12. 5 Gespreksverslag interview Michiel van Berkel – SpitsNieuws

1. Vindt u dat een nieuwsbericht op internet pas echt waarheidsgetrouw is als:

- de oorspronkelijke bron gecontroleerd is?
- bronnen volledig vermeld zijn in het bericht?
- citaten op waarheid gecontroleerd zijn?
- er hoor en wederhoor is toegepast?
- de feiten in het bericht kloppen?

* *ja/nee + waarom wel/waarom niet?*

Nee, dat vindt Van Berkel niet. Hij zegt: "Een nieuwsbericht hoeft volgens mij niet vooraf op waarheidsgehalte gecheckt te worden, omdat dat achteraf altijd nog kan." Een voorbeeld is de bomaanslag in Oslo. Dat nieuws plaatste SpitsNieuws zonder dat het nieuws nog bevestigd was door een officiële bron.

2. Kunt u bij iedere bron opnoemen of u de criteria altijd/soms of nooit controleert? En waarom u dat altijd/soms of nooit controleert?

1. Persbureaus

De oorspronkelijke bron:

Soms.

Bij de landelijke persbureaus gaat SpitsNieuws ervan uit dat de persbureaus zelf de bronnen goed checken. Bij lokale persbureaus wordt de oorspronkelijke bron soms wel gecontroleerd als deze niet helemaal vertrouwd wordt.

Bronnen volledig vermeld:

Soms.

Het ANP brengt sinds kort nieuws dat puur gericht is op entertainmentnieuws, voornamelijk van Amerikaanse websites. Die bronnen worden altijd gecontroleerd door de redacteurs van SpitsNieuws en ze verwijzen in het nieuwsbericht naar de originele bron. Als er dan iets fout is, kan SpitsNieuws zeggen dat de bron fout zat.

Citaten waar:

Nooit.

Van Berkel: "Wij moeten zes berichten per uur online zetten en als een citaat niet klopt, krijgen we een telefoontje of een mailtje en wijzigen we het alsnog."

Hoor en wederhoor toegepast:

Nooit.

Er worden nooit uitspraken gecheckt.

Feiten in het bericht:

Soms.

Sommige feitelijke onjuistheden ziet Van Berkel vanzelf wel staan. Bijvoorbeeld als er rekensommen verkeerd zijn uitgevoerd. Consequent nabellen wordt echter niet gedaan. Soms wordt aan medecollega's gevraagd of de feiten kloppen. Of de lezers wijzen de webredacteur erop dat de feiten niet kloppen. Die zeggen soms: 'Wat je nu zegt klopt helemaal niet.' Dan wordt het bericht snel gewijzigd.

2. Social media, zoals twitter

Oorspronkelijke bron:

Vaak..

Ligt er aan wie de bron is. Als Gerard Joling twittert dat zijn tattoo is ontstoken wordt dat voor waar aangenomen. Als een onbekend iemand nieuws plaatst op Twitter, wordt het gecontroleerd bij het ANP of bij andere nieuwssites.

Bronnen volledig vermeld:

Vaak.

Als het een bekende Nederlander is dan is hij of zij de bron. In andere situaties wordt er meestal een link geplaatst in het twitterbericht met daarin de bron. De internetjournalist klikt daar dan op.

Citaten waar:

Vaak.

Als het een persoonlijk citaat is dan wordt het niet gecontroleerd. Als iemand iets over iemand anders zegt, wordt dat citaat wel gecontroleerd.

Hoor en wederhoor:

Nooit.

Volgens Van Berkel komt op Twitter de hoor en wederhoor vanzelf op gang. Als de wederhoor toch mist, moet dat in het nieuwsbericht duidelijk zijn door te vermelden dat er nog niet om een reactie is gevraagd of dat een instantie of persoon niet bereikbaar was voor commentaar.

Feiten in het bericht:

Soms.

Van Berkel: "Als Gerard Joling zegt: 'mijn tattoo is ontstoken' dan hoeft die uitspraak niet gecontroleerd te worden. Als iets niet klopt, dan kun je het altijd nog wijzigen. Dan worden we erop gewezen. Dat is de kracht van internet, maar je kunt moet dan wel schrijven: 'Gerard Joling zegt dat zijn tattoo is ontstoken' en niet: 'Tattoo Gerald Joling is ontstoken.' "

3. Burgers

Oorspronkelijke bron:

n.v.t

Berichten van burgers worden door de website van Spits altijd doorgestuurd naar de krant, omdat SpitsNieuws.nl geen eigen nieuws maakt. De krant controleert dan de berichten van burgers controleren.

4. Andere nieuwssites

Oorspronkelijke bron:

Soms.

Externe bronnen worden altijd gecheckt. Als een nieuwssite echter eigen krantenartikelen plaatst op de website niet. Dan gaat SpitsNieuws er vanuit dat de krant het zelf heeft gecheckt. Er wordt dan bronvermelding bij het bericht gezet. Mocht de krant er toch naast zitten, dan kan het bericht altijd gerectificeerd worden.

Bronnen volledig vermeld:

Soms.

Extern nieuws wel, eigen nieuws van de kranten zelf niet. Maar als in het laatste geval het bericht tot ongeloofwaardig lijkt, wordt het wel gecheckt. Van Berkel: "Zo kregen we te horen dat De Pers ermee stopte op 1 april. Het leek een grap en toen gingen we het checken. Toen bleek dat andere nieuwssites het ook brachten. Dan wacht je even met het plaatsen tot je zeker weet dat het klopt."

Citaten waar:

Nooit.

Dit gebeurt niet, omdat als een citaat achteraf niet klopt het altijd nog gerectificeerd kan worden. SpitsNieuws werkt met bronvermelding. In de situatie van Friso, kon SpitsNieuws daarom melden: 'Het bericht is niet waar.' Volgens Van Berkel hadden veel media het Friso-nieuws overgenomen. "Zij hadden een soort anonieme bron en dat kun je niet checken. Ik denk dat niemand over de media is gevallen, alleen over de vrouw die het nieuws bracht. Op zo'n moment is het gewoon nieuws. Je pakt alles mee wat je mee kunt pakken en je wilt mensen zo goed mogelijk informeren. Dan is het nieuws niet gecheckt."

Hoor en wederhoor toegepast:

Soms.

Meestal wordt er hoor en wederhoor toegepast en is het dus niet nodig, vindt Van Berkel. Mocht wederhoor toch missen en iemand zegt bijvoorbeeld verkracht te zijn dan wordt er wel om reactie van

een advocaat gevraagd.

Feiten in het bericht:

Soms.

Zie vorige antwoorden.

5. NGO's, non-profit organisaties, politieke organisaties en websites van de overheid

Oorspronkelijke bron:

Soms.

Alleen goed onderbouwde persberichten worden geplaatst op de website.

Bronnen volledig vermeld:

Soms.

Daar mag je van uitgaan dat dat gebeurd is, maar in sommige gevallen moet je toch je gezonde gestand gebruiken volgens Van Berkel.

Citaten waar:

Soms.

'Eigen' citaten worden niet gecontroleerd, zoals de uitspraak van de eigen directeur in het persbericht. Van Berkel: "Daar heeft hij vast lang over nagedacht." Als in het persbericht de vijand wordt geciteerd, wordt het citaat wel gecontroleerd.

Hoor en wederhoor toegepast:

Soms.

Ligt aan degene wie het zegt. Als Greenpeace zegt dat walvisvlees door Japanners heel veel wordt gegeten dan wordt het bericht niet gecontroleerd. Dan wordt er verwacht dat de Japanse overheid later wel een reactie geeft op het nieuws of helemaal niet

Feiten in het bericht:

Soms.

Als de feiten in een bericht twijfel oproepen.

6. PR-bureaus, bedrijven, brancheorganisaties en belangengroepen

Oorspronkelijke bron:

SpitsNieuws schrijft nooit over commerciële persberichten.

Bronnen volledig vermeld:

n.v.t

Citaten waar:

n.v.t

Hoor en wederhoor toegepast

n.v.t

Feiten in het bericht:

n.v.t

3. Controleert u nog andere aspecten aan waarheidsgehalte van nieuwsberichten, anders dan het checken van de oorspronkelijke bron, of de bronnen volledig vermeld zijn in het bericht, of de citaten waar zijn en of er hoor en wederhoor is toegepast?

Van Berkel gebruikt eigen kennis over een onderwerp om een bericht aan te vullen. Daarnaast selecteert Van Berkel ook nieuws op basis van een invalshoek. Gekeken wordt of de invalshoek van een nieuwsbericht van een andere nieuwssite wel past bij de website van SpitsNieuws. Ook wordt gekeken of een bericht niet te veel negatieve of racistische opmerkingen oplevert van lezers.

**4. Vindt u de nieuwsberichten afkomstig van persbureaus betrouwbaar?
* waarom wel/waarom niet?**

Ja.

Volgens Van Berkel hebben de meeste persbureaus een goede naam opgebouwd. Van Berkel weet ook dat sommige persbureaus hun bron altijd goed checken voor ze er over schrijven.

**Vindt u de nieuwsberichten afkomstig van social media, zoals Twitter betrouwbaar?
* waarom wel/waarom niet?**

Ja, over het algemeen wel.

In de meeste tweets staan links naar andere nieuwssites die eigen verhalen brengen. Die linkjes vindt Van Berkel betrouwbaar over het algemeen.

**Vindt u nieuwsberichten afkomstig van burgers betrouwbaar?
* waarom wel/waarom niet?**

Ja.

Van Berkel: "Maar de nieuwsberichten moeten wel onderzocht worden."

**Vindt u nieuwsberichten afkomstig van andere nieuwssites betrouwbaar?
* waarom wel/waarom niet?**

Ja.

SpitsNieuws leunt voor het grootste gedeelte op andere nieuwssites. Nieuws van websites als The Sun wordt wel gecheckt. Zelf geproduceerd nieuws van Nederlandse nieuwssites wordt niet gecontroleerd. Dat wordt als betrouwbaar nieuws gezien. Van Berkel: "Als iets toch niet klopt, schrijven een nieuw bericht met daarin: 'Sorry, het blijkt niet waar te zijn.'"

**Vindt u nieuwsberichten afkomstig van NGO's, non-profit organisaties, politieke organisaties en websites van de overheid betrouwbaar?
* waarom wel/waarom niet?**

Redelijk.

Van Berkel vertrouwt websites van de overheid over het algemeen wel wat meer dan een non-profit organisatie.

**Vindt u nieuwsberichten afkomstig van PR-bureaus, bedrijven, brancheorganisaties en belangengroepen betrouwbaar?
* waarom wel/waarom niet?**

Enigszins.

Van Berkel: "Ze zullen enigszins waar zijn, maar ze zijn altijd het extra doorlezen waard."

5. Als u nieuwsberichten binnenkrijgt, scheidt u dan de voor u betrouwbare berichtgeving van de onbetrouwbare berichtgeving?

Ja.

Van Berkel: "Al wordt het meeste nieuws zelf gezocht dat op SpitsNieuws staat dus niet binnen gehaald."

6. Hoe doet u dat dan? Heeft u voor uzelf een zelfbedacht systeem of werkt u met regels die vanuit uw eindverantwoordelijke komen?

Van Berkel zegt dat dit onbewust gebeurt vanuit eigen kennis. Van Berkel: "Wij maken geen eigen nieuws. Wat dat betreft hoe je minder op waarheid te zoeken dan een journalist die echt voor een website zelf nieuws produceert."

7. Is er op de redactie een standaardprocedure voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing op internet?

Nee, er is geen standaardprocedure. Wel lezen de webredacteuren elkaars berichten door en geven indien nodig commentaar. Meestal wordt nieuws gehaald van websites en andere bronnen en wordt in het nieuws verwezen naar die bronnen. Als het nieuws raar overkomt, wordt het wel gecheckt van tevoren. En soms wordt het nieuws geplaatst en er vanuit gegaan dat het actueel is en klopt.

8. Gebruikt u deze standaardprocedure?
**** ja/nee + waarom wel/waarom niet?***

Ja.

9. Houdt u voor uzelf het aantal fouten bij op het gebied van waarheidsgehalte van reeds geplaatste nieuwsberichten?
**** ja/nee + waarom wel/waarom niet?***

Nee. De lezers wijzen de webredacteuren op hun fouten. De naam van de desbetreffende redacteur staat altijd bij het artikel. Dan wordt de fout doorgestreept en de goede berichtgeving er achter gezet.

10. Gebeurt het ook dat er fouten worden bijgehouden op de redactie in het algemeen?

Nee.

11. Zijn er consequenties als u fouten maakt?
Zo ja, wat zijn die consequenties?

Als er fouten worden gemaakt, worden de webredacteuren daar op gewezen. Ontslag is echter niet aan de orde. Als je naar de bron kunt wijzen, een gerenommeerde bron (krant of ander nieuwsmedium) en die bron blijkt het fout te hebben, dan kun je daar volgens Van Berkel als webredacteur niets aan doen, omdat je als webredacteur gewoon het nieuws wilde hebben.

12. Wat zijn volgens u de punten in het gehele controleproces die volgens u beter kunnen voor het controleren op waarheidsgehalte van nieuwsberichten voorafgaande aan plaatsing op de website?

Volgens Van Bekwil wil iedere website het nieuws als eerste brengen en dat gaat weleens ten koste van het waarheidsgehalte. Hij vindt het echter niet erg als een bericht niet helemaal klopt, omdat dat volgens hem de kracht van internet is: je kunt een bericht altijd nog wijzigen. Van Berkel: 'Soms maak je fouten door de haast, dan denk je: wow, ik heb echt een *scoop* te pakken. Dan is Fred Rutten ontslagen en schrijf je per ongeluk Mark Rutten. Achteraf had je dat kunnen voorkomen door het bericht eerst rustig na te lezen, maar dan was je misschien ook niet de eerste geweest. Die keuze moet je soms maken: wil je de eerste zijn of wil je degene zijn met een geheel foutloos bericht komt? Bij Spits hebben we de regel: al heeft het nieuwtje maar twee regels, dan gaan we ervoor.'

12. 6 Gespreksverslag interview Joep van der Wiel – Telegraaf

1. Vindt u dat een nieuwsbericht op internet pas echt waarheidsgetrouw is als:

- de oorspronkelijke bron gecontroleerd is?
- bronnen volledig vermeld zijn in het bericht?
- citaten op waarheid gecontroleerd zijn?
- er hoor en wederhoor is toegepast?
- de feiten in het bericht kloppen?

** ja/nee + waarom wel/waarom niet?*

Nee.

Volgens Van der Wiel ligt het eraan wat de bron van het nieuwsbericht is hoe goed het gecontroleerd wordt. Bij betrouwbare bronnen worden nieuwsberichten gewoon gebracht, maar dan wel met bronvermelding. Bij minder betrouwbare bronnen, kan dit niet. Dan moet alles eerst kloppen. Grappige, rare buitenlandse berichten moeten wel kloppen en de bron moet bekend zijn, maar ze hoeven niet dood gecheckt te worden. Dat is niet van levensbelang.

2. Kunt u bij iedere bron opnoemen of u de criteria altijd/soms of nooit controleert? En waarom u dat altijd/soms of nooit controleert?

1. Persbureaus

De oorspronkelijke bron:

Nooit.

Van der Wiel: "Bij het ANP en Reuters controleren we niet, want dan kun je er vanuit gaan dat de berichten kloppen."

Bronnen volledig vermeld:

Nooit.

Er wordt op vertrouwt dat het ANP de bron echt gesproken heeft. Soms wordt een bericht wel aangevuld om het bericht voor de lezer iets duidelijker te maken.

Citaten waar:

Altijd.

De Telegraaf blijft altijd zo dicht mogelijk bij de bron door de originele bron op te zoeken. Achter de bron aan bellen gebeurt echter niet altijd als het bericht snel geplaatst moet worden. Van der Wiel: "Dan citeren we het bericht desnoods vanaf een andere website en dan zien we daarna wel verder hoe we dat uit gaan bouwen."

Hoor en wederhoor toegepast:

Altijd.

Dit is meestal al gebeurd door de persbureaus zelf en soms komt de wederhoor iets later.

Feiten in het bericht:

Meestal niet.

Bij de Telegraaf vertrouwen ze er op dat de feiten goed gecheckt zijn. Van der Wiel: "Maar soms weet je vanuit eigen kennis dat iets niet klopt. Dan pas ik het persbericht eerst aan."

2. Social media, zoals Twitter

Oorspronkelijke bron:

Altijd.

Er wordt nooit zomaar iets overgenomen van Twitter. Als een tweet gebruikt wordt dan worden ook andere websites of de politie geraadpleegd.

Bronnen volledig vermeld:

Altijd.

Om er zeker van te zijn waar degene die het bericht tweet het nieuws vandaan heeft gehaald.

Citaten waar:

Altijd.

Behalve als een politicus twittert dan wordt die gewoon geciteerd.

Hoor en wederhoor:

Altijd.

Van der Wiel: "De meeste mensen op Twitter roepen maar wat. Zij zijn geen journalist. Wij worden er wel op aangesproken als iets niet klopt, dus wij moeten zeker weten dat het nieuwsbericht klopt en aan wederhoor toepassen."

Feiten in het bericht:

Altijd.

Het is niet betrouwbaar genoeg.

3. Burgers

Oorspronkelijke bron:

Meestal.

Van der Wiel: "We ontvangen vaak tips via e-mail of telefoon, maar meestal willen we eerst meer weten voor we de tips plaatsen."

Bronnen volledig vermeld:

Altijd.

Volgens Van der Wiel zijn burgers vaak minder objectief, omdat ze ergens boos over zijn. Hij laat de berichten vaak uitzoeken door de krantenredactie. Die kunnen burgers bezoeken en de internetredactie kan dat niet.

Citaten waar:

Altijd.

Er moet altijd gekeken worden of het waar is wat een burger zegt.

Hoor en wederhoor toegepast:

Altijd.

Van der Wiel: "Als iemand anders beschuldigd wordt, dan kan je dat nooit zomaar publiceren zonder reactie van degene die beschuldigd wordt. Dat kan niet."

Feiten in het bericht:

Altijd.

Daar wil de redactie dan meer informatie over.

4. Andere nieuwssites

Oorspronkelijke bron:

Soms..

Van der Wiel: "Als we een bericht vinden op een nieuwssite kijken we eerst of die site het weer van iemand anders heeft. Dat zoeken we op in Google News. Zo komen wij zo dicht mogelijk bij de originele bron. Wij nemen regelmatig berichten van betrouwbare nieuwssites over met bronvermelding erbij."

Bronnen volledig vermeld:

Altijd.

Van der Wiel: "Wij moeten weten waar de andere nieuwssite het bericht vandaan heeft. Dan kunnen we zeggen: die en die is gesproken en die is betrouwbaar. Dan weten we zeker dat het klopt."

Citaten waar:

Soms.

Als degene van wie het citaat is echt gesproken is door een betrouwbare nieuwssite, kan je er volgens Van der Wiel vanuit gaan dat het citaat klopt. Je weet dit doordat je het citaat nergens anders nog tegen komt.

Hoor en wederhoor toegepast:**Altijd.**

Alleen als het bericht echt haast heeft, kan de wederhoor wat later komen.

Feiten in het bericht:**Soms.**

Over het algemeen niet. Als De Telegraaf weet dat een betrouwbare nieuwssites het zich niet kan veroorloven om de feiten fout te hebben dan niet. Vage feiten worden nog weleens nagevraagd bij bijvoorbeeld de politie.

5. NGO's, non-profit organisaties, politieke organisaties en websites van de overheid**Oorspronkelijke bron:****Soms.**

Berichten van politieke partijen worden als mening gebracht en niet gecontroleerd. Van der Wiel: "Het kan wel zo zijn dat ze een onderzoek als feit proberen te brengen. Dan heb je niet altijd de capaciteit om dat te controleren, maar dan moet je wel duidelijk maken wie de bron is, hoe de bron aan het bericht is gekomen. Dan kan de lezer bepalen of het een betrouwbaar onderzoek is of niet."

Bronnen volledig vermeld:**Altijd.**

Van der Wiel: "Je weet wie de bron is, want ze hebben je zelf benaderd."

Citaten waar:**Soms.**

"Je kunt ervan uitgaan dat citaat in zo'n persbericht klopt, maar het is wel een mening. Je kunt het brengen als "Dit is zo en zo gezegd" en zo zijn of haar mening presenteren. Dan is de uitspraak voor rekening van diegene."

Hoor en wederhoor toegepast:**Altijd**

Van der Wiel: "Je moet altijd wel een reactie hebben. Als je die reactie niet hebt, kun je het nieuws niet brengen."

Feiten in het bericht:**Soms.**

"Vaak is het een mening, maar er zitten ook vaak onderzoeken bij. dan moet je in ieder geval melden wie dat onderzoek gedaan heeft, hoe het gedaan is en op die manier dan ook aan de lezer overlaten of het te vertrouwen is of niet."

6. PR-bureaus, bedrijven, brancheorganisaties en belangengroepen**Oorspronkelijke bron:****N.V.T**

Van der Wiel: "Producten die aan de man worden gebracht via PR-bureaus, nemen wij als internetredactie nooit mee. Soms is iets grappigs, maar dat gaat ook meestal naar de krant."

Bronnen volledig vermeld:**n.v.t****Citaten waar:****n.v.t****Hoor en wederhoor toegepast****n.v.t****Feiten in het bericht:****n.v.t**

3. Controleert u nog andere aspecten aan waarheidsgehalte van nieuwsberichten, anders dan het checken van de oorspronkelijke bron, of de bronnen volledig vermeld zijn in het bericht, of de citaten waar zijn en of er hoor en wederhoor is toegepast?

Nee.

**4. Vindt u de nieuwsberichten afkomstig van persbureaus betrouwbaar?
* waarom wel/waarom niet?**

Ja

Van der Wiel: "Die hebben al het journalistieke werk al gedaan. Daar moet je op kunnen vertrouwen."

**Vindt u de nieuwsberichten afkomstig van social media, zoals Twitter betrouwbaar?
* waarom wel/waarom niet?**

Nee.

Van der Wiel: "Het kan wel een aanleiding zijn om iets verder uit te zoeken. Als tip. Maar als nieuws op zichzelf staand is een tip niet betrouwbaar genoeg."

**Vindt u nieuwsberichten afkomstig van burgers betrouwbaar?
* waarom wel/waarom niet?**

Nee.

Van der Wiel: "Geldt hetzelfde voor als de nieuwsberichten van Twitter. Als tip zijn de nieuwsberichten niet betrouwbaar genoeg. Als aanvulling kan deze bruikbaar zijn."

**Vindt u nieuwsberichten afkomstig van andere nieuwssites betrouwbaar?
* waarom wel/waarom niet?**

Ja.

In principe wel. Van der Wiel: "Als we weten waar de andere nieuwssites het nieuws het vandaan halen en als we de nieuwssites kennen. Onbekende sites kun je niet zomaar vertrouwen, tenzij je weer weet waar het nieuws op die sites vandaan gehaald is. De meeste sites die wij goed kennen en waar we geregeld ook nieuws van overnemen en bekijken daarvan weten we dat die betrouwbaar zijn."

**Vindt u nieuwsberichten afkomstig van NGO's, non-profit organisaties, politieke organisaties en websites van de overheid betrouwbaar?
* waarom wel/waarom niet?**

Soms.

Betrouwbaar als mening van een organisatie, maar niet betrouwbaar om te brengen als pure feiten.

Van der Wiel: "Die organisaties hebben vaak een doel om ons iets te laten weten. Als ze commentaar geven, kan je dat gebruiken als mening, maar ze brengen dingen soms als feiten die niet meteen feiten zijn. Doe moet je wel op de één of andere manier controleren. Onderzoeken bijvoorbeeld. Daarbij moet je goed vermelden waar het vandaan komt."

**Vindt u nieuwsberichten afkomstig van PR-bureaus, bedrijven, brancheorganisaties en belangengroepen betrouwbaar?
* waarom wel/waarom niet?**

Soms.

"Het nieuws is wel betrouwbaar als het als mening gebracht wordt. Maar we nemen dat nieuws sowieso niet mee. Daar moet deze groep bronnen voor betalen."

5. Als u nieuwsberichten binnenkrijgt, scheidt u dan de voor u betrouwbare berichtgeving van de onbetrouwbare berichtgeving?

Van der Wiel: "Ja, je weet al heel snel bij het zien van een nieuwsbericht of het betrouwbaar kan zijn of dat je er niets mee kunt."

6. Hoe doet u dat dan? Heeft u voor uzelf een zelfbedacht systeem of werkt u met regels die vanuit uw eindverantwoordelijke komen?

Er zijn geen regels voor het scheiden van berichtgeving vanuit de eindverantwoordelijken. Van der Wiel: "Je voelt toch vaak aan of iets klopt of helemaal niet klopt. Het belangrijkste is dat je weet waar iemand wat gezegd en hoe het nieuws tot stand is gekomen. Als je dat niet weet, weet je niet genoeg om er een bericht op te baseren. Je moet echt altijd kunnen zeggen: 'dat heeft die en die toen gezegd tegen diegene.' Dat is het begin van een bericht. Dan moet je het nog wel verder checken, maar als je dat niet eens weet dan houdt het meteen op."

7. Is er op de redactie een standaardprocedure voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing op internet?

Nee, er is geen standaardprocedure. Volgens Van der Wiel weet toch iedereen wel wat hij of zij moet doen om te zorgen dat een bericht klopt. Van der Wiel: "Soms heb je een belangrijk bericht die veel mensen kan raken en 100% moet kloppen. Er zijn ook dingen die gewoon leuk en grappig zijn en ver weg gebeuren. Dan is het iets minder nodig om die dingen 100 % te gaan checken, maar ook dan moet je wel weten wat er gebeurd is, waar het gebeurd is en hoe het gebeurd is. Het nieuws mag nooit onzin zijn, zelfs als het niet zo belangrijk is."

8. Gebruikt u deze standaardprocedure?
*** ja/nee + waarom wel/waarom niet? (Zie vraag 7)**

9. Houdt u voor uzelf het aantal fouten bij op het gebied van waarheidsgehalte van reeds geplaatste nieuwsberichten?
*** ja/nee + waarom wel/waarom niet?**

Nee. Van der Wiel: "Ik kijk wel altijd na wat de reacties zijn op een bericht. Vaak krijg ik die reacties ook wel vanzelf van mensen die dan mailen of bellen om te zeggen dat er iets niet klopt. Dat vind ik nooit leuk om te horen, maar dan passen we dat aan."

10. Gebeurt het ook dat er fouten worden bijgehouden op de redactie in het algemeen?

Nee.

11. Zijn er consequenties als u fouten maakt?
Zo ja, wat zijn die consequenties?

Van der Wiel: "Dat hangt er vanaf hoe groot de fout is. Je krijgt het wel te horen als er een grote fout is gemaakt. Dat is het wel. Er is geen straf of zo."

12. Wat zijn volgens u de punten in het gehele controleproces die volgens u beter kunnen voor het controleren op waarheidsgehalte van nieuwsberichten voorafgaande aan plaatsing op de website?

Van der Wiel zou soms iets meer rust willen hebben om nieuwsberichten te kunnen controleren. Die is er nu niet. Dat is het probleem. Hij vindt dat op internet alles snel moet gaan: "Als er nieuws is, moet je het zo snel mogelijk hebben. Dat is wat lezers ook van je verwachten. Ze willen het laatste nieuws op je site zien. En het speelt ook mee dat je sneller wilt zijn dan andere nieuwssites, dat is soms lastig. Minder belangrijke berichten kunnen wel een uurtje wachten dan heb je meer tijd om ze rustiger na te kijken. Ik denk niet dat er nog veel verbetering mogelijk is." Als verbetering noemt hij dat alle berichten nagebeld zouden kunnen worden, maar dat ook dit weer te veel tijd kost. "Ik denk niet dat dit in de praktijk mogelijk is."

12. 7 Gespreksverslag interview Bram de Vrind – De Pers

1. Vindt u dat een nieuwsbericht op internet pas echt waarheidsgetrouw is als:

- de oorspronkelijke bron gecontroleerd is?
- bronnen volledig vermeld zijn in het bericht?
- citaten op waarheid gecontroleerd zijn?
- er hoor en wederhoor is toegepast?
- de feiten in het bericht kloppen?

*** ja/nee + waarom wel/waarom niet?**

Ja/nee.

Dat de feiten kloppen vindt De Vrind het belangrijkste: “Bij een ANP-bericht gaan we ervan uit dat het al op waarheidsgehalte is gecheckt. We plaatsen per dag wel honderd ANP-berichten. Het is niet te doen om als webredactie al die berichten te controleren. Daar hebben we onvoldoende mankracht voor.” Hoor en wederhoor vindt hij ook belangrijk, maar minder belangrijk dan de feitelijke juistheid van berichten. “Door de snelheid van internet komt er vaak een bericht met maar één kant van het verhaal op gang en de wederhoor wordt dan later pas toegevoegd aan het bericht.” Citaten controleren vindt hij het minst belangrijk: “Ik heb eigenlijk nog nooit gehoord dat het controleren van citaten zich zo precies voor doet op internet, omdat ze moeilijk op waarheid te controleren zijn. Dan zou je echt moeten bellen.”

2. Kunt u bij iedere bron opnoemen of u de criteria altijd/soms of nooit controleert? En waarom u dat altijd/soms of nooit controleert?

1. Persbureaus

De oorspronkelijke bron:

Soms.

Ligt aan het persbureau. Van ANP weet De Pers dat bronnen goed gecheckt worden. Alleen als er twijfel is over de bron, wordt deze door de internetjournalisten gecontroleerd. Bij NovumNieuws wordt vaker aan het bericht getwijfeld. Vooral bij berichten die zijn overgenomen uit Engelse boulevardkranten. Die worden niet overgenomen door SpitsNieuws.

Bronnen volledig vermeld:

Nooit.

Volgens De Vrind melden persbureaus altijd hun bronnen.

Citaten waar:

Soms.

Als er argwaan is over de juistheid van een citaat. Dit is vaak bij citaten uit berichten van Britse boulevardkranten, zoals The Sun en de Britse website Dailymail.

Hoor en wederhoor toegepast:

Soms.

Als lijkt of de hoor en wederhoor onevenwichtig is.

Feiten in het bericht:

Soms.

Bij twijfel over de feiten in het bericht.

2. Social media, zoals Twitter

Oorspronkelijke bron:

Soms.

Ligt aan de bron: bij gezaghebbende instanties zoals de politie niet, bij Gerard Joling wel.

Bronnen volledig vermeld:

Altijd.

De Vrind: "De bronnen moeten altijd volledig vermeld zijn."

Citaten waar:

Soms.

Bij een tweet van de minister president zelf niet. Als er getwitterd wordt over iemand anders, dan moet dat wel eerst goed gecontroleerd worden. "Je kunt niet zomaar van horen en zeggen iets overnemen."

Hoor en wederhoor:

Altijd.

De Vrind: "Tenzij iemand wat over zichzelf twittert en als je weet dat het account echt van diegene is dan neem je het gewoon over."

Feiten in het bericht:

Soms.

De Vrind: "Als de minister president iets zegt op zijn eigen twitteraccount, gaan we ervan uit dat de uitspraken kloppen."

3. Burgers

Oorspronkelijke bron:

Altijd.

Volgens De Vrind kan je van burgers niet verwachten dat ze hun nieuws zorgvuldig hebben gecontroleerd, zoals gezaghebbende organisaties daar wel zorgvuldig mee omgaan.

Bronnen volledig vermeld:

Altijd.

De Vrind: "Je kunt niets melden zonder de bron erbij te zetten. Dat is gewoon een journalistiek gebruik."

Citaten waar:

Altijd.

Hoor en wederhoor toegepast:

Soms.

De Vrind: "Soms is wederhoor niet nodig, omdat de burger alleen nieuws over zichzelf brengt. Bijvoorbeeld over iemands passie voor konijnen."

Feiten in het bericht:

Altijd.

4. Andere nieuwssites

Oorspronkelijke bron:

Soms.

Ligt er aan hoe betrouwbaar een bericht en de nieuwssite overkomen. De Vrind: "Wij zullen sneller iets overnemen van de Volkskrant dan van The Sun."

Bronnen volledig vermeld:

Altijd.

Citaten

Soms.

Hoor en wederhoor toegepast:

Soms.

Alleen als het belangrijk is.

Feiten in het bericht:

Soms.

Ligt aan de indruk van de betrouwbaarheid van het bericht. Dit ligt aan het medium, aan het soort

bericht en aan de bron.

5. NGO's, non-profit organisaties, politieke organisaties en websites van de overheid

Oorspronkelijke bron:

Soms.

Ligt aan het type bericht en de betrouwbaarheid van de organisatie. Overheden zijn bijna één op één betrouwbaar volgens De Vrind. NGO's en politieke partijen brengen vaak wel feitelijke berichten, want zij hebben ook hun geloofwaardigheid hoog te houden, maar ze hebben vaak wel een bepaald doel waar ze de media voor willen in zetten.

Bronnen volledig vermeld:

Ligt ook weer aan het type bericht en de betrouwbaarheid van de organisatie.

Citaten waar:

Soms.

Zie antwoord oorspronkelijke bron, wat De Vrind daar zei gelden voor alle punten.

Hoor en wederhoor toegepast:

Altijd.

Hier ligt de nadruk op bij het vooraf controleren van nieuwsberichten van deze groepen bronnen.

Feiten in het bericht:

Soms.

Hier ligt ook de nadruk op bij nieuwsberichten van organisaties die een doel hebben met het naar buiten brengen van het nieuws en daar de media voor willen in zetten. Overheden zijn bijna één op één betrouwbaar.

6. PR-bureaus, bedrijven, brancheorganisaties en belangengroepen

Oorspronkelijke bron:

Altijd

Volgens De Vrind hebben PR-bureaus en bedrijven vaak maar één doel en dat is het promoten van hun product: "We willen niet voor hun karretje gespannen worden."

Bronnen volledig vermeld:

Altijd.

Citaten waar:

Altijd.

Hoor en wederhoor toegepast

Altijd.

Bij deze groepen ligt daar sterk de nadruk op.

Feiten in het bericht:

Altijd.

"We nemen zomaar iets over en al helemaal niet van deze groepen."

3. Controleert u nog andere aspecten aan waarheidsgehalte van nieuwsberichten, anders dan het checken van de oorspronkelijke bron, of de bronnen volledig vermeld zijn in het bericht, of de citaten waar zijn en of er hoor en wederhoor is toegepast?

Nee. "Als je die allemaal hebt gecheckt, dan is een bericht echt één op één betrouwbaar."

4. Vindt u de nieuwsberichten afkomstig van persbureaus betrouwbaar? * waarom wel/waarom niet?

Ja

De Vrind: "Omdat bij die persbureaus mensen werken die berichten goed controleren en die betrouwbaarheid hoog in het vaandel hebben staan. Wij vertrouwen er daarom in dat zij hun werk goed doen."

Vindt u de nieuwsberichten afkomstig van social media, zoals Twitter betrouwbaar?
*** waarom wel/waarom niet?**

Matig.

Ligt aan het twitteraccount. De Vrind: "Als de minister president iets twittert is het stukke meer betrouwbaar, dan als Jan met de Pet iets de wereld rondstuurt. Je hebt ook heel veel nepaccounts. Femke Halsema heeft daar bijvoorbeeld last van gehad, dat iemand een nepaccount onder haar naam opstartte en allemaal dingen begon te twitteren die helemaal niet waar bleken te zijn."

Vindt u nieuwsberichten afkomstig van burgers betrouwbaar?
*** waarom wel/waarom niet?**

Nee.

De Vrind: "Burgers zijn vaak niet bekend met de journalistieke principes zoals feiten controleren en hoor en wederhoor toepassen. Je kunt niet verwachten dat als iemand iets gezien of gehoord heeft diegene dat ook goed registreert, want dat is het werk van diegene niet."

Vindt u nieuwsberichten afkomstig van andere nieuwssites betrouwbaar?
*** waarom wel/waarom niet?**

Redelijk,

De Vrind: "Ook achter de nieuwssites zitten journalisten die hun werk goed doen mogen we vanuit gaan. Zij checken ook hun bronnen en doen dat goed, maar er zijn ook bepaalde media en berichten die je kritisch moet bekijken."

Vindt u nieuwsberichten afkomstig van NGO's, non-profit organisaties, politieke organisaties en websites van de overheid betrouwbaar?
*** waarom wel/waarom niet?**

Redelijk.

De Vrind: "NGO's zijn redelijk betrouwbaar. Ik vind dat overheidswebsites eigenlijk onder een andere categorie zouden moeten vallen, want die zie ik wel als heel betrouwbaar. Politieke organisaties en NGO's hebben een doel met het naar buiten brengen van nieuws dus dat is een andere categorie."

Vindt u nieuwsberichten afkomstig van PR-bureaus, bedrijven, brancheorganisaties en belangengroepen betrouwbaar?
*** waarom wel/waarom niet?**

Matig betrouwbaar.

De Vrind: "Die groepen hebben een doel met het publiceren van informatie. Dat doel is vaak niet te verenigen met het doel dat wij als journalisten hebben."

5. Als u nieuwsberichten binnenkrijgt, scheidt u dan de voor u betrouwbare berichtgeving van de onbetrouwbare berichtgeving?

Ja.

6. Hoe doet u dat dan? Heeft u voor uzelf een zelfbedacht systeem of werkt u met regels die vanuit uw eindverantwoordelijke komen?

Er is geen standaardprocedure. Bij SpitsNieuws werken ze volgens de journalistieke principes. "Dat is je basistaak als journalist om die principes na te leven."

7. Is er op de redactie een standaardprocedure voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing op internet?

Nee.

8. **Gebruikt u deze standaardprocedure?**
** ja/nee + waarom wel/waarom niet? (Zie vraag 7)*

9. **Houdt u voor uzelf het aantal fouten bij op het gebied van waarheidsgehalte van reeds geplaatste nieuwsberichten?**
**ja/nee + waarom wel/waarom niet?*

Nee. De Vrind: "Het is nog nooit voor gekomen dat een bericht van mij feitelijk onjuist was, omdat ik berichten gewoon van tevoren check."

10. **Gebeurt het ook dat er fouten worden bijgehouden op de redactie in het algemeen?**

Nee. De Vrind: "Als één journalist een verhaal maakt, wordt dat altijd nagelezen door een collega. We laten het ook vaak nalezen door de bron zelf. Als het dan op internet verschijnt, gaan we ervan uit dat het gewoon betrouwbaar is. Het is ook nog nooit gebleken dat er feitelijke onjuistheden in een verhaal stonden."

11. **Zijn er consequenties als u fouten maakt?**
Zo ja, wat zijn die consequenties?

De Vrind: "Het kan gebeuren dat er weleens wat fout gaat. We zijn ook maar gewoon mensen. Dat is natuurlijk erg vervelend. Als journalist zie je dat toch als een soort nederlaag. Je voornaamste taak is een bericht brengen dat juist en betrouwbaar is. De consequenties die daaraan verbonden zijn dat sowieso dat je de feitelijke onjuistheid rechtzet en in uiterste gevallen het nieuwsbericht rectificeert. Bij het structureel maken van fouten, volgt er ontslag."

12. **Wat zijn volgens u de punten in het gehele controleproces die volgens u beter kunnen voor het controleren op waarheidsgehalte van nieuwsberichten voorafgaande aan plaatsing op de website?**

De Vrind is tevreden over het proces: "Ik kan me geen voorbeelden herinneren waarin we de mist in zijn gegaan, omdat we zorgvuldig checken hoe betrouwbaar iets is."

12. 8 Uitwerking interview Laurens Lange – RTL Nieuws

1. Vindt u dat een nieuwsbericht op internet pas echt waarheidsgetrouw is als:

- de oorspronkelijke bron gecontroleerd is?
- bronnen volledig vermeld zijn in het bericht?
- citaten op waarheid gecontroleerd zijn?
- er hoor en wederhoor is toegepast?
- de feiten in het bericht kloppen?

*** ja/nee + waarom wel/waarom niet?**

Het ligt er aan van welke bron het bericht afkomstig is goed hoe het bericht gecontroleerd wordt. Het is per bericht afhankelijk of het wordt overgenomen of niet. Het hangt behalve van de betrouwbaarheid van de bron ook van de nieuwssituatie af. Lange: "Bij sommige nieuwsverhalen, moet je gewoon heel voorzichtig zijn en bij andere kun je er wel met je gezond verstand vanuit gaan dat het goed zou kunnen kloppen."

2. Kunt u bij iedere bron opnoemen of u de criteria altijd/soms of nooit controleert? En waarom u dat altijd/soms of nooit controleert?

1. Persbureaus

De oorspronkelijke bron:

Soms.

Ligt aan hoe het bericht is vormgegeven. Als een politiewoordvoerder is gesproken, gelooft Lange wel dat dat gebeurd is. Als het ANP echter schrijft in een nieuwsbericht: 'Dat melden bronnen aan het ANP', denkt Lange goed na of deze bronnen wel echt betrouwbaar zijn en dan overlegt hij met de medewerkers van de RTL-nieuwsdienst die de hele dag verhalen nabellen.

Bronnen volledig vermeld:

Altijd.

"Je moet weten waar het bericht vandaan komt. Meestal vermeldt het ANP dit wel."

Citaten waar:

Soms.

Bij citaten vertaald uit het Engels wel. Dan kunnen er vertaalfouten in zitten.

Hoor en wederhoor toegepast:

Soms.

Lange: "Bij internetnieuws is het zo dat de wederhoor soms pas een dag later komt. Dan meld je iets en dan komt er pas een paar uur later een reactie of een tegengeluid op."

Feiten in het bericht:

Soms.

Hangt van het soort bericht af en of de RTL-nieuwsdienst het bericht kan checken of niet.

2. Social media, zoals Twitter

Oorspronkelijke bron:

Soms.

Hangt af van wie de bron is. Lange: "Als Geert Wilders iets zegt op Twitter dan weet je dat hij dat zo gezegd heeft, maar als zomaar iemand twittert: 'Er is brand' dan ga je dat niet zomaar overnemen. Met Twitter moet je voorzichtig zijn."

Bronnen volledig vermeld:

Soms.

Volges Lange is degene die een tweet verstuurt soms de bron zelf, bijvoorbeeld als Geert Wilders iets twittert, dan is hij de bron.

Citaten waar:

Soms.

Is ook weer afhankelijk van wie de bron is.

Hoor en wederhoor:

Altijd.

Lange: "Bij Twitter ben je daar heel voorzichtig mee. Bij Facebook ook."

Feiten in het bericht:

Altijd.

3. Burgers

Oorspronkelijke bron:

Altijd.

Lange: "We nemen het bericht nooit klakkeloos over. Je weet nooit wat voor belangen een burger met het bericht heeft. Misschien is het wel een grap. Dat weet je niet. Je hebt altijd informatie te kort en moet het bericht daarom altijd controleren."

Bronnen volledig vermeld:

Altijd.

Citaten waar:

Altijd.

Hoor en wederhoor toegepast:

Altijd.

Feiten in het bericht:

Altijd.

4. Andere nieuwssites

Oorspronkelijke bron:

Soms.

Bij twijfel van de bron die wordt aangehaald. Lange: "Als men een interview met de minister heeft gedaan, kun je er vanuit gaan dat hij gesproken is. Dan kun je het bericht overnemen, maar als een betrouwbare bron wordt aangehaald waarvan jij twijfelt, dan moet je die eerst checken voordat je het overneemt."

Bronnen volledig vermeld:

Altijd.

Citaten waar:

Soms.

Hangt af van situatie. Bij twijfel checken.

Hoor en wederhoor toegepast:

Soms.

Hangt af van de situatie. Bij twijfel checken.

Feiten in het bericht:

Soms.

Hangt af van de situatie. Bij twijfel checken.

5. NGO's, non-profit organisaties, politieke organisaties en websites van de overheid

Oorspronkelijke bron:

Soms.

Bij persberichten van NGO's niet. Lange: "Daarvan kun je ervan uitgaan dat ze kloppen. Dan kun je er altijd kritisch naar kijken en er wederhoor op toepassen." De rest wordt soms nagebeld door de

Haagse redactie.

Bronnen volledig vermeld:
Altijd..

Citaten waar:
Soms.

Hoor en wederhoor toegepast:
Altijd

Lange: "Sommige organisaties hebben een belang. Je moet altijd voorzichtig zijn en de hoor en wederhoor nooit zomaar overnemen."

Feiten in het bericht:
Soms.

6. PR-bureaus, bedrijven, brancheorganisaties en belangengroepen

Oorspronkelijke bron:
Altijd.

Lange: "Soms hebben deze groep bronnen daar een persoonlijk belang bij. Dus bij ieder bericht dat binnenkomt vragen we ons af: willen we hier iets mee? En zo ja: is het dan wel betrouwbaar genoeg?"

Bronnen volledig vermeld:
Soms.

Als de bron zegt een onderzoeksbureau te hebben ingeschakeld om iets te controleren, dan kun je er volgens Lange vanuit gaan dat de informatie klopt. Als niet duidelijk is waar de cijfers vandaan kijkt, moet je dat wel bekijken

Citaten waar:
Soms.

Hoor en wederhoor toegepast:
Soms.

Feiten in het bericht:
Soms.

3. Controleert u nog andere aspecten aan waarheidsgehalte van nieuwsberichten, anders dan het checken van de oorspronkelijke bron, of de bronnen volledig vermeld zijn in het bericht, of de citaten waar zijn en of er hoor en wederhoor is toegepast?

Nee.

4. Vindt u de nieuwsberichten afkomstig van persbureaus betrouwbaar?
*** waarom wel/waarom niet?**

Soms.

Hangt van het persbureau af. Voor internationaal nieuws gaat RTL Nieuws redelijk snel af op Reuters, AP of Associated Press, omdat die persbureaus vertrouwd worden. Maar in sommige gevallen kijkt de redactie dan ook nog naar andere internationale media, zoals CNN. Over het algemeen zijn persbureaus betrouwbaar, maar ze zitten er ook regelmatig naast volgens Lange dus is hij altijd op zijn hoede.

Vindt u de nieuwsberichten afkomstig van social media, zoals Twitter betrouwbaar?
*** waarom wel/waarom niet?**

Meestal niet.

Lange: "Als het gewoon burgers zijn die twitteren dan is het juist helemaal niet betrouwbaar. Dat is net alsof er mensen in de kroeg met elkaar aan het praten zijn. Het verhaal kan zo een hele andere

wending krijgen als iemand er iets bij verzint, zonder dat diegene het zelf in de gaten heeft. Twitter wordt echter ook veel gebruikt door politici en die tweeten vaak hun mening, maar over het algemeen zijn twitterberichten niet betrouwbaar genoeg om je volledig op blind op staren.”

Vindt u nieuwsberichten afkomstig van burgers betrouwbaar?
***waarom wel/waarom niet?**

Nee.

Die nieuwsberichten moet je altijd controleren.

Vindt u nieuwsberichten afkomstig van andere nieuwssites betrouwbaar?
***waarom wel/waarom niet?**

Soms.

Volgens Lange hangt dat echt van de nieuwssite af. Het ene medium is het andere niet. Hij maakt een afweging per nieuwsbericht.

Vindt u nieuwsberichten afkomstig van NGO's, non-profit organisaties, politieke organisaties en websites van de overheid betrouwbaar?
***waarom wel/waarom niet?**

Soms

Ja, ook daar hangt het van af het medium. Soms vindt hij het wel betrouwbaar, soms niet.

Vindt u nieuwsberichten afkomstig van PR-bureaus, bedrijven, brancheorganisaties en belangengroepen betrouwbaar?
***waarom wel/waarom niet?**

Nee.

Lange: “Belangengroepen hebben vaak een belang bij het brengen van nieuws. Daar moet je altijd voorzichtig mee zijn. Het nieuws kan heel betrouwbaar zijn, maar het hangt echt van het bericht af. Soms pakken ze het slim aan. Een bedrijf dat een artikel wil verkopen hangt er dan een leuk onderzoek in verband met Valentijn aan vast. Het onderzoek kan hartstikke leuk zijn voor het bericht. Dan kan je dat gewoon overnemen, maar je weet wel dat het bedrijf een belang bij het onderzoek heeft. Daar moet je altijd mee oppassen.”

5. Als u nieuwsberichten binnenkrijgt, scheidt u dan de voor u betrouwbare berichtgeving van de onbetrouwbare berichtgeving?

Ja.

6. Hoe doet u dat dan? Heeft u voor uzelf een zelfbedacht systeem of werkt u met regels die vanuit uw eindverantwoordelijke komen?

Nee, er zijn geen regels. De algemene journalistieke principes gelden en de eigen ervaring. En de webredacteurs kunnen altijd terecht bij de verschillende experts: economie-experts, politiekexperts en er is een nieuwsdienst die de hele dag verhalen nabelt. Ook de internetredactie zelf pakt soms zelf de telefoon. “Dus je maakt je eigen afweging daarin.”

7. Is er op de redactie een standaardprocedure voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing op internet?

Nee, er is geen standaardprocedure. In sommige uitzonderlijke gevallen, geldt er wel een protocol. Zoals in de situatie met prins Friso. “Toen gaf de hoofdredactie aan in hoeverre we dingen mochten melden. Dat is een heel gevoelig verhaal ook zeker voor ons en je moet daar gewoon heel voorzichtig mee omgaan. Betrouwbaarheid staat hoog in het vaandel bij ons.”

8. Gebruikt u deze standaardprocedure?
*** ja/nee + waarom wel/waarom niet? (vraag 6)**

9. Houdt u voor uzelf het aantal fouten bij op het gebied van waarheidsgehalte van reeds geplaatste nieuwsberichten?
***ja/nee + waarom wel/waarom niet?**

Nee.

10. Gebeurt het ook dat er fouten worden bijgehouden op de redactie in het algemeen?

Nee, wel een redactievergadering waarin geëvalueerd wordt wat er goed en fout ging.

11. Zijn er consequenties als u fouten maakt?
Zo ja, wat zijn die consequenties?

Lange: "Ik kan me niet herinneren dat ik zodanig grote fouten heb gemaakt dat ze heel ernstig waren en onze geloofwaardigheid in gevaar brachten. Toch kan ik me voorstellen dat als er een keer iets echt ergs gebeurd is dat er dan wel een gesprek volgt, maar ik denk niet dat er verdere consequenties zijn."

12. Wat zijn volgens u de punten in het gehele controleproces die volgens u beter kunnen voor het controleren op waarheidsgehalte van nieuwsberichten voorafgaande aan plaatsing op de website?

Volgens Laurens Lange zou het goed zijn als de webredacteuren wat vaker kritisch naar elkaars berichten zouden kijken. Volgens Lange is er echter niet genoeg tijd om dat voor alle berichten te kunnen doen: "Met meer mensen zou er meer rust en tijd zijn om berichten goed neer te zetten, maar er is te weinig geld om een grotere redactie neer te zetten. Wat dat betreft zijn wij soms wel een beetje jaloers op de redacties bij Telegraaf of NU.nl die gewoon veel meer mensen in dienst hebben voor de site. Je kunt ook zien dat hun site veel uitgebreider is dan die van ons, maar ja dat is gewoon een keuze die RTL Nieuws maakt."

12. 9 Gespreksverslag interview Arne Hankel - Elsevier

1. Vindt u dat een nieuwsbericht op internet pas echt waarheidsgetrouw is als:

- de oorspronkelijke bron gecontroleerd is?
- bronnen volledig vermeld zijn in het bericht?
- citaten op waarheid gecontroleerd zijn?
- er hoor en wederhoor is toegepast?
- de feiten in het bericht kloppen?

* *ja/nee + waarom wel/waarom niet?*

Ja, volgens Hankel is een nieuwsbericht pas betrouwbaar als het aan al deze criteria voldoet.

2. Kunt u bij iedere bron opnoemen of u de criteria altijd/soms of nooit controleert? En waarom u dat altijd/soms of nooit controleert?

1. Persbureaus

De oorspronkelijke bron:

Soms.

Dat ligt aan de geloofwaardigheid van het bericht en ook of de bron gemakkelijk te traceren is.

Bronnen volledig vermeld:

Soms.

Soms staat de bron niet in het persbericht en soms is het persbureau zelf de bron.

Citaten waar:

Soms.

Het wordt soms niet gedaan, omdat op het werk van het persbureau vertrouwd wordt. Soms wel, als de citaten niet aannemelijk lijken.

Hoor en wederhoor toegepast:

Soms.

Als de hoor en wederhoor in het artikel niet is toegepast, dan doen de internetjournalisten dat meestal zelf.

Feiten in het bericht:

Soms.

Niet elk feit wordt nagegaan, maar ze worden wel met enige regelmaat gecontroleerd.

2. Social media, zoals Twitter

Oorspronkelijke bron:

Altijd.

Bronnen volledig vermeld:

Altijd.

Citaten waar:

Altijd.

Hoor en wederhoor:

Altijd.

Feiten in het bericht:

Altijd.

Waarom bij social media altijd alles?

Omdat je volgens Hankel bij twitteraars niet weet welk doel ze hebben met het bericht dat ze tweeten. De berichten op twitter zijn niet echt betrouwbaar.

3. Burgers

Oorspronkelijke bron:

Altijd

Bronnen volledig vermeld:

Altijd.

Citaten waar:

Altijd.

Hoor en wederhoor toegepast:

Altijd.

Feiten in het bericht:

Altijd.

Waarom alles altijd bij burger?

Omdat Hankel nooit zomaar nieuws overneemt van een burger. .

4. Andere nieuwssites

Oorspronkelijke bron:

Regelmatig

Dit gebeurt niet altijd, vanwege het feit dat Elsevier snel het nieuws wil brengen. En of een nieuwsbericht gecontroleerd wordt, hangt samen met het feit dat sommige media als betrouwbaar worden gezien en andere als minder betrouwbaar.

Bronnen volledig vermeld:

Regelmatig.

Als de aannemelijkheid van wat gezegd wordt betwijfeld wordt, checkt Hankel de bronnen.

Citaten waar:

Regelmatig.

Dit ligt aan de betrouwbaarheid van het medium. Hankel: "Sommige andere nieuwssites maken bijna nooit fouten en van die sites kun je ervan uitgaan dat ze het goed doen. Andere moet je altijd controleren."

Hoor en wederhoor:

Geldt hetzelfde voor als bij het vorige antwoord.

Feiten in het bericht:

Geldt hetzelfde voor als bij de vorige twee antwoorden.

5. NGO's, non-profit organisaties, politieke organisaties en websites van de overheid

Oorspronkelijke bron:

Altijd.

Bronnen volledig vermeld:

Altijd.

Citaten waar:

Altijd.

Hoor en wederhoor toegepast:

Altijd.

Feiten in het bericht:

Altijd.

Waarom alles altijd controleren bij deze groep?:

Omdat Hankel deze groep minder betrouwbaar vindt. Ze hebben volgens hem meestal een doel met hun berichtgeving of persbericht. Dus controleren van beweringen vindt hij dan zeker verstandig.

6. PR-bureaus, bedrijven, brancheorganisaties en belangengroepen

Oorspronkelijke bron:

Altijd.

Omdat er volgens Hankel altijd belangen meespelen, meestal vanuit PR-oogpunt. Er wordt dus reclame gemaakt.

Bronnen volledig vermeld:

Altijd.

Citaten waar:

Altijd.

Hoor en wederhoor toegepast

Altijd.

Feiten in het bericht:

Altijd.

3. Controleert u nog andere aspecten aan waarheidsgehalte van nieuwsberichten, anders dan het checken van de oorspronkelijke bron, of de bronnen volledig vermeld zijn in het bericht, of de citaten waar zijn en of er hoor en wederhoor is toegepast?

Nee. Dit waren volgens Hankel de belangrijkste peilers.

**4. Vindt u de nieuwsberichten afkomstig van persbureaus betrouwbaar?
* waarom wel/waarom niet?**

Ja.

Hankel: "Omdat de nieuwsberichten vaak blijken te kloppen."

**Vindt u de nieuwsberichten afkomstig van social media, zoals Twitter betrouwbaar?
* waarom wel/waarom niet?**

Nee.

"Omdat er veel 'rotzooi' tussen zit van PR-bureaus, politieke partijen en belangengroepen."

**Vindt u nieuwsberichten afkomstig van burgers betrouwbaar?
* waarom wel/waarom niet?**

Nee.

"De nieuwsberichten van burgers kunnen een goed uitgangspunt voor een verhaal zijn, maar dan moeten ze wel altijd heel goed gecontroleerd worden, omdat de burger altijd een doel heeft met de nieuwsberichten."

**Vindt u nieuwsberichten afkomstig van andere nieuwssites betrouwbaar?
* waarom wel/waarom niet?**

Ja.

"De kranten en dagbladen wel. De amateuristische nieuwssites niet."

**Vindt u nieuwsberichten afkomstig van NGO's, non-profit organisaties, politieke organisaties en websites van de overheid betrouwbaar?
* waarom wel/waarom niet?**

Nee.

"De berichtgeving is vaak gebaseerd op meningen."

Vindt u nieuwsberichten afkomstig van PR-bureaus, bedrijven, brancheorganisaties en belangengroepen betrouwbaar?

***waarom wel/waarom niet?**

Zeer onbetrouwbaar.

Volgens Hankel streeft deze groep altijd een ander doel na het brengen van volledige informatie. Zij brengen vaak eenzijdige informatie om hun product te promoten.

5. Als u nieuwsberichten binnenkrijgt, scheidt u dan de voor u betrouwbare berichtgeving van de onbetrouwbare berichtgeving?

Ja.

Eerst wordt bekeken of het onderwerp bevalt of niet. Daarna wordt gekeken of het bericht betrouwbaar is of niet.

6. Hoe doet u dat dan? heeft u voor uzelf een zelfbedacht systeem of werkt u met regels die vanuit uw eindverantwoordelijke komen?

Er zijn geen regels voor. Het zijn gewoon de journalistieke richtlijnen die algemeen gebruikt worden in de journalistiek. Hankel: "Of het nieuws van een PR-bureau afkomt, maakt het al een stuk minder betrouwbaar dan dat de overheid zegt dat er nieuwe wetgeving komt."

7. Is er op de redactie een standaardprocedure voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing op internet?

Nee, er is geen standaardprocedure. Van de internetjournalisten wordt verwacht dat zij de algemene journalistieke principes naleven.

8. Gebruikt u deze standaardprocedure?

*** ja/nee + waarom wel/waarom niet?**

n.v.t

9. Houdt u voor uzelf het aantal fouten bij op het gebied van waarheidsgehalte van reeds geplaatste nieuwsberichten?

***ja/nee + waarom wel/waarom niet?**

Hankel onthoudt zijn eigen fouten in zijn hoofd. Hij schrijft ze niet op.

10. Gebeurt het ook dat er fouten worden bijgehouden op de redactie in het algemeen?

Nee.

**11. Zijn er consequenties als u fouten maakt?
Zo ja, wat zijn die consequenties?**

Hankel zegt dat hij intern dan op zijn donder krijgt en als de fout groot genoeg is hij ontslagen wordt.

12. Wat zijn volgens u de punten in het gehele controleproces die volgens u beter kunnen voor het controleren op waarheidsgehalte van nieuwsberichten voorafgaande aan plaatsing op de website?

Hankel denkt dat de nieuwsbericht vooraf iets vaker nagebeld kan worden ook als een bericht voorafgaande aan plaatsing toch betrouwbaar en aannemelijk lijkt. Soms blijkt achteraf dat het nabellen misschien toch eerst nodig was geweest.

12.10 Gespreksverslag Marcia Ottevanger – NOS

1. Vindt u dat een nieuwsbericht op internet pas echt waarheidsgetrouw is als:

- de oorspronkelijke bron gecontroleerd is?
- bronnen volledig vermeld zijn in het bericht?
- citaten op waarheid gecontroleerd zijn?
- er hoor en wederhoor is toegepast?
- de feiten in het bericht kloppen?

*** ja/nee + waarom wel/waarom niet?**

Marcia Ottevanger vindt dat een nieuwsbericht pas echt waarheidsgetrouw is als de bronnen gecontroleerd zijn. Soms neemt NOS groot nieuws uit kranten toch direct over op de website, zonder het eerst te checken. NOS wil het nieuws dan graag snel melden. Marcia Ottevanger: "Dus dan hebben we wel vast aangenomen dat het aannemelijk is dat het klopt, maar dan zetten we alles wel tussen aanhalingstekens. En dan schrijven we het nieuws toe aan de krant. Ik vind het bericht dan nog niet waarheidsgetrouw. Daarvoor moeten we het wel eerst zelf gecheckt hebben."

Bij volledig uitgeschreven interviews die in kranten staan, waarin bijvoorbeeld een Kamerlid wordt geciteerd, wordt aangenomen dat het Kamerlid de uitspraken echt heeft gedaan. Omdat het de mening is van de geïnterviewde, geeft de krant volgens Ottevanger daar geen eigen interpretatie aan. Daarom vindt ze zo'n interview betrouwbaar genoeg om rechtstreeks over te nemen.

2. Kunt u bij iedere bron opnoemen of u de criteria altijd/soms of nooit controleert? En waarom u dat altijd/soms of nooit controleert?

1. Persbureaus

De oorspronkelijke bron:

Altijd.

Binnenlandse persbureaus worden altijd nagebelld. Bij buitenlands persbureaus brengt Ottevanger het nieuws pas als er twee persbureaus zijn die hetzelfde nieuws brengen. Dan gaat ze er niet zelf achteraan, omdat dat bij buitenlands nieuws lastiger is.

Bronnen volledig vermeld:

Altijd.

ANP-berichten belt ze sowieso altijd na, dus weet ze ook wie de bron is.

Citaten waar:

Altijd.

Hoor en wederhoor toegepast:

Nooit.

Dat controleert Ottevanger niet, zij gebruikt het persbericht namelijk als aanleiding en dan belt ze alles zelf na.

Feiten in het bericht:

Altijd.

Ottevanger: "De feiten zijn het meest belangrijk. Als je de feiten niet correct hebt, dan heb je een gemankeerd nieuwsbericht."

2. Social media, zoals Twitter

Oorspronkelijke bron:

Altijd.

Ottevanger vindt twitterberichten niet betrouwbaar genoeg om zomaar nieuws aan op te hangen. Wel gebruikt ze tweets als voorbeelden in een bestaand nieuwsbericht. Bijvoorbeeld als er een NS-trein gestrand is en mensen twitteren dat ze al vier uur vastzitten. Dan gebruikt ze die tweets als voorbeelden.

Bronnen volledig vermeld:
Altijd.

Citaten waar:
Altijd.

Hoor en wederhoor:
Altijd.

Ottevanger ziet twitteraars niet als journalisten die zelf hoor en wederhoor moeten plegen, dus doet ze dat zelf en gaat ze er vanuit dat het niet gebeurd is door de twitteraar.

Feiten in het bericht:
Altijd.

Ottevanger: "Bij ons geldt: als de feiten niet kloppen dan heb je je werk slecht gedaan."

3. Burgers

Oorspronkelijke bron:
Altijd.

Bronnen volledig vermeld:
Altijd.

Ottevanger: "Ik zie de burger als een tipgever en niet als iemand die het werk al voor mij heeft gedaan. Net als mensen die iets zeggen op Facebook of Twitter; dat zijn geen journalisten. Dus ik ga altijd alle criteria controleren. Je gaat die berichten niet zomaar overnemen."

Citaten waar:
Altijd.

Hoor en wederhoor toegepast:
Altijd.

Feiten in het bericht:
Altijd.

4. Andere nieuwssites

Oorspronkelijke bron:
Soms.

Ligt aan situatie. Bij een filmpje wordt aangenomen dat het klopt en als meerdere buitenlandse nieuwssites hetzelfde nieuws melden ook. Bij binnenlandsnieuws controleert Ottvanger het nieuws wel zelf. Alleen als een nieuwssite uitgebreid eigen onderzoek heeft gedaan, waar veel tijd en moeite in zit, dat je nooit bevestigd krijgt, wordt er overgenomen dat het klopt. Dan wordt het onderzoek toegeschreven aan de nieuwssite. Of de kop wordt tussen haakjes geplaatst en later worden dan alsnog de citaten en de hoor en wederhoor gecontroleerd

Bronnen volledig vermeld:
Soms.

Niet bij eigen, uitgebreide onderzoeken van nieuwssites zelf. Die zijn niet controleerbaar.

Citaten waar:
Soms.

Niet bij eigen, uitgebreide onderzoeken van nieuwssites zelf. Die zijn niet controleerbaar

Hoor en wederhoor toegepast:
Soms.

Niet bij eigen, uitgebreide onderzoeken van nieuwssites zelf. Die zijn niet controleerbaar

Feiten in het bericht:**Soms.**

Niet bij eigen, uitgebreide onderzoeken van nieuwssites zelf. Die zijn niet controleerbaar

5. NGO's, non-profit organisaties, politieke organisaties en websites van de overheid**Oorspronkelijke bron:****Soms.**

Ottevanger vindt de overheid anders dan een NGO of een politieke partij. De overheid komt met nieuwsfeiten naar buiten. Die worden gewoon gepubliceerd en daar wordt niet achteraan gebeld. NGO's geven hun draai aan nieuwsberichten. Die worden wel gecontroleerd.

Bronnen volledig vermeld:**Soms.**

Bij berichten van de overheid niet. Bij NGO's en politieke partijen wel.

Citaten waar:**Soms.**

Bij berichten van de overheid niet. Bij NGO's en politieke partijen wel.

Hoor en wederhoor toegepast:**Soms.**

Bij berichten van de overheid niet. Bij NGO's en politieke partijen wel.

Feiten in het bericht:**Soms.**

Bij berichten van de overheid niet. Bij NGO's en politieke partijen wel.

6. PR-bureaus, bedrijven, brancheorganisaties en belangengroepen**Oorspronkelijke bron:**

Hangt af van de situatie: reclame wordt nooit gebruikt, tenzij het leuk en grappig nieuws bevat. Dan wordt het reclamebericht altijd gecontroleerd. Ottevanger: "Je moet door belangen heen prikken en kijken wat er achter zit." Ook interessante weetjes worden geplaatst en altijd gecontroleerd, zoals: 'We gaan samenwerken met die'. Ottevanger: "Dan bel ik altijd met het PR-bureau en wil ik het onderzoek inzien." Kant en klare jaarcijfer rapporten worden wel geplaatst zonder controle.

Bronnen volledig vermeld:**Soms.**

Hangt af van situatie.

Citaten waar:**Soms.**

Hangt af van situatie.

Hoor en wederhoor toegepast**Soms.**

Hangt af van situatie.

Feiten in het bericht:**Soms.**

Hangt af van situatie.

3. Controleert u nog andere aspecten aan waarheidsgehalte van nieuwsberichten, anders dan het checken van de oorspronkelijke bron, of de bronnen volledig vermeld zijn in het bericht, of de citaten waar zijn en of er hoor en wederhoor is toegepast?

Ja, Ottevanger controleert ook altijd nog even wie de persoon zelf is die het nieuws brengt: "Of die wel is wie hij zegt dat hij is. Als iemand op Facebook namens Geert Wilders iets zegt moet je wel echt controleren of die persoon wel echt Geert Wilders is. Het is nodig om op je hoede te zijn."

Ook probeert de NOS te voorkomen om persberichten zomaar over te nemen. “Zeker omdat je wel de NOS bent. Dat nemen mensen helemaal aan dat het waar is. Dus dat moet je wel proberen dat mensen bij ons nieuwsberichten kunnen lezen die voor honderd procent kloppen. Tegenwoordig plaatsen we wel gewoon het bericht en dan schrijven we het toe aan een krant of aan een ander medium, maar ondertussen zijn we dan wel heel hard aan het werk om te zorgen dat we het zelf ook gecheckt krijgen. Mocht nou na een tijdje blijken dat het verhaal niet klopt, dan brengen we een verhaal waarin staat: ‘Het verhaal van vanmorgen uit De Telegraaf blijkt anders te zitten’ en dan brengen we het alsnog zo, om aan te geven dat het verhaal dus onzin was of dat het genuanceerder lag.”

**4. Vindt u de nieuwsberichten afkomstig van persbureaus betrouwbaar?
*waarom wel/waarom niet?**

Ja

Ottevanger: “Die vind ik wel betrouwbaar, maar toch ga je kijken of er ergens een klein foutje in kan zitten.”

**Vindt u de nieuwsberichten afkomstig van social media, zoals Twitter betrouwbaar?
* waarom wel/waarom niet?**

Nee

Ottevanger: “Omdat iedereen een account aan kan maken en zomaar iets zeggen op Twitter. Maar ik gebruik tweets natuurlijk wel, want je loopt een wereld aan mogelijk nieuws mis als je ze niet gebruikt. We gebruiken ze wel, maar je checkt alles. Je gaat er nooit vanuit dat het allemaal klopt wat je leest op Twitter.”

**Vindt u nieuwsberichten afkomstig van burgers betrouwbaar?
*waarom wel/waarom niet?**

Nee.

Ottevanger: “Ik vind de nieuwsberichten van burgers eigenlijk onbetrouwbaar totdat ik ze zelf gesproken heb.”

**Vindt u nieuwsberichten afkomstig van andere nieuwssites betrouwbaar?
*waarom wel/waarom niet?**

Soms.

Hangt af van de reputatie van een bepaalde nieuwssite. Ottevanger: “Is het van de BBC of CNN, dan vind ik het ontzettend betrouwbaar. Websites als FC-Utrecht vind ik al een stuk minder betrouwbaar. Kleine clubs met minder geld en minder middelen en met een minder hoog niveau van de medewerkers vind ik minder betrouwbaar.”

**Vindt u nieuwsberichten afkomstig van NGO's, non-profit organisaties, politieke organisaties en websites van de overheid betrouwbaar?
*waarom wel/waarom niet?**

Soms

Ottevanger: “De overheid vind ik betrouwbaar en NGO's en politieke organisaties niet. Ik vind de berichten wel betrouwbaar, zolang je maar in je achterhoofd houdt dat ze van een bepaalde club afkomstig zijn. Dus wat deze groep bronnen melden dat neem ik wel aan, maar als bijvoorbeeld een bericht van GroenLinks afkomstig is, dan weet je wel dat deze partij het met een bepaalde gedachte in het achterhoofd heeft verstuurd. En met die gedachte moet je natuurlijk ook rekening houden, maar zolang je dat doet, vind ik de nieuwsberichten wel betrouwbaar.”

**Vindt u nieuwsberichten afkomstig van PR-bureaus, bedrijven, brancheorganisaties en belangengroepen betrouwbaar?
*waarom wel/waarom niet?**

Nee

Ottevanger: "Omdat deze groep bronnen nog meer dan NGO's en politieke partijen belangen hebben bij het naar buiten brengen van nieuws. Zij hebben nog meer een commercieel belang. Ze proberen natuurlijk zoveel mogelijk media-aandacht te genereren voor iets waar zij dan weer geld mee verdienen. Dus dan moet je helemaal goed kijken of het nieuws wel klopt of dat ze er hun eigen draai aan hebben gegeven zodat het voor hen net even iets beter uitkomt."

5. Als u nieuwsberichten binnenkrijgt, scheidt u dan de voor u betrouwbare berichtgeving van de onbetrouwbare berichtgeving?

Bij NOS wordt er eerst geselecteerd op is iets wel of geen nieuws? Daarna komt pas de vraag: is het nieuws betrouwbaar of niet? Ottevanger: "Betrouwbaar nieuws is sneller tot een nieuwsbericht te verwerken dan onbetrouwbaar nieuws. Daarvan moet je langer dingen uitzoeken. Als het nieuws niet aannemelijk gemaakt kan worden, dan gooien we het gewoon in de prullenbak."

6. Hoe doet u dat dan? Heeft voor uzelf een zelfbedacht systeem of werkt u met regels die vanuit uw eindverantwoordelijke komen?

Ottevanger: "Als het dan een politiepersbericht is dan bel je nog wel even naar de politie voor wat extra informatie, maar dan heb je eigenlijk al in je hoofd dat het nieuws betrouwbaar is. Je zoekt altijd naar meer dan één bron. Als zomaar iemand wat roept over de gemeente, bel ik de gemeente. Ik bekijk per verhaal welke personen en partijen erin voorkomen. Als het een onbetrouwbaar verhaal is, ga ik al die partijen bellen en bij een overheidsbericht of een politiekbericht is het gemakkelijker. Dan kun je er zo een bericht van maken en op je website zetten."

7. Is er op de redactie een standaardprocedure voor het controleren van nieuwsberichten op waarheidsgehalte voorafgaande aan plaatsing op internet?

Nee, er is geen standaardprocedure. Wel is er de volgende regel: bij buitenlands nieuws, moeten minimaal twee persbureaus dat nieuws brengen of meer dan één betrouwbare buitenlandse nieuwssite. Ottevanger: "Dus bij BBC moet Reuters het nieuws ook hebben of CNN." Bij binnenlands nieuws moet er een bevestiging komen van een officiële instantie, zoals het OM of de politie.

**8. Gebruikt u deze standaardprocedure?
* ja/nee + waarom wel/waarom niet?**

"Ja, anders werkte ik hier niet meer", zegt Ottevanger. "Als ik allemaal dingen op de site had gezet zonder het te controleren dan denk ik dat mijn contract niet was verlengd."

**9. Houdt u voor uzelf het aantal fouten bij op het gebied van waarheidsgehalte van reeds geplaatste nieuwsberichten?
*ja/nee + waarom wel/waarom niet?**

"Nee, maar zoveel fouten hoop ik ook niet te maken dat ik daar een hele lijst van zou moeten maken."

10. Gebeurt het ook dat er fouten worden bijgehouden op de redactie in het algemeen?

Nee, die worden niet bijgehouden op de redactie van NOS. Als er wat fout gaat wordt de fout besproken op de redactie om te zorgen dat de fout niet nogmaals gemaakt wordt.

**11. Zijn er consequenties als u fouten maakt?
Zo ja, wat zijn die consequenties?**

De webredacteur wordt op de fout gewezen te midden van collega's. Bij een echt grote fout moeten de internetjournalisten een rectificatie schrijven, maar echte consequenties zijn er niet.

12. Wat zijn volgens u de punten in het gehele controleproces die volgens u beter kunnen voor het controleren op waarheidsgehalte van nieuwsberichten voorafgaande aan plaatsing op de website?

Ottevanger vindt dat er soms nog iets vaker achter berichten aan gebeld zou moeten worden: "Ik vind soms dat mensen nog iets te makkelijk aannemen dat iets wel goed is. De berichten moeten snel op onze nieuwssite staan, hierdoor is er tijds- en werkdruk. Daardoor brengen we vaak berichten die op de hoofdlijnen gecheckt zijn op betrouwbaarheid. Dat is prima, maar soms liggen er dingen genuanceerder of gedetailleerder in die berichten die niet gecontroleerd zijn. Behalve bij lastige kwesties, dan gebeurt dat extra nabellen wel. Er is alleen geen geld om met meer mensen en meer tijd echt in het verhaal te duiken. Onze redactie is er op ingesteld om zoveel mogelijk en zo snel mogelijk te werk te gaan. Je wilt als nieuwsmedium gewoon de eerste zijn, want dat is wat je doet en wat je goed kan. Je bent bezig met nieuws en je zit er allemaal bovenop dus wil je ook de eerste zijn die het meldt en wil je niet dat RTLNieuws.nl en NU.nl het nieuws heeft en NOS.nl niet. Je wilt gewoon de eerste zijn."

Bijlage 12.11 Antwoorden geïnterviewden situatie prins Friso

In de literatuurbespreking van dit onderzoek kwam het onderwerp prins Friso naar voren. Toen ik bezig was met de interviews voor dit onderzoek, was Friso opgenomen in het ziekenhuis. Enkele geïnterviewden heb ik geïnterviewd voor het ongeluk, anderen erna. Toen was ook het NRC-verhaal volop in de media. Sommige van hen spraken hier over. Hieronder zijn enkele opvallende uitspraken op een rijtje gezet:

Reactie van internetjournalist Friso Michiel van Berkel (SpitsNieuws)

SpitsNieuws werkt met bronvermelding. In de situatie van Friso, kon SpitsNieuws daarom melden: 'Het bericht is niet waar.' Volgens Van Berkel hadden veel media het Friso-nieuws overgenomen. "NRC had een soort anonieme bron gebruikt en die kun je niet checken. Ik denk dat niemand over de media is gevallen, maar wel over de vrouw die het nieuws bracht. Op zo'n moment is nieuws gewoon nieuws. Je pakt alles mee wat je kunt pakken en je wilt mensen zo goed mogelijk informeren. Dan is het nieuws niet gecheckt." Als je naar de bron kunt wijzen, een gerenommeerde bron (krant of ander nieuwsmedium) en die bron blijkt het fout te hebben dan kun je daar volgens Van Berkel als webredacteur niets aan doen, omdat je gewoon het nieuws wilde hebben.

Reactie van eindverantwoordelijke Matthijs Voortman (RTL Nieuws)

Voortman vraagt zich af in hoeverre je als nieuwssite zelf fout bezig bent, als je een bericht overneemt van een betrouwbare bron en achteraf blijkt het niet te kloppen. Hij noemt hierbij het voorbeeld met het NRC-verhaal over Friso. "Wij hebben het bericht toen toegeschreven aan het NRC. Als die er dan naast zit, betekent dat niet dat onze berichtgeving fout is, maar dat de bron fout was. Die heeft ons verkeerd geïnformeerd. Aan onze kant is het dubbel checken misschien niet helemaal goed gebeurd."

Reactie van internetjournalist Colin van Hoek (NU)

NU.nl onderscheidt zich op snelheid en dat is in sommige gevallen het belangrijkste. Daarom wordt groot, belangrijk nieuws dat van andere nieuwssites afkomt vaak eerst gebracht en daarna pas gecontroleerd. Als de Volkskrant bijvoorbeeld zou melden dat prins Friso is overleden en NU.nl neemt dat bericht over dan wordt de kop tussen aanhalingstekens gezet. Zo wordt de uitspraak toe geschreven aan de Volkskrant. In het artikel wordt dan direct vermeld dat de Volkskrant het nieuws van Friso heeft gebracht met een link naar de website van de Volkskrant. Het moet duidelijk zijn voor de lezer dat het nieuws niet gecontroleerd is. Na plaatsing van het bericht wordt dan de RVD nagebeld bijvoorbeeld.

Reactie van eindverantwoordelijke Jens Kraan (NOS)

Als de NOS nieuws als echt goed nieuws ziet en vindt dat het gemeld moet worden als nieuwsbericht op de website, wordt het eerst geplaatst met bronvermelding erbij. Kraan: "Daarna gaan we het verhaal natuurlijk nog wel controleren, maar dan staat het bericht in ieder geval op de website mét bronvermelding. Op het moment dat we zelf het bericht hebben gecheckt en het blijkt te kloppen, dan overschrijven we het bericht. Dan hebben we geen bronvermelding meer nodig." Dit doet de NOS om de snelheid van het nieuws erin te houden. Kraan: "Zo meldde RTL dat Friso in een vliegtuig zat op weg naar Londen. Dat bericht werd overgenomen door het AD.nl, NU.nl, Telegraaf.nl, door iedereen. Dan kunnen wij wel zeggen: "Wij nemen dit bericht niet over, want we kunnen het niet checken", maar dat is natuurlijk krankjorum in deze tijd waarin we leven, waarin een medium heel snel moet zijn. Dus brachten we het verhaal met bronvermelding opgehangen aan de Oostenrijkse televisie. Op het moment dat we het bericht zelf rond hebben, doen we dan niet meer. Dan weten we zelf dat het bericht waar is, dus hoeft dat niet meer."

Bijlage 13: materiaal voor paragraaf 2.1.1 en 3.1.1

Internetjournalist van nieuwssite:	Vindt u dat een nieuwsbericht op internet pas echt waarheidsgetrouw is als: - de oorspronkelijke bron gecontroleerd is? - bronnen volledig vermeld zijn in het bericht? - citaten op waarheid gecontroleerd zijn? - er hoor en wederhoor is toegepast? - de feiten in het bericht kloppen?			
	Ja	Nee	Reden	Denkt eindverantwoordelijke hier ook zo over?
NRC.nl		X	Geen tijd: vanwege kleine redactie en doordat het nieuws snel gebracht moet worden	Ja. “Wat wij doen, is nabellen, maar dit doen we niet bij elk bericht. Er zijn persbureaus waarvan we nog nooit een fout kunnen ontdekken. Dus dan kost het te veel tijd om alles te controleren voordat we het plaatsen.”
NOS.nl		X Bronvermelding altijd vooraf, maar rest van controle komt soms later. Interviews in kranten worden niet gecontroleerd.	Reden: zo kan het nieuws snel gebracht worden. Het is de mening van de geïnterviewde, dus de krant geeft daar geen eigen interpretatie aan.	Ja Soms komt het voor bij NOS dat een nieuwsbericht niet altijd wordt gecontroleerd voorafgaande aan plaatsing. Zo meldde RTL dat Friso in een vliegtuig zat op weg naar Londen. NOS nam het bericht zonder controle over op de website en ging pas na plaatsing het bericht controleren. Kraan legt uit waarom: “Dan kunnen wij wel zeggen: ‘Wij nemen dit bericht niet over, want we kunnen het niet controleren’, maar dat is natuurlijk krankjorum in deze tijd waarin een medium heel snel moet zijn. Dus hingen we het verhaal op aan de Oostenrijkse televisie. Daarna controleerden we het bericht.”
HPDeTijd.nl		X Niet altijd wederhoor bij buitenlandse berichten	Het is niet altijd mogelijk om wederhoor te doen bij buitenlandse berichten.	Niet bekend

RTLNieuws.nl		X	Ligt aan de betrouwbaarheid van een bron of iets met of zonder controle wordt overgenomen of niet en aan de nieuwssituatie.	Ja. Er zijn te veel ANP-berichten op een dag om allemaal te kunnen controleren.
DePers.nl		X Het belangrijkste is dat de feiten gecheckt zijn. Bij ANP-berichten hoeft dat niet. Hoor en wederhoor komt later op gang. Citaten worden niet gecheckt.	Er is onvoldoende mankracht om alle ANP-berichten te controleren. Door de snelheid wordt de wederhoor later toegevoegd. Ze zijn moeilijk op waarheid te controleren.	Waarschijnlijk wel. "Het is een dynamisch document, waar je continu aan het updaten en aanpassen bent. Op internet moet je gewoon heel snel zijn."
Telegraaf.nl		X	Grappige, rare buitenlandse berichten moeten wel kloppen, maar ze hoeven niet helemaal goed gecontroleerd te worden.	Ja. "In de showizzrubriek laten de internetjournalisten uitspraken vaak voor rekening van degene die de uitspraak doet."
SpitsNieuws.nl		X	Controleren kan altijd achteraf nog.	Ja. "Het voordeel van internet is in tegenstelling met de krant dat als nieuwsberichten niet kloppen, je ze altijd weer kunt aanpassen."
NU.nl		X Bronvermelding wordt altijd gecontroleerd. Voor de andere criteria wordt vertrouwd op het ANP.	Door tijdsdruk lukt het niet altijd hoor en wederhoor toe te passen. Dan wordt de kop tussen aanhalingstekens geplaatst, om duidelijk te maken dat het een uitspraak is tegenover iemand.	Ja. "Wij moeten een iets snellere keuze maken dan de krant, die kan wat langer nadenken of een bericht wel echt klopt." Bij grootbrekend nieuws, publiceert NU.nl nieuwsberichten weleens in de vorm van een onaf bericht. Dan publiceren ze het nieuws in een heel kort stukje tekst van één à twee regels en gaan ze het nieuwsbericht, terwijl het al online staat, updaten en volledig maken. Haan: "Dat is echt iets wat specifiek op internet kan."

Elsevier.nl	x			
AD.nl		X Het hoor en wederhoorgedeelte komt vaak na plaatsing vanzelf op gang.	De tegenpartij belt vaak zelf op om zijn verhaal te doen.	Ja. “Wij moeten altijd sneller zijn dan een krant, want wij hebben geen deadline. Dan zou het weleens kunnen zijn dat een aantal stukken in eerste instantie nog niet helemaal compleet is. ‘Levende artikelen’ noemen wij ze. Als ze niet kloppen, dan verrijken wij ze met extra informatie. Ze mogen als het kan niet lang op de website blijven staan.”